

Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa

**Ville Helminen, Satu Vesala, Antti Rehunen, Anna Strandell,
Petra Reimi, Aliisa Priha**

Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa

**Ville Helminen, Satu Vesala, Antti Rehunen, Anna Strandell,
Petra Reimi, Aliisa Priha**

SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN RAPORTTEJA 20 | 2017

Suomen ympäristökeskus

Ympäristöpolitiikkakeskus

Kirjoittajat: Ville Helminen, Satu Vesala, Antti Rehunen, Anna Strandell, Petra Reimi, Aliisa Priha

Vastaava erikoistoimittaja: Jari Lyytimäki

Rahoittaja/toimeksiantaja: Ympäristöministeriö

Julkaisija ja kustantaja: Suomen ympäristökeskus (SYKE)

PL 140, 00251 Helsinki, puh. 0295 251 000, syke.fi

Taitto: Aliisa Priha

Kannen kuva: Laura Rautjoki

Julkaisu on saatavana vain internetistä: www.syke.fi/julkaisut | helda.helsinki.fi/syke sekä
ostettavissa painettuna SYKEN verkkokaupasta: syke.juvenesprint.fi

ISBN 978-952-11-4847-7 (nid.)

ISBN 978-952-11-4848-4 (PDF)

ISSN 1796-1718 (pain.)

ISSN 1796-1726 (verkkoj.)

Julkaisuvuosi: 2017

TIIVISTELMÄ

Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa

Seuraavien vuosikymmenten aikana ikääntyneiden osuus Suomen väestöstä kasvaa merkittävästi. Vuonna 2030 Suomessa on väestöennusteen mukaan noin 1,5 miljoonaa yli 65-vuotiasta, mikä on neljännes koko maan väestöstä. Tässä raportissa tarkastellaan ikääntyneiden eli yli 65-vuotiaiden asuinpaikkoja ja asumista valtakunnallisten paikkatietoaineistojen avulla. Alueellinen tarkastelu on tehty pääosin kuntarajoista riippumattomilla alueluokituksilla, jotka kuvaavat erityyppisiä alueita ja asuinympäristöjä. Tarkat rekisteripohjaiset lähtöaineistot ja niistä kootut aikasarjat ovat mahdollistaneet ikääntyneiden muuttoliikkeen ja asukaspysyvyyden aiempaa tarkemman tarkastelun koko väestön tasolla. Tutkimuksen tulokset kertovat ikääntymisen kokonaiskuvasta, sen alueellisista ja kuntakohtaisista eroista sekä aluetyyppien välisistä eroista. Tulokset hyödyttävät erityisesti erilaisten ikääntyneiden asumista tukevien toimenpiteiden suunnittelua ja kohdentamista koskevaa päätöksentekoa.

Määrällisesti ikääntyneiden ikäluokkien kasvu tulee olemaan suurinta suurissa kaupungeissa. Suuret ikäluokat ja lähivuosina 65 vuoden iän saavuttavat asuvat vanhempia ikäluokkia yleisemmin kaupungeissa ja kaupunkien autovyöhykkeillä, eli omakotitaloalueilla kaupunkien reunoilla. Tämä vaikuttaa tulevaisuudessa ikääntyneiden alueelliseen jakaumaan. Ikääntyneiden osuus puolestaan kasvaa nopeimmin suurten kaupunkien kehyskunnissa. Ikääntyneiden muuttoalttius on matalampi kuin muiden ikäluokkien, joten merkittävä osa ikääntyneistä ikääntyy tutussa asunnossa ja asuinympäristössä. Ikääntyneiden asumistoiveissa on kuitenkin viitteitä halusta muuttaa palvelujen lähelle keskustoihin ja taajamiin sekä kerrostaloasuntoihin, vaikka omakotitaloasuminen olisikin monelle ihanneasumismuoto.

Väestörakenteen alueellisten erojen takia ikääntymisen mukanaan tuomiin haasteisiin tarvitaan eri alueiden erityispiirteet huomioivaa suunnittelua. Kasvavilla kaupunkialueilla paine tulee kohdistumaan ensisijaisesti palveluiden riittävyyteen ja ikääntyneille sopivan asuntokannan saatavuuteen. Taantuvilla alueilla haasteena on ikääntyneiden kasvava osuus väestöstä ja palveluiden saatavuus.

Jatkossa suunnittelun haasteeksi nousee se, kuinka olemassa olevia asuinalueita voidaan muuttaa vastaamaan ikääntyneiden tarpeita. Nämä tarpeet, kuten lähipalvelujen saavutettavuus ja asuinalueen esteettömyys, tulee ottaa huomioon yhdyskuntasuunnittelussa ja pyrkiä yhteistyöhön kaavoituksen, rakentamisen ja palveluiden suunnittelun välillä.

Asiasanat: Ikääntyminen, yhdyskuntarakenne, asuminen, palvelut, paikkatieto

SAMMANDRAG

Åldringars boendeplatser nu och i framtiden

Under de kommande årtiondena ökar åldringarnas andel av Finlands befolkning betydligt. År 2030 finns i Finland enligt befolkningsprognosen ca 1,5 miljoner över 65-åringar, vilket är en fjärdedel av hela landets befolkning. I denna rapport granskas åldringarnas, dvs. över 65-åringarnas boendeplatser och boende med hjälp av riksomfattande geodata. Den regionala granskningen har huvudsakligen gjorts med hjälp av områdesklassificeringar, som är oberoende av kommungränser och utgörs av områden och boendemiljöer av olika typ. Det noggranna registerbaserade utgångsmaterialet och de på basen av detta utarbetade tidsserierna har möjliggjort en noggrannare granskning än tidigare av åldringarnas flyttningsrörelse och invånarstabilitet på hela befolkningens nivå. Undersökningens resultat beskriver åldrandets helhetsbild, dess regionala och kommunala skillnader samt skillnaderna mellan olika områdestyper. Resultaten gagnar i synnerhet beslutsfattande som gäller planeringen och inriktningen av olika slags åtgärder, som stöder åldringarnas boende.

Med hänsyn till antalet kommer åldringarnas årsklassers tillväxt att vara störst i de stora städerna. De stora årsklasserna och de som under de närmaste åren uppnår 65 års ålder bor oftare än äldre årsklasser i städer och städernas bilzoner, det vill säga inom egnahemshusområden i utkanten av städerna. Detta inverkar i framtiden på åldringarnas regionala fördelning. Åldringarnas andel växer å sin sida snabbast i de stora städernas omgivande kommuner. Åldringarnas flyttningsbenägenhet är lägre än andra årsklassers, sålunda åldras en betydande del av åldringarna i en välbekant bostad och boendemiljö. Åldringarnas boendeönskemål innehåller dock en antydning om önskan att flytta nära tjänster till centrumområden och tätorter samt till flervåningshusbostäder, fast egnahemshusboende skulle vara idealboendeformen för många åldringar.

På grund av befolkningsstrukturens regionala skillnader behövs för de utmaningar, som åldrandet medför, planering som beaktar olika områdets särdrag. Inom växande stadsområden kommer trycket i första hand att gälla tillräckliga tjänster och tillgången till för åldringar lämpligt bostadsbestånd. Inom områden med minskande befolkning utgörs utmaningarna av åldringarnas växande andel av befolkningen och tillgången till tjänster.

I fortsättningen utgörs planeringens utmaning av hur befintliga bostadsområden kan ändras att motsvara åldringarnas behov. Dessa behov, såsom tillgången till närservice och bostadsområdets hinderfrihet, bör beaktas i samhällsplaneringen och samarbete mellan planläggning, byggande och planering av tjänster bör eftersträvas.

Nyckelord: Åldrande, samhällsstruktur, boende, service, geodata

ABSTRACT

The housing situations of ageing population now and in the future

The growth in the number of elderly is set to accelerate in Finland over the next few decades. According to population projections by the year 2030 there will be over 1,5 million people of 65 and over in Finland - a quarter of the country's whole population. This study examines the housing situation and housing solutions of elderly people. Analyses are based on national GIS datasets. Spatial analyses are made by using area classifications that describe different types of areas and residential environments and are independent of administrative borders. Accurate, register-based data and time series have made it possible to explore the migration and residential stability of ageing people on a very precise level. The results of this study reveal the overall picture of population aging and its regional and local differences. The results are particularly valuable for decision-making process and for planning, as they can provide information on how to adjust to population ageing.

The quantity of elderly will raise the most in large cities. Compared to the previous generations, the baby boom generation and people who soon turn 65 live more often in cities and in the car-dependent outskirts of cities. This will affect the future spatial distribution of the elderly. In turn, the percentage of elderly will raise the most in municipalities nearby large cities. The elderly migrate less than the average population, which means that most of them will be ageing in place, in a familiar apartment and in familiar environment. However elderly's preferences of living indicate that many of them would like to live in downtown, in urban areas and in an apartment house. Yet living in a single family house still remains as an ideal form of living for many elderly.

There is no generic solution to prepare for ageing population since it affects different areas in a different way. These spatial differences must be taken into consideration in planning process. In growing urban areas, challenges are primarily caused by the adequacy of services and the availability of a suitable housing stock for the elderly. In regressing areas the growing share of the elderly in the population and the availability of services will be the main challenges.

The overall main challenges of ageing population will involve redesigning the existing housing areas to meet the needs of elderly and changing the way society organizes community services so that basic services are more accessible. The needs of the elderly need to be taken into consideration in community planning and co-operation between land-use planning, construction and design of services must be encouraged.

Keywords: Ageing population, community structure, housing, services, geoinformatics

ESIPUHE

Seuraavien vuosikymmenten aikana ikääntyneiden osuus Suomen väestöstä kasvaa merkittävästi. Vuonna 2030 Suomessa on väestöennusteen mukaan noin 1,5 miljoonaa yli 65-vuotiasta, mikä on neljännes koko maan väestöstä. Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa –raportti kokoaa yhteen Suomen Ympäristökeskuksen (SYKE) toteuttaman Ikääntyneet yhdyskuntarakenteessa -selvityksen tulokset.

Selvityksessä tarkastellaan yli 65-vuotiaiden asuinpaikkoja ja asumista valtakunnallisten paikkatietoaineistojen avulla. Raportissa esitetään laajojen, pääosin rekisteripohjaisten tietoaineistojen avulla näiden ikäluokkien sijoittumista erilaisille alueille ja asuntoihin. Ikääntymiseen liittyvää alueellista muutosta tarkastellaan muuttoliikkeen ja asukaspysyvyyden näkökulmista. Näiden perusteella arvioidaan ikääntyneiden tulevaa alueellista kehitystä. Selvityksen tuloksia hyödynnetään osana Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013–2017 toteutusta.

Selvityksen tulokset vahvistavat näkemystä siitä, että väestön ikääntymisen aiheuttama yhteiskunnallinen muutos tulee huomioida eri tasoilla – asuinalueilla, kunnissa, maakunnissa ja maan eri osissa – ja kaikilla yhteiskunnan sektoreilla. Väestörakenteen alueellisten erojen takia ikääntymisen mukanaan tuomiin haasteisiin tarvitaan suunnittelua, jossa otetaan huomioon eri alueiden olosuhteet ja tekijät. Kasvavilla kaupunkialueilla paine tulee kohdistumaan ensisijaisesti palveluiden riittävyyteen ja ikääntyneille sopivan asuntokannan saatavuuteen. Taantuvilla alueilla haasteena on ikääntyneiden kasvava osuus väestöstä ja palveluiden saatavuus.

Ikääntyneiden muuttoalttius on muihin ikäluokkiin verrattuna alhainen, joten merkittävä osa ihmisistä ikääntyy paikallaan samassa asunnossa, jossa on jo asunut pitkään. Ikääntyneet asuvat myös vanhemmissa rakennuksissa kuin väestö keskimäärin. Nämä tulokset korostavat entisestään ennakkoinnin ja varautumisen tärkeyttä.

Jotta ikääntyneiden kotona asuminen olisi mahdollista, asuntojen ja asuinympäristöjen tulee olla esteettömiä, liikkumisen helppoa ja palveluiden hyvin saavutettavissa. Asuinympäristöjen kehittämisessä yhdyskuntarakenteella on suuri merkitys. Jatkossa suunnittelun haasteeksi nousee se, kuinka olemassa olevia asuinalueita voidaan muuttaa vastaamaan erityisesti ikääntyneiden tarpeita ja mutta samanaikaisesti ottamaan huomioon muu väestö. Nämä tarpeet, kuten lähipalvelujen saavutettavuus ja asuinalueen esteettömyys, ovat tällöin keskeisiä kysymyksiä yhdyskuntasuunnittelussa.

Tämä raportti tarjoaa kattavan tietoaineiston ikääntyneiden asumisen ja palvelujen alueelliseen tarkasteluun nykytilanteen ja tulevaisuuden näkökulmasta.

Kesäkuu 2017

Sari Hosionaho

Raija Hynynen

ohjelmanpäällikkö

asuntoneuvos

ympäristöministeriö

ympäristöministeriö

SISÄLLYS

1	Johdanto	11
2	Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus	13
2.1	Tutkimustehtävä	13
2.2	Menetelmät	13
2.3	Aineistot	13
3	Väestön ikääntymisen alueellinen kuva	19
3.1	Ikääntyneet Suomessa	19
3.2	Taajamat ja haja-asutusalue	24
3.3	Kaupunki ja maaseutu	25
3.4	Ikääntyneet kaupunkiseuduilla	27
3.5	Ikääntyneiden keskittymät	30
3.6	Ikääntymisen kehitys	34
3.7	Ikääntyvät alueet	36
3.8	Muutoksen suunta paikallisella tasolla	36
4	Ikääntyneiden asuinolot	42
4.1	Yksin asuvat yli 65-vuotiaat	39
4.2	Asunnon talotyyppi ja asuinrakennuksen ikä	43
4.3	Asumisväljyys	47
4.4	Esteettömyys	48
4.5	Ikääntyneille suunnatut asumispalvelut	49
5	Palveluiden saavutettavuus	53
5.1	Lähipalvelut ovat tärkeitä ikääntyneille	53
5.2	Päivittäistavarakaupan ja muiden palvelujen saavutettavuus	54
6	Asumistoiveet	56
6.1	Kolmas ikä	56
6.2	Neljäs ikä	58
6.3	Asumiskriteerit	59
7	Muuttoliike ja paikallaan ikääntyminen	62
7.1	Muutot ja paikallaan pysyminen asuntokannassa	66
7.2	Ikääntyneiden muutot	66
7.3	Paikallaan ikääntyminen	75
7.4	Eri alueet ikääntyvät eri tavoin	81
8	Ikääntyneiden asuinpaikat tulevaisuudessa	82
8.1	Tilastokeskuksen väestöennuste	82
8.2	Ikääntyneiden tuleva sijainti yhdyskuntarakenteessa	85
8.3	Laitoshoidon ja palveluasumisen tarve tulevaisuudessa	88
9	Johtopäätökset	92

1 Johdanto

Suuret ikäluokat ovat saavuttaneet eläkeiän ja seuraavien vuosikymmenten aikana ikääntyneiden osuus maamme väestöstä kasvaa merkittävästi. Vuonna 2030 Suomessa on väestöennusteen mukaan noin 1,5 miljoonaa yli 65-vuotiasta, mikä on neljännes koko maan väestöstä. Tämä on tiedossa oleva vääjäämättömän muutostekijä yhteiskunnassa, joten siihen varautuminen ja kehityksen huomioiminen on tärkeää kaikilla yhteiskunnan sektoreilla ja eri mittakaavatasoilla.

Väestön ikääntyminen vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi asumiseen, palveluiden tuottamiseen sekä talouden rakenteisiin ja työmarkkinoihin. Ikääntyneiden määrä kasvaa nopeimmin suurissa kaupungeissa, vaikka ikääntyneiden suhteellinen osuus onkin ollut niissä pienempi kuin muualla (OECD 2015). Tämä aiheuttaa muutospaineita muun muassa asuinympäristöille, asuntokannalle ja palvelutuotannolle sekä vaikuttaa näistä syntyvään luonnonvarojen käyttötarpeeseen ja ympäristökuormitukseen. Kaupunkien ja maaseudun erilaisen väestörakenteen vuoksi ikääntymisen vaikutukset muodostuvat erilaisiksi eri alueilla. Kaupungeissa ikääntymisen haasteet liittyvät ikääntyneiden määrän nopeaan lisääntymiseen. Kriittisiä tekijöitä ovat palvelujen järjestäminen, asumiskustannukset, esteettömien asuntojen riittävyys sekä ikääntyneiden sosiaalinen eristyminen. Maaseudulla haasteena on edellisten lisäksi ikääntyneiden suuri osuus kokonaisväestöstä, minkä seurauksena ikääntyminen vaikuttaa merkittävästi huoltosuhteeseen ja alueiden elinvoimaan.

Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman 2013–2017 (VNP 18.4.2013) tavoitteena on edistää ikääntyneiden asumista turvallisesti kodeissaan. Jotta kotona asuminen olisi mahdollista, asuntojen ja asuinympäristöjen tulisi olla esteettömiä, liikkumisen helppoa ja palveluiden hyvin saavutettavissa. Ikääntyneiden asumisessa lähiympäristön merkitys korostuu, mikä tarkoittaa sitä, että elämänlaadun kannalta tärkeiden tekijöiden kuten palveluiden ja viher- ja virkistysalueiden tulisi olla osana asuinalueita. Itsenäinen asiointi ja ostoksilla käynti on tärkeää niin sosiaalisen elämän, fyysisen kunnon ylläpidon kuin itsenäisyydenkin kannalta. Asuinympäristöjen kehittämisessä yhdyskuntarakenteella on suuri merkitys, sillä yhdyskuntarakenteellinen sijainti vaikuttaa ratkaisevasti liikkumismahdollisuuksien, palveluiden ja sosiaalisten kontaktien saavutettavuuteen. Ikääntyneet haluavatkin asua lähellä palveluita kaupunki- ja taajamakeskuksissa selvästi muuta väestöä useammin, ja vastaavasti harvemmin maaseudulla tai lähiöissä (Poutanen ym. 2008; Strandell 2017).

Suomi on ollut vanhuspalvelurakenteeltaan Euroopan laitosvaltaisimpia maita, mutta vähitellen painopistettä on siirretty palveluasumiseen, kotipalveluihin sekä ikääntyneiden asumisen ja elinympäristöjen kehittämiseen. Tässä ajattelutavassa ikääntyneiden palveluja pyritään tarjoamaan siellä missä ihmiset asuvat. Alueilla, joilla ikääntyneitä asuu eniten, voidaan kehittää esteettömiä asuin- ja palvelualueita sekä ikääntyneille soveltuvia monimuotoisia asumisratkaisuja muun asutuksen joukossa. Tämä mahdollistaa paremmin myös ikääntyneiden yksilöllisten elämäntapojen ja identiteetin säilyttämisen.

Ikääntyneiden määrän kasvu tulee väestöennusteiden mukaan taittumaan pidemmällä aikavälillä, mikä on huomioitava asuntokannan kehittämisessä. Ikääntyneiden asumisratkaisujen ja palveluiden kehittäminen muun asutuksen seassa mahdollistaa tilojen käyttötarkoituksen muutokset myöhemmin. Esteettömät asuinympäristöt ovat tärkeitä myös muun muassa lapsiperheille, eivät pelkästään ikääntyneille.

Suomessa sotien jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ovat muihin Euroopan maihin verrattuna suuret (Roto 2012). Suurten ikäluokkien myötä ikääntyneiden määrä on kasvanut nopeasti 2010-luvulla. Ikääntyneiden ikäluokkien nopea kasvu tarkoittaa sitä, että mikäli esimerkiksi tuettua asumista tarvitsevien osuus ikäluokasta pysyisi jatkossa vakiona, määrällisesti palvelujen tarve kasvaa huomattavasti. Sama pätee ikääntyneiden muuttoliikkeeseen. Vaikka ikääntyneiden ikäluokissa muuttoalttius on pienintä, ikäluokkien koon kasvu tarkoittaa myös ikääntyneiden muuttoliikkeen määrällistä kasvua. Tällä on vaikutuksia asuntomarkkinoihin, sillä ikääntyneiden lisääntyvät muutot tuovat lisäkysyntää ikääntyneille soveltuville asuinalueille ja asunnoille sekä vastaavasti vapauttavat asuntoja muualta. Suurten ikäluokkien kohdalla on nostettu esiin paluumuutto maaseudulle, joka on yksi muuttosuunta etenkin pääkaupunkiseudulta (Kytö & Kral-Leszczynska 2013). Pääosa ikääntyneiden muutoista on kuitenkin lähimuuttoja saman kaupungin tai asuinalueen sisällä. Suurten ikäluokkien osalta Kytö & Kral-Leszczynska 2013 havaitsivat maallemuuttoa erityisesti ajanjaksolla, jolloin ikäluokat olivat 60–64-vuotiaita.

Osittain ikääntyneiden muuttoliikkeessä ja asuinpaikan valinnassa on kyse aktiivisista valinnoista ja asumistoiveista, jotka toteutetaan eläkeiässä tai sen kynnyksellä. Ikäluokassa 65–74-vuotiaat ei ole yhtenäistä samalla lailla toimivaa ryhmää vaan erilaisia ihmisiä, jotka tekevät valintojaan omien lähtökoh-
tensa perusteella. Vanhuus jakautuu vaiheisiin, joita kuvataan termeillä kolmas ja neljäs ikä (Sankari ja Jyrkämä 2001). Kolmas ikä on elämänvaihe, jossa on päästy irti työelämän velvoitteista, mutta ollaan henkisesti ja fyysisesti aktiivisia ja toimintakykyisiä. Neljäs ikä on elämänvaihe, jossa ikääntymiseen liittyvät fyysiset rajoitteet vaikuttavat elämään ja johtavat suurempaan riippuvuuteen muista ihmisistä. Käytännössä neljäs ikä tarkoittaa pääosin tuettua arkea kotona (Rajaniemi ym. 2007). Osalle rajoitteet kasvavat neljännessä iässä kuitenkin niin suuriksi, ettei kotona asuminen ole enää mahdollista, vaan tarvitaan ympärivuorokautista hoivaa. Ikääntyminen ja avuntarve ovat yksilöllisiä, joten näiden vaiheiden pituudet vaihtelevat yksilötasolla. Keskimäärin vaiheet voidaan kuitenkin kytkeä tiettyihin ikäluok-
kiin. Tässä raportissa ikääntyneinä tarkastellaan pääsääntöisesti yli 65-vuotiaita ja näiden osalta on useimmissa tapauksissa eroteltu 65–74-vuotiaat, 75–84-vuotiaat sekä yli 85-vuotiaat. Jokainen sukupol-
vi on erilainen, joten tulevaa kehitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että tulevat ikääntyneet ikä-
luokat eivät välttämättä toimi samoin kuin nykyiset varsinkaan kolmannen iän vaiheessa.

Tämä tutkimus on osa ympäristöministeriön Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelmaa 2013–
2017, jonka tavoitteena on edistää ikääntyneiden kotona asumisen mahdollisuuksia ja luoda toimintaky-
kyä ylläpitäviä asuinympäristöjä. Turvallisen kotona asumisen mahdollisuuksiin vaikuttavat asunnon
ominaisuuksien lisäksi erityisesti asuinympäristön esteettömyys, palveluiden saavutettavuus sekä liik-
kumisen helppous.

Raportissa esitetään laajojen pääosin rekisteripohjaisten tietoaaineistojen avulla yli 65-vuotiaiden
ikäluokkien sijoittumista erilaisille alueille ja asuntoihin. Ikääntymiseen liittyvää alueellista muutosta
tarkastellaan muuttoliikkeen ja asukaspysyvyyden näkökulmista. Näiden perusteella arvioidaan ikäänty-
neiden tulevaa alueellista kehitystä. Ikääntymistä voidaan tarkastella niin yksilötason kuin yhteiskunnal-
lisena kysymyksenä. Tämän raportin tarkastelut painottuvat yksilötasoa laajempaan näkökulmaan, jossa
keskitytään valittujen ikäluokkien kehityksestä tehtyihin havaintoihin.

2 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

2.1 Tutkimustehtävä

Tutkimuksen lähtökohtana on kuvata ikääntyneiden ikäluokkien alueellista sijoittumista Suomessa rekisteripohjaisten paikkatietoaineistojen avulla. Tutkimus on aineistolähtöinen, eli lähestymistapa perustuu pääosin erilaisten kattavien aineistojen yhdistelyyn sekä kuvailevaan analyysiin. Aineistot mahdollistavat hallinnollisista rajoista riippumattomat tarkastelut, joissa ikääntymistä voidaan havainnoida huoneistotasolta valtakunnallisiin jakaumiin. Tietoaineistojen pohjalta saatujen tulosten perusteella tutkimuksen johtopäätöksissä pohditaan ikääntyvien asuinalueiden ominaisuuksia suhteessa ikääntyneiden tarpeisiin. Lisäksi tutkimuksessa ennakoitaan ikääntyneiden ikäluokkien tulevaa alueellista kehitystä perustuen havaittuun viimeaikaiseen kehitykseen. Yksi tutkimuksen tavoitteista on selvittää rekisterimuotoisten aineistojen käyttömahdollisuuksia ikääntymisen alueellisen kehityksen tutkimuksessa.

Tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa ikääntyneiden asumisen kokonaistilanteesta Suomessa, alueellisista eroista, kuntien välisistä eroista sekä erilaisten aluetyyppien välisistä eroista. Nykytilanteen kuvaamisen ja tulevaisuuden ennakkoinnin kautta arvioidaan, minkälaisia alueellisia muutoksia väestön ikääntymiseen liittyy. Tutkimuksen tulokset hyödyttävät päätöksentekoa, kun arvioidaan mihin ja minkä tyyppisille alueille erilaisia toimenpiteitä pitäisi kohdistaa.

2.2 Menetelmät

Tässä raportissa esitetyt tiedot on muodostettu suurilta osin paikkatietoaineistojen avulla. Perustilastoinnista poiketen tarkastelujen aluejaot eivät perustu hallinnollisiin luokituksiin kuten kunta- tai maakuntajakoon vaan toiminnallisiin, morfologisiin tai ilmiöperusteisiin alueisiin, jotka on muodostettu paikkatietomenetelmillä. Raportissa käytetään lähinnä jo olemassa olevia alueluokituksia. Tällaisia ovat mm. taajamarajaus, kaupunki-maaseutuluokitus sekä yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet (Suomen ympäristökeskus 2016c.; Helminen ym. 2014; Ristimäki ym. 2013 ja 2017). Alueluokkien lisäksi paikkatietoaineistot mahdollistavat erilaisten keskittymien ja klustereiden tunnistamisen hyvinkin tarkalla tasolla.

Paikkatiedon luonnollinen esitystapa on karttamuotoinen, mutta alueluokkien avulla tuloksia pystytään esittämään havainnollisesti myös kaavioina. Tässä raportissa karttamuotoista esitystapaa on käytetty lähinnä valtakunnallisissa kokonaistarkasteluissa. Yksityiskohtaisten alueellisten erojen karttatarkasteluissa on esitetty esimerkkikarttoja valituilta kaupunkiseuduilta. Vastaavat kartat kaikilta kaupunkiseuduilta on koottu raportin sähköisiin liitemateriaaleihin.

Valtakunnallisten rekisterien avulla tuotettu paikkatieto perustuu siihen, että aineistot ovat ns. kokonaisaineistoja ja tiedolla on koordinaatit. Koordinaattitietojen kattavuus vaihtelee eri aineistoissa, joten paikkatietoaineistoilla tuotettu tieto eroaa hieman ns. virallisista tilastoista, jotka perustuvat hallinnollisten alueiden perusteella tuotettuihin tietoihin. Tässä raportissa esitetty absoluuttisia määriä koskevat tulokset perustuvat siihen osajoukkoon, jonka sijaintitieto tunnetaan.

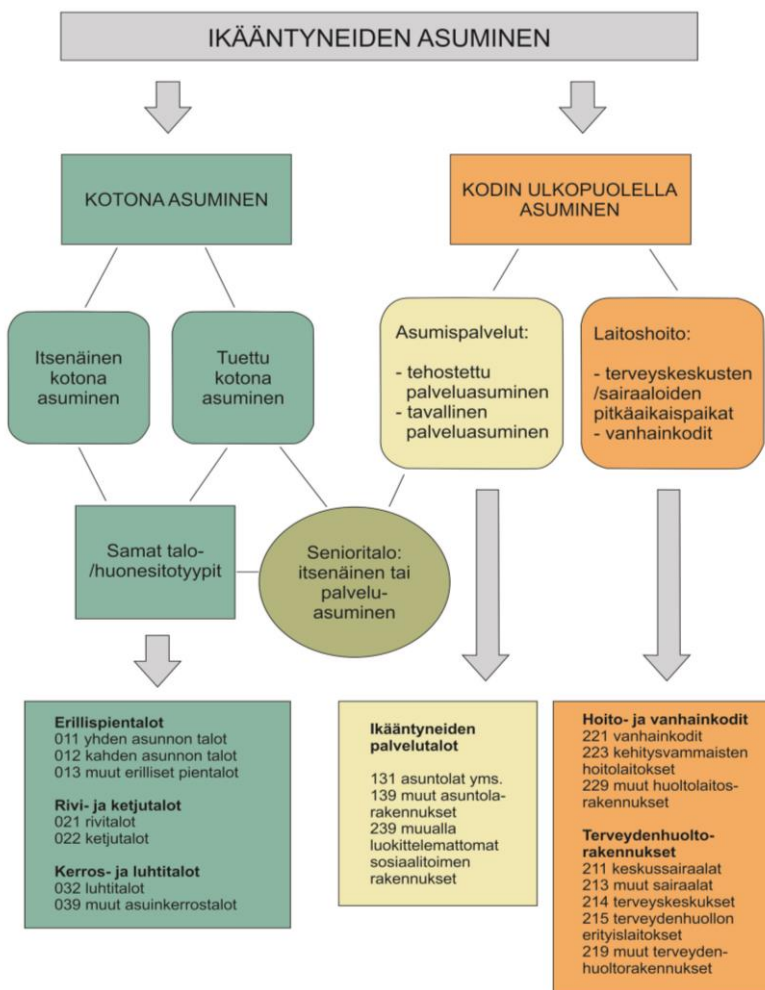
2.3 Aineistot

Rakennus- ja huoneistorekisteri (RHR)

Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän Rakennus- ja huoneistorekisteri (RHR) sisältää tietoa muun muassa rakennuksista, huoneistoista ja väestöstä. RHR mahdollistaa asuntoa ja asuntokuntaa koskevien tietojen liittämisen toisiinsa sekä asukkaiden tietoihin. Aukasta saatavia tietoja ovat sukupuoli, syntymävuosi ja äidinkieli.

RHR:stä voidaan poimia rakennukset ja asunnot, joissa asuu ikääntyneitä. Aineistosta ei kuitenkaan pystytä rakennuksen käyttötarkoituksen perusteella täysin luotettavasti erottelemaan, mitkä näistä ra-

kennuksista ovat tavallisia asuinrakennuksia ja mitkä esimerkiksi ikääntyneille suunnattuja palvelutaloja. Tässä hankkeessa rakennukset, joissa asuu ikääntyneitä, on jaoteltu käyttötarkoituksen mukaan kuvan 1 osoittamalla tavalla.

Kuva 1. Ikääntyneiden asumisen luokittelu rakennuksen käyttötarkoituksen mukaan.

Ympäristöhallinnon käytössä on RHR-aineistoa vuodesta 2000 lähtien vuosittain. Tässä hankkeessa on käytetty vuosien 2004–2014 tietoja, sillä vuosien 2000–2003 aineistoissa koordinaattitietojen käyttö on suurempi kuin uudemmissa aineistoissa. Puutteellisten koordinaattitietojen käyttäminen voisi johtaa virheellisiin tulkituksiin esimerkiksi aikasarja-analyysissä. Rakennus- ja huoneistorekisterin väestötiedot mahdollistavat eri ikäluokkien kytkeä rakennuksen ja huoneiston ominaisuuksiin sekä paikkatiedon kautta muihin sijaintitietoihin. Aineiston kattavuus on 92,7 % yli 64-vuotiaiden ikäluokassa. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan yli 65-vuotiaita vuonna 2014 oli 1 091 388 ja RHR:n mukaan 1 011 910. Aineiston ulkopuolelle jäävät huoneistoihin yhdistymättömät asukkaat kuten hoitolaitoksissa oleva väestö. Lisäksi esimerkiksi palvelu- ja ryhmäasunnot on kirjattu RHR:iin sekalaisesti, mikä aiheuttaa epätarkkuutta tietoihin. Tässä raportissa käytetyt tiedot rakennusten hisseistä perustuvat Rakennus- ja huoneistorekisteriin, jonka tietosisältöä on täydennetty muilla aineistoilla (Kotilainen ym. 2016).

Yhdyskuntarakenteen seuranta-aineistot (YKR)

Tilastokeskuksen kokoamat yhdyskuntarakenteen seurannan ruutuaineistot (YKR) sisältävät 250 m x 250 m ruuduissa tietoa muun muassa väestöstä ja asunnoista koko Suomen alueelta. Ruutuaineiston aikasarja ulottuu useimpien muuttujien osalta vuodesta 1990 nykypäivään. Tilastokeskus tekee eri rekistereistä kokoamiinsa aineistoihin täydennyksiä ja korjauksia, joten YKR-aineiston sisältämät tiedot eivät aina täsmää suoraan esimerkiksi RHR:n tietoihin.

YKR-väestöaineisto sisältää alueella vakinaisesti asuvan väestön ikäluokittain. Laitoksissa asuvat henkilöt saavat sijaintitiedon laitoksen koordinaattien mukaan, mikäli ne ovat tiedossa. Sijainniltaan tuntemattomiksi jäävät koordinaatiton hoitolaitoksissa asuva väestö, ulkomailla tilapäisesti asuvat Suomen kansalaiset ja henkilöt, joiden sijaintia ei jostain syystä tiedetä.

Tilastokeskuksen muuttoliikeaineisto sisältää muuttojen määrän 250 m x 250 m ruutujen välillä vuodesta 2010 lähtien. Muutot ovat eroteltavissa muuttajan ikäryhmän ja sukupuolen mukaan. Sijaintipohjaisissa tarkasteluissa ovat mukana vain koordinaatilliset tiedot, joten aineisto ei ole täysin kattava. Koordinaatillisten tietojen osuus muuttoliikeaineistosta on 93 prosenttia, joten kattavuus on analyyseja varten kuitenkin hyvä.

YKR-ruutuaineisto mahdollistaa ikääntyneiden määrän ja ikääntyneiden tekemien muuttojen tarkastelun ikäluokissa 65–74 -vuotiaat ja yli 75-vuotiaat. Aineisto ei mahdollista esimerkiksi asuntoa tai asutokuntaa koskevien tietojen liittämistä toisiinsa tai henkilöihin. Myöskään muuttoihin ei voida liittää tietoa siitä, millaisesta asunnosta tai millaiseen asuntoon on muutettu.

Tilastokeskuksen tilastot

Tilastokeskuksen stat.fi-sivustolta löytyviä väestöä ja asumista kuvaavia tilastoja on hyödynnetty kunta- ja maakuntatasoisissa analyyseissä sekä kuvattaessa koko maan tilannetta.

Palveluja kuvaavat aineistot

Päivittäistavarakauppojen ja apteekkien saavutettavuutta on analysoitu Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkarekisterin tietojen perusteella. Aineisto kuvaa vuoden 2014 tilannetta. Päivittäistavarakauppa-aineisto kattaa päivittäistavaroiden vähittäismyymälät pois lukien kioskit. Aineiston sisältämät toimipaikat kuuluvat seuraaviin toimialaluokkiin: isot supermarketit, pienet supermarketit, valintamyymälät, itsepalvelutavaratalot, tavaratalot, pienoistavaratalot ja muut erikoistumattomat myymälät.

Tilastokeskuksen palveluaineistojen lisäksi tarkastelussa ovat olleet mukana terveysasemat, postit, R-kioskit ja kirjastot. Terveysasemien saavutettavuutta on tutkittu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2016 alun tilannetta kuvaavan aineiston avulla, jossa on mukana Manner-Suomen kuntien terveysasemat, joilla toimii lääkäripäivystys ainakin arkipäivinä.

Tiedot postin toimipaikoista on saatu Postilta. Vuoden 2015 tilannetta kuvaavassa aineistossa on mukana yhteensä 1401 toimipistettä, mutta analyysissä on tarkasteltu 863 toimipaikan saavutettavuutta. Tarkastelussa ovat mukana kattavat palvelupisteet, joissa on paikalla joko Postin tai oheisen muun palvelupisteen (esim. kioskin) henkilökuntaa. Tällaisia ovat varsinaiset Postin toimipisteet, esimerkiksi päivittäistavarakaupan tai kioskin yhteydessä sijaitsevat asiamiespostit sekä Kyläkauppa-hankepilotin toimipaikat. Näissä kaikissa on mahdollista esimerkiksi lähettää, noutaa ja palauttaa lähetyksiä. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty SmartPOST-pakettiautomaatit, noutopisteet, joissa ei ole lähetyksipalveluita, sekä yrityspisteet. Suurin osa, 480 kappaletta, analyysin ulkopuolelle jätetyistä toimipaikoista on SmartPOST-automaatteja, jotka voivat olla ikääntyneiden näkökulmasta vaikeakäyttöisiä.

R-kioskien saavutettavuutta on analysoitu www.r-kioski.fi-sivustolta poimittujen osoitetietojen avulla, jotka on paikannettu paikkatieto-ohjelmalla. Koko maan kattava aineisto on vuodelta 2015.

Kirjastojen osoitetiedot ovat lähtöisin www.kirjastot.fi-sivustolta, jonne on koottu kaikki Suomen kirjastot. Vuoden 2016 alkupuolella poimitut tiedot on paikannettu osoitetietojen perusteella geokoodaamalla. Kirjastoaineistosta on poistettu lastenkirjastot sekä yksittäisiä lainausasemia, jotka ovat avoinna alle kolmena päivänä viikossa. Analyysissä käytetyssä aineistossa on yhteensä 709 kirjaston toimipaikkaa.

Yhdyskuntarakenteen aluejaot

Yhdyskuntarakenteen aluejaot ovat Suomen ympäristökeskuksen tuottamia paikkatietopohjaisia aluejakoja, jotka kuvaavat alue- ja yhdyskuntarakenteen ominaisuuksia (Suomen ympäristökeskus 2016a-c). Raportin liitteissä 1 ja 2 on esitetty kartat kaupunki-maaseutuluokituksesta ja yhdyskuntarakenteen vyöhykkeistä. Aluejaot ovat toiminnallisia alueluokituksia eivätkä hallinnollisia kuntaluokituksia. Yhden kunnan tai maakunnan sisällä voi olla useampaa aluetyyppiä ja aluetyyppien yhtenäiset alueet ylittävät kuntarajat.

Kaupunki-maaseutu -luokitus

Kaupunki-maaseutu-luokitus kuvaa kaupunki- ja maaseutualueita seitsemässä luokassa. Luokitus on paikkatietopohjainen eli riippumaton kuntarajoista (Suomen ympäristökeskus 2016a).

Kaupunkialueet on luokituksessa määritelty yli 15 000 asukkaan keskustaajamiin. Ne jakautuvat kolmeen luokkaan: Sisempi kaupunkialue, ulompi kaupunkialue ja kehysalue. Sisempi kaupunkialue kuvaa yhtenäistä keskustan ympärille tiiviisti rakennettua kaupunkimaista aluetta. Ulompi kaupunkialue kuvaa yhtenäistä mutta väljempää asemakaavoitetun asuinalueen tehokkuudella rakennettua aluetta sisemmän kaupunkialueen ulkopuolella. Kaupungin kehysalueeseen puolestaan kuuluvat keskustaajaman matalammalla tehokkuudella rakennetut reuna-alueet sekä lähitaajamat ja näiden väliset alueet (Helminen ym. 2014).

Kaupungin läheinen maaseutu on kaupunkiseutujen työssäkäyntialuetta. Sen asutusrakenteeseen kuuluu sekä taajamia että harvaan asuttuja alueita. Maaseudun paikalliskeskukset ovat yli 5000 asukkaan taajamia, eli käytännössä suuria kuntakeskuksia tai pikkukaupunkeja, jotka eivät ole riittävän suuria muodostamaan kaupunkiseutua. Paikalliskeskuksia on vuoden 2010 luokituksessa yhteensä 48 kappaletta. Ydinmaaseutu on suhteellisen tiiviisti asuttua ja elinkeinorakenteeltaan monipuolista maaseutua tai vahvaa alkutuotannon aluetta. Harvaan asuttu maaseutu puolestaan on toiminnoiltaan yksipuolisempaa aluetta, jossa asutus on hajanaista ja taajamat sijaitsevat harvassa (Helminen ym. 2014).

Kaupunkiseutu

Kaupunkiseudut muodostuvat yli 15 000 asukkaan kaupunkikeskuksista, niihin fyysisesti ja toiminnallisesti liittyvistä lähitaajamista sekä näitä ympäröivästä lievealueesta. Suomessa on 34 kaupunkiseutua, ja niiden koko vaihtelee Helsingin kaupunkiseudun yli 1 200 000:sta Iisalmen alle 17 000 asukkaaseen (VTJ/VRK 2015). Kaupunkiseuduista kolme on niin sanottuja kaksoiskaupunkeja, ja ne ovat Hyvinkää-Riihimäki, Kotka-Hamina ja Kemi-Tornio (Suomen ympäristökeskus 2016b).

Taajama

Tutkimuksessa on käytetty Suomen ympäristökeskuksen tuottamaa taajamarajausta. Taajamat ovat vähintään 200 asukkaan taajaan rakennettuja alueita. Rajausta perustuu 250 m x 250 m tilastoruudukkoon, jossa on huomioitu väestömäärän lisäksi rakennusten lukumäärä, kerrosala ja keskittyneisyys. Kaupunkiseututaajamilla tarkoitetaan sellaisia taajamia, jotka sijaitsevat kaupunkiseudun alueella (Suomen ympäristökeskus 2016c).

Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet

Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet kuvaavat mahdollisuuksia käyttää eri liikkumismuotoja Suomen kaupunkiseututaajamien alueella. Vyöhykkeitä on yhteensä kuusi: keskustan jalankulkuvyöhyke, alakeskuksen jalankulkuvyöhyke, keskustan reunavyöhyke, intensiivinen joukkoliikennevyöhyke, joukkoliikennevyöhyke sekä autovyöhyke. Niiden muodostamisperusteena ovat keskustaetaisyys, joukkoliikenteen vuoroväli sekä etäisyys joukkoliikenteen pysäkillä. Toisin kuin koko maan kattava kaupunki-maaseutu-luokitus, yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet on rajattu ainoastaan kaupunkiseutujen taajama-alueille. Helsingin toiminnallisella alueella luokitus on muodostettu muihinkin alueen taajamiin. Vyöhykkeet on laadittu 250 x 250 metrin tarkkuudella paikkatietomenetelmin (Ristimäki ym. 2013 ja 2017). Tässä hankkeessa käytettyjen vyöhykkeiden pohjana ovat vuoden 2013 taajamarajausta ja

vuosien 2014–2015 joukkoliikenneaikataulut. Esimerkki vyöhykekartasta ja vyöhykkeiden kriteerit on esitetty liitteissä 2 ja 3.

Asukasbarometri

Asukasbarometri 2016 on kyselyaineisto kaupunkimaisten asuinympäristöjen laadusta ja asumistoiveista (Strandell 2017). Kysely toteutettiin internet- ja postikyselynä loka-joulukuussa 2016 ja se suunnattiin yli 10 000 asukkaan taajamien 15–84-vuotiaalle väestölle. Näissä taajamissa asuu 65,3 % koko väestöstä. Otoskoko oli 8 000 henkilöä ja hyväksytyjen vastausten määrä 3 005 kappaletta. Lopullinen vastausprosentti ylipeiton huomioimisen jälkeen on 37,7 %. Vastaajien vinoutuman vuoksi aineisto painotettiin ikäluokan ja sukupuolen mukaan, jotta tulokset vastaavat perusjoukkoa eli suurten taajamien väestöä

3 Väestön ikääntymisen alueellinen kuva

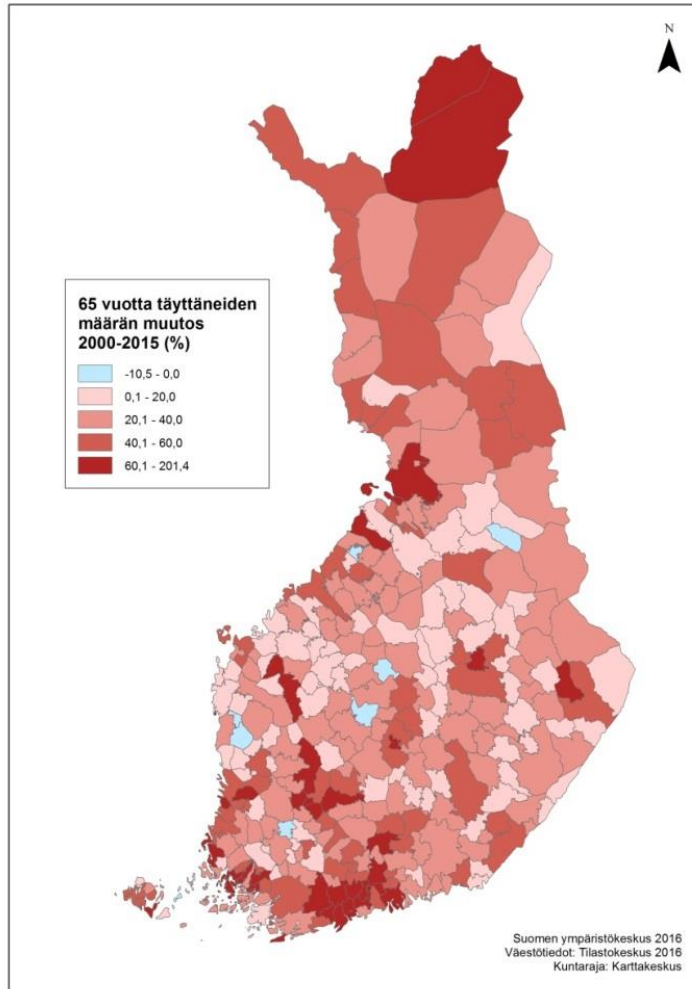
3.1 Ikääntyneet Suomessa

- *Viidennes Suomen väestöstä on täyttänyt 65 vuotta ja ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan nykyisestä 1 150 000:sta yli 1,5 miljoonaan vuoteen 2035 mennessä.*
- *Ikääntyminen koskee koko maata, mutta erot alueiden väestörakenteessa sekä ikäluokkien eri elämänvaiheisiin liittyvä muuttoliike vaikuttavat siihen, kuinka voimakkaasti eri alueet ikääntyvät.*
- *Ikääntyneiden määrä kasvaa eniten suurissa kaupungeissa ja osuus suurten kaupunkien lähikunnissa.*
- *Maaseudulla suuret ikäluokat muodostavat merkittävän osuuden koko väestöstä, kaupunkialueilla väestörakenne on tasapainoisempi.*

Suomessa on vuonna 2016 jo 1 150 000 yli 64-vuotiaasta, ja heidän osuutensa Suomen väestöstä on noin viidennes. 65–74-vuotiaita on yli 650 000 (12 %), 75–84-vuotiaita noin 357 000 (6 %) ja yli 85-vuotiaita noin 143 000 (3 %). Yli 64-vuotiaiden määrä on kasvanut 45 prosenttia aikavälillä 2000–2015. (Tilastokeskus 2015a) Maailman Pankin (The World Bank 2016) tilastojen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on Suomessa kuudenneksi suurin maailman maista.

Ikääntyneitä on luonnollisesti paljon siellä, missä väestöä on muutenkin paljon. Maakunnittain tarkasteltuna eniten ikääntyneitä asuu Suomen kolmen väestöltään suurimman maakunnan alueella: Uudellamaalla (n. 267 000), Varsinais-Suomessa (n. 102 800) ja Pirkanmaalla (n. 102 400). Näissä maakunnissa asuu yhteensä 42 prosenttia Suomen yli 65-vuotiaasta väestöstä. (Tilastokeskus 2015a)

Ikääntyneiden määrä on kasvanut 2000-luvulla kaikissa maakunnissa, sillä sotien jälkeen (1945–1949) syntyneet suuret ikäluokat ovat saavuttaneet eläkeiän. Lukumäärällisesti kasvu on ollut suurinta väestömäärältään suurimmissa maakunnissa Uudellamaalla, Pirkanmaalla ja Varsinais-Suomessa. Suhteellisesti eniten ikääntyneiden määrä on kuitenkin kasvanut Uudenmaan (65,0 %), Päijät-Hämeen (54,2 %) ja Pohjois-Pohjanmaan (50,4 %) maakunnissa. (Tilastokeskus 2015a)

Kuva 2. Ikääntyneiden määrän suhteellinen muutos 2000–2015 kunnittain (VTJ/VRK 2015, YKR / SYKE & TK 2016).

Yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on korkein Etelä-Savossa (27,6 %), Kymenlaaksossa (25,2 %) ja Etelä-Karjalassa (25,0 %). Pienimmät osuudet ovat Uudellamaalla (16,5 %), Pohjois-Pohjanmaalla (17,4 %) ja Pirkanmaalla (20,2 %). (Tilastokeskus 2015a)

Kunnittain tarkasteltuna ikääntyneiden määrä on kasvanut lukumäärällisesti eniten suurissa kaupungeissa, mutta suhteellisesti eniten suurten kaupunkien lähikunnissa (kuva 2). Suhteellisesti suurinta kasvu on ollut Kempeleessä, jossa ikääntyneiden määrä kolminkertaistui sekä Kirkkonummella ja Pirkkalassa, joissa ikääntyneiden määrä lähes 2,5-kertaistui 2000-luvulla. Yhdessätoista kunnassa määrä on yli kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Yli 65-vuotiaiden määrä on vähentynyt ainoastaan seitsemässä kunnassa, eniten Isojoella (-10,5 %) ja Multiassa (-8,5 %). Lukumäärällisesti muutos on kuitenkin ollut näissä kunnissa pieni. (Tilastokeskus 2015a)

Sekä ikääntyneiden määrä että osuus jatkavat kasvuaan myös tulevina vuosikymmeninä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä kasvaa 26 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä. Ikääntyneiden määrän puolestaan odotetaan kasvavan nykyisestä yli 30 prosenttia ollen vuonna 2030 noin 1 478 000 henkeä. Ikääntyneiden määrä ylittää 1,5 miljoonan rajan 2030–2035. Vuoteen 2060 ulottuvissa ennusteissa yli 65-vuotiaiden määrän ennustetaan olevan jo lähes 1 724 000 henkeä, ja osuuden noin 29 prosenttia väestöstä. (Tilastokeskus 2015b) Väestöennusteita käsitellään tarkemmin luvussa 8.

Kaupunki ja maaseutu ovat ikärakenteeltaan merkittävästi erilaisia. Kuvissa 3-4 on esitetty kaupunki-maaseutuluokkien ikäpyramidit, joista näkyvät sekä eri ikäluokkien kokoerot että sukupuolijakaumien alueelliset erot. Kaikissa aluetyypeissä yli 75-vuotiaiden ikäluokissa on enemmän naisia kuin miehiä. Tämä selittyy miesten suuremmalla kuolleisuudella alle 80-vuotiaiden ikäluokissa (Tilastokeskus

2016b). Vuosina 1945–1949 syntyneet suuret ikäluokat ovat vuoden 2015 väestöpyramideissa 65–69-vuotiaita. Näiden ikäluokkien kokoero ennen sotia syntyneisiin ikäluokkiin on huomattava. Sisemmällä kaupunkialueella ja maaseudun paikalliskeskuksissa on kuitenkin erityisesti naisten kohdalla havaittavissa suhteellisen paljon myös ennen sotia syntyneitä ikäluokkia. Erityisesti vanhemmat naiset ovat hakeutuneet keskuksiin. Suurissa ikäluokissa naiset ovat enemmistönä sisemmällä ja ulommalla kaupunkialueella sekä maaseudun paikalliskeskuksissa ja miehet muissa maaseudun luokissa. Kehysalueella naisten ja miesten suuret ikäluokat ovat samankokoisia.

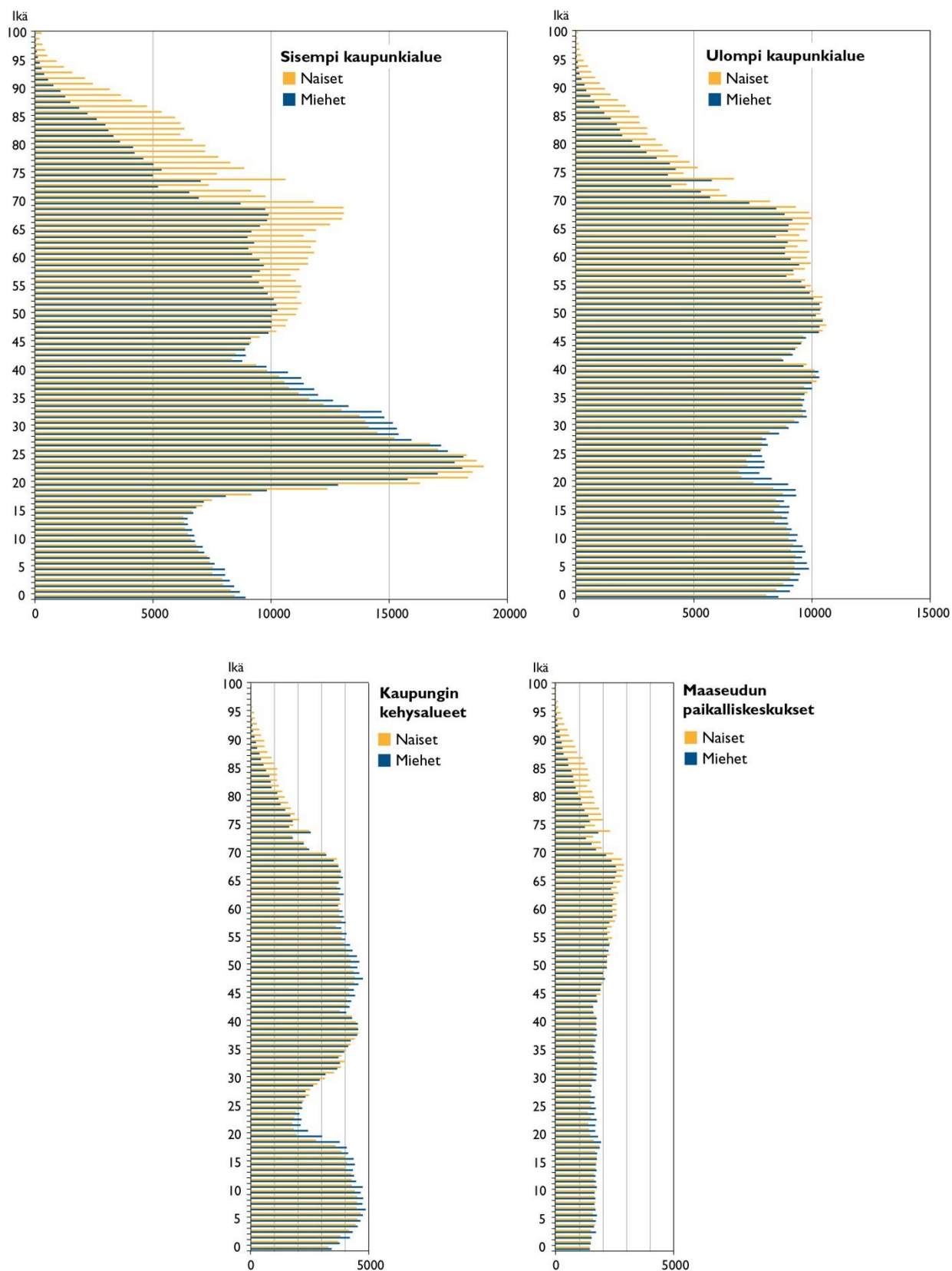
Harvaan asutulla maaseudulla yli 50-vuotiaiden ikäluokkien osuus väestöstä on huomattava, sillä nuoremmat ikäluokat jäävät alle puoleen suurista ikäluokista. Tämä merkitsee lähitulevaisuudessa väestörakenteen nopeaa muutosta ja vanhimpien ikäluokkien kasvua sekä pidemmällä aikavälillä koko väestömäärän nopeutuvaa laskua. Suurten ikäluokkien miesenemmistöstä seuraa huomattava ikääntyneiden miesten määrän kasvu harvaan asutulla maaseudulla, vaikka miesten korkeampi kuolleisuus tasoittaakin sukupuolijakaumaa vanhemmissa ikäluokissa.

Ydinmaaseudulla työikäisten ja lasten määrät suhteessa ikääntyneisiin ovat korkeampia kuin harvaan asutulla maaseudulla. Alle 60-vuotiaiden ikäluokat jäävät kuitenkin suuria ikäluokkia pienemmiksi, joten seuraavien vuosikymmenten aikana eläkeikään tulevien määrät tulevat vähenemään ja ikääntyneimpien ikäluokkien väkimäärät kasvavat.

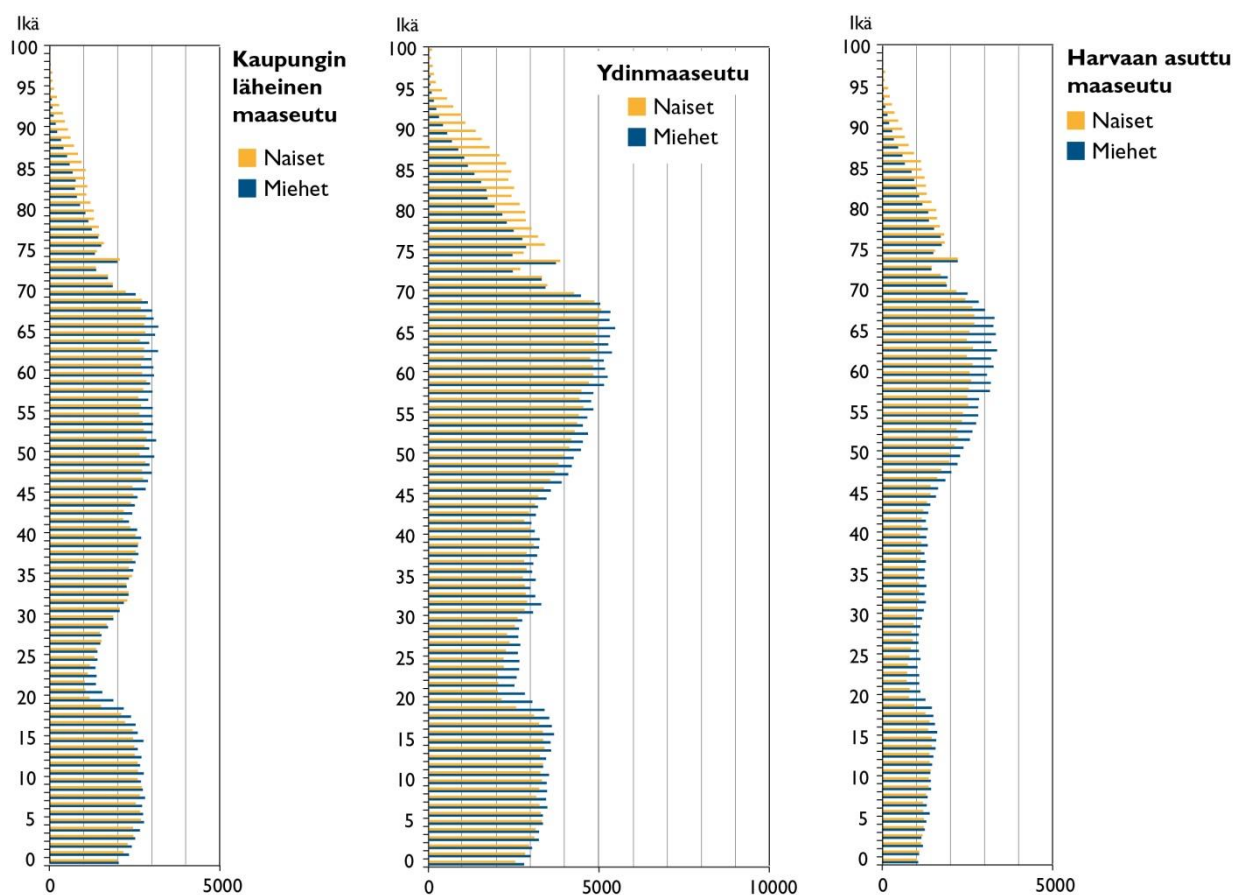
Kaupungin läheisen maaseudun kohdalla näkyy selvästi kaupunkien vaikutus. Kaupungit vetävät opiskeluikäisiä nuoria puoleensa, joten nuorten määrä jää vähäiseksi. Sen sijaan lapsia on suhteellisen paljon. Suuret ikäluokat eivät korostu samalla lailla kuin ne muissa maaseutuluokissa korostuvat vaan ikäluokat ovat samankokoisia noin 45-vuotiaisiin, eli 60-luvulla syntyneisiin asti. Erona kaupunkien kehysalueeseen on miesten selvä enemmisyys yli 40-vuotiaiden ikäluokissa.

Maaseudun paikalliskeskukset edustavat maaseudun suurempia taajamia, joissa on kaupunkimaisia piirteitä ja esimerkiksi hyvät lähipalvelut. Näillä alueilla yli 60-vuotiaiden ikäluokissa korostuu naisten selkeä enemmisyys miehiin nähden. Yli 83-vuotiaiden ikäluokissa naisia on yli kaksi kertaa miehiä enemmän.

Kaupunkialueet eroavat maaseudusta siinä, etteivät sotien jälkeen syntyneet sukupolvet erotu suurimpana ikäluokkana. Kehysalueella suurimmat ikäluokat ovat lapsia, ulommalla kaupunkialueella 47–53-vuotiaita ja sisemmällä kaupunkialueella 21–28-vuotiaita. Alueiden väliset ikärakenteen erot heijastelevat paitsi alueiden ominaispiirteitä, myös kaupunkien kasvun vaiheita. Kaupunkien kasvu suuntautui sotien jälkeen ensin keskustojen reunoille. Suurten ikäluokkien aikuistuttua kasvu jatkui lähioihin ulommalle kaupunkialueelle edeten myöhemmin 1980–2000-luvuilla yhä voimakkaammin kehysalueille. Vaikka sotien jälkeen syntyneet suuret ikäluokat eivät muodosta kaupungeissa samanlaista enemmistöä kuin maaseudulla, tulee ikääntyneiden lukumäärä olemaan asukasmäärällä mitattuna huomattava, sillä nämä ikäluokat ovat keskittyneet kaupunkeihin aiempia ikäluokkia voimakkaammin. Erityisesti ulommalla kaupunkialueella alle 70-vuotiaiden ikäpyramidi on varsin tasainen, mikä tarkoittaa sitä, että vuosittain eläkeiän saavuttavat ikäluokat ovat suuria pitkälle tulevaisuuteen.

Kuva 3. Kaupunki-maaseutuluokituksen mukaiset väestöpyramidit vuoden 2015 väestötietojen perusteella. (Tilastokeskus 2015c)

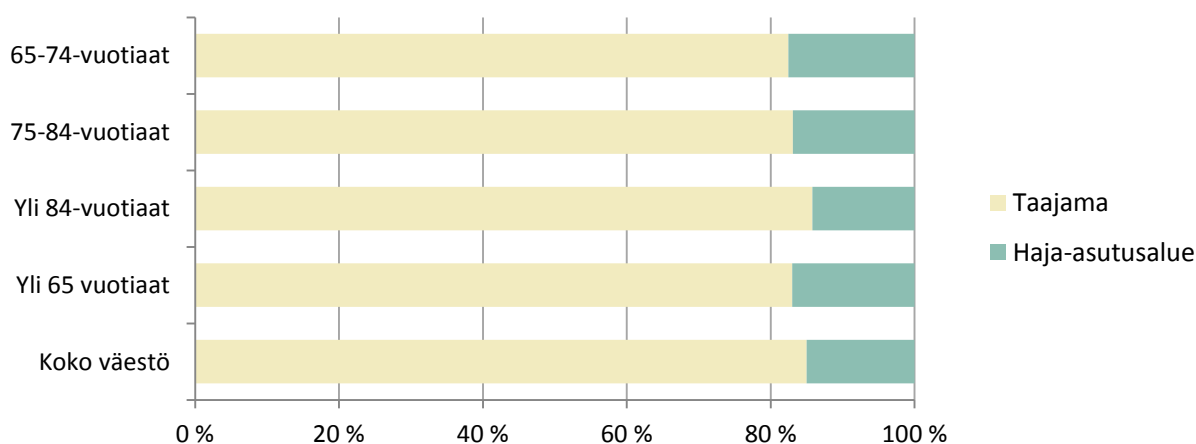

Kuva 4. Kaupunki-maaseutuluokituksen mukaiset väestöpyramidit vuoden 2015 väestötietojen perusteella. (Tilastokeskus 2015c)

3.2 Taajamat ja haja-asutusalue

- Taajamissa asuvien ikääntyneiden osuus ei merkittävästi poikkea koko väestön vastaavasta.
- Ikääntyneiden määrä kasvaa eniten siellä, missä väestöä on muutenkin paljon.
- Taajamissa asui vuonna 2014 lähes 300 000 ikääntynyttä enemmän kuin vuonna 2000. 83 prosenttia ikääntyneistä asui taajamissa vuonna 2014.
- Myös haja-asutusalueella ikääntyneiden määrä on kasvanut, mutta kasvu on selvästi pienempää kuin taajamissa.

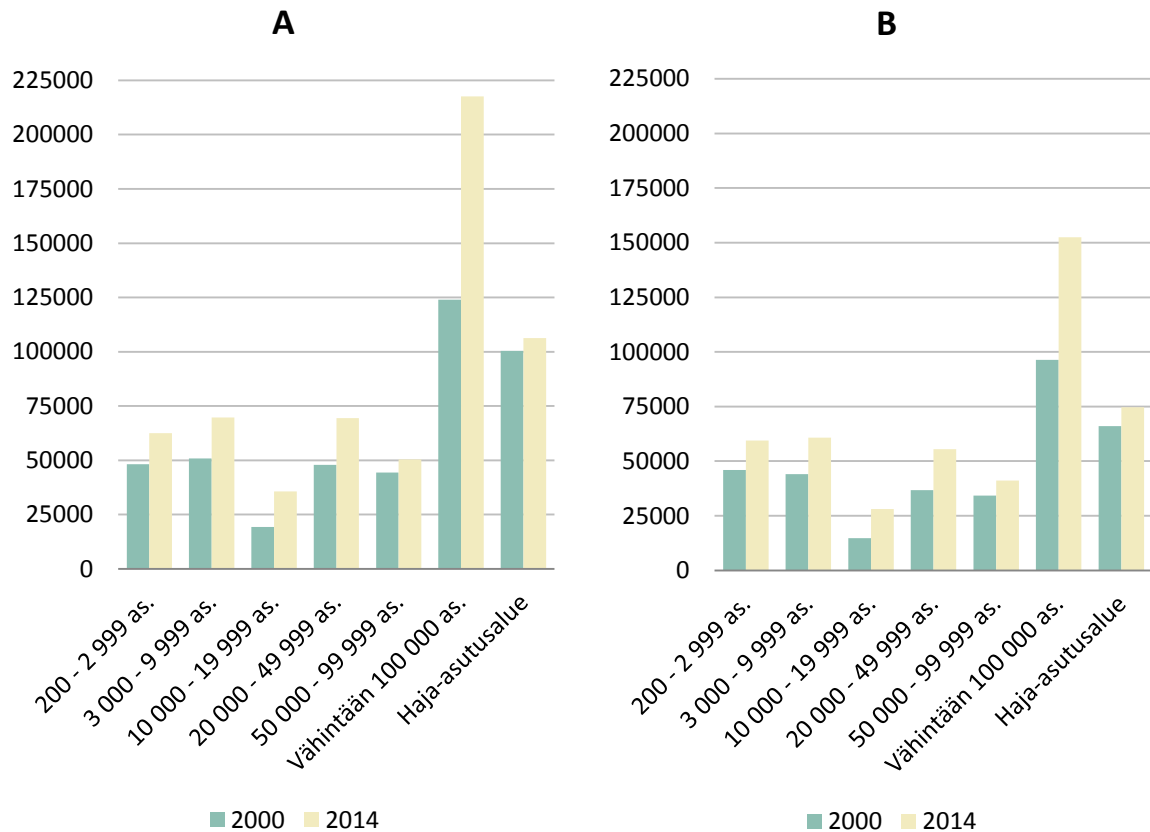
Jako taajamiin ja haja-asutusalueeseen kuvaa yleispiirteisesti asuin ympäristön luonnetta. Taajamissa asutus on tiheämpää ja palvelut ovat usein lähempänä kuin haja-asutusalueella. Yli 65-vuotiaista 83 prosenttia asui vuonna 2014 taajamissa ja 17 prosenttia haja-asutusalueella (kuva 5). Ikääntyvissä ikäluokissa haja-asutusalueella asuvien osuus on kaksi prosenttiyksikköä korkeampi kuin koko väestössä keskimäärin. Ikääntyneiden eri ikäryhmiä verrattaessa yli 84-vuotiaat poikkeavat kahdesta muusta ikäryhmästä hieman suuremmalla taajama-osuudellaan.

Kuva 5. Ikääntyneiden sijoittuminen taajamaan ja haja-asutusalueelle 2014 (VTJ/VRK 2015, YKR / SYKE & TK 2016)

Yli 65-vuotiaiden määrän kasvusta merkittävä osa on 2000-luvulla tapahtunut taajama-alueilla, mutta myös haja-asutusalueella ikäryhmä on kasvanut (kuva 6). Taajamissa heidän määränsä on vuosivälillä 2000–2014 kasvanut 296 000 asukkaalla ja haja-asutusalueella 14 600 asukkaalla. Suurin osa ikääntyneiden määrän kasvusta tapahtuu yli 100 000 asukkaan taajamissa eli suurissa kaupungeissa.

Maakunnittain tarkasteltuna korkein ikääntyneiden taajama-aste on Uudenmaan (95,1 %), Päijät-Hämeen (87,6 %) ja Pirkanmaan (87,5 %) maakunnissa. Selvästi matalin taajama-aste on Ahvenanmaalla, missä ainoastaan 60,8 prosenttia väestöstä asuu taajamista. Osuus on melko matala myös Etelä-Savossa (70,1 %) sekä Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa (71,5). (Tilastokeskus 2015d)

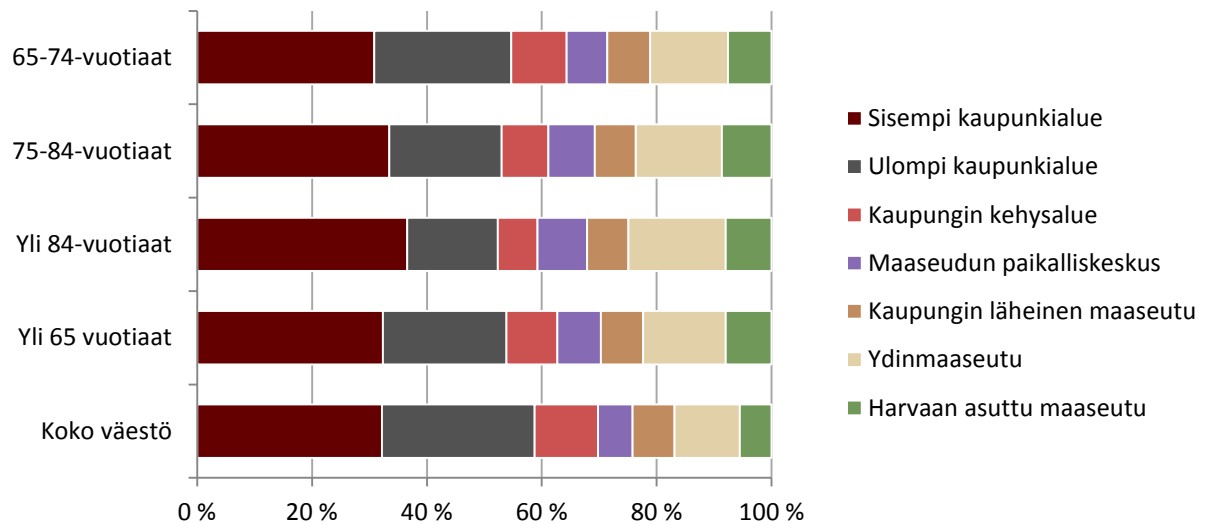

Kuva 6 (a) 65–74-vuotiaiden määrä erikokoisissa taajamissa ja haja-asutusalueella 2000 ja 2014 (b) yli 74-vuotiaiden määrä erikokoisissa taajamissa ja haja-asutusalueella 2000 ja 2014

3.3 Kaupunki ja maaseutu

- Ikääntyneet ovat keskittyneet aiempaa voimakkaammin kaupunkimaisille alueille. Yli 65-vuotiaista 63 % asuu kaupunkimaisella alueella, mutta maakuntien välillä on suuria eroja.
- Ikääntyneiden keskuudessa maaseudulla asuminen on kuitenkin yleisempää kuin väestössä keskimäärin.

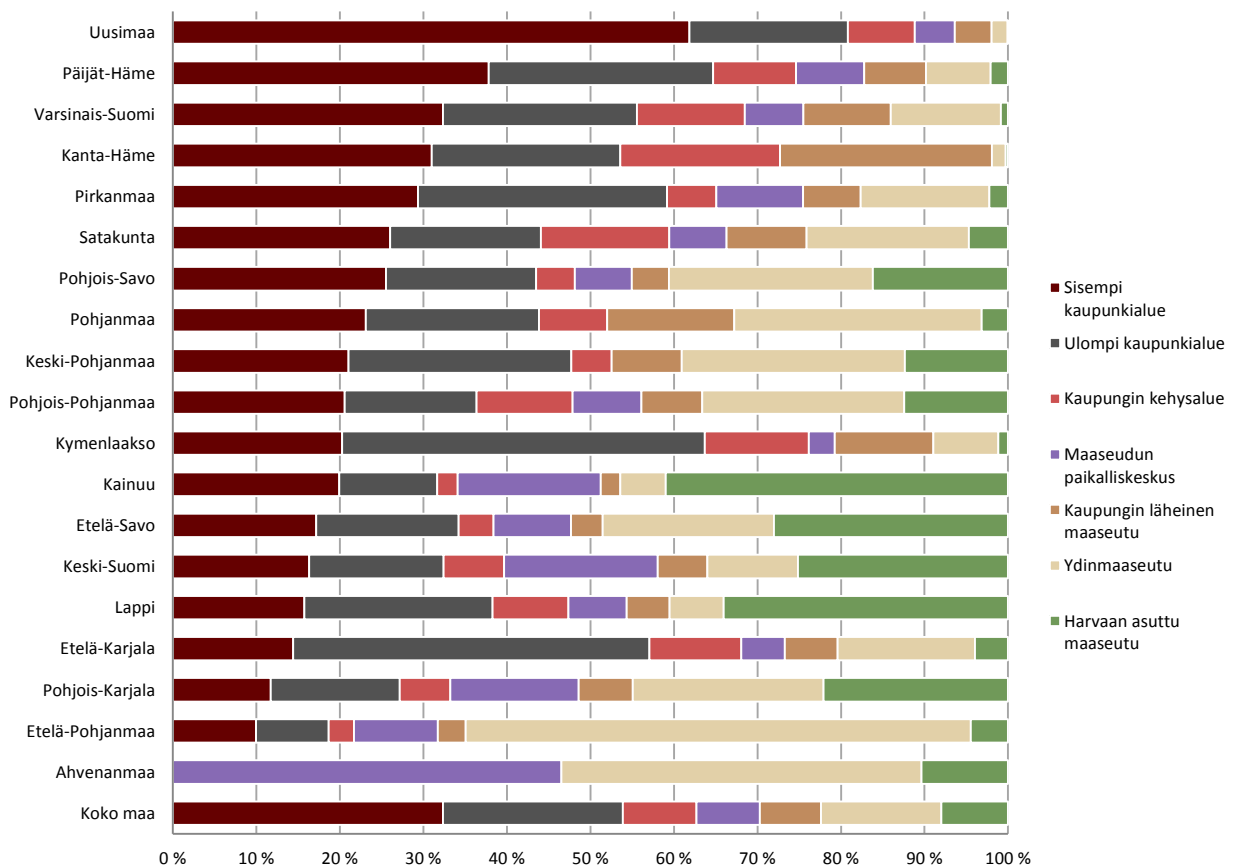
Kaupunki–maaseutu -luokituksen mukaan yli 65-vuotiaista 63 prosenttia asuu kaupunkimaisilla alueilla (sisempi kaupunkialue, ulompi kaupunkialue, kaupungin kehysalue) ja 37 prosenttia maaseudulla maaseudun paikalliskeskus, kaupungin läheinen maaseutu, ydinmaaseutu, harvaan asuttu maaseutu) (kuva 7). Ikääntyneillä maaseudulla asuminen on hieman yleisempää kuin väestöllä keskimäärin. Vuoteen 2000 verrattuna maaseudulla asuvien osuus ikääntyneistä on vähentynyt viisi prosenttiyksikköä.

Kuva 7. Ikääntyneiden sijoittuminen kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan 2014 (VTJ/VRK 2015, YKR / SYKE & TK 2016).

Vertailtaessa ikääntyneiden kolmea ikäluokkaa havaitaan, että sisemmän kaupunkialueen ja maaseudun osuus on korkeampi vanhemmissa ikäluokissa. Yli 85-vuotiaista huomattavan pieni osa asuu ulommalla kaupunkialueella tai kehysalueella. Maaseudulla nykyiset yli 85-vuotiaat asuvat enemmän ydinmaaseudulla ja maaseudun paikalliskeskuksissa kuin muut ikäluokat. Näyttää siltä, että kunkin ikäryhmän ikääntyminen painottuu aluetyyppeihin, jonne nämä ikäryhmät ovat asettuneet asumaan aiemmissa elämänvaiheissa. Vuonna 2014 ikäluokkaan yli 85-vuotiaat kuuluvat ovat syntyneet ennen vuotta 1930 eli he ovat ikäluokka, joka on asuttanut maata sotien jälkeen ja on lähtökohtaisesti maaseutumaisempi kuin sitä seuranneet ikäluokat. Lisäksi 1950-luvulla nykyiset ulommat kaupunkialueet ja kehysalueet eivät olleet vielä rakentuneet nykyisen kaltaisiksi asuinalueiksi vaan kaupunkiasuminen keskittyi nykyiselle sisemmälle kaupunkialueelle.

Maakuntien välillä on suuria eroja ikääntyneiden jakautumisessa kaupunki-maaseutu -luokkiin, mikä johtuu luonnollisesti maakuntien erilaisista aluerakenteista (kuva 8). Uudellamaalla kaupunkimaisia alueita on paljon, ja ikääntyneistä jopa 61,3 prosenttia asuu sisemmällä kaupunkialueella. Kaakkois-Suomen maakunnissa ulomman kaupunkialueen osuus on huomattavan suuri: Kymenlaaksossa 43,2 prosenttia ja Etelä-Karjalassa 42,4 prosenttia. Toisaalta monissa maakunnissa suurin osa ikääntyneistä asuu maaseutumaisilla alueilla. Etelä-Pohjanmaalla tyypillisin ikääntyneiden asuinympäristö on ydinmaaseutu, Kainuussa ja Lapissa puolestaan harvaan asuttu maaseutu.

Kuva 8. Yli 65-vuotiaiden sijoittuminen kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan maakunnittain vuonna 2014 (Tilastokeskus 2015c).

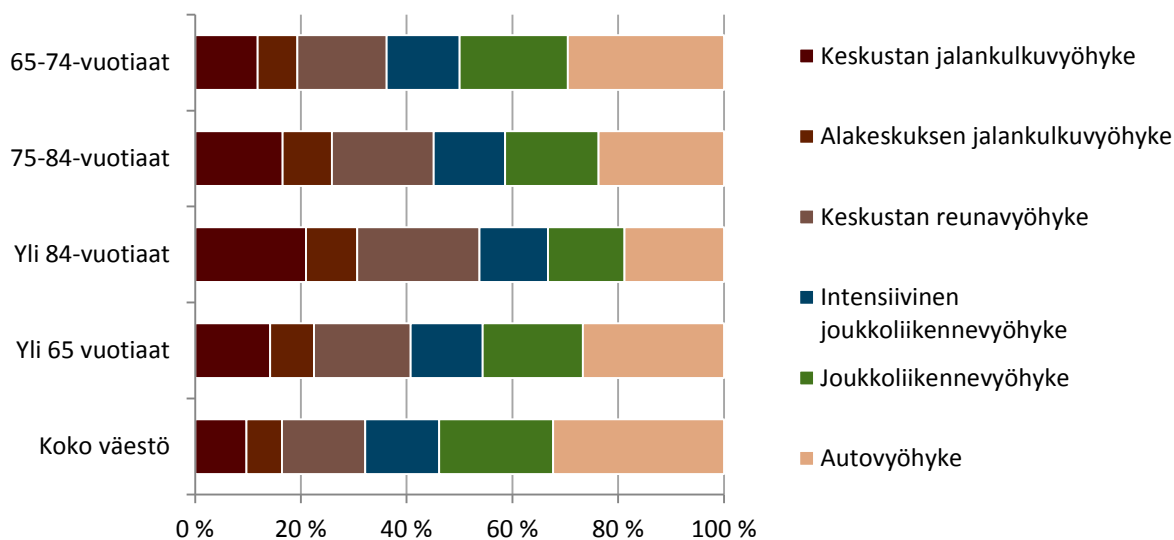
3.4 Ikääntyneet kaupunkiseuduilla

- *Ikääntyneet asuvat keskimääräistä useammin alueilla, jotka ovat jalankulun kannalta hyviä eli keskustoissa ja niiden läheisyydessä.*
- *Keskusta-asuminen yleistyy vanhimmissa ikäryhmissä.*
- *Autovyöhykkeellä asuvat tarvitsevat autoa arkiliikkumiseen - suurilla kaupunkiseuduilla autovyöhykkeellä asuvien osuus jää pieneksi, mutta osassa kaupunkiseutuja jopa yli puolet yli 65-vuotiaista asuu autovyöhykkeellä.*

Suomessa on 34 kaupunkiseutua, joiden keskustaajaman väestömäärä ylittää 15 000 asukasta. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet on alueluokitus, jolla erotellaan näiden taajamien sisältä liikkumismahdolluuksiltaan erilaiset alueet. Esimerkki vyöhykekartasta ja vyöhykkeiden kriteerit on esitetty liitteissä 2 ja 3. Vyöhykkeet on rajattu kaupunkiseutujen taajamiin sekä Helsingin toiminnallisella alueella myös

pienempiin taajamiin varsinaisten kaupunkiseudun taajamien ulkopuolella (Ristimäki ym. 2013). Näissä taajamissa asuu noin 639 500 ikääntynyttä, eli 62 prosenttia kaikista Suomen yli 65-vuotiaista (VTJ/VRK 2015).

Kaupunkiseututaajamissa asuvista ikääntyneistä yli 40 prosenttia asuu keskustan tai alakeskuksen jalankulkuvyöhykkeellä tai keskustan reunavyöhykkeellä (kuva 9). Keskustojen jalankulkuvyöhykkeet ovat kaupungin koosta riippuen 1-1,5 kilometrin etäisyydellä kaupungin toiminnallisesta keskipisteestä sijaitsevia alueita ja reunavyöhykkeet tätä noin yhden kilometrin etäisyydellä ympäröiviä alueita. Ikääntyneet keskittyvät keskustoihin voimakkaammin kuin kaupunkiseutujen väestö keskimäärin. Vanhimmat ikäluokat asuvat enemmän keskustoissa kuin 65–74-vuotiaat.

Kuva 9. Ikääntyneiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille 2014 (VTJ/VRK 2015, YKR / SYKE & TK 2016).

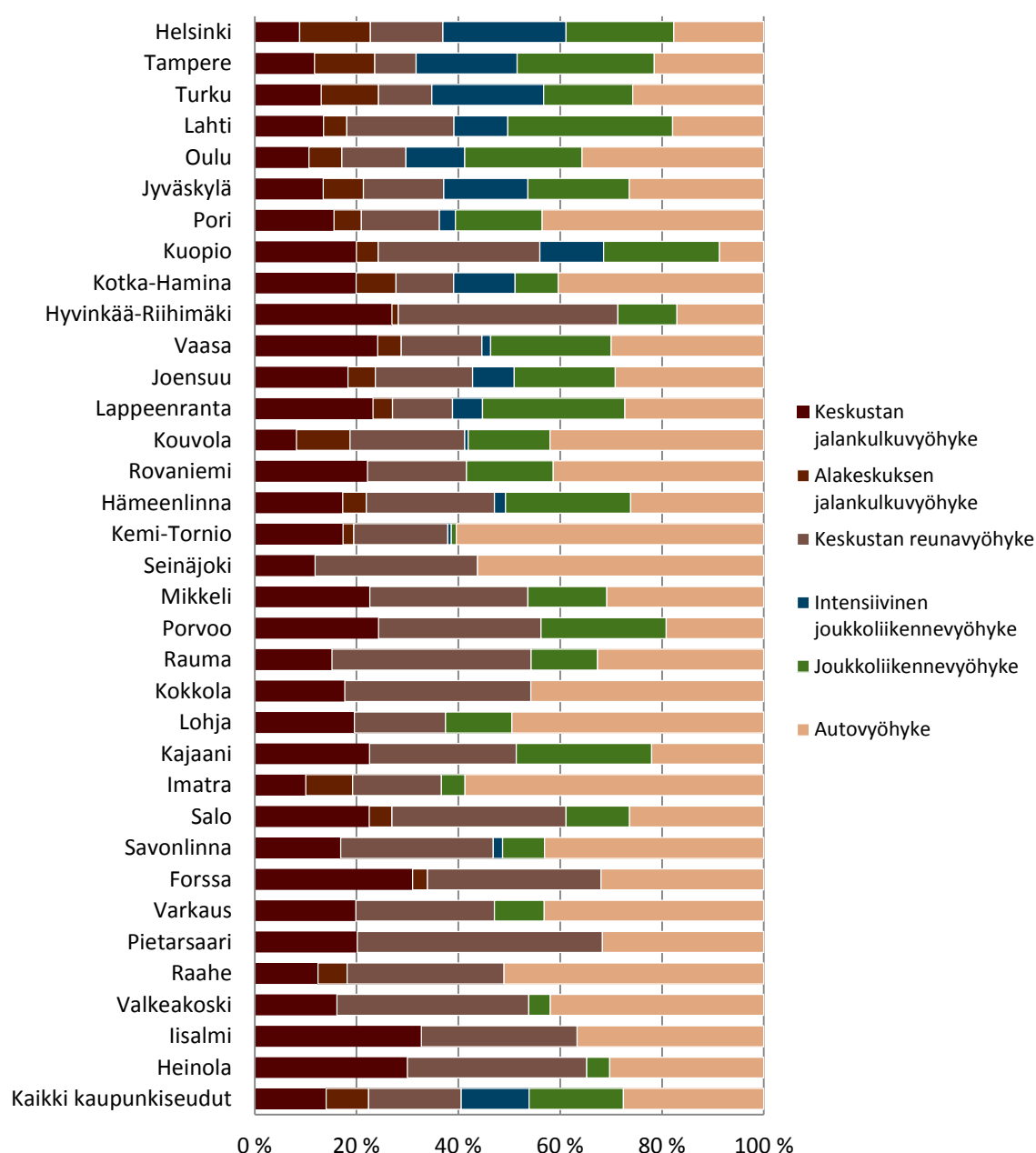
Yli 65-vuotiaista vajaa kolmannes asuu intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä tai joukkoliikennevyöhykkeellä, mikä on hieman enemmän kuin koko väestön keskuudessa keskimäärin. Joukkoliikennevyöhykkeellä on enintään 250 metrin etäisyys bussipysäkillä, josta kulkee bussi vähintään puolen tunnin välein (Ristimäki ym. 2017). Raideliikenteen osalta kävelyetäisyys pysäkillä on 400 metriä. Suurilla kaupunkiseuduilla on kattavampi joukkoliikennejärjestelmä, joten vuorovälikriteerit on määritelty niissä tiheämmiksi. Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke eroaa perustason joukkoliikennevyöhykkeestä tiheämmällä vuorovälillä. Intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä asuu noin 13 prosenttia eri ikäluokissa, mutta joukkoliikennevyöhykkeellä asuvien osuus vaihtelee 65–74-vuotiaiden reilusta viidenneksestä yli 84-vuotiaiden 15 prosenttiin.

Autovyöhykkeeseen kuuluvat alueet sijaitsevat kauempana keskustasta, eikä niillä ole merkittävää joukkoliikennetarjontaa. Ikääntyneistä autovyöhykkeellä asuu pienempi osa kuin kaupunkiseututaajamien koko väestöstä, mutta kuitenkin 26 prosenttia.

Nykytilanteessa keskustojen ja niiden reunavyöhykkeiden sekä alakeskusten rooli ikääntyneiden asuinympäristönä on sitä suurempi mitä vanhempaa ikäluokkaa tarkastellaan. Kaupunkiseututaajamien yli 85-vuotiaista asukkaista yli puolet asuu jollain edellä mainituista vyöhykkeistä. Vastaavasti joukkoliikennevyöhykkeen sekä erityisesti autovyöhykkeen osuus on sitä pienempi mitä ikääntyneemmästä väestöstä on kyse.

Kaupunkiseutujen välillä on suuria eroja ikääntyneiden jakautumisessa yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille (kuva 10). Erot johtuvat muun muassa kaupunkiseutujen kokoeroista ja yhdyskuntarakenteesta. Suurimmilla kaupunkiseuduilla (Helsinki, Tampere, Turku) ikääntyneet jakautuvat tasaisimmin erityyppisille alueille eikä keskustan jalankulkuvyöhykkeen osuus ole erityisen suuri verrattuna

alakeskusten jalankulkuvyöhykkeisiin. Suuri osa ikääntyneistä asuu lähellä joukkoliikennepalveluita joukkoliikennevyöhykkeellä tai intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä.

Kuva 10. Yli 65-vuotiaiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeille kaupunkiseuduittain 2014 (VTJ/VRK 2015, YKR / SYKE & TK 2016).

Pienemmillä kaupunkiseuduilla suurempi osa ikääntyneistä asuu keskustan jalankulkuvyöhykkeellä (esim. Iisalmi 33 %, Forssa 31 %) eikä alakeskuksia välttämättä ole lainkaan tai niissä asuu vain pieni osa ikääntyneistä. Poikkeuksia ovat monikeskukset Kouvola ja Imatra, joissa alakeskuksen jalankulkuvyöhykkeen osuus on samaa luokkaa kuin keskustan jalankulkuvyöhykkeen. Pienemmillä kaupunkiseuduilla hyvinkin suuri osuus yli 65-vuotiaista asuu autovyöhykkeellä (esim. Kemi-Tornio 60 %, Imatra 59 %). Autovyöhykkeen osalta Kuopion kaupunkiseutu erottuu muista, sillä siellä vain 9 prosenttia ikääntyneistä asuu autovyöhykkeellä.

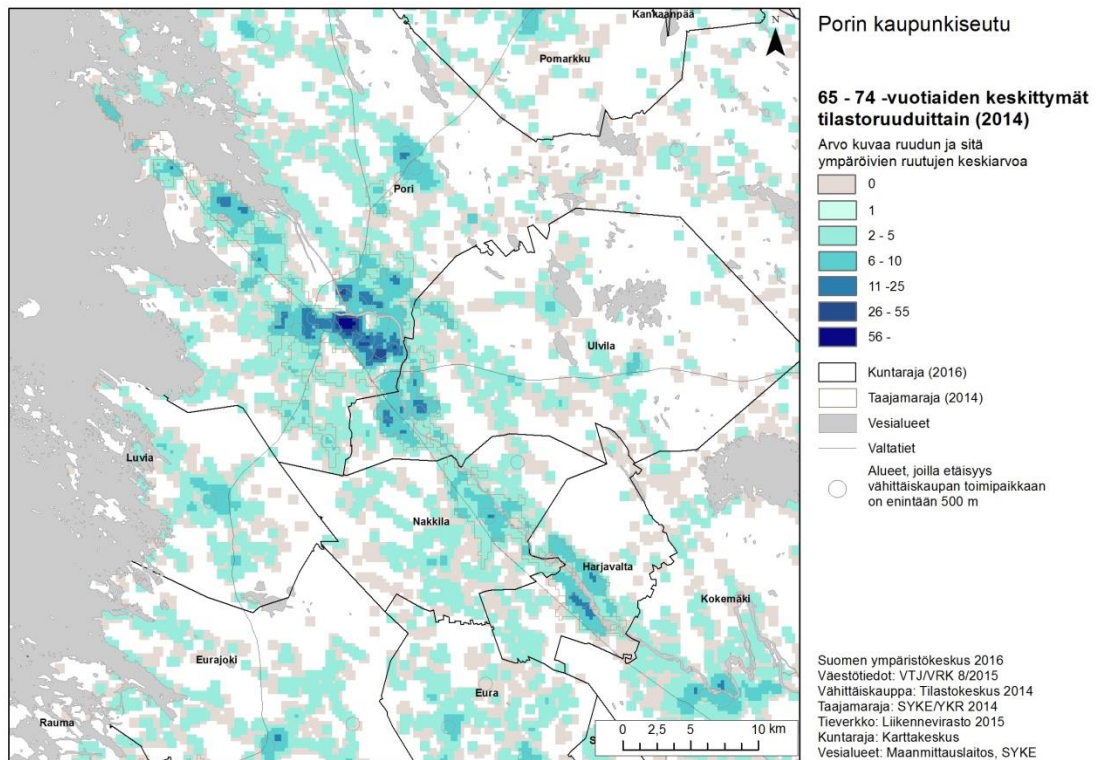
Keskustan reunavyöhykkeen merkitys asuinalueena korostuu pienemmillä kaupunkiseuduilla, joissa asuinalueet sijaitsevat keskustan läheisyydessä ja taajama-alue on pinta-alaltaan pieni. Kolmella suurimmalla kaupunkiseudulla alle 15 prosenttia ikääntyneistä asuu keskustan reunavyöhykkeellä. Suurimmat osuudet ovat Pietarsaaren kaupunkiseudulla (48 %) ja Hyvinkää-Riihimäen kaupunkiseudulla (43 %).

3.5 Ikääntyneiden keskittymät

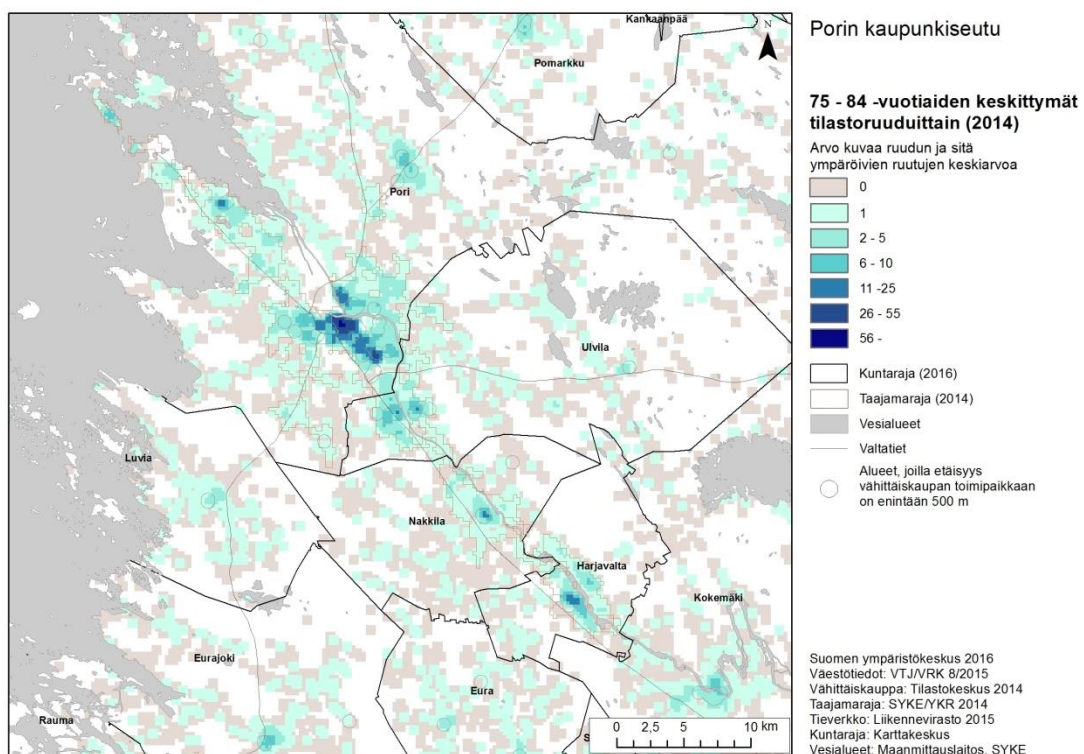
- *Karttamuotoinen tarkastelu havainnollistaa ikääntyneiden keskittymiä kaupunkiseuduilla.*
- *Kartoista voidaan nähdä, että 65–74-vuotiaat jakautuvat alueille eri tavoin kuin 75 vuotta täyttäneet, yli 75-vuotiaiden keskittymät sijaitsevat selvemmin keskustoissa*

Ikääntyneiden keskittymistä tietyille alueille on tässä tutkittu 250 x 250 metrin tilastoruutujen sekä rakennus- ja huoneistorekisterin tietojen avulla. Ikääntyneiden keskittymiä on tarkasteltu tilastoruuduittain niin, että ruudun arvo kuvaa kyseisen ruudun ja sitä ympäröivien ruutujen keskiarvoa. Tällä menetelmällä yleistetään tarkkaa ruutuaineistoa, jotta esiin nousisivat ikääntyneiden keskittymät yksittäisten ruutujen sijaan. Ikääntyneiden lukumäärää tarkasteltaessa taajamat ja niiden keskusta-alueet korostuvat, sillä asutus on näissä tiheämpää. Ikäluokkien alueellista jakaumaa vertailtaessa nähdään selvästi ikäluokkien väestömäärien erot sekä vanhempien ikäluokkien keskittyminen erityisesti taajamiin sekä keskustaan (kuvat 11–13¹). Huomionarvoista Porin esimerkkikartassa on myös, että 65–74-vuotiaiden keskittymiä on alueilla, joissa ei ole juurikaan vanhempien ikäluokkien asukkaita. Koska ikääntyneiden muuttoalttius on matala, erityisesti taajama-alueen sisällä nyt 65–74-vuotiaiden asuttamat alueet tulevat tulevien vuosikymmenten aikana olemaan vanhimpien ikäluokkien asuinalueita.

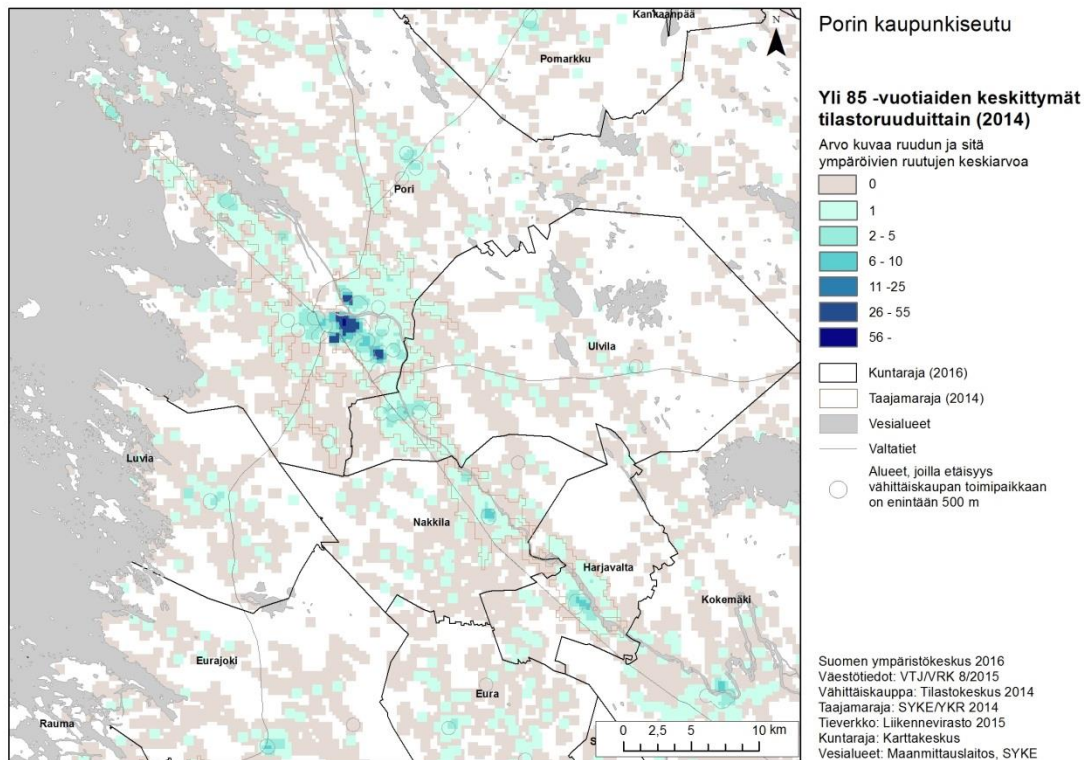
¹ Kuvien 11–13 mukaiset kartat kaikilta kaupunkiseuduilta löytyvät raportin sähköisestä liitemateriaalista <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Julkaisujen_liitemateriaaleja>

Kuva 11. 65–74-vuotiaiden määrä Porin kaupunkiseudulla tilastoruuduittain 2014.

Kuva 12. 75–84-vuotiaiden määrä Porin kaupunkiseudulla tilastoruuduittain 2014.

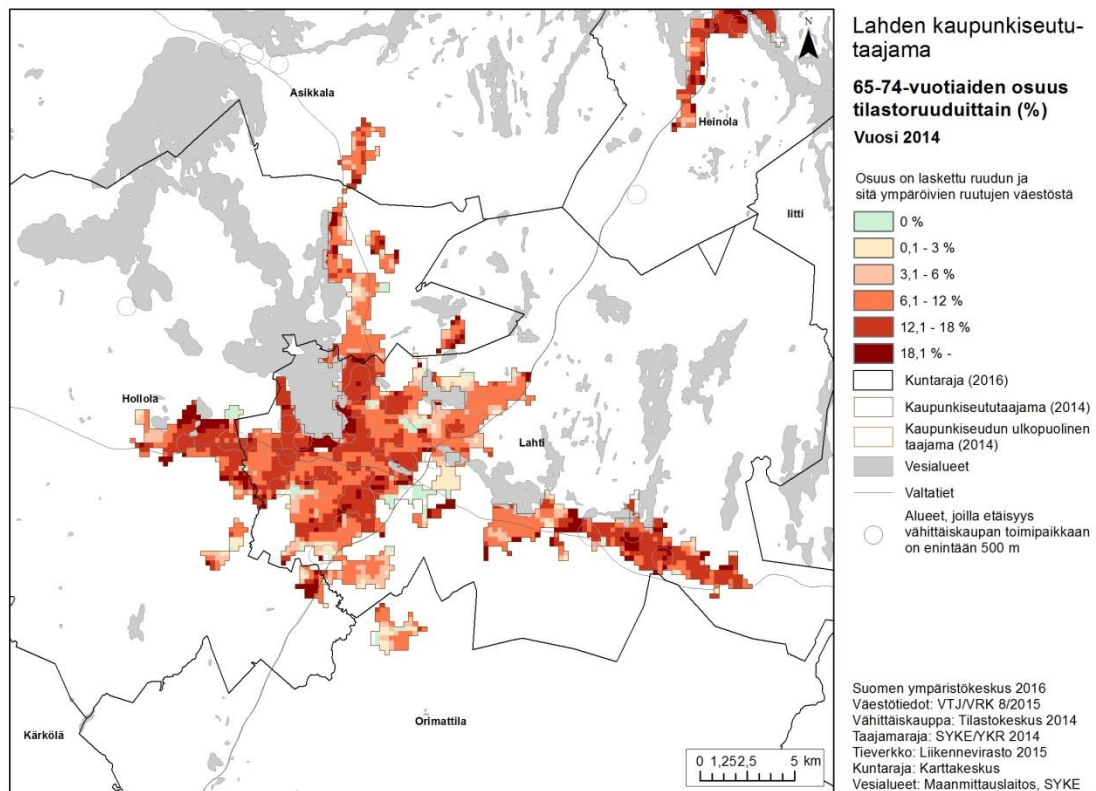

Kuva 13. Yli 85-vuotiaiden määrä Porin kaupunkiseudulla tilastoruuduittain 2014.

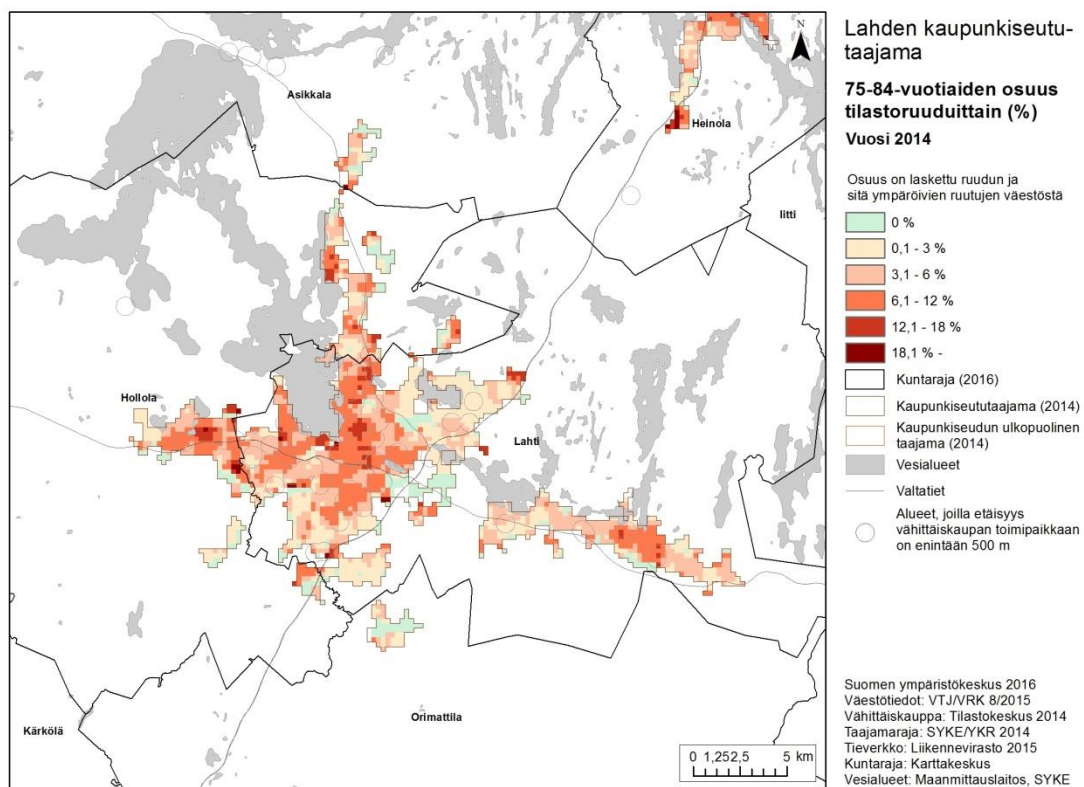
Pelkkä lukumäärätieto ei kuitenkaan kerro, onko alueella paljon vai vähän ikääntyneitä suhteessa muuhun väestöön. Ikääntyneiden osuutta kuvaavat kartat osoittavat alueet, joiden ikärakenne on senioripainotteinen. Myös osuudet on laskettu tilastoruudun ja sitä ympäröivien ruutujen väestöstä. Osuutta tutkittaessa haja-asutusalueen ruudut korostuvat voimakkaammin kuin taajamaruudut, sillä haja-asutusalueella on paljon ruutuja, joissa asuu vain muutama asukas, ja he voivat kaikki olla ikääntyneitä. Sen vuoksi ikääntyneiden osuuksia on tarkasteltu vain kaupunkiseututaajaman alueelta. Ikääntyneiden alueiden tunnistaminen auttaa havaitsemaan sijainnit, joissa ikääntyneiden asumiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

Paikallisesti ikääntyneiden osuus voi nousta korkeaksi, mikäli alueella on erityisesti ikääntyneille suunnattua asumista. Kuvien 14–16 kartoissa² näkyy esimerkki Lahden kaupunkiseudulta. 65–74-vuotiaiden osuus on koko maassa keskimäärin 11,7 prosenttia, joten kuvassa 14 kaksi tummimman punaisinta luokkaa ovat keskimääräistä ikääntyneempiä. Kuvan 15 kartassa on esitetty 75–84-vuotiaiden osuudet, joista kolme tummintaa luokkaa ylittää ikäluokan valtakunnallisen osuuden. Yli 84-vuotiaiden osuus väestöstä on 2,5 prosenttia, joten kuvan 16 kartasta kaikki punaiset luokat osoittavat ikäluokan keskittymiä.

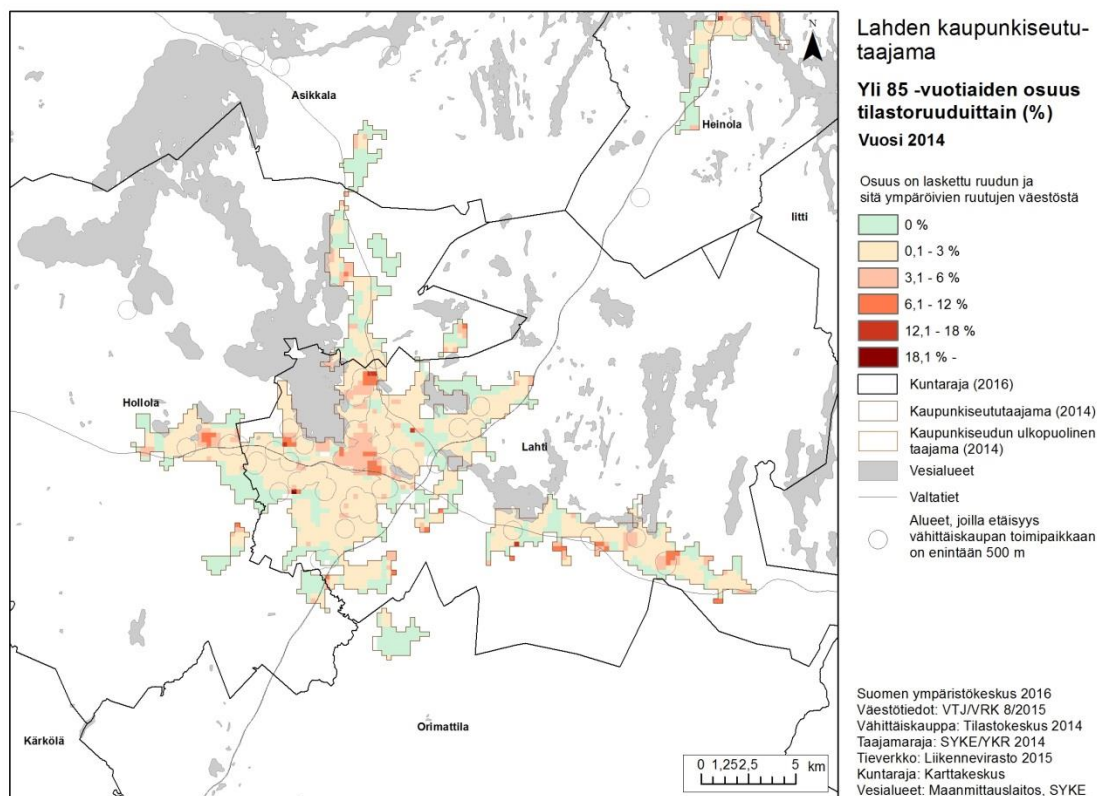
² Kuvien 14–16 mukaiset kartat kaikilta kaupunkiseuduilta löytyvät raportin sähköisestä liitemateriaalista <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Julkaisujen_liitemateriaaleja>

Kuva 14. 65–74-vuotiaiden osuus Lahden kaupunkiseudulla tilastoruuduittain 2014.

Kuva 15. 75–84-vuotiaiden osuus Lahden kaupunkiseudulla tilastoruuduittain 2014.

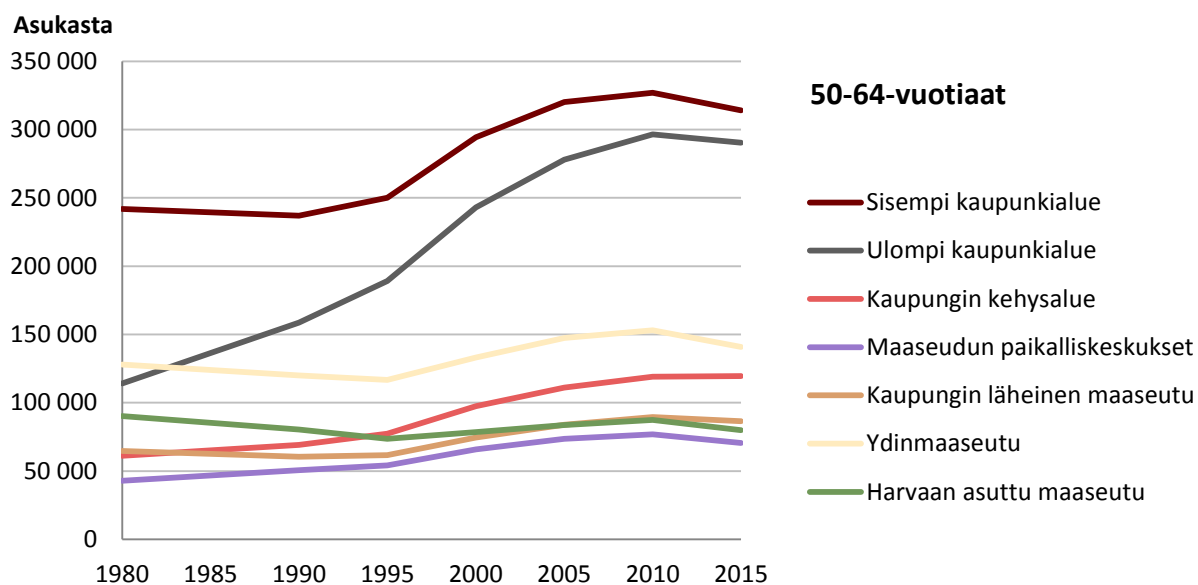

Kuva 16. Yli 85-vuotiaiden osuus Lahden kaupunkiseudulla tilastoruuduittain 2014.

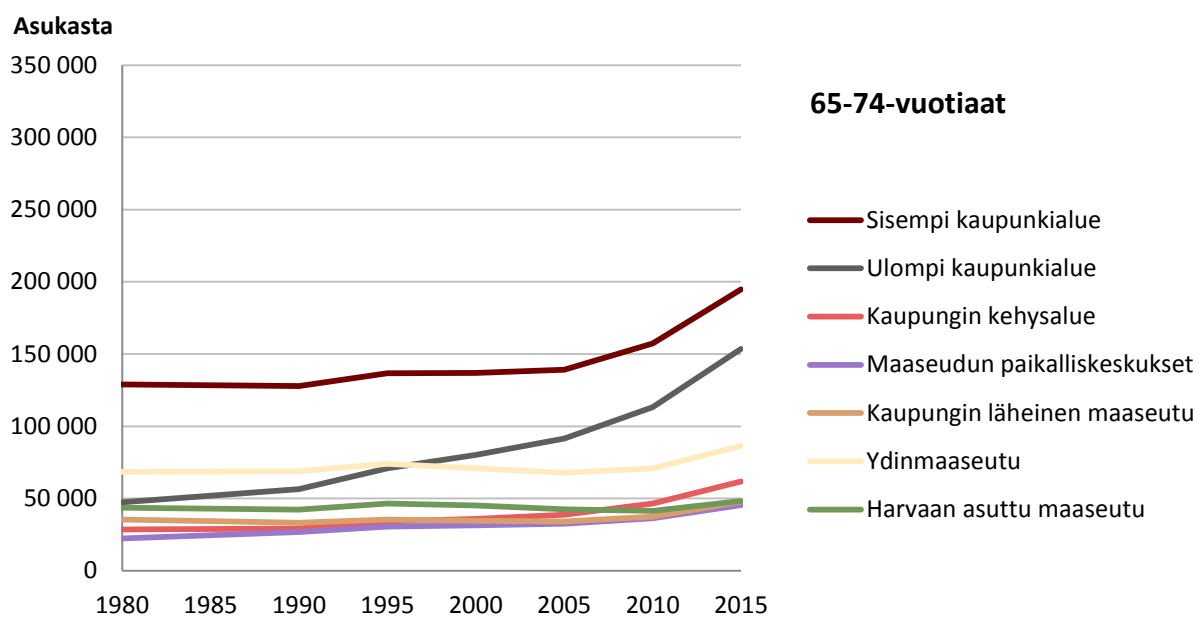
3.6 Ikääntymisen kehitys

- *Suurten ikäluokkien ikääntymisellä on ollut merkittävä vaikutus ikääntyneiden määrään sekä kaupungissa että maaseudulla. Tällä hetkellä suuret ikäluokat ovat ikäluokassa 65–74 vuotta.*
- *Kaupunkialueilla ikääntyneiden määrän kasvu on ollut huomattavan nopeaa kaikissa ikäryhmissä.*

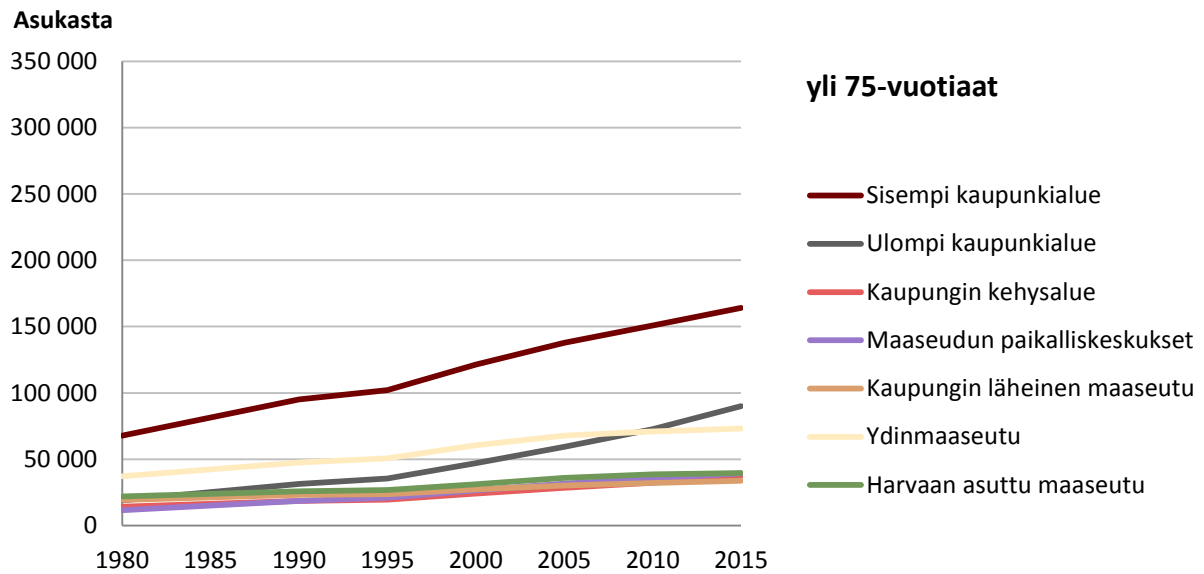
Pitkällä aikajaksolla suurten ikäluokkien vaikutus ikääntyneiden ikäluokkien lukumääriin on huomattava sekä kaupungeissa että maaseudulla (kuvat 17–19). Vuoden 1995 jälkeen suuret ikäluokat alkoivat täyttää 50 vuotta. Vuoden 2010 jälkeen ikäryhmä on siirtynyt eläkkeelle ja samalla 65–74-vuotiaiden ikäluokka on kasvanut nopeasti. Pidentyneen elinajan myötä myös yli 75-vuotiaiden määrät ovat olleet kasvussa pitkällä aikavälillä. 50–64-vuotiaiden suuri määrä kaupunkialueilla enteilee sitä, että merkittävä osa ikääntyneistä asuu tulevaisuudessa kaupungeissa. Erityisesti ulommalla kaupunkialueella on selvästi aiempaa enemmän ikääntyvää väestöä. Luvussa 8 on esitetty väestöennusteeseen perustuva laskenta ikääntyvien määrän tulevasta kehityksestä vuoteen 2040.

Kuva 17. 50–64-vuotiaiden määrän kehitys kaupunki-maaseutu-luokissa 1980–2015

Kuva 18. 65–74-vuotiaiden määrän kehitys kaupunki-maaseutu-luokissa 1980–2015

Kuva 19. Yli 75-vuotiaiden määrän kehitys kaupunki-maaseutu-luokissa 1980–2015

3.7 Ikääntyvät alueet

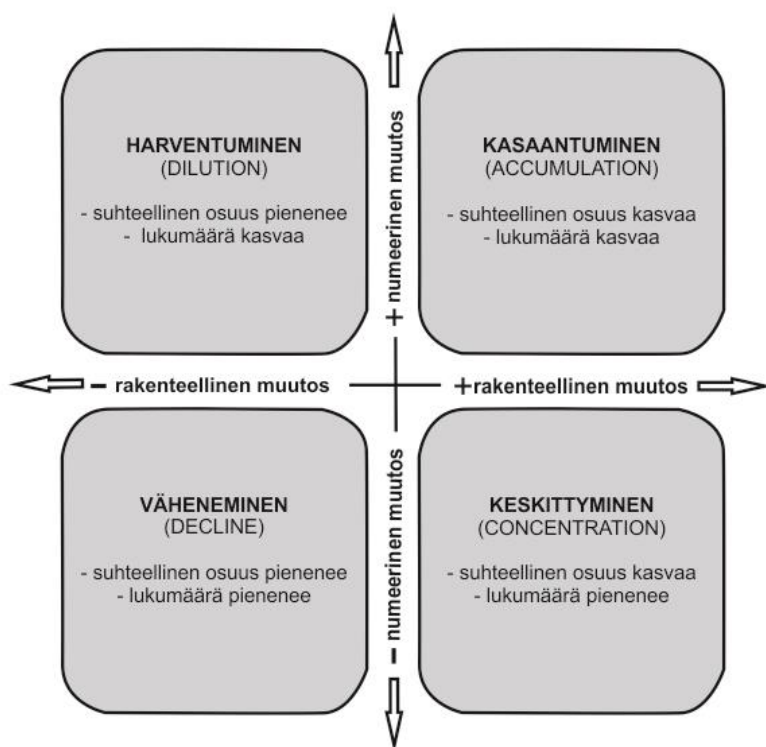
- *Lähes kaikissa kunnissa sekä ikääntyneiden määrä että osuus väestöstä ovat kasvaneet.*
- *Seuraavan 15 vuoden aikana ikääntymisen alueellinen kuva muuttuu, kun 65–74-vuotiaiden määrä alkaa laskea useassa kunnassa.*
- *Suurten ikäluokkien ikääntyessä yli 75-vuotiaiden määrä ja osuus sen sijaan kasvavat edelleen.*
- *Alueelliset erot ikääntymisessä kertovat kuntien väestörakenteen eroista sekä alueiden erilaisista vetovoimatekijöistä.*

Ikääntyneiden keskittymisessä tietylle alueelle on kysymys paitsi ikääntyneiden lukumääristä, myös väestörakenteesta. Ikääntyneiden määrä ja sen muutokset auttavat arvioimaan esimerkiksi tulevan asuntotarpeen ja palvelujen järjestämistä. Ikääntyneiden osuus väestöstä on puolestaan keskeinen alueen huoltosuhtetta määrittävä tekijä. Yhdistämällä ikääntyneiden määrää ja osuutta kuvaavat tiedot toisiinsa, saadaan parempi käsitys alueiden ikääntymisestä. Määrän ja osuuden keskinäistä suhdetta on tutkittu Atkinsin ja Tontsin (2016) kehittämällä matriisimenetelmällä (*population ageing matrix*). Sen tarkoituksena on kuvata jonkin alueen demografista dynamiikkaa. Ikääntymismatriisissa eri tavalla ikääntyneet alueet luokitellaan neljään alueluokkaan (kuva 20).

Harventuminen (*dilution*) kuvaa tilannetta, jossa ikääntyneiden osuus väestöstä pienenee, mutta absoluuttinen määrä kasvaa (Atkins & Tonts 2016). Tilanne on tyypillinen kasvavalle alueelle, jossa nuoremmat ikäluokat ovat vanhempia suurempia. Tämä voi olla seurausta esimerkiksi korkeasta syntyvyydestä tai nuorten aikuisten tulomuutosta alueelle.

Kasaantumisella (*accumulation*) Atkinsin ja Tontsin (2016) viittaavat tilanteeseen, jossa sekä ikääntyneiden määrä että osuus alueella kasvavat. Tilanne kuvaa sekä alueita, joissa ikääntyneiden määrä kasvaa jo alueella asuvien ihmisten ikääntymisen kautta että alueita, joihin kohdistuu ikääntyneiden muuttoa. Ikärakenne saattaa vanhentua myös nuorempien ikäluokkien muuttotappion vuoksi. Vähentyminen (*decline*) puolestaan kuvaa käänteistä tilannetta, jossa sekä ikääntyneiden määrä että osuus laskevat. Kehitys liittyy ikääntyneiden lähtömuuttoon ja korkeaan kuolleisuuteen, jotka ovat tyypillisiä alueille, joissa on paljon kaikkein vanhimpia ikäluokkia. Kehitys on kytköksissä myös nuoremman väestöosan kasvun kanssa (Atkins & Tonts 2016).

Alueella, jolla ikääntyminen keskittyy (*concentration*), ikääntyneiden osuus koko väestöstä kasvaa absoluuttisen määrän laskiessa. Tilanne kuvaa väestöltään taantuvia alueita, joissa nuorempien ikäluokkien poismuutto vanhentaa väestörakennetta, mutta myös ikääntyneiden määrä laskee korkean kuolleisuuden tai poismuuton myötä.

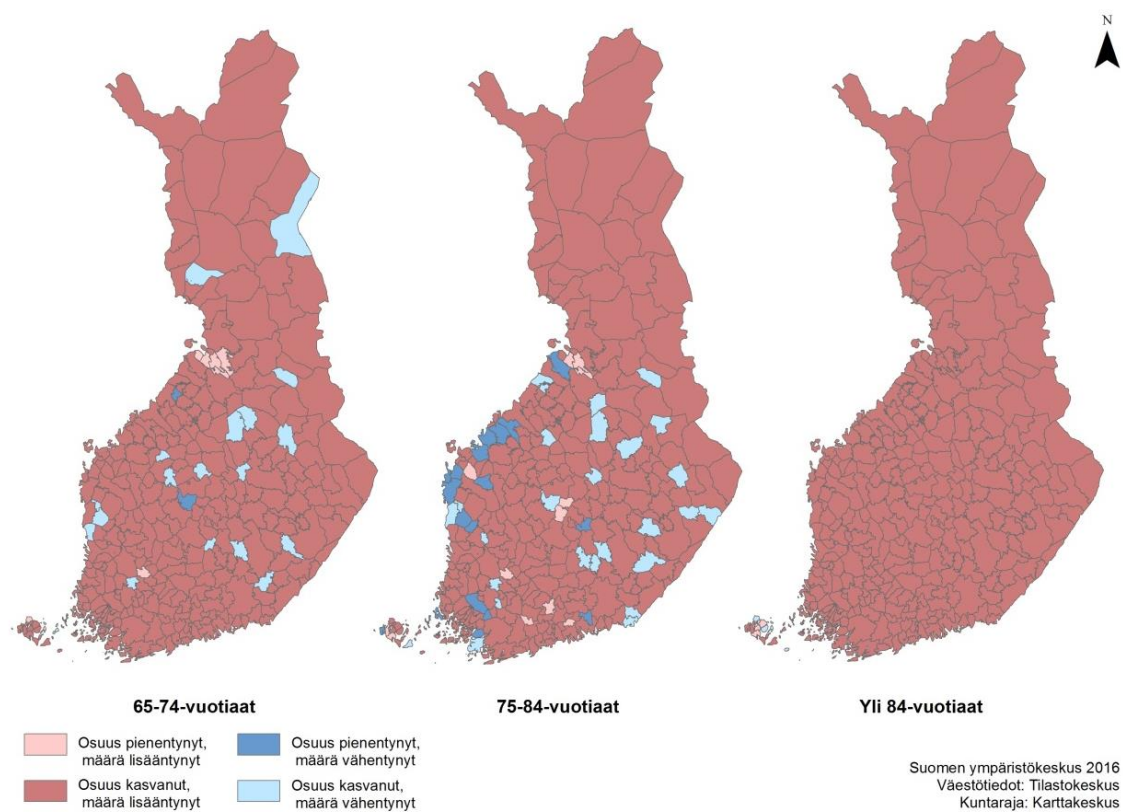

Kuva 20. Ikääntymismatriisi (Atkins & Tonts 2016)

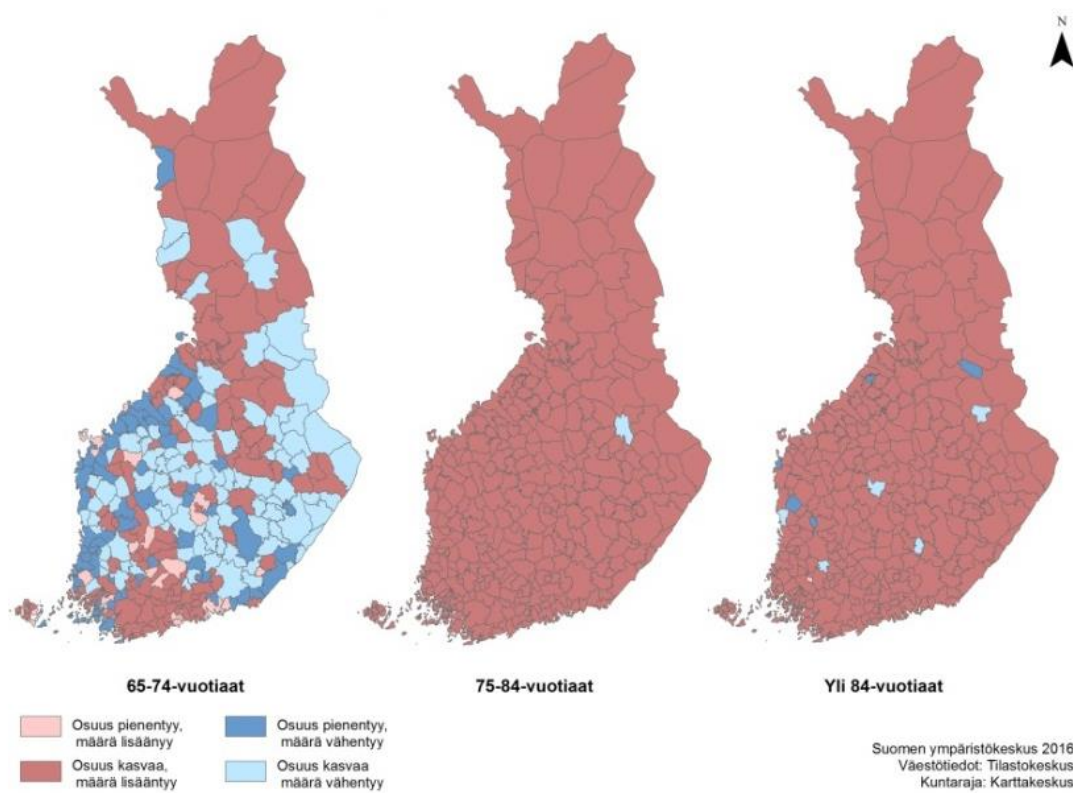
Ikääntymismatriisi soveltuu kuvaamaan esimerkiksi kuntien ikääntymiskehitystä, mutta Suomen tämän hetkessä ikärakenteessa tarkastelun tuottama kuva jää yksipuoliseksi. Suurin osa kunnista on ollut 2000–2015 sellaisia, joissa yli 64-vuotiaiden määrä ja osuus väestöstä ovat kasvaneet (kuva 21). Vuoteen 2030 saakka ulottuvassa väestöennusteessa voidaan kuitenkin jo havaita kuntien välistä vaihtelua vuosien 2015–2030 muutoksessa (kuva 22).

Vuosina 2000–2015 65–74-vuotiaiden ikäluokassa osuus on kasvanut ja määrä vähentynyt muutamissa kunnissa (esim. Hirvensalmi, Kiuruvesi). 75–84-vuotiaiden ikäluokassa erityisesti Pohjanmaalla on kuntia, joissa ikäluokan osuus on pienentynyt ja määrä vähentynyt. Yli 84-vuotiaiden määrä ja osuus väestöstä ovat kasvaneet koko maassa joitain Ahvenanmaan kuntia lukuun ottamatta.

Väestöennusteen mukaan vuosivälillä 2015–2030 ikääntymisen alueellinen kuva muuttuu etenkin 65–74-vuotiaiden osalta. Näiden määrä alkaa laskea useassa kunnassa kun sotien jälkeen syntynyt suuri ikäluokka täyttää 75 vuotta. Etelä- ja Pohjois-Suomessa 65–74-vuotiaiden kasaantumiskehitys näyttää kuitenkin jatkuvan. Syrjäisemmissä kunnissa ikäluokan osuus jatkaa kasvua vaikka ikäluokan koko alkaa pienentyä, mikä kertoo siitä, että alueille ei muuta nuorempaa väestöä. Erityisesti kasvavien kaupunkien kohdalla havaitaan, että ikäluokan voimakkaasta määrällisestä kasvusta huolimatta luokan osuus tulee ennusteen mukaan pieneneään.

Kuva 21. Ikääntyneiden määrän ja osuuden muutokset kunnittain 2000–2015.

Kuva 22. Ikääntyneiden määrän ja osuuden muutokset kunnittain Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan 2015–2030.

3.8 Muutoksen suunta paikallisella tasolla

- *Ikääntyneistä 75 prosenttia asuu paikoissa, joissa oma asuinkortteli ikääntyy sekä määrällisesti että ikärakenteeltaan.*
- *Ikääntyneiden osuuden tai määrän kasvuun alueella vaikuttaa sekä paikallaan ikääntyminen että muuttoliike.*

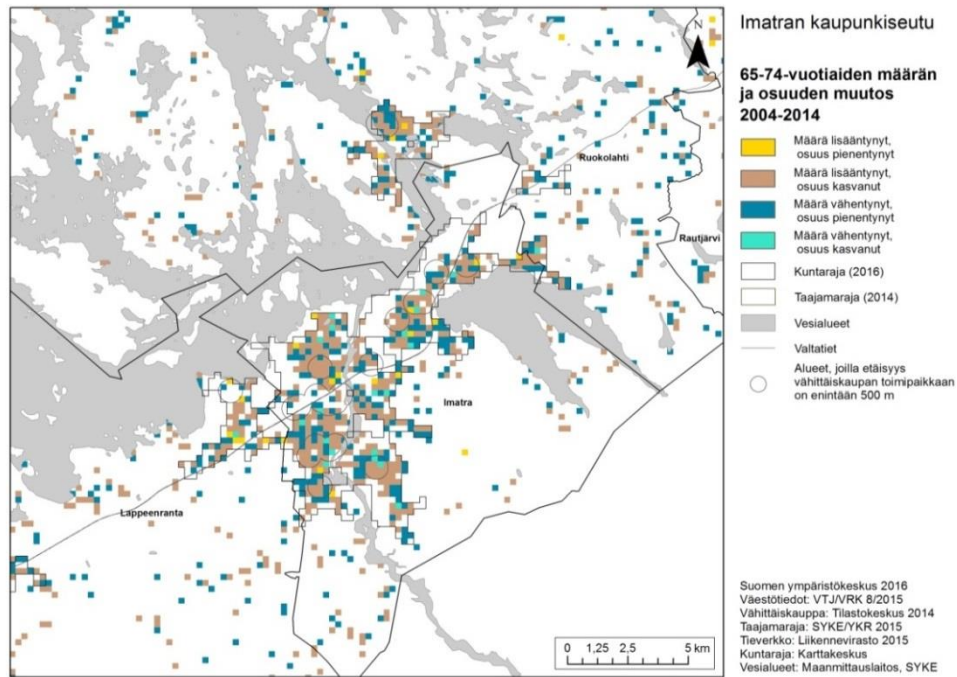
Paikallisella tasolla tapahtuvaa muutosta voidaan tarkastella käyttämällä tilastoruutuja, jotka kuvaavat korttelitason mittakaavaa. Ikääntyneiden määrän ja osuuden muutoksia tarkasteltiin kuntatason lisäksi tilastoruuduissa vuosivälillä 2004–2014. Analyysissä ei ole huomioitu muutosten suuruutta, vaan ainoastaan se, onko muutos ollut positiivista vai negatiivista. Ne ruudut, joissa ikäryhmän osuudessa ja määrässä ei ole tapahtunut muutoksia tarkastelujakson aikana, on erotettu muutosruuduista. Mikäli vain toinen on muuttunut, samana pysynyt on yhdistetty luokkiin ”määrä lisääntynyt” tai ”osuus kasvanut”.

Ikääntyneistä 75 prosenttia asuu ruuduissa, joissa sekä ikääntyneiden määrä että osuus ovat kasvaneet (taulukko 1). Näillä alueilla tapahtuu sekä rakenteellista että määrällistä ikääntymistä, eli alueille keskittyy enenevässä määrin ikääntyneitä ja näiden osuus väestöstä kasvaa. Yli 65-vuotiaista 14 prosenttia asuu ruuduissa, joissa ikääntyneiden määrä vähenee ja osuus pienenee. Näiden ruutujen osuus on kuitenkin varsin korkea, 32 prosenttia, joten niiden keskimääräinen asukastiheys on matala. Ikääntyneiden määrän kasvu ja samanaikainen osuuden lasku on tyypillistä kasvualueilla, joissa muutkin ikäluokat saavat muuttovoittoa tai joissa syntyvyys on korkea. Tämän tyypillisillä alueilla asuu 6 prosenttia ikääntyneistä. Taantuvilla alueilla ikääntyneiden määrän vähenemisestä huolimatta osuus voi kasvaa, jolloin syntyy ikääntyneiden keskittymä, jonka ikärakenne ei uusiudu. Tällaisissa ruuduissa asui 6 prosenttia yli 65-vuotiaista.

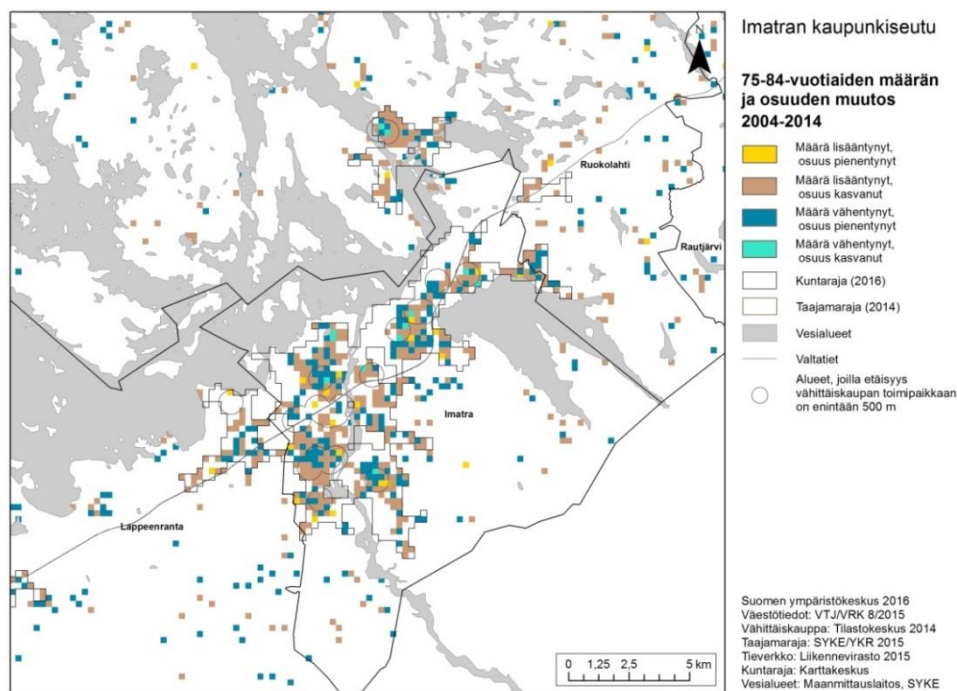
Taulukko 1. 250x250 metrin tilastoruutujen jakautuminen valtakunnallisesti muutosmatriisitarkastelussa 2004–2014, jossa mukana yli 65-vuotiaiden määrän ja osuuden muutokset

Muutosluokka	Ruutujen määrä	Osuus ruuduista (%)	Ikääntyneiden määrä	Osuus ikääntyneistä (%)
Määrä lisääntynyt, osuus pienentynyt	9972	5 %	57510	6 %
Määrä lisääntynyt, osuus kasvanut	121900	59 %	758333	75 %
Määrä vähentynyt, osuus pienentynyt	66085	32 %	140144	14 %
Määrä vähentynyt, osuus kasvanut	9923	5 %	55923	6 %

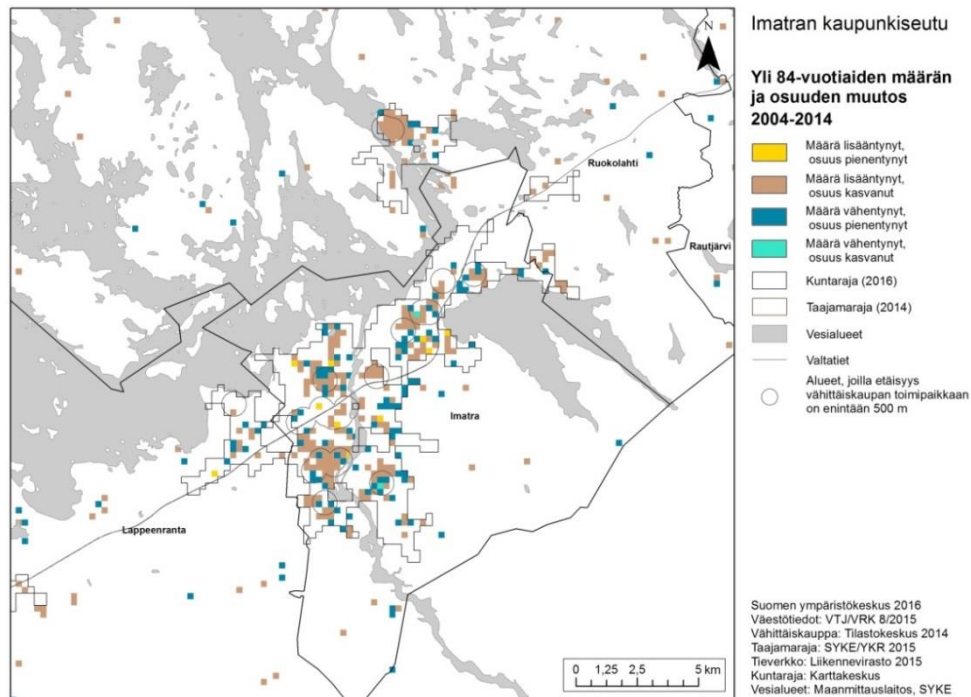
Kuvissa 23–25 on esimerkkikartat ruututarkasteluista Imatran kaupunkiseudulta. Ruututasolla nousee esiin paikallinen alueellinen vaihtelu ja eri ikäluokkien kehityksen erilaisuus. Ikääntyneiden osuuden tai määrän nousu alueella on voinut johtua joko alueella jo asuvien ikääntymisestä tai muuttoliikkeestä. Ikäluokan väestömäärä voi muuttua vaikka samat henkilöt asuisivat ruudussa koko tarkastelujakson ajan, koska vanhetessaan ihmiset siirtyvät seuraaviin ikäluokkiin. Esimerkiksi 65–74-vuotiaiden määrä saattaa vähentyä, mikäli yli 75-vuotiaita on tarkastelujaksolla enemmän kuin yli 65-vuotiaita. Kaikissa ruuduissa muutos ei siis välttämättä kerro muuttoliikkeestä.

Kuva 23. 65–74-vuotiaiden määrän ja osuuden muutos Imatran kaupunkiseudulla 2004–2014. Tarkastelussa ovat mukana ruudut, joissa joko ikäluokan määrä tai osuus ruudun kokonaisväestöstä on muuttunut. Ruudut, joissa jompikumpi on pysynyt samana ja toinen muuttunut ovat mukana. Näissä tapauksissa samana pysynyt arvo on laskettu lisääntyne/kasvu luokkaan.

Kuva 24. 75–84-vuotiaiden määrän ja osuuden muutos Imatran kaupunkiseudulla 2004–2014. Tarkastelussa ovat mukana ruudut, joissa joko ikäluokan määrä tai osuus ruudun kokonaisväestöstä on muuttunut. Ruudut, joissa jompikumpi on pysynyt samana ja toinen muuttunut ovat mukana. Näissä tapauksissa samana pysynyt arvo on laskettu lisääntyne/kasvu luokkaan.

Kuva 25. Yli 84-vuotiaiden määrän ja osuuden muutos Imatran kaupunkiseudulla 2004–2014. Tarkastelussa ovat mukana ruudut, joissa joko ikäluokan määrä tai osuus ruudun kokonaisväestöstä on muuttunut. Ruudut, joissa jompikumpi on pysynyt samana ja toinen muuttunut ovat mukana. Näissä tapauksissa samana pysynyt arvo on laskettu lisääntynyt/kasvu luokkaan.

4 Ikääntyneiden asuinolot

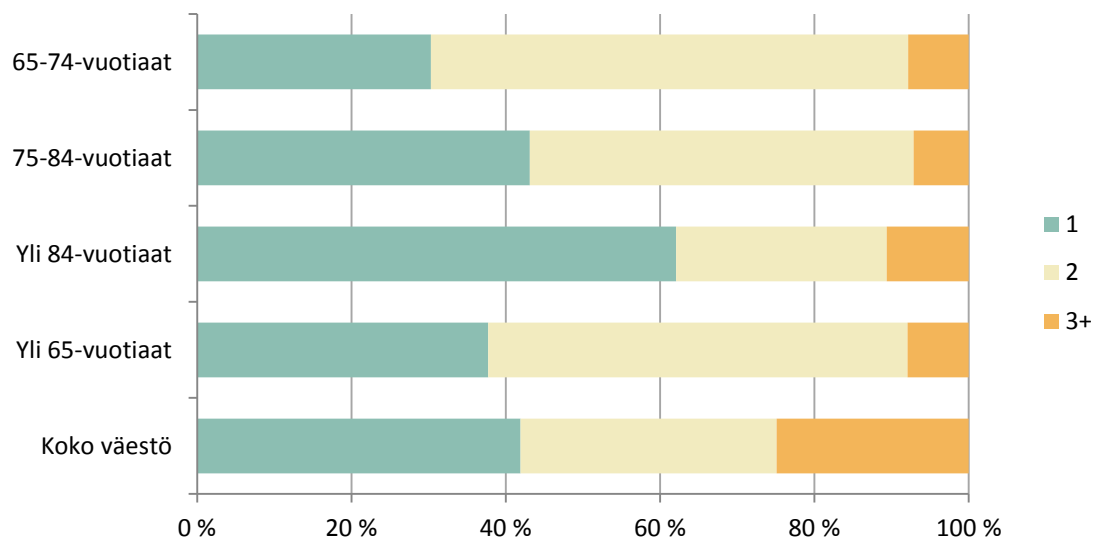
4.1 Yksin asuvat yli 65-vuotiaat

- *Ikääntyneiden yksin asuminen on yleistä, yli 65-vuotiaista yksin asuu 38 %.*
- *Leskeytymisestä johtuen etenkin naiset ja vanhimpien ikäluokkien edustajat asuvat keskimääräistä useammin yksin.*
- *Suhteellisesti eniten yksinasujia on sisemmällä kaupunkialueella sekä maaseudun paikalliskeskuksissa.*

Ikärakenteen muutos on suurin yksittäinen syy asutokuntien koon pienenemiseen ja yksin asuvien lisääntymiseen. Ikääntyneistä yli 65-vuotiaista 38 prosenttia eli noin 390 000 ikääntynyttä asuu yksin (kuva 26). Yhden hengen asutokuntien osuus kasvaa ja kahden hengen asutokuntien osuus pienenee kohti vanhempia ikäluokkia. 65–74-vuotiaista yksin asuvia on 30 prosenttia, mutta yli 85-vuotiaista 62 prosenttia. Toisaalta vähintään kolmen hengen asutokunnissa asuvien osuus on ikääntyneillä suurin yli 84-vuotiailla, mikä todennäköisesti selittyy erilaisilla palveluasumismuodoilla. Pientä virhettä jakamaan voivat tuoda RHR:n epäyhtenäiset kirjauskäytännöt esimerkiksi asuntoloiden ja ryhmäasumisen osalta.

Ikääntyneistä yksin asuvista suurempi osa on naisia, mikä johtuu leskeytymisestä sekä siitä, että naiset jäävät leskeytymisen tai eron jälkeen useammin asumaan yksin. Miesten osuus on kuitenkin kasvamassa. Monet yksin asuvat elävät erillissuhteessa muualla asuvan kanssa, mutta toisin kuin nuorilla, ikääntyneillä erillissuhde ei usein johda yhteen muuttoon (Borg & Keskinen 2016). Yksin asuvia ikääntyneitä on suhteellisesti eniten sisemmällä kaupunkialueella ja maaseudun paikalliskeskuksissa verrattuna muihin kaupunki-maaseutu-luokkiin (VTJ/VRK 2015).

Suurin osa ikääntyneistä asuu mieluummin itsenäisesti kuin lasten luona. Skandinaviassa on tyypillistä, että ikääntyneiden yksin asuvien osuus on suuri. Tutkimusten mukaan monet yksin asuvat ikääntyneet kärsivät yksinäisyydestä ja yksinäisyyden kokemus on yhteydessä heikompaan toimintakykyyn ja elämänlaatuun (mm. Parkkinen 2015; Jolanki ym. 2017). OECD:n selvityksen mukaan (OECD 2003) yksinäisyyden tunnetta on pohjoismaissa silti vähemmän kuin maissa, joissa sukupolvien yhteisasuminen on yleistä, kuten esimerkiksi Kreikassa tai Portugalissa.

Kuva 26. Ikääntyneet asuntokunnan koon mukaan 2014 (VTJ/VRK 2015).

4.2 Asumisen talotyyppi ja asuinrakennuksen ikä

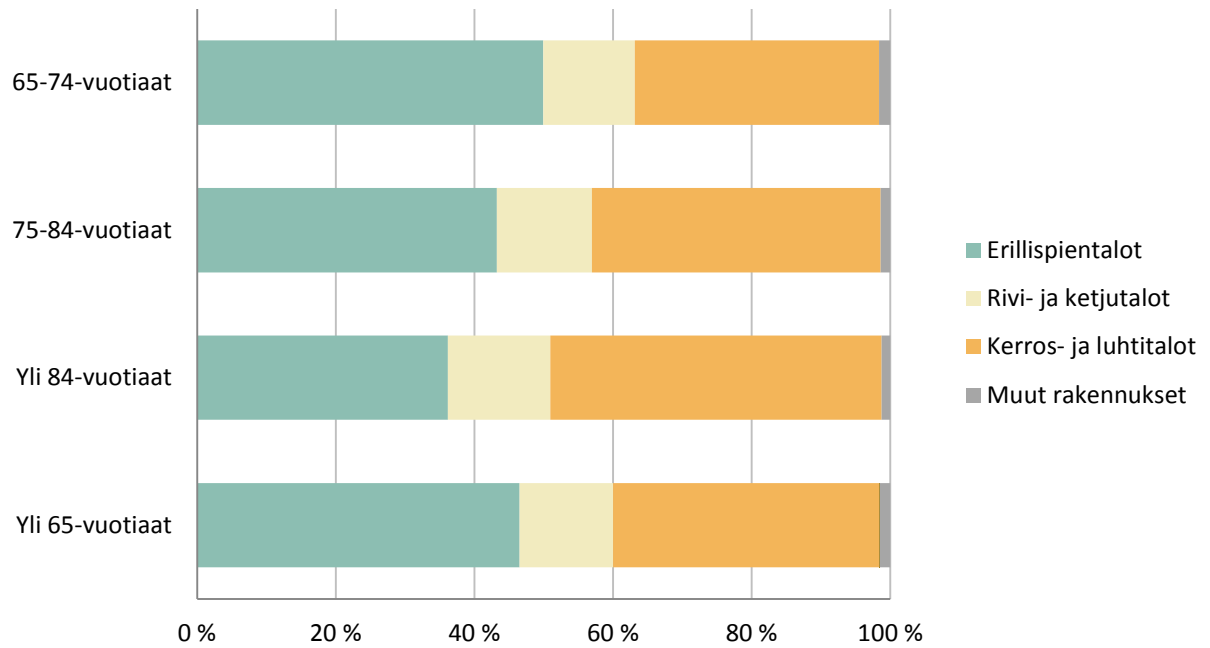
- Yleisin talotyyppi ikääntyneillä on pientalo eli omakoti-, pari-, ketju- tai rivitalo.
- Yksin asuvat ikääntyneet, yli 85-vuotiaat ja kaupunkimaisilla alueilla asuvat ikääntyneet asuvat useimmiten kerrostalossa.
- Kaupunkimaisilla alueilla ikääntyneiden osuus uusien kerrostalojen asukkaista on suhteellisen matala, maaseudun taajamissa puolestaan jopa puolet uusien kerrostaloasuntojen asukkaista on ikääntyneitä.
- Vanhemmat ikäluokat asuvat keskimäärin vanhemmissa rakennuksissa. Suuri osa ikääntyneistä on asunut asunnossaan jo pitkään.

Itsenäisesti asuvista ikääntyneistä 47 prosenttia asuu erillispientalossa, 14 prosenttia ketju- tai rivitalossa ja 38 prosenttia kerrostalossa (kuva 27). Erillispientalossa eli omakotitalossa tai paritaloissa asuvien osuus pienenee kohti vanhempia ikäluokkia, mutta yli 85-vuotiaistakin 36 prosenttia asuu erillispientalossa.

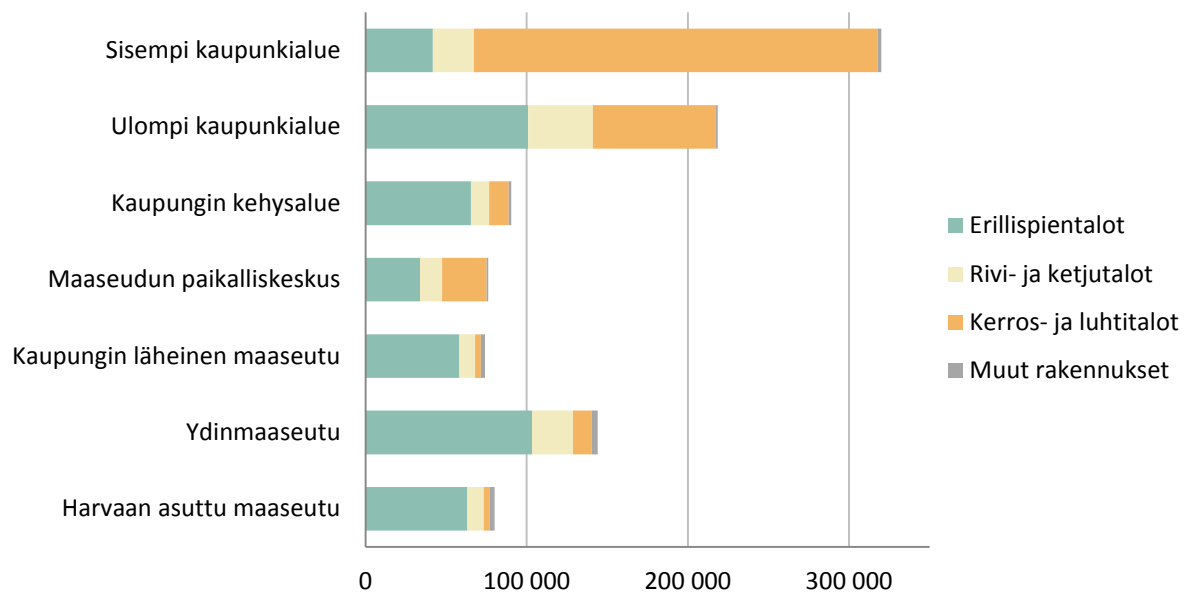
Yksin asuvilla ikääntyneillä yleisin asunnon talotyyppi on kerrostalo, eli talotyyppijakauma poikkeaa ikääntyneiden yleisestä jakaumasta. Omakotitalojen osuus on yksin asuvilla selvästi pienempi kuin ikääntyneillä keskimäärin. Yksin asuvilla ikäluokkien väliset erot talotyypissä eivät ole yhtä selkeitä kuin ikääntyneillä yleensä.

Kaupungin ja maaseudun erilaiset talotyyppijakaumat näkyvät myös ikääntyneiden asumisessa. Sisemmällä kaupunkialueella noin 75 prosenttia ikääntyneistä asuu kerrostalossa. Sekä ulommalla kaupunkialueella että maaseudun paikalliskeskuksissa noin 35 prosenttia asukkaista asuu kerrostalossa ja vajaat 20 prosenttia rivitalossa. Muissa alueluokissa asuminen on pientalovaltaista, sillä useampi kuin neljä viidestä ikääntyneestä asuu erillispientalossa tai rivitalossa.

Kaupungeissa ikääntyneiden suurin ryhmä ovat sisemmällä kaupunkialueella kerrostaloissa asuvat 250 000 ihmistä (kuva 28). Maaseudulla suurin ryhmä ovat ydinmaaseudulla erillispientaloissa asuvat noin 100 000 yli 65-vuotiasta. Ulommalla kaupunkialueella ja ydinmaaseudulla on lähes yhtä paljon erillispientaloissa asuvia yli 65-vuotiaita.

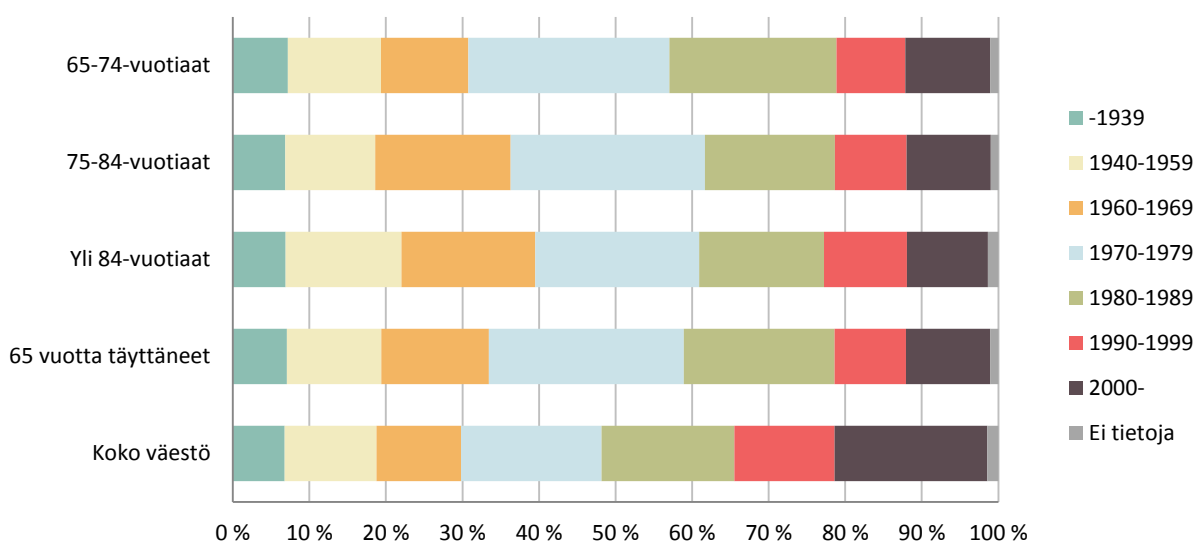

Kuva 27. Ikääntyneet ikäluokittain asuinrakennuksen talotyypin mukaan 2014. Talotyyppitieto perustuu rakennusten käyttötarkoitukseluokitukseen.

Kuva 28. Yli 65-vuotiaat rakennuksen talotyypin mukaan kaupunki-maaseutu-luokissa 2014. Talotyyppitieto perustuu rakennusten käyttötarkoitukseluokitukseen.

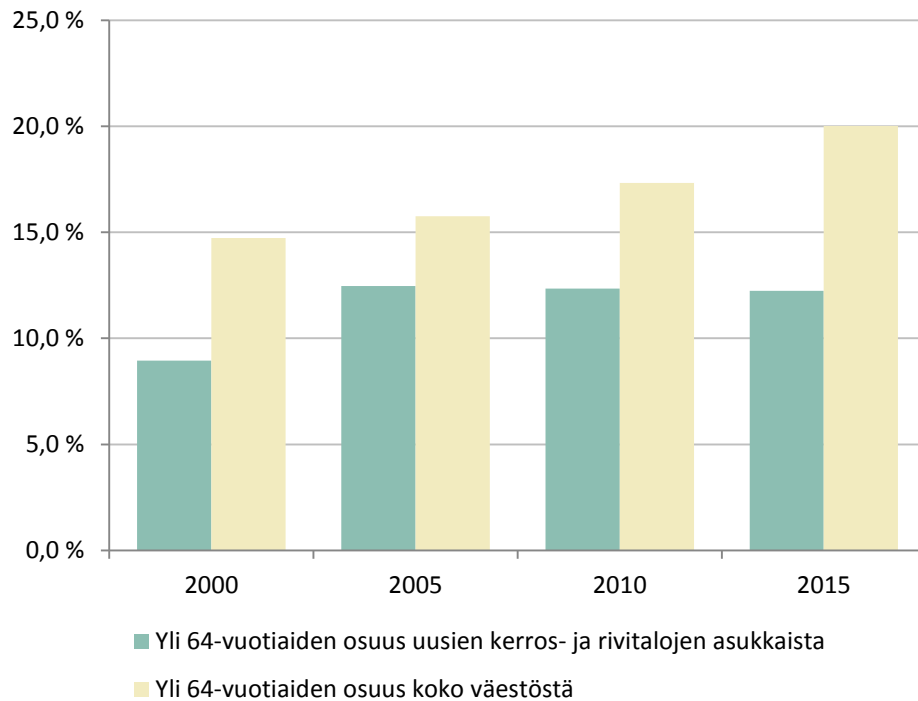
Ikääntyneet asuvat vanhemmissa rakennuksissa kuin väestö keskimäärin. Vanhimmissa ennen 1939 rakennetuissa taloissa asuvien osuus ei eroa muusta väestöstä, mutta tämän jälkeen rakennetuissa taloissa voidaan havaita eroja eri ikäryhmien välillä (kuva 29). Ikääntyneiden ikäluokissa asutaan yleisimmin 1970-luvun rakennuksissa. Koko väestöstä 20 prosenttia asuu vuoden 2000 jälkeen valmistuneissa rakennuksissa, mutta ikääntyneistä vain noin 11 prosenttia. 1940–1960-luvuilla rakennettujen asuinrakennusten osuus on korkein yli 84-vuotiaiden ikäluokassa. 75–84-vuotiaista 43 prosenttia asuu 1960- ja 1970-luvuilla rakennetuissa rakennuksissa ja 65–74-vuotiaista lähes puolet asuu 1970- ja 1980-lukujen rakennuksissa. Erot kertovat siitä, että nykyiset ikääntyneet sukupolvet ovat pysyneet asunnoissa, joihin ovat asettuneet asumaan aiemmissa elämänvaiheissa.

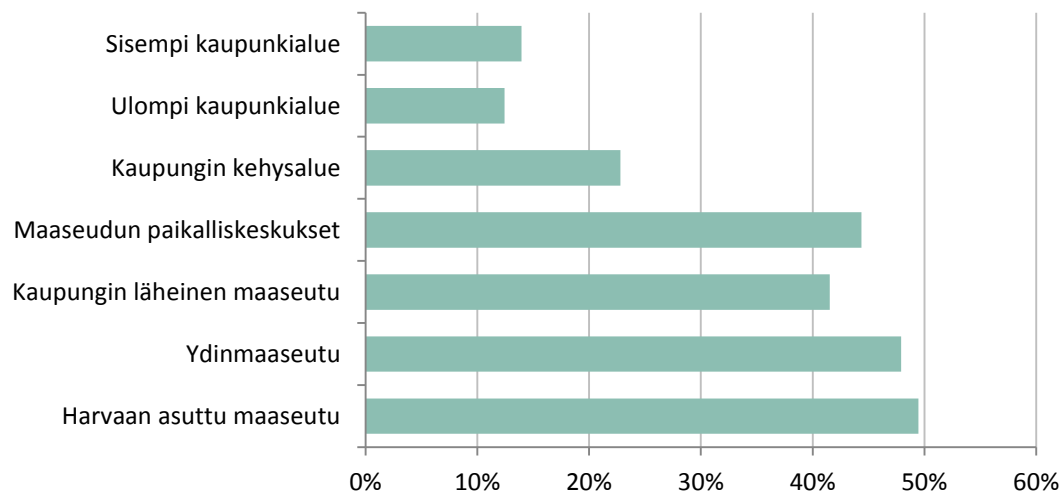
Kuva 29. Ikääntyneet asuinrakennuksen valmistumisvuoden mukaan 2014

Ikääntyneet eivät ole muuttaneet uusiin asuinrakennuksiin samassa suhteessa kun ikäluokan kasvu antaisi odottaa. Kuvan 30 tarkastelussa on katsottu uusien, samana vuonna valmistuneiden kerros- ja rivitalojen asukkaita koko maassa. Vain noin 12 prosenttia uusien kerros- ja rivitalojen asukkaista on yli 64-vuotiaita. Tämä tarkoittaa, että uudet asuinalueet muodostuvat ikärakenteeltaan selvästi nuoremiksi kuin muut asuinalueet.

Ero uusien kerrostalojen asukkaissa on kuitenkin huomattava kaupunkien ja maaseudun välillä. Kuvan 31 tarkastelussa on katsottu ikääntyneiden osuutta uusien kerrostalojen asukkaista kaupunki-maaseutuluokittain. Vaikka maaseudulla harva ikääntynyt asuu kerrostalossa, on ikääntyneiden osuus maaseututaajamien uusien kerrostalojen asukkaista huomattava. Kaupunkialueilla yli 65-vuotiaita asukkaita on uusissa kerrostaloissa vain 14 %, mutta maaseudun paikalliskeskuksissa osuus on 44 % ja ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun pienissä taajamissa tätäkin enemmän.

Kuva 30. Ikääntyneiden osuus uusien kerros- ja rivitalojen asukkaista. Kunkin vuoden tilanteessa uusi rakennus on saman vuoden aikana valmistunut rakennus.

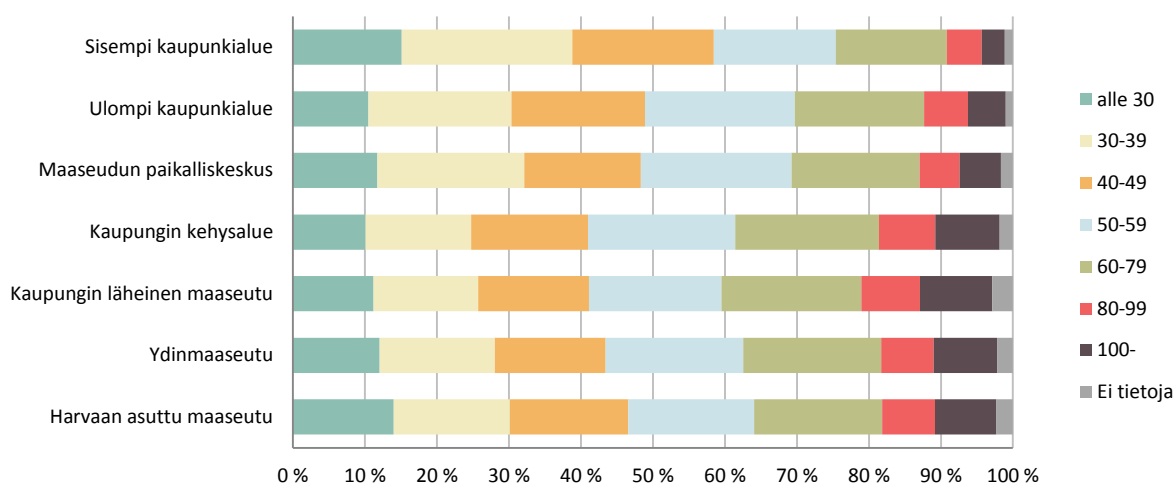
Kuva 31. Yli 65-vuotiaiden osuus uusien kerrostalojen asukkaista kaupunki- ja maaseutualueilla yhteenlaskettuna vuosilta 2000–2015. Kunkin vuoden tilanteessa uusi rakennus on saman vuoden aikana valmistunut rakennus.

4.3 Asumisväljyys

- *Ikääntyneet asuvat keskimääräistä huomattavasti väljemmin: yli 65-vuotiaiden asumisväljyys on keskimäärin 53 neliometriä henkeä kohden.*
- *Ahtaimmin asutaan sisemmällä kaupunkialueella ja väljimmin kaupungin kehysalueella sekä kaupungin läheisellä maaseudulla.*

Ikääntyneet asuvat keskimääräistä väljemmin. Yli 65-vuotiaiden asumisväljyys oli 53 neliometriä henkilöä kohden vuonna 2014 (VTJ/VRK 2015). Tilastokeskuksen (2016a) mukaan koko väestön asumisväljyys oli samana vuonna 39,9 neliometriä. 65–74-vuotiaiden, 75–84-vuotiaiden ja yli 85-vuotiaiden välillä ei ole suuria eroja keskimääräisissä asumisväljyyksissä, joskin vanhimmassa ikäluokassa ahtaimmin asuvien osuus on hieman muita suurempi.

Kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan ahtaimmin asuvat sisemmän ja ulomman kaupunkialueen sekä maaseudun paikalliskeskusten ikääntyneet (kuva 32). Sisemmällä kaupunkialueella noin 58 prosentilla ja ulommalla kaupunkialueella sekä maaseudun paikalliskeskuksissa noin 48 prosentilla ikääntyneistä asumisväljyys on alle 50 neliometriä henkilöä kohden. Väljimmin asutaan kaupungin kehysalueella sekä kaupungin läheisellä maaseudulla.

Kuva 32. Yli 65-vuotiaiden asumisväljyys (m²/hlö) kaupunki-maaseutuluokissa 2014 (VTJ/VRK 2015, YKR / SYKE & TK 2016).

4.4 Esteettömyys

- *Yli kolmannes ikääntyneistä asuu vähintään kolmekerroksisessa kerrostalossa, heistä noin 25 prosenttia eli yli 90 100 henkilöä hissittömässä talossa.*
- *Hissillisessä talossa asuvien osuus nousee vanhimmissa ikäluokissa.*
- *Hissi ja esteettömyys ovat yli 75-vuotiaille tärkeimpiä asunnon ja asuinalueen valintatekijöitä.*

Asuintalon hissi on merkittävä esteettömyyttä edistävä tekijä ja siksi tärkeä monille ikääntyneille. Ikääntyneet voivat yleensä asua kerrostaloasunnossa omassa kodissaan pidempään, mikäli rakennuksessa on hissi. Vuodesta 2005 lähtien hissi on täytynyt rakentaa vähintään kolmekerroksisiin asuinrakennuksiin. Vuosina 1995–2004 rakentamismääräyksissä on vaadittu hissin rakentamista vähintään neljäkerroksisiin asuinrakennuksiin, ja ennen vuotta 1995 on voitu rakentaa korkeampiakin kerrostaloja ilman hissiä. Tyypillinen hissiton kerrostaloasunto sijaitsee 1970-luvulla rakennetussa kolmekerroksisessa talossa. (Kotilainen ym. 2016)

Ikääntyneistä hieman yli kolmannes eli 366 000 asui vuonna 2014 rakennuksessa, jossa on vähintään kolme kerrosta. Tällaisissa rakennuksissa asuvista 65–74-vuotiaista 73 prosenttia asui hissillisessä talossa. 75–84 -vuotiailla osuus oli 77 prosenttia ja yli 85-vuotiailla 79 prosenttia. Hissittömässä, yli kolmekerroksisessa talossa asui vuonna 2014 yli 90 100 yli 65-vuotiasta. Hissittä asuvista 65–74-vuotiaiden osuus oli 58 %, 75–84-vuotiaiden 31 % ja yli 85-vuotiaiden osuus 11 %.

Hissin lisäksi asuinrakennuksen esteettömyyteen vaikuttavat monet asunnon ominaisuudet, kuten kynnykset, ovet ja valaistus (ESKE 2017). Asuntojen sisäistä esteettömyyttä ei kuitenkaan ole ollut mahdollista tutkia tässä käytössä olleilla tutkimusaineistoilla.

Asukasbarometrin kaupunkimaisilla asuinalueilla ikääntyneet ovat pääosin tyytyväisiä asuinalueensa esteettömyyteen, yli 75-vuotiaista lähes 70 % on tyytyväisiä ja noin 5 % tyytymättömiä (Strandell 2017). Suuria eroja erityyppisten asuinalueiden välillä ei ole, kaupunkien keskustoissa tyytymättömiä on jonkin verran enemmän kuin muualla. Yli 75-vuotiailla hissi nousee tärkeimmäksi asumisen valintatekijäksi. Myös asunnon, asuintalon ja asuinalueen esteettömyys ovat keskeisiä kriteereitä.

4.5 Ikääntyneille suunnatut asumispalvelut

- *Vaikka ikääntyneiden palvelujen kokonaisasiakasmäärä on noussut, on palveluiden käyttäjien osuus kaikista ikääntyneistä pienentynyt.*
- *Suurin osa ikääntyneistä asuu kotona ja yleisin ikääntyneiden palvelu on säännöllinen kotihoito. Laitoshoidon osuus on vähentynyt voimakkaasti, kun taas tehostettu palveluasuminen on yleistynyt ollen yleisin kodin ulkopuolinen asumismuoto.*
- *Suhteessa ikääntyneiden määrään ikääntyneille suunnattuja asumispalveluja on paljon maaseudun paikalliskeskuksissa ja kaupunkiseutujen alakeskuksissa, mutta vähän kaupunkien kehysalueilla ja autovyöhykkeellä.*

THL:n Sotkanet-tilastotietokanta sisältää tilastoja ikääntyneiden sosiaalihuollon laitos- ja asumispalveluista. THL:n tilastojen mukaan yli 65-vuotiaita palveluasumisen ja laitoshoitoon asiakkaista oli vuonna 2015 noin 55 000. Ikääntyneiden laitoshoito tuotetaan osana sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Laitoshoito jakaantuu vanhainkoteihin sekä terveyskeskusten pitkäaikaishoitoon. Laitoshoidon tilastoissa mukana ovat sekä kuntien, kuntayhtymien että yksityisten palveluntuottajien tuottamat palvelut. Vanhainkotihoitossa olevista asiakkaista 87 prosenttia oli kunnallisissa yksiköissä vuonna 2015 (Sosiaalihuollon... 2017).

Palveluasuminen jakaantuu tavalliseen palveluasumiseen, jossa henkilökunta on paikalla vain päivällä, sekä tehostettuun palveluasumiseen, jossa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Tilastointiin sisältyvät kuntien, kuntayhtymien ja yksityisten palveluntuottajien ylläpitämät yksiköt. Yksityiset palveluntuottajat tuottavat palveluasumisesta merkittävän osan. Ikääntyneiden tehostetussa palveluasumisessa yksityisten palveluntuottajien (yritykset ja järjestöt) kohteissa asui 48 prosenttia asiakkaista vuonna 2015. Palveluasumisen muoto vaihtelee, se voi olla esimerkiksi palvelutalo, jossa asiakkaalla on oma huoneisto, ryhmäkoti tai pienkoti. Tehostetussa palveluasumisessa kyse on pääosin ryhmäkodeista, mukaan eivät kuulu normaalit vanhusten vuokra-asunnot. Palveluasuminen eroaa laitoshoitosta asiakasmaksujen osalta sekä siinä, että palveluasuminen perustuu aina vuokra- tai omistussuhteeseen.

Lisäksi ikääntyneille on tarjolla perhehoitoa, mikä tarkoittaa hoidon tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä asiakkaan oman kodin ulkopuolella yksityiskodissa (toimeksiantosuhteinen perhehoito). Perhehoito on kuitenkin hyvin vähäistä, koko maassa vain noin 300 yli 65-vuotiasta on perhehoidossa, eikä siitä ole saatavissa tilastoa ikäryhmittäin. Tämän vuoksi perhehoitoa ei ole otettu mukaan ikääntyneiden palvelurakennetta kuvaaviin taulukoihin ja kaavioihin.

Kotona asuville voidaan tarjota erilaisia kotihoitopalveluita. Säännöllisen kotihoitoon tilasto sisältää säännöllisen kotipalvelun ja/tai kotisairaanhoidon piirissä olevat asiakkaat. Tilastoon eivät sisälly ne henkilöt, jotka ovat laitoshoitossa tai palveluasumisen piirissä.

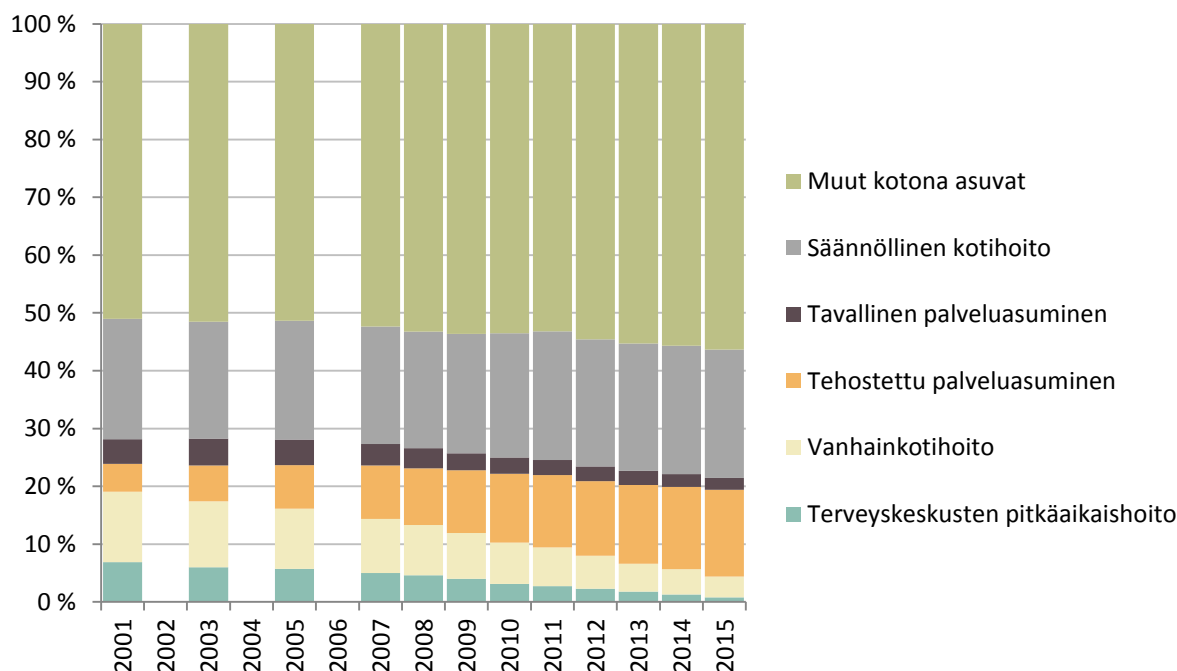
Taulukko 2. Ikääntyneiden palvelujen rakenne eri ikäryhmissä vuonna 2015 (%) (lähteet: THL/Sotkanet ja Tilastokeskus).

	65- v	75- v	85- v
Terveyskeskusten pitkäaikaishoito	0,2	0,4	0,8
Vanhainkotihoito	0,8	1,7	3,6
Tehostettu palveluasuminen	3,5	7,1	15,0
Tavallinen palveluasuminen	0,4	0,9	2,0
Kotona asuvat säännöllisessä kotioidossa	6,0	11,8	22,2
Muut kotona asuvat	89,1	78,1	56,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Vuoden 2015 lopussa palveluasumisen tai laitoshoidon piirissä oli 11 prosenttia yli 65-vuotiaista, 22 prosenttia yli 75-vuotiaista ja 44 prosenttia yli 85-vuotiaista (taulukko 2). Yleisin ikääntyneiden palvelu on säännöllinen kotihoito. Yli 65-vuotiaista 95 % asuu kotona (pois lukien palveluasuminen) ja heistä noin 6 % saa säännöllistä kotihoitoa. Yli 75-vuotiaista kotona asuu 90 % ja heistä kotihoitoa saa noin 13 %. Yli 85-vuotiaistakin kotona asuu vielä 79 %, joista kotihoitoa saa 28 %. Säännöllisen kotihoidon asiakkaiden keski-ikä on 80 vuotta (Sosiaalihuollon... 2017). Kotihoitohenkilöstön arvion mukaan valtaosalle asiakkaista (87 %) kotihoito on parhaiten sopiva hoitomuoto, mutta osan arvioidaan tarvitsevan tehostetumpaa hoitoa. Säännöllisen kotihoidon asiakkaista 63 prosenttia sai lisäksi tukipalveluja, kuten aterial-, hygienial-, kuljetus-, siivous-, saattaja-, kauppa- ja turvapalveluja. Yleisin tukipalvelu on ateriapalvelu ja toiseksi käytetyin on turvapalvelu, joka tarkoittaa esimerkiksi turvapuhelinta ja -ranneketta.

Laitoshoidon osuus on vähentynyt voimakkaasti 15 viime vuoden aikana (kuva 33). Sekä vanhainkotien asiakasmäärä että pitkäaikaishoito terveyskeskusten vuodeosastoilla ovat vähentyneet huomattavasti sekä absoluuttisesti että suhteellisesti. Sen sijaan tehostettu palveluasuminen on yleistynyt ja on tällä hetkellä yleisin kodin ulkopuolinen asumismuoto. Yli 75-vuotiaista tehostetun palveluasumisen piirissä on 7 %, yli 85-vuotiaista 15 %. Sen sijaan tavallisen palveluasumisen määrä on laskenut.

Vaikka ikääntyneiden palvelujen kokonaisasiakasmäärä on jonkin verran noussut, palveluja käyttää yhä pienempi osuus ikääntyneistä. Kotona ilman säännöllistä kotihoitoa asuu nyt suurempi osuus ikääntyneistä kuin 15 vuotta sitten. Osuus on noussut kaikissa ikäryhmissä muutamalla prosenttiyksiköllä, mikä kuvastaa keski-ikänsä nousua ja ikääntyneiden fyysisen toimintakyvyn paranemista. Naisten osuus ikääntyneiden palveluissa on noin kolme neljäsosaa. Syitä ovat ikääntyneiden naisten enemmisyys ja se, että naiset ovat useammin yksinasujia (Sosiaalihuollon... 2017).

Kuva 33. Yli 85-vuotiaiden asumispalvelujen rakenne 2001–2015 (ITHL/Sotkanet, Tilastokeskus).

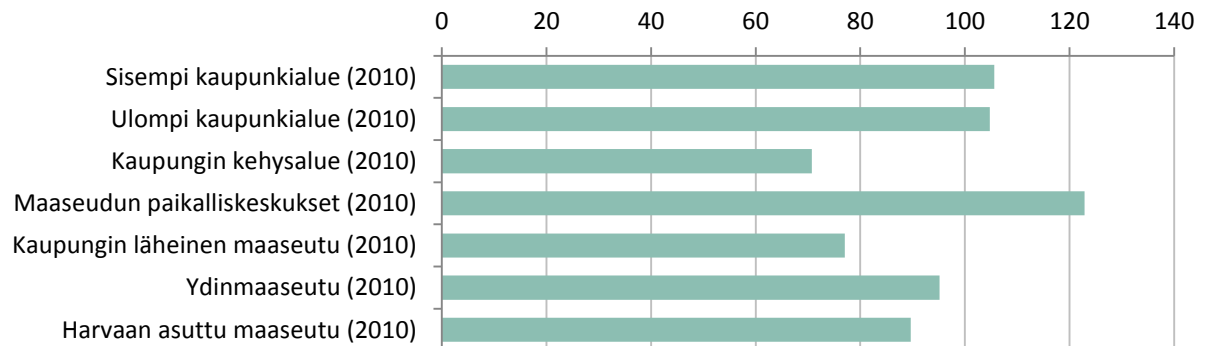
Sotkanetin sosiaalihuollon laitos- ja asumispalveluista ei ole saatavissa paikkatietoa, eikä niiden sijoittumista yhdyskuntarakenteesta voida näin ollen tarkastella. ARAn tukemista ikääntyneiden asunnoista sen sijaan on saatavilla tuore paikkatietoaineisto. ARA-asuntojen paikkatietoaineisto muodostettiin vuonna 2016 SYKE:n ja ARAn yhteistyönä yhdistämällä ARAn rekisterit rakennus- ja huoneistorekisteriin. ARA on myöntänyt erityisryhmien investointiavustuksia vuodesta 2005 ja lisäksi ARA myöntää erityisryhmähankkeille korkotukilainoja, joiden suuntaamisessa ja sijoittumisessa yhdyskuntarakenteeseen on huomioitu käynnissä olevat asuntopoliittiset asumisen ohjelmat sekä maankäytön, liikenteen ja asumisen sopimukset (MAL-sopimukset) kuntien kanssa. Ikääntyneille suunnatut ARA-asunnot sisältävät käyttö- ja luovutusrajoitusten alaiset ARA-vuokra-asunnot, joiden kohderyhmänä ovat ARAn rekisterin mukaan 'ikäihmiset', 'huonokuntoiset vanhukset', 'tukiasuminen: vanhukset' tai 'muistisairaat vanhukset'. ARAn tukemista kohteista suurin osa on ollut tehostettua palveluasumista. Muistisairaat vanhukset on ollut tuetuin ryhmä. Trendinä on hankkeiden kohdistuminen enemmän kevyempiin asumisratkaisuihin, kuten tuki- ja senioriasumiseen.

ARA-asunnot kattavat merkittävän osan, mutta eivät kuitenkaan kaikkia ikääntyneiden asumispalveluja, joten niiden alueellisesta jakautumisesta tehtäviin johtopäätöksiin on suhtauduttava varauksella. Ei ole tarkkaa tietoa siitä, miten suuren osan ikääntyneiden palveluista ARA-asunnot kattavat, ja kattavuudessa voi olla alueellisia eroja. THL:n asiakaspohjainen tilastointi vaikeuttaa vertailua ARA:n asuntopohjaiseen tilastoon. ARA-asuntokantaan kuului vuonna 2015 noin 47 000 ikääntyneille tarkoitettua asuntoa, josta suurin osa oli tehostettua palveluasumista.

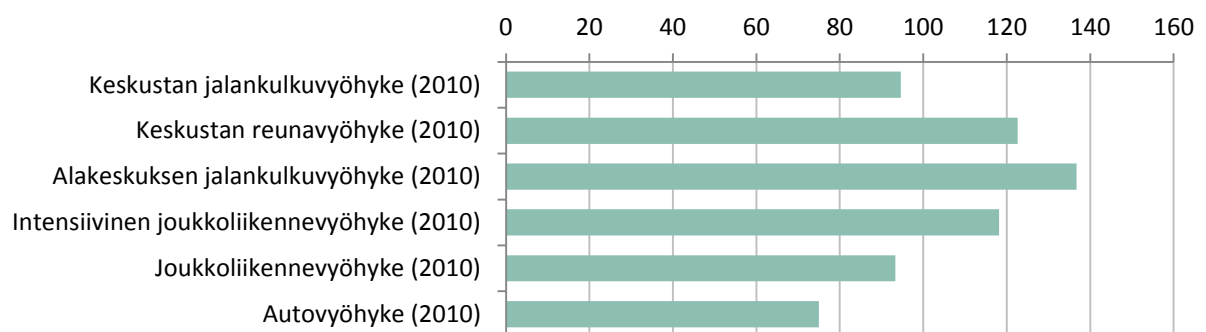
Kaupunki-maaseutu-luokituksella tarkasteltuna ikääntyneille suunnattuja ARA-asuntoja on määrällisesti eniten sisemmällä ja ulommalla kaupunkialueella ja vähiten kaupungin läheisellä maaseudulla ja kaupungin kehysalueella. Jos tarjontaa verrataan yli 75-vuotiaiden määrään, asumispalveluita onkin parhaiten maaseudun paikalliskeskuksissa ja vähiten kaupungin kehysalueella (kuva 34). Vastaava tarkastelu yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä osoittaa, että ikääntyneiden asumispalvelujen tarjontaa on määrällisesti eniten keskustan reunavyöhykkeellä ja vähiten alakeskuksissa ja intensiivisellä joukkoliikennevyöhykkeellä. Kun palvelujen määrä suhteutetaan yli 75-vuotiaaseen väestöön, parhaiten palveluja on tarjolla alakeskuksissa ja heikoiten autovyöhykkeellä (kuva 35).

Palvelujen tarjonnassa näkyy sukupolvien erot. Yli 85-vuotiaiden sukupolvessa maalla asuminen oli yleistä ja ikääntyessä asumispalveluita haetaan maaseututaajamista, joissa ikääntyneiden asumispalveluita onkin tällä hetkellä runsaasti. Suuret ikäluokat taas asuvat aiempaa sukupolvea useammin kau-

pungin kehysalueella ja autovyöhykkeellä, joissa asumispalveluita on kaikkein heikoimmin tarjolla, alle 80 asuntoa tuhatta yli 75-vuotiasta kohti. Puuttuvia asumispalveluita voidaan todennäköisesti pitkälle korvata kotihoitopalveluilla. Ylipäänsä laitoshoidon ja palveluasumisen osuus palveluista tulee vähene- mään ja kotiin tuotavien palvelujen kasvamaan. Kaupunkien keskusta-asumisen suosion kasvu on myös jättänyt loven keskustojen asumispalvelujen tarjontaan. Toisaalta keskustojen reunavyöhykkeet ovat monilla kaupunkiseuduilla kehittyneet viime vuosina voimakkaasti sosiaali- ja terveyspalvelujen keskit- tymäksi (Ristimäki ym. 2017). Alakeskukset ovat ikääntyneille hyviä sijainteja palvelujen ja joukkoli- kenteen äärellä, ja tällä hetkellä niissä näyttää myös olevan hyvin asumispalveluita tarjolla.

Kuva 34. Ikääntyneille suunnatut ARA-asunnot tuhatta yli 75-vuotiasta kohti kaupunki-maaseutu-luokissa vuonna 2015 (ARA, VRK, SYKE, Tilastokeskus). ARA-asunnot eivät kata koko ikääntyneiden palvelutarjontaa.

Kuva 35. Ikääntyneille suunnatut ARA-asunnot tuhatta yli 75-vuotiasta kohti yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä vuonna 2015 (ARA, VRK, SYKE, Tilastokeskus). ARA-asunnot eivät kata koko ikääntyneiden palvelutarjontaa.

5 Palveluiden saavutettavuus

5.1 Lähipalvelut ovat tärkeitä ikääntyneille

- *Palvelut halutaan sitä lähemmäksi, mitä aktiivisemmin niitä käytetään. Palveluiden sijainti kaukana on ikääntyneillä yleinen ongelma.*
- *Ikääntyneiden palvelutoiveet poikkeavat koko väestöstä, sillä 65-vuotiaat toivovat asuinalueelleen etenkin pankki-, posti- ja terveydenhoitopalveluja.*
- *Maaseutukunnissa ja haja-asutusalueella on sopeuduttu pidempiin matkoihin kuin kaupunkialueilla.*

Lähipalveluilla tarkoitetaan kotitalouden päivittäin tai usein käyttämiä palveluita, jotka sijaitsevat lähellä kotia tai ovat helposti saavutettavissa esimerkiksi joukkoliikenteen avulla.

Kotitalouksien tärkeinä pitämät palvelut ja kohtuullisina kokemat asiointietäisyydet riippuvat kotitalouden tyypistä, asuinpaikasta, elämäntilanteesta sekä liikkumistottumuksista (Kytö ym. 2003; Kytö 2012). Lähipalvelut ovat erityisen tärkeitä niille, joilla ei ole mahdollisuutta oman auton käyttöön. Arjen kannalta keskeisten palveluiden saavutettavuudessa tulee siten huomioda myös joukkoliikenteen saavutettavuus. Joukkoliikenne ei kuitenkaan ratkaise kaikkien ikääntyneiden liikkumisongelmia, sillä esimerkiksi kulkuneuvoon nouseminen, tavaroiden kantaminen tai pitkät vuorovälit voivat olla esteitä joillekin ikääntyneille. Liikennevälineiden hankalan käytön on todettu haittaavan ikääntyneistä noin viidesosan arkiliikkumista (Finne-Soveri 2012).

Eri lähipalveluiden tärkeyttä ikääntyneille on tutkittu paljon (esim. Kytö ym. 2003; Michael ym. 2006; Poutanen ym. 2008). Palveluiden sijainti kaukana asunnosta on ikääntyneillä yleisin asumiseen liittyvä ongelma (KIRA-foorumi & KÄKÄTE-projekti 2012). Ikääntyneet pitävät asuinympäristön ominaisuuksista tärkeimpänä hyviä kaupallisia palveluita (Poutanen ym. 2008). Ikääntyneille kaupan saavutettavuus kävellen on keskeinen asumisen valintakriteeri ja sen merkitys kasvaa iän myötä (Strandell 2017). Asukasbarometrin (2016) suurissa taajamissa ikääntyneiden tärkeimmät palvelutoiveet poikkeavat koko väestön palvelutoiveista, joissa korostuvat kahvilat ja ravintolat, jätteiden lajittelu- tai kierrätyspiste sekä pankkipalvelut. 65–74-vuotiaat toivovat asuinalueelleen eniten pankki- ja postipalveluja sekä vanhusten ja terveydenhoitopalveluja. 75–84-vuotiailla yleisimmät toiveet ovat samat, mutta pankkipalveluita toivoo jo lähes kolmannes ja vanhusten palveluita neljännes vastaajista. Pankkipalvelujen digitalisointi on aiheuttanut suurissakin kaupungeissa pitkiä pankkiasiointimatkoja monille ikääntyneille, jotka eivät käytä internet-pankkia.

Kytö ym. (2003) ovat tutkineet rakenteeltaan ja elämänvaiheeltaan erilaisten kotitalouksien suhtautumista arjen kannalta keskeisten palveluiden saavutettavuuteen. Maaseutukunnissa kohtuullisena pidetyt etäisyydet ovat pidempiä kuin kaupunkialueilla, ja haja-asutusalueella asuvat myös sopeutuvat pitkiin asiointimatkoihin. Näkemyksiin kohtuullisista asiointimatkoista vaikuttavat tottumukset ja arvot, jotka ohjaavat asuinpaikan valintaa (Kytö ym. 2003).

Yleisesti ottaen palvelut halutaan sitä lähemmäksi, mitä useammin palvelua käytetään. Paikallislukien pysäkin toivotaan sijaitsevan enintään kilometrin päässä asuinpaikasta, kun päivittäistavara-kauppaan matkaa saa olla 1–2 kilometriä. Useimmat arjen kannalta keskeiset palvelut, kuten käteisautomaatti, posti, apteekki ja terveyspalvelut saavat sijaita 2–5 kilometrin etäisyydellä kodista. Kyselytutkimukseen osallistuneiden mielestä poliisi, verovirasto, työvoimatoimista ja Alko voivat sijaita 5–10 kilometrin päässä asuinpaikasta. (Kytö ym. 2003.)

Ikääntyneiden kohtuullisina pitämät asiointimatkat eroavat kaikkien kotitalouksien näkemyksistä erityisesti kuntien keskusta-alueilla. Tällaisilla alueilla asuvat ikääntyneet haluavat useiden palveluiden,

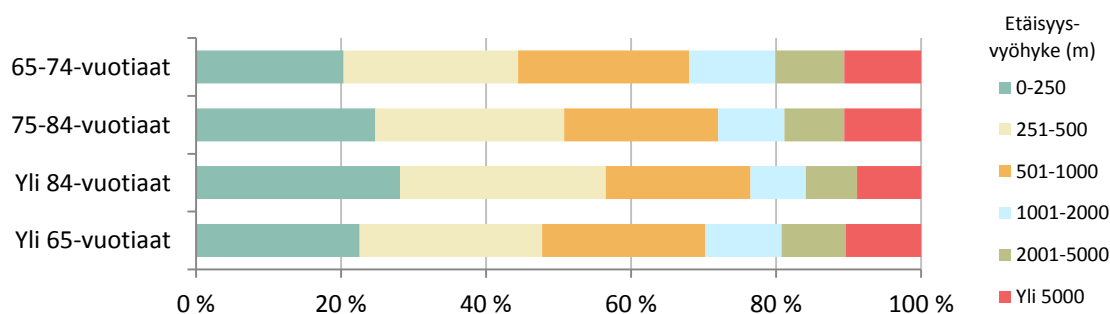
kuten joukkoliikenteen pysäkkien, päivittäistavarakaupan, apteekin, lääkärin, postin ja pankin sijaitsevan enintään kilometrin etäisyydellä asuinpaikasta. Kahden kilometrin päässä voi keskustassa asuvien ikääntyneiden mielestä sijaita esimerkiksi käteisautomaatti, terveydenhoitaja ja Kansaneläkelaitoksen (KELA) toimisto. Kohtuullisena etäisyytenä esimerkiksi verovirastoon ja Alkoon pidetään enintään viittä kilometriä, eikä minkään palveluiden haluta sijaita sitä kauempana (Kytö ym. 2003). Haja-asutusalueella asuvien ikääntyneiden kohtuullisena pitämät asiointimatkat vaihtelevat yleisesti 2-10 kilometrin välillä, joskin joukkoliikennepysäkin toivotaan sijaitsevan lähellä kotia. Lähiössä ja kunnan sivutaajamassa asuville tärkeimpiä palveluita ovat joukkoliikenteen pysäkit, päivittäistavarakauppa, käteisautomaatti, posti ja apteekki (Kytö 2003).

5.2 Päivittäistavarakaupan ja muiden palveluiden saavutettavuus

- *Ikääntyneistä lähes 70 prosenttia asuu alle kilometrin etäisyydellä päivittäistavara-kaupasta. Vanhimmat ikäryhmät asuvat useammin taajamissa ja samalla lähempänä kauppiaita.*
- *Muut lähipalvelut sijaitsevat harvemmin ikääntyneiden lähiympäristössä.*
- *Joukkoliikenteen ja kutsupohjaisten kuljetusten tärkeys palvelujen saavutettavuuden näkökulmasta korostuu etenkin silloin, kun yksityisautoilu ei ole mahdollista.*

Tähän tarkasteluun on valittu tutkimuksissa esille tulleita ikääntyneiden tärkeinä pitämiä lähipalveluita. Päivittäistavarakaupan, postin ja terveyspalveluiden lisäksi mukaan on otettu myös harvemmin tutkimuksissa esille nousseet kirjastot, jotka toimivat myös kohtaamispaikkoina ja joiden toiminta on monipuolistumassa (liikuntavälineiden lainaus, tapahtumat yms.) Eri lähipalveluiden saavutettavuutta on tutkittu tarkastelemalla ikäluokkien jakautumista eri etäisyysvyöhykkeille palvelusta. Päivittäistavarakaupan osalta on tarkasteltu etäisyyksiä viiteen kilometriin saakka, kun muiden palveluiden kohdalla on tarkasteltu tarkemmin alle kilometrin etäisyyksiä. Etäisyydet palveluihin on laskettu linnuntietä, joten etäisyyden kasvaessa tarkkuus heikkenee esimerkiksi vesistöjen estevaikutuksen vuoksi. Myöskään tieverkko ei usein mahdollista asiointia lyhyintä mahdollista reittiä pitkin, vaan todellinen teitä pitkin kuljettu matka on pidempi. Etäisyysvyöhykkeet antavat kuitenkin riittävästi tietoa asiointimatkojen pituuksista ja eroista eri palveluiden saavutettavuudessa.

Päivittäistavarakaupan saavutettavuus on ikääntyneiden näkökulmasta melko hyvä, sillä noin 70 prosenttia yli 65-vuotiaista suomalaisista asuu alle kilometrin etäisyydellä kaupasta (kuva 36). Mitä vanhempaa ikääntyneiden ryhmää tarkastellaan, sitä suurempi osa ikäryhmästä asuu korkeintaan puolen kilometrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta.

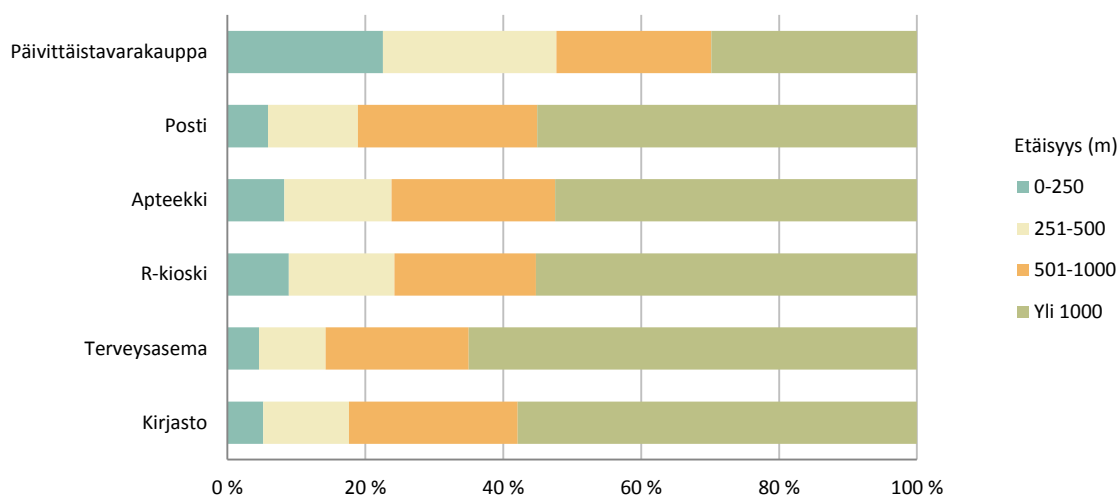
Kuva 36. Ikääntyneiden sijoittuminen päivittäistavarakaupan etäisyysvyöhykkeille 2014 (VTJ/VRK 2015, Tilastokeskus 2014).

Kauppojen saavutettavuus on paras Uudenmaan maakunnan ikääntyneillä ja heikoin Ahvenanmaalla. Uudellamaalla 86 prosenttia ikääntyneistä asuu alle kilometrin etäisyydellä päivittäistavarakaupasta, kun Ahvenanmaalla osuus on vain 40 prosenttia.

Muut palvelut ovat ikääntyneille selvästi päivittäistavarakauppoja heikommin saavutettavissa (kuva 37). Kaikkien muiden tarkasteltujen palveluiden kohdalla alle puolet ikääntyneistä asui alle kilometrin etäisyydellä lähimmästä palvelupisteestä. Lähimpänä sijaitsevat apteekit ja R-kioskit, joihin noin joka neljännellä ikääntyneellä on matkaa enintään puoli kilometriä. Ikääntymisen edetessä taajama-asuminen yleistyy, mikä näkyy myös palveluiden saavutettavuuden paranemisella vanhimmissa ikäluokissa.

Kaupunkiseuduilla joukkoliikenteen tarjonta vaihtelee suurten kaupunkiseutujen varsin kattavasta palvelusta pienten kaupunkiseutujen palvelulinjoihin. Varsinaisen joukkoliikenteen lisäksi erilaiset kutsupohjaiset kuljetukset ovat yleisiä. Keskustoissa tai alakeskuksissa asuvat ikääntyneet saattavat tarvita kuljetuksia mikäli kaupungin terveystalvelut sijaitsevat keskustan ulkopuolella.

Kuten luvun 3.4 tarkasteluista kävi ilmi, kaupunkiseuduilla yli 65-vuotiaista vajaa kolmannes asuu joukkoliikennevyöhykkeillä, joissa on säännöllinen vuorotarjonta ja lyhyt etäisyys pysäkille. Jalankulkuvyöhykkeellä asuvien osuus on reilu 20 prosenttia. Autovyöhykkeillä asuu 26 prosenttia kaupunkiseututaajamien ikääntyneistä, eikä heillä siis ole säännöllistä joukkoliikennettä asuinalueellaan. Autovyöhykkeellä asuvat ovat tottuneet liikkumaan autolla ja saavuttavat palvelut hyvin niin kauan kun autoilu on mahdollista. Autovyöhyke voi liikkumiskyvyn heikentyessä osoittautua haastavaksi asuin-ympäristöksi. Kotona asumisen edistäminen edellyttää näissä tapauksissa sitä, että kutsupohjaisia liik-kumismuotoja kehitetään tukemaan ikääntyneiden liikkumista.

Kuva 37. Ikääntyneiden sijoittuminen eri palveluiden etäisyysvyöhykkeille 2014 (VTJ/VRK 2015, Tilastokeskus 2014, Posti 2015, R-kioski 2015, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2016, Kirjastot.fi 2016).

6 Asumistoiveet

Ikääntyneet ovat heterogeeninen joukko, joka pitää sisällään niin elämäntavoiltaan kuin fyysiseltä toimintakyvyltään erilaisia ryhmiä. Vanhuuden vaihe on pidentynyt ja vanhuus on jaettu kahtia kolmanteen ja neljänteen ikään (Sankari & Jyrkämä 2001). Luonteeltaan kolmas ikä jatkaa keski-ikää ilman siihen kuuluvia sosiaalisia velvoitteita kuten työssäkäyntiä. Kolmas ikä ei juuri riipu biologisesta iästä vaan on elämänvaihe, jossa ihminen on vapaa toteuttamaan henkilökohtaisia tavoitteitaan, mikä mahdollistuu monille eläkkeelle siirtymisen jälkeen. Kolmanteen ikään liittyy aktiivisuus ja itsensä toteuttaminen ennen vanhuuden rajoitteita. Yksilötason edellytyksenä on riittävä terveys ja omaan elämään liittyvät tavoitteet. Kolmatta ikää ilmenee näin ollen pääosin vain kehittyneissä yhteiskunnissa ja kohtuullisen varakkailla väestöryhmillä.

Kun fyysiset rajoitteet ja riippuvuus muista alkavat rajoittaa aktiivisuutta ja liikkuvuutta, alkaa neljäs ikä, varsinainen vanhuus. Keskimäärin 75–80 vuoden paikkeilla aktiivisuus ja liikkuvuus heikkenevät, ja fyysisen toimintakyvyn aleneminen alkaa vaikuttaa enemmän asumiselle ja lähiympäristölle asetettaviin vaatimuksiin. Vaiheiden kytkeytyminen tiettyyn fyysiseen ikään on hyvin yksilöllistä ja keski-ikä nostessa ja fyysisen kunnon parantuessa tämä vaihe alkaa yhä myöhemmin. Neljäs ikä tarkoittaa useimmiten tuettua arkea kotona (Rajaniemi ym. 2007).

Tässä luvussa ikääntyneiden asumistoiveita on tarkasteltu tuoreen Asukasbarometrin kyselyaineiston pohjalta (Asukasbarometri 2017). Kysely kohdistuu kaupunkimaisiin asuinympäristöihin, yli 10 000 asukkaan taajamien 15–84-vuotiaaseen väestöön (ks. luku 2.3).

6.1 Kolmas ikä

- *Kolmannessa iässä liikkuminen on aktiivista ja autottomuus on harvinaisempaa kuin väestössä keskimäärin. Tällöin toteutetaan asumisen unelmia, mutta varaudutaan seuraavaan, neljänteen ikään.*
- *Kerrostalo- tai osakeyhtiömuotoinen pientaloasuminen sopii elämäntilanteeseen usein paremmin kuin omakotitalo.*
- *Keskusta-asumisen toiveet ovat lisääntyneet samoin kuin muulla väestöllä.*

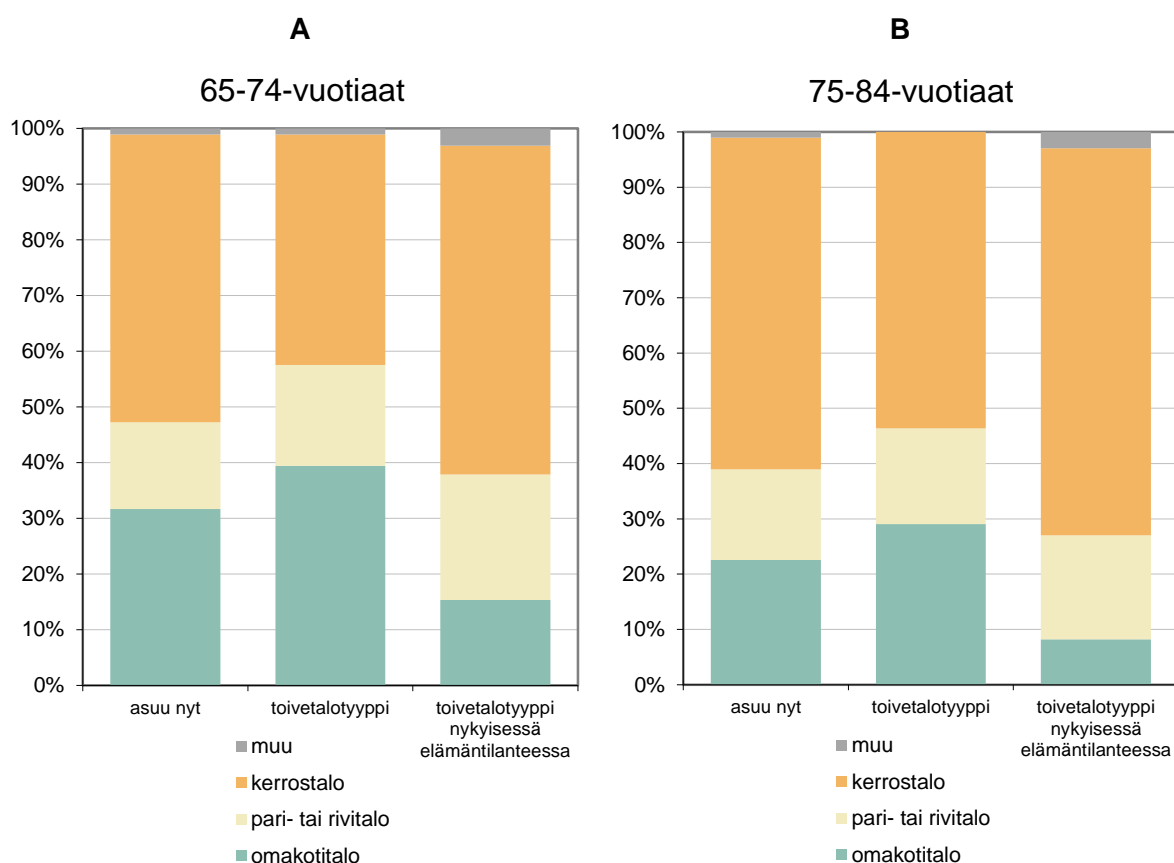
Aktiivisen kolmannen iän yleistyminen suomalaisessa yhteiskunnassa näkyy liikkumistilastoissa (Liikennevirasto 2012). Eläkkeelle jäädessä matkailu ja mökkimatkat lisääntyvät. Ajokortin omistaminen ja auton käyttö on lisääntynyt huomattavasti yli 65-vuotiailla, erityisesti naisilla. Suurissa taajamissa 65–74-vuotiaiden autottomien kotitalouksien osuus on laskenut alle puoleen vuodesta 2010, enää joka kymmenes kotitalous tässä ikäluokassa on autoton (Strandell 2017). Autottomuus on kolmannessa iässä siis jo harvinaisempaa kuin koko väestössä keskimäärin.

Ikääntyneiden yli 55-vuotiaiden asumista ja muuttosuunnitelmia on selvitetty vuoden 2004 Tilastokeskuksen Asumis- ja varallisuustutkimusaineiston pohjalta (Juntto 2007; Poutanen ym. 2008). Tutkimuksissa havaittiin, että eniten muuttosuunnitelmia on 60–64-vuotiailla eli eläkeiän kynnyksellä olevilla ikääntyneillä, joista 19 % suunnittelee asunnon vaihtamista. Alle 65-vuotiaiden muuttosuunnitelmissa muutto suurempaan asuntoon on vielä yleisempää kuin muutto pienempään. Lähellä eläkeikää saatetaan toteuttaa asumisen ja vapaa-ajan asumisen unelmia. 65–74-vuotiaiden muuttosuunnitelmissa tärkeimpiä muuttosyitä näkyy jo muutto pienempään asuntoon sekä muutto kerrostaloon tai rivitaloon.

Asukasbarometrin mukaan kerrostaloasumisen toiveet alkavat selvästi lisääntyä 60 ikävuoden jälkeen ja kerrostaloasuminen on ikääntyneillä toivotumpaa kuin missään muussa ikäryhmässä. Tuoreessa vuoden 2016 asukasbarometrissa uutena kysymyksenä kysyttiin toiveasumismuotoa nykyisessä elämäntilanteessa, jos nyt olisi muuttamassa. Tämä talotyyppijakauma on hyvin erilainen ja huomattavasti rea-

listisempi kuin yleinen toivetalotyyppi (kuva 38). Nykyinen elämäntilanne huomioiden selvästi suurempi osa suurten taajamien 65–74-vuotiaista asuisi mieluiten kerrostalossa (59 %) kuin nyt asuu (52 %). Vastaajista 23 % asuisi mieluiten rivitalossa ja vain 15 % omakotitalossa nykyisessä elämäntilanteessa. Omakotitalossa asuisi mieluiten vain puolet siitä mitä tällä hetkellä asuu. 65–74-vuotiaiden asumistoi-
veissa ennakoidaan jo neljännestä iän fyysisiä rajoitteita ja mahdollista muuttotarvetta. Taloyhtiömuotoi-
nen kerros- tai rivitaloasunto on asumismuotona vaivattomampi kuin omakotitalo, jossa haasteena on talon ja pihan vaatima huolto.

Myös nykyiseen elämäntilanteeseen sopivinta toiveasuinaluetta tiedusteltiin. Keskustassa asuisi mieluiten 41 % 65–74-vuotiaista, mikä on nykyiseen verrattuna noin kolminkertainen määrä, ja jos alakeskuksissa nykyisin asuvat huomioidaan, hiukan yli kaksinkertainen. Alakeskuksista osa on kaupunkiseudun kehyskuntien kuntakeskuksia, osa on monipuolisia kaupunginosakeskuksia. Etenkin suurilla kaupunkiseuduilla ne vastaavat hyvin ikääntyneiden asumistoi-
veita, mutta ovat hintatasoltaan edullisempia kuin keskustat. Keskusta-asumisen toiveet ovat lisääntyneet ikääntyneillä, kuten myös koko väestössä. Lähiömäisen kerrostaloasumisen suosio on huomattavasti vähäisempää kuin keskustamaisen kerrostaloasumisen. Sekä keskustamaisen että lähiömäisen kerrostaloasumisen toiveet ovat kuitenkin molemmat yleisempiä kuin koko väestössä keskimäärin. Pientalovaltaisella alueella asuisi mieluiten noin kolmannes 65–74-vuotiaista ja maaseudulla 8 %.

Kuva 38 Suurten taajamien ikääntyneiden talotyyppi nyt ja asumistoi-
veissa 65–74-vuotiailla (a) ja 75–84-vuotiailla (b) (Asukasbarometri 2017).

6.2 Neljäs ikä

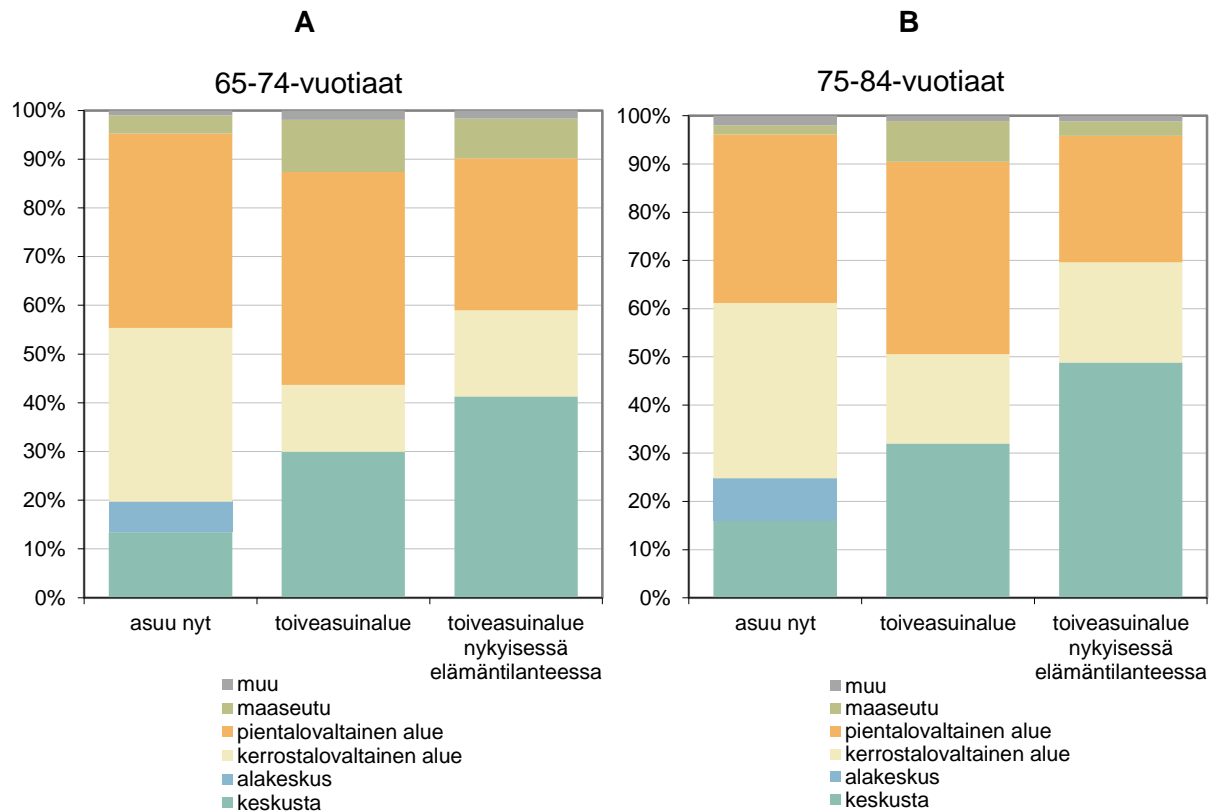
- *Neljännessä iässä liikkuminen ja yksityisautoilu vähenevät selvästi fyysisen toimintakyvyn heikentyessä.*
- *Jo 70 % asui mieluiten kerrostalossa ja puolet keskustassa lähellä palveluita.*
- *Neljännessä iässä muuttojen yleisin syy on siirtyminen palvelu- tai senioritaloon tai vaihto pienempään asuntoon.*

Neljännän iän fyysisen toimintakyvyn muutokset näkyvät selvästi liikkumistilastoissa: yli 75-vuotiaiden päivittäinen liikkumissuorite vähenee 45 % verrattuna 65–74-vuotiaisiin (Liikennevirasto 2012). Iän karttuessa auton käytöstä joudutaan luopumaan, etenkin henkilöautolla liikkuminen kuljettajana vähenee. Sen sijaan junalla ja taksilla liikkuminen kasvaa jonkun verran. Suurissa taajamissa 75–84-vuotiaiden kotitalouksista autottomia on 20 %, mikä on hiukan yleisempää kuin koko väestössä keskimäärin (Strandell 2017).

Neljänteen ikään sijoittuu toinen ikääntyneiden asunnonvaihtokeskittymä. Asumis- ja varallisuustutkimuksen mukaan 75–79-vuotiaiden ikäryhmästä 17 % suunnittelee asunnon vaihtamista (Juntto 2007; Poutanen ym. 2008). Yleisin muuttosyy yli 75-vuotiailla on muuttaminen palvelu- tai senioritaloon, toiseksi yleisin asunnon vaihto pienempään. Myös muutto esteettömään taloon tai lähemmäs palveluita nousevat tärkeiksi muuttosyiksi. Yli 70-vuotiaista 15 % suunnittelee muuttoa palvelutaloon, 1,5 % senioritaloon.

Asukasbarometrin mukaan kerrostalotoiveet ovat kaikkein yleisimpiä 75–84-vuotiailla. Nykyisessä elämäntilanteessa kerrostalossa asui mieluiten 70 % tästä ikäryhmästä, kun tällä hetkellä kerrostalossa asuu 60 % (kuva 39). Niistä, jotka toivovat edelleen voivansa asua pientalossa, suurin osa asui pari- tai rivitalossa. Omakotitalo on ihannetalotyyppi 29 %:lle, mutta elämäntilanne ja fyysisen toimintakyvyn heikkeneminen tekevät omakotitalossa asumisen tässä iässä useimmille hankalaksi. Vain 8 % asui nykyisessä elämäntilanteessa mieluiten omakotitalossa.

Jopa noin puolet suurten taajamien 75–84-vuotiaista asui mieluiten kaupungin keskustassa, noin viidennes kerrostalovaltaisella alueella ja hieman yli neljännes pientalovaltaisella alueella. Ikääntyneet haluavatkin asua lähellä palveluita kaupunkikeskustoissa, taajamakeskuksissa ja kerrostaloalueilla selvästi muuta väestöä useammin, ja vastaavasti harvemmin pientaloalueilla ja maaseudulla. Toiveet näkyvät myös toteutuneissa asumisvalinnoissa, sillä yli 75-vuotiaat sijoittuvat muuta väestöä useammin keskustoihin ja alakeskuksiin.

Kuva 39. Suurten taajamien ikääntyneiden asuinalue (a) nyt ja (b) asumistoiveissa (Asukasbarometri 2017). Nykyistä asuinalueetta ei kysytty vaan se on muodostettu kyselyyn liitettyjen aluemuuttujien (asuinalueuokitus ja yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet) avulla.

6.3 Asumiskriteerit

- Ikääntyneiden asunnon ja asuinalueen valintakriteereissä korostuvat esteettömyys ja asumisen vaivattomuus.
- Palveluiden läheisyyden, joukkoliikenneyhteyksien ja asuinalueen sosiaalisten kontaktien merkitys kasvavaa iän myötä.
- Ikääntyneille tutun ympäristön säilyminen ja sukulaisten läheisyys on muuttaessa huomattavasti tärkeämpää kuin muille.
- Asuinalueiden suunnittelussa tulee huomioida ikääntyneiden tarpeet, kuten lähikaupassa asiointi.
- Yhteisöllinen asumismuoto kiinnostaa ikääntyneitä suunnilleen saman verran kuin väestöä keskimäärin.

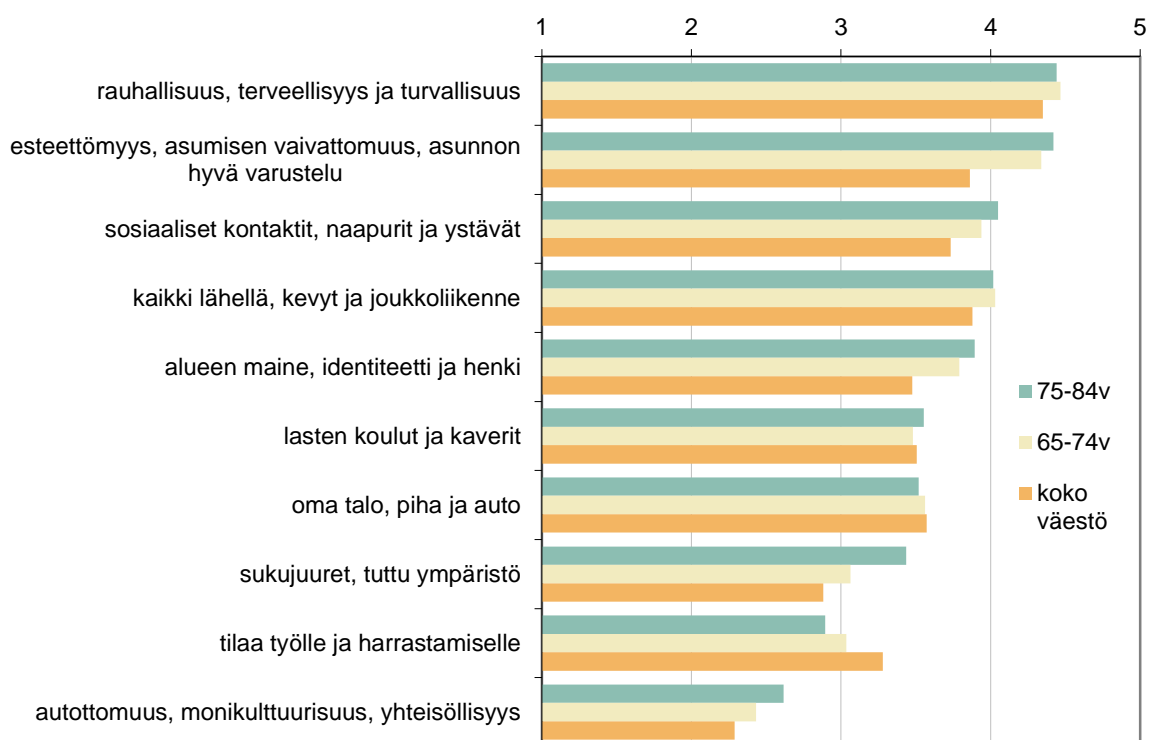
Asukasbarometrin vastaajilta kysyttiin, miten tärkeinä pitäisi eri tekijöitä asunnon ja asuinalueen valinnassa, jos olisi nyt muuttamassa (1=ei lainkaan tärkeä – 5=erittäin tärkeä). Yhteensä 39 asumiskriteeristä muodostettiin 10 faktoria (kuva 40). Tärkeimmät asumiskriteerit ikääntyneille ovat samat kuin koko väestöllekin: rauhallisuus, terveellisyys ja turvallisuus, esteettömyys ja asumisen vaivattomuus, sosiaaliset kontaktit sekä palveluiden ja harrastusmahdollisuuksien läheisyys, hyvät kevyen ja joukkoliikenteen

yhteydet. Eri tekijöiden välillä on kuitenkin eroja (kuva 41). Ikääntyneille huomattavasti muuta väestöä tärkeämpiä kriteereitä ovat asunnon, asuintalon ja asuinalueen esteettömyys, hissi, asumisen vaivattomuus ja helppohoitoisuus, asunnon hyvä varustelu sekä asuintalon energiatehokkuus. Erityisen tärkeitä nämä kriteerit ovat yli 75-vuotiaille, joilla hissi (jos asunto ei ole maantasossa) saa kriteereistä kaikkein suurimman pistearvon. Myös asuinalueen sosiaaliset kontaktit ovat keskimääräistä tärkeämpiä ikääntyneille, mikä on luonnollista koska he viettävät suurimman osan ajastaan asunnon lähiympäristössä.

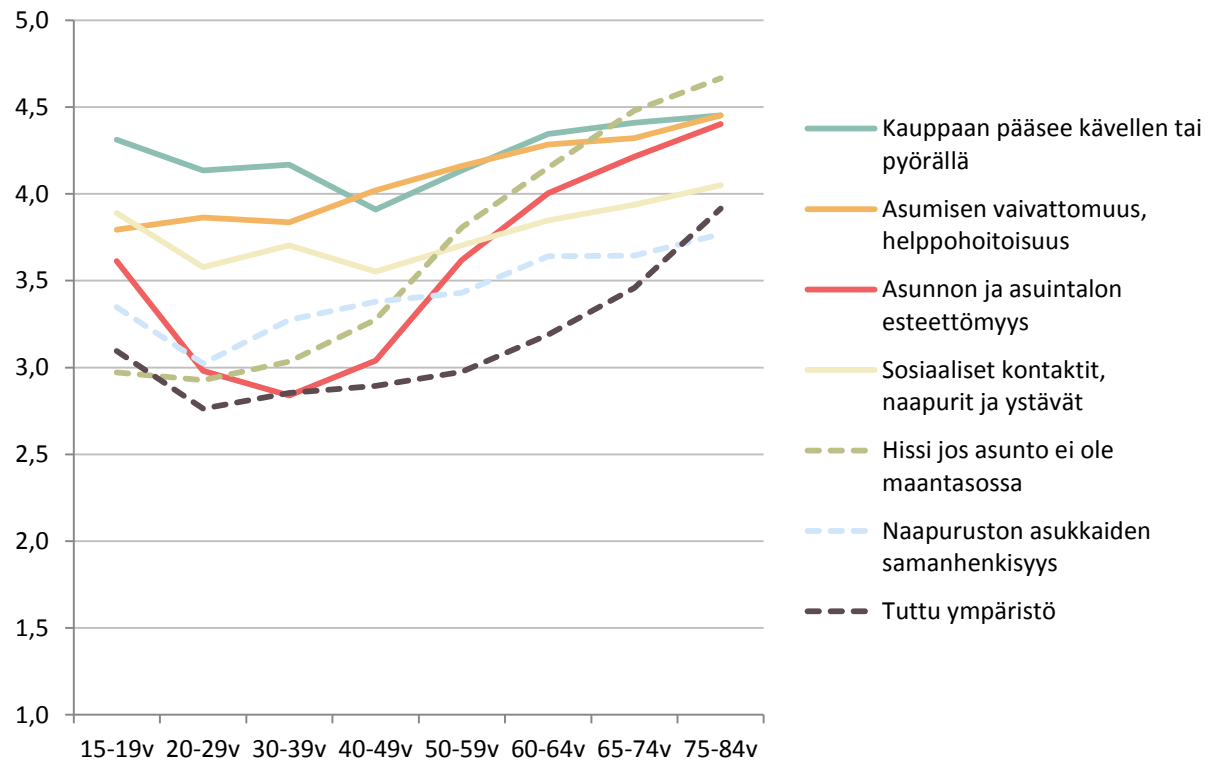
Samoin palveluiden ja harrastusten läheisyyden ja hyvien joukkoliikenneyhteyksien merkitys kasvaa iän myötä. 65–74-vuotiaat ovat vielä aktiivisia asioijia, jotka liikkuvat usein autolla ja arvostavat palvelua ja viihtyisää ostosympäristöä (Kohijoki 2013). Yli 75-vuotiailla 'kävelen kauppaan'-kriteeri nousee jo tärkeämmäksi kuin rauhallisuus, mikä on perinteisesti suomalaisten ykköskriteereitä asumisvalinnoissa. Neljännessä iässä asiointi hankaloituu liikkumisen fyysisten rajoitteiden lisääntymisen ja autonkäyttämättömyyden vähenemisen vuoksi. Kohtuullinen kävelyetäisyys kauppaan on korkeintaan 500 metriä, tätä pidemmällä kauppamatkoilla käytetään yleensä autoa. Ostosmatkat muodostavat suurimman osan ikääntyneiden matkoista ja ostoksilla käynti on tärkeää niin sosiaalisen elämän, fyysisen kunnon ylläpidon kuin itsenäisyydenkin kannalta. Tämän vuoksi ikääntyneiden myymälässä asiointia tulee tukea ikääntyneiden asuinympäristöjen suunnittelussa.

Esiin nousee muitakin asumiskriteereitä, jotka ovat tärkeämpiä ikääntyneille kuin muulle väestölle. Tällaisia ovat sukulaisten asuminen lähellä sekä erityisesti ympäristön tuttuus, joiden merkitys korostuu yli 75-vuotiailla. Neljännessä iässä uuden ympäristön oppiminen hankaloituu ja tutun ympäristön säilyttäminen nousee tärkeämmäksi. Alueen maine, historia ja identiteetti sekä naapuruston asukkaiden samanhenkisyys ovat myös kohtuullisen tärkeitä tekijöitä ikääntyneille.

Yhteisöllinen asumismuoto kiinnosta ikääntyneitä suunnilleen saman verran kuin koko väestöä keskimäärin. 65–74-vuotiaista yhteisöllisessä asumismuodossa voisi asua 7 %, mahdollisesti 23 %. Vastaavat luvut 75–84-vuotiaille ovat 9 % ja 19 %. (Strandell 2017)

Kuva 40. Asumiskriteerien merkitys suurten taajamien ikääntyneillä (1=ei lainkaan tärkeä – 5=erittäin tärkeä) (Asukasbarometri 2017).

Kuva 41. Ikääntyneille tärkeitä asumiskriteereitä iän mukaan (1=ei lainkaan tärkeä – 5=erittäin tärkeä) (Asukasbarometri 2017).

7 Muuttoliike ja paikallaan ikääntyminen

7.1 Muutot ja paikallaan pysyminen asuntokannassa

- *Ikääntymisen alueelliseen kehitykseen vaikuttaa alueen ikärakenteen ohella myös alueiden välinen muuttoliike.*
- *Muuttoliike ei kuitenkaan merkittävästi muuta ikääntyneiden alueellista jakaumaa, vaan alueiden ikääntymiseen vaikuttaa pääasiassa se, missä ikääntynyt väestö asuu nyt.*
- *Kustakin ikäluokasta vain pieni osa muuttaa toiseen asuntoon, iän myötä muutot kohdistuvat enenevässä määrin palveluasumisen piiriin.*

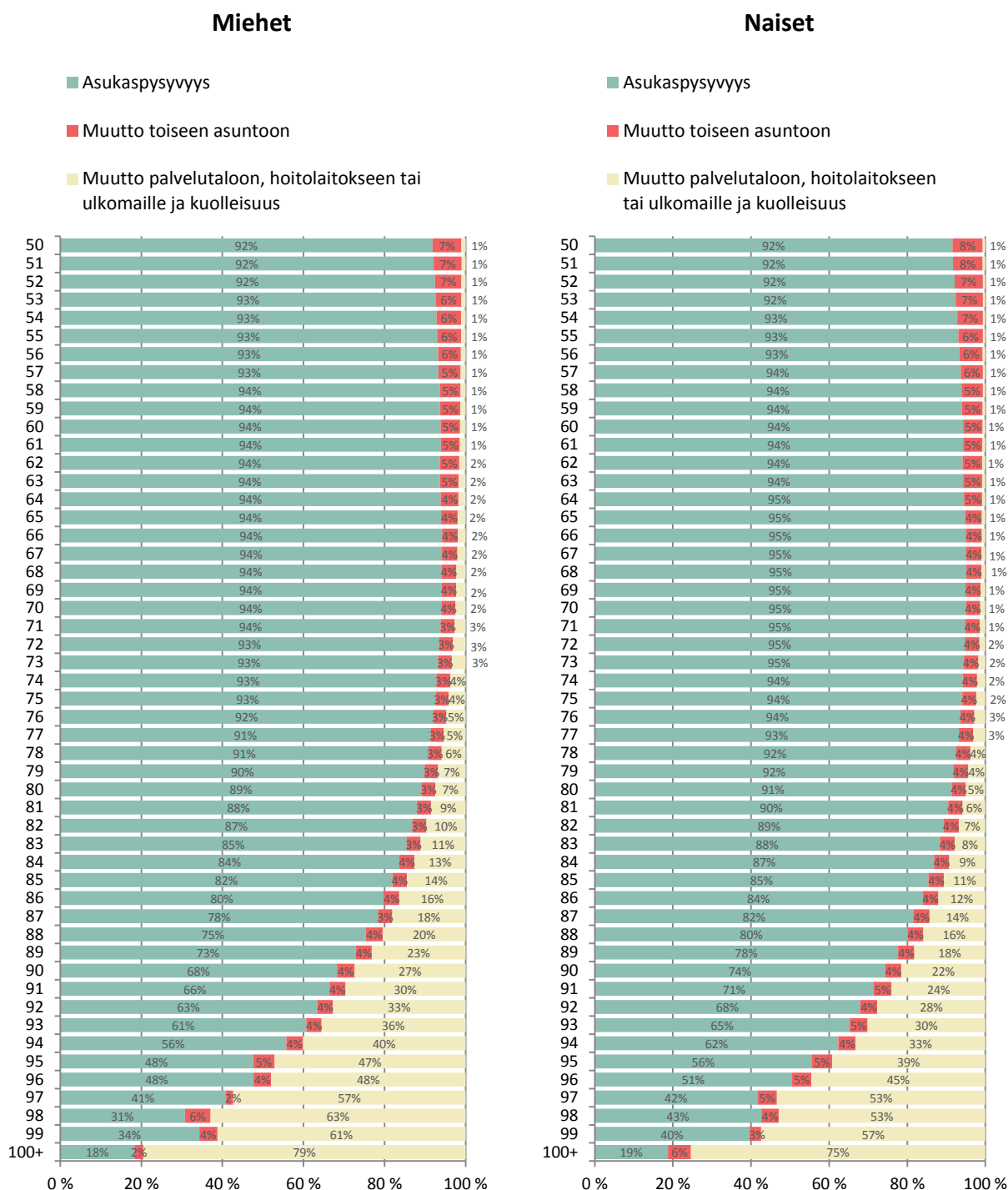
Eri alueiden ikääntymisen kehitys riippuu paitsi alueen ikärakenteesta myös muuttoliikkeestä alueiden välillä. Asuinalueiden ikärakenne vanhenee joko paikallaan ikääntymisen tai ikääntyneiden ikäluokkien positiivisen nettomuuton kautta.

Paikallaan ikääntymisellä tarkoitetaan henkilön mahdollisuutta asua tutussa asuinympäristössä huolimatta ikääntymisestä ja toimintakyvyn muutoksesta (Välikangas 2009; Andersson 2012, Hynynen 2015, toim.). Paikallaan ikääntymistä on käsitelty runsaasti erityisesti asuntojen, asuinympäristön ja palveluiden kehittämisen näkökulmista (esim. Jones et al. 2008, Iecovich 2014; Hynynen 2015, Vasunilashorn et al. 2012).

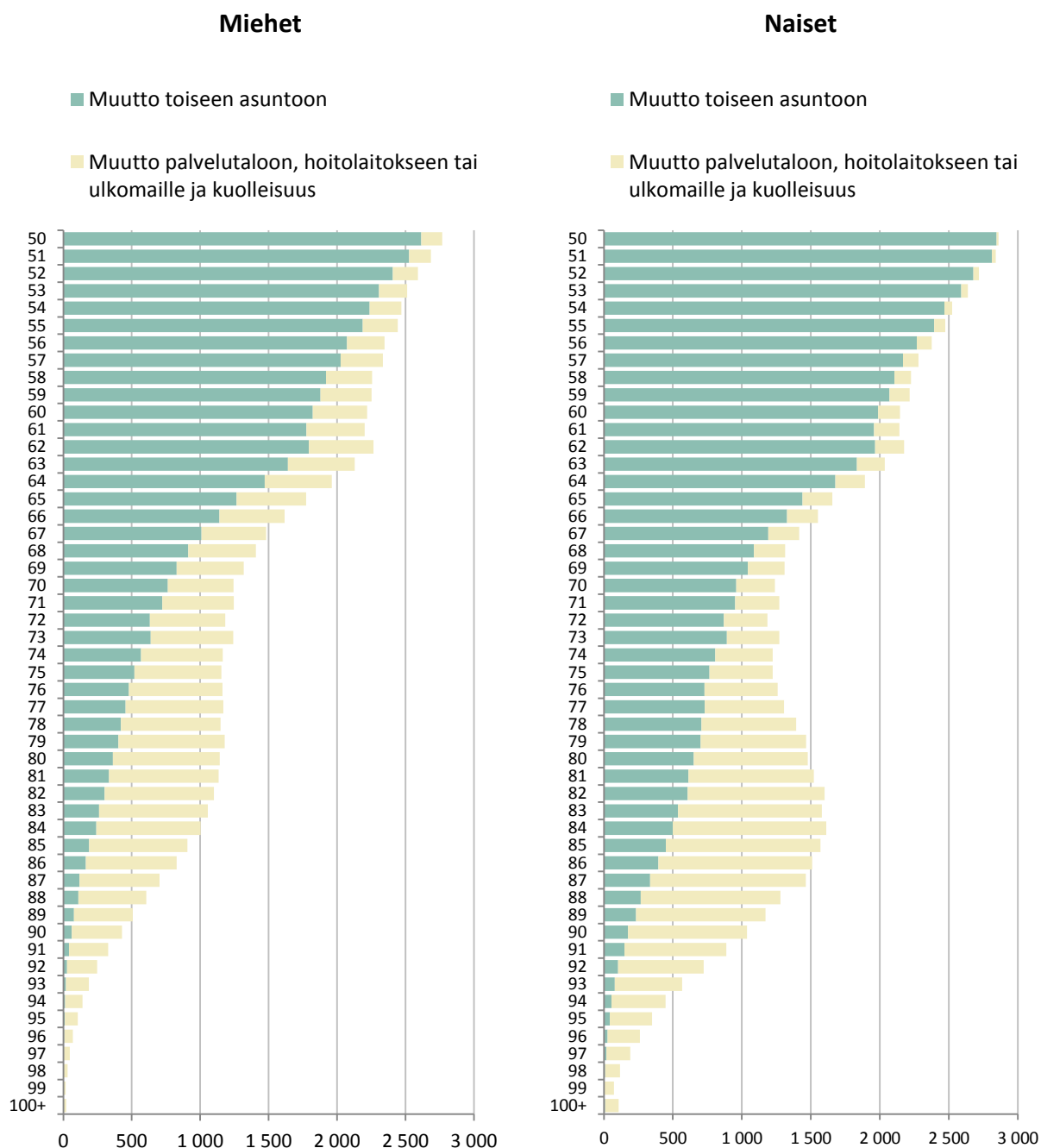
Ikääntyneiden muuttoliike vaikuttaa asuinalueen ikääntymiseen sekä tulo- että lähtömuuton kautta, mutta myös muiden ikäluokkien muutot vaikuttavat alueiden ikärakenteeseen. Tietyt alueet saavat ikääntyneistä muuttovoittoa ikääntyneille suunnatun palveluasumisen vuoksi. Näissä tapauksissa tulomuuttajien keski-ikä on todennäköisesti suhteellisen korkea. Toisaalta tietyt alueet houkuttelevat itsenäisesti eläviä ikääntyneitä muuttajia hyvien palvelujensa ja sopivien asuntojensa ansiosta ilman, että alueella sijaitsee varsinaista ikääntyneille suunnattua asuntokantaa. Erityisesti maaseudulla nuorempien ikäryhmien lähtömuutto jouduttaa ikärakenteen vanhenemista.

Tämän luvun analyyseissä on keskitytty pääosin ikääntyneiden eli yli 65-vuotiaiden muuttoihin, vaikka osa ihmisistä ennakoi ikääntymisen ja muuttaa haluamaansa asuinympäristöön ja asuntoon jo ennen eläkeikää. Tulevan kehityksen kannalta keskeistä on tunnistaa seuraavien eläkeiän saavuttavien ikäluokkien nyky sijainti ja asumistoiveet.

Kuvissa 42 ja 43 on esitetty paikallaan ikääntymisen, asuntojen välisen muuttoliikkeen sekä kuolleisuuden ja normaalista maassamuutosta poikkeavien muuttojen todennäköisyydet ikävuosittain perustuen huoneistorekisteristä tehtyyn tarkasteluun. Kustakin ikäluokasta varsin pieni osa muuttaa toiseen asuntoon vuosittain. Iän karttuessa kuolleisuus kohoaa ja muutot kohdistuvat enenevässä määrin palvelutaloihin tai hoitolaitoksiin. Tarkastelussa käytetystä aineistosta ei pystytä erotelemaan kuin asuntokannassa tapahtuvat muutokset, joten kuolleisuutta ei voitu erotella poismuutoista.

Kuva 42. Asukas pysyvyyden sekä asunnosta muuton ja kuolleisuuden osuus vuositasona ikävuosittain. Tiedot on laskettu vuosikeskiarvona vuosien 2007–2015 muutoksia (pois lukien vuosi 2014).

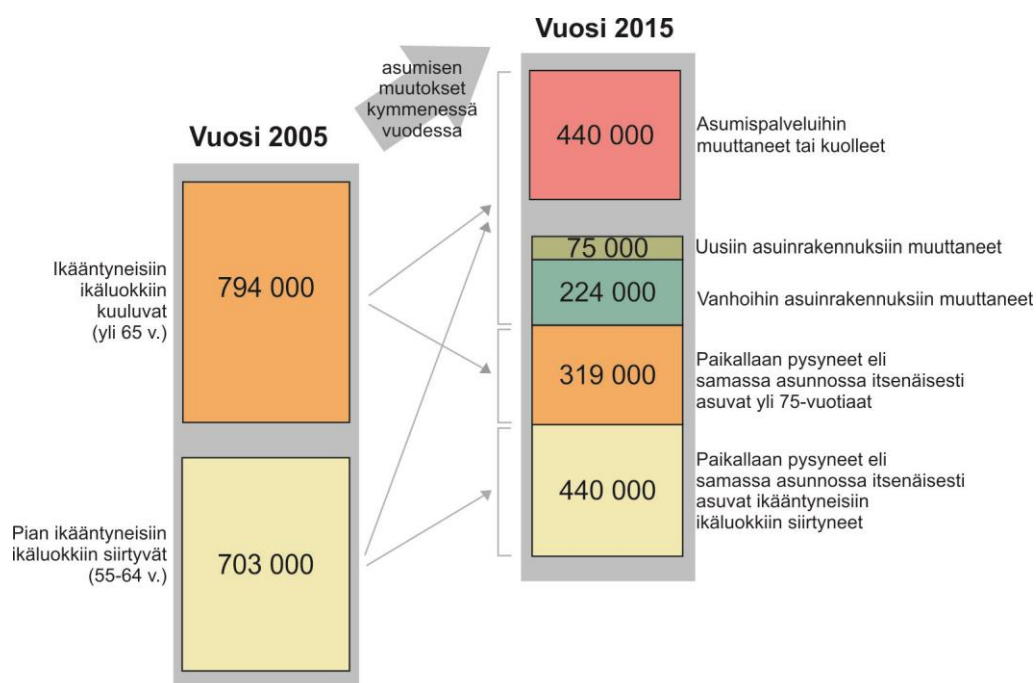
Kuva 43. Muuttomäärät toiseen asuntoon tai muualle kuin toiseen asuntoon, mikä voi tarkoittaa muuttoa palvelutaloon, hoitolaitokseen, kuolleisuutta tai muuttoa ulkomaille. Tarkastelu pohjautuu huoneistojen asukkaiden vertailuun peräkkäisinä vuosina rakennus- ja huoneistorekisterin perusteella. Poismuuttajiksi on katsottu asukkaat, joiden ei ole päätelty asuneen asunnossa enää seuraavana vuonna ja tulomuuttajiksi asukkaat, joiden ei ole päätelty asuneen asunnossa edellisenä vuonna. Muutto asuntoihin on saatu vähentämällä poismuuttajien määrästä tulomuuttajien määrä.

Ikääntyneiden määrän kasvu sekä uuden ikääntyneiden sukupolven erilaiset asumistoiveet saattavat jatkossa vaikuttaa myös paikallaan ikääntymisen ja muuttoliikkeen kehitykseen. Kuten luvussa 6 havaittiin, elämäntilanteeseen nähden nykyinen asuinpaikka ei ole aina ihannetilanne vaan ikääntyneet näkevät erityisesti keskusta-asumisen ja kerrostalot elämänvaiheeseen sopivampana asumismuotona. Ikääntymiskehitys ja ikääntyneiden muuttopäätökset vaikuttavat siten siihen, millaiseen asuntokantaan kohdistuu kysyntää ja millaisia asuntoja vapautuu asuntomarkkinoille ikääntyneiden poismuuton seurauksena. Kasvava kysyntä tietyn tyyppiselle asumiselle asettaa haasteita sekä sopivien esteettömien asuntojen riittävyydelle, että nykyisten asuinalueiden parantamiselle, jotta ne jotka eivät muuta, voivat asua nykyisessä asunnossaan hyvän ja aktiivisen vanhuuden.

Kuvassa 44 on tarkasteltu pelkistetysti ikääntyneiden ikäluokkien muutoksia vuosina 2005–2015. Muutoksia aiheuttavat muutto asunnosta toiseen, siirtyminen asumispalvelujen piiriin ja kuolleisuus. Keskeinen muutostekijä on myös uusien ikäluokkien siirtyminen ikääntyneiden ryhmään ajan myötä.

Vuonna 2005 yli 65-vuotiaita oli 794 000. Heistä noin 40 prosenttia asui edelleen samassa asunnossa kymmenen vuotta myöhemmin vuonna 2015. Loput olivat vaihtaneet asuntoa, muuttaneet asumispalveluihin tai kuolleet. Uudet ikääntyneet ikäluokat ovat olleet 2000-luvun alussa aiempaa suurempia. Pian ikääntyneisiin siirtyviä 55–64-vuotiaita oli vuonna 2005 noin 703 000 eli vain hieman vähemmän kuin yli 65-vuotiaita. Vuonna 2015 vanhoista ja uusista ikääntyneistä suurin osa, 51 %, asui samassa asunnossa kuin kymmenen vuotta aiemmin.

Ikääntyneet muuttavat suhteellisen harvoin asunnosta toiseen. Vain noin viidennes niistä, jotka olivat yli 55-vuotiaita vuonna 2005, oli vaihtanut asuntoa vuoteen 2015 mennessä. Asuntoa vaihtaneista vain joka neljäs muuttaa uuteen asuntoon, ja kolme neljästä muuttaa vanhaan asuntoon.

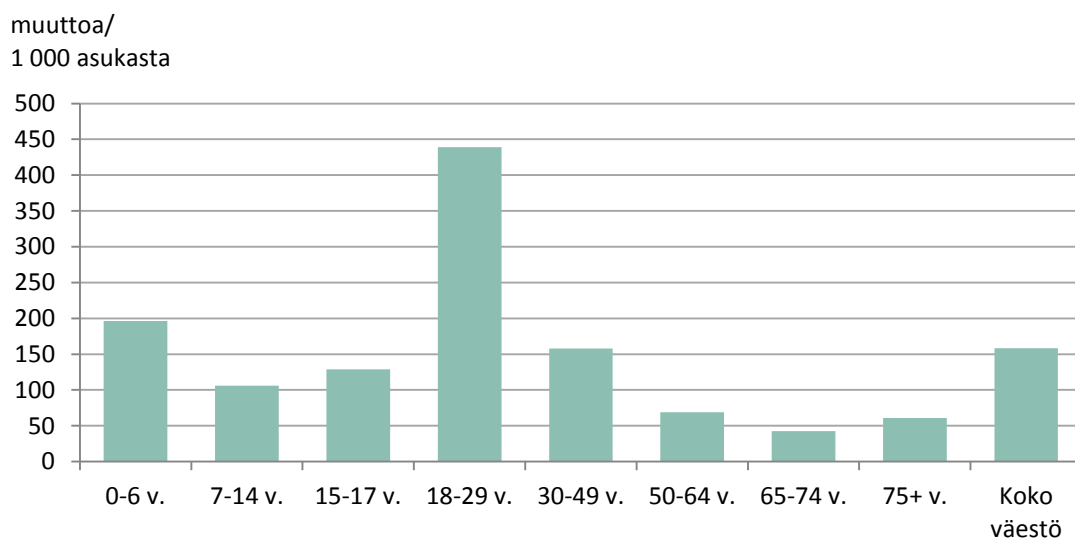

Kuva 44. Ikääntyneiden ikäluokkien muutokset rakennus- ja huoneistorekisterin huoneistotietojen mukaan

7.2 Ikääntyneiden muutot

- *Ikääntyneiden muuttoalttius on matala muihin ikäluokkiin verrattuna. Valtaosa alueiden ikääntymisestä tapahtuu paikallaan ikääntymisen kautta.*
- *Ikääntyneiden muutossa on useimmiten kyse muutosta sopivampaan asuntoon tutulla asuinalueella. Ikääntyneet muuttavat harvoin kokonaan uuteen asuinympäristöön eli vaihtavat kaupunkia tai muuttavat maaseudulta suureen kaupunkiin, vaan muuttavat kunnan tai lähikaupungin keskusta.*
- *Kaupunkimaiset asuinympäristöt vetävät ikääntyneitä voimakkaimmin puoleensa. Eniten muutetaan jalankulkuvyöhykkeelle ja poistutaan autovyöhykkeeltä.*
- *65–74-vuotiaiden muutoissa on kuitenkin paljon erilaisia muuttosuuntia.*

Ikääntyneet muuttavat selvästi harvemmin kuin muu väestö, kun suhteutetaan muuttojen määrä väestön määrään ikäluokittain (kuva 45). Muuttoalttius ei kuitenkaan ole pienin kaikkein vanhimmassa ikäluokassa, vaan 65–74-vuotiailla. Yli 75-vuotiailla muuttoja on enemmän todennäköisesti siksi, että kunnan heikkenemisen vuoksi osan on muutettava esimerkiksi esteettömämpään asuntoon tai palveluasumisen piiriin.

Kuva 45. Keskimääräinen vuosittainen muuttoalttius ikäluokittain aikavälillä 2010–2015.

Suuri osa muutoista on lähimuuttoja

Ikääntyneet muuttavat pääasiassa saman kunnan sisällä, ja kuntien välisiä muuttoja on vain 18 prosenttia kaikista yli 65-vuotiaiden tekemistä muutoista. Määrällisesti maakuntien välinen muutto jää muutamiiin tuhansiin vuodessa kuntien välisen muuttoliikkeen ollessa maakunnalliseen nähden noin kaksinkertaista (kuva 46). 65–74-vuotiaat tekevät yli 75 -vuotiaita enemmän kuntien ja maakuntien välisiä muuttoja, mutta yli 74-vuotiaat tekevät selvästi enemmän kunnan sisäisiä muuttoja. Korkeammalla iällä

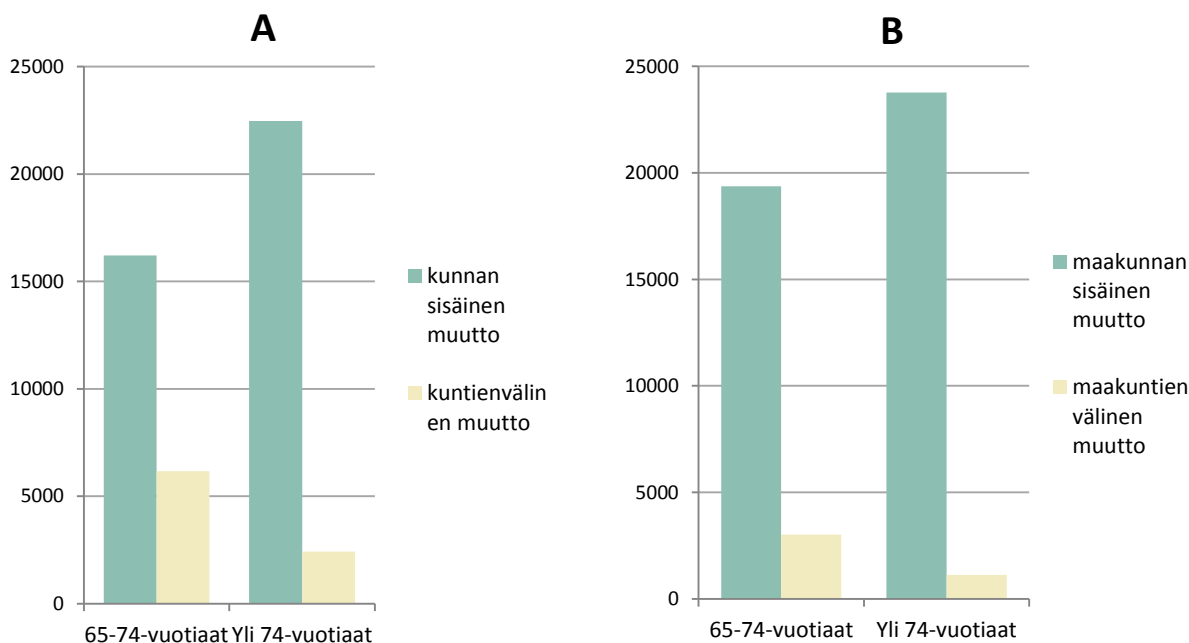
muuttoalttius on korkeampi, mutta muutot suuntautuvat pääosin saman kunnan sisään. Tämä näkyy myös muuttojen pituuksissa, sillä yli 75-vuotiaiden muuttomatkoista vain 9 prosenttia on yli 20 kilometriä pitkiä.

Tässä ikääntyneiden muuttojen pituutta on tarkasteltu laskemalla etäisyys linnuntietä lähtöpaikan tilastoruudunruudun keskipisteestä (250 m x 250 m) tulopaikan ruudun keskipisteeseen. Mukana ovat muutot vuosilta 2010–2014. Kuvassa 47 muuttojen pituudet on luokiteltu siten, että voidaan arvioida muuton tyyppiä. Alle kilometrin muutot voidaan tulkita asunnon vaihdoiksi saman tutun asuinalueen sisällä. Lyhyessä muutossa asuinalue pysyy samana tai elinympäristö muuttuu vain vähän. Alle kilometrin muuttojen osuus kaikista muutoista on koko väestöllä 20 prosenttia, mutta 65–74-vuotiaiden muutoista jo neljännes ja yli 75-vuotiaiden muutoista kolmannes.

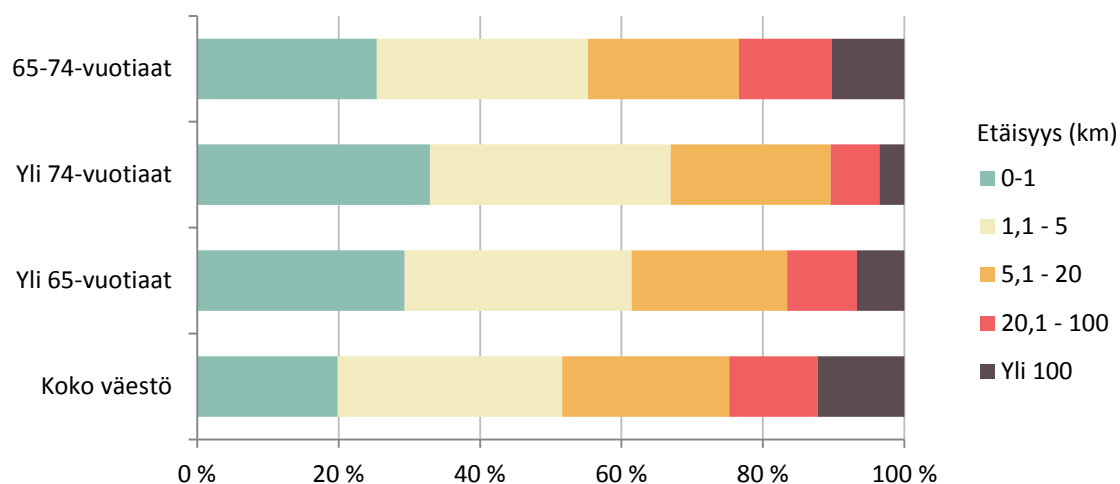
Yli kilometrin, mutta alle viiden kilometrin muutossa on yleensä kyse asuinalueen vaihdosta kaupungin sisällä tai haja-asutusalueelta läheiseen taajamaan. Tämän pituisten muuttojen osuus on noin kolmannes sekä ikääntyneiden ikäluokissa että koko väestöllä.

Kun muuttoetäisyys on 5–20 kilometriä, puhutaan vielä seutujen sisäisistä muutoista. Näiden osuus on vielä yli 20 prosenttia muutoista sekä ikääntyneillä että koko väestöllä. Tätä pidemmät muutot ovat yleensä kaupunkien välisiä muuttoja. Pitkien muuttojen osuus on koko väestön ja 65–74-vuotiaiden muutoista on hieman yli 20 prosenttia, mutta tätä vanhemmilla vain 9 prosenttia.

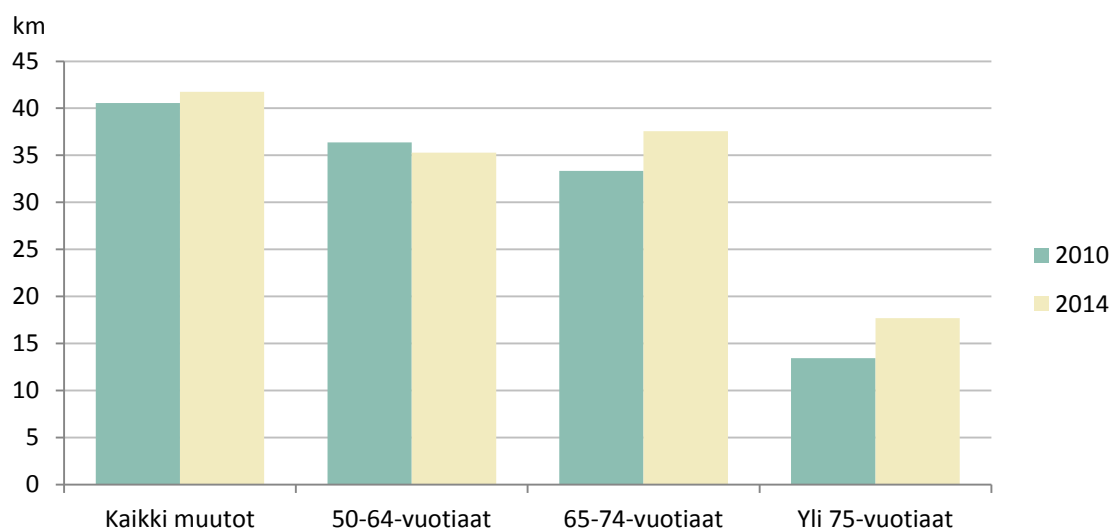
Yli 75-vuotiaiden ikäryhmän muuttojen keskietäisyys eroaa myös huomattavasti nuoremmista ikäluokista (kuva 48). Vuosien 2010 ja 2014 vertailu osoittaa muuttoetäisyyksien kasvaneen tällä välillä erityisesti eläkeikäisten ikäluokissa. Käytettävissä oleva aineisto ei mahdollista pidemmän aikavälin tarkastelua, joten kehityksen suunnasta ei vielä tämän perusteella voi sanoa enempää.

Kuva 46. Ikääntyneiden ikäluokkien keskimääräiset vuosittaiset muuttojen määrät (a) kuntatasolla ja (b) maakuntatasolla 2010–2014

Kuva 47. Ikääntyneiden muutot pituusluokittain 2010–2014.

Kuva 48. Muuttojen keskimääräinen pituus (km) ikäluokittain 2010 ja 2014.

Suurimmat muuttovirrat erityyppisten alueiden välillä

Paikkatietoperusteinen muuttoliiketoiminta mahdollistaa muuttojen tarkastelun kuntarajoista riippumattomien alueluokitusten avulla. Alueluokkien väliset muuttovirrat tarkentavat kuvaa ikääntyneiden asuminen liittyvistä muutoksista. Alueluokittain esitetyissä tarkasteluissa tulee huomioida, että saman alueluokan sisäiset muutot voivat olla kaupunkiseutujen välisiä muuttoja esimerkiksi keskustojen välillä. Vaikka asuinalue muuttuu täysin, asuinalueen tyyppi pysyy samana. Alueluokitusten avulla tarkastellaan erityisesti sitä, minkälaisia toteutettuja asumistoiveita muutot paljastavat.

Kaupunki-maaseutu luokituksen mukaan kolme suurinta aluetyyppien välistä muuttovirtaa ovat 65–74-vuotiailla ulomman ja sisemmän kaupunkialueen väliset muutot sekä kaupungin kehysalueelta sisemmälle kaupunkialueelle (taulukko 3). Maaseudulla suurin muuttovirta suuntautuu ydinmaaseudulta maaseudun paikalliskeskukseen. Kaupungin ja maaseudun välillä suurin muutto tapahtuu kaupungin läheiseltä maaseudulta sisemmälle kaupunkialueelle. Harvaan asutulta maaseudulta pois muuttavat

suuntaavat yleisimmin ydinmaaseudulle kaupunkien sijaan. Kehysalueet eivät ole kovin vetovoimaisia maaseudulta muuttavien keskuudessa. Kaupunkialueiden ja kehysalueen välillä on muuttoja molempiin suuntiin, mutta kehysalue jää näiden välisessä nettomuutossa tappiolle.

Myös yli 75-vuotiailla suurimmat aluetyypien väliset muuttovirrat tapahtuvat sisemmän ja ulomman kaupunkialueen välillä. Kolmanneksi suurimmaksi muuttovirraksi nousee ydinmaaseudulta maaseudun paikalliskeskukseen kohdistuva muutto. Ydinmaaseutu puolestaan saa runsaasti muuttovoittoa harvaan asutulta maaseudulta, josta muutetaan suurempiin maaseututaajamiin ydinmaaseudulle. Yli 75-vuotiaiden keskuudessa maaseudulta kaupunkiin tapahtuvasta muutosta merkittävä osa tulee kaupungin läheiseltä maaseudulta. Vaikka muuttojen pääsuunnat ovat melko selkeitä, myös yli 75-vuotiaita muuttaa kaupungeista maaseudulle ja keskustoista kehysalueille. Suurin osa muutoista kaikissa alueluokissa tapahtuu kuitenkin alueluokkien sisällä, joka tarkoittaa lähimuuttojen korkeaa osuutta.

Kaupunki-maaseutu-luokista muuttovoittoa saavat 65–74-vuotiaiden ikäryhmässä sisempi kaupunkialue sekä maaseudun paikalliskeskukset. Yli 75-vuotiaiden ikäryhmässä muuttovoittoa saa näiden lisäksi myös ulompi kaupunkialue. Kaupungin kehysalue sekä maaseutualueet edellä mainittuja paikalliskeskuksia lukuun ottamatta ovat muuttotappioalueita. Suurin osa ikääntyneiden muutoista tapahtuu kuitenkin saman aluetyypin sisällä.

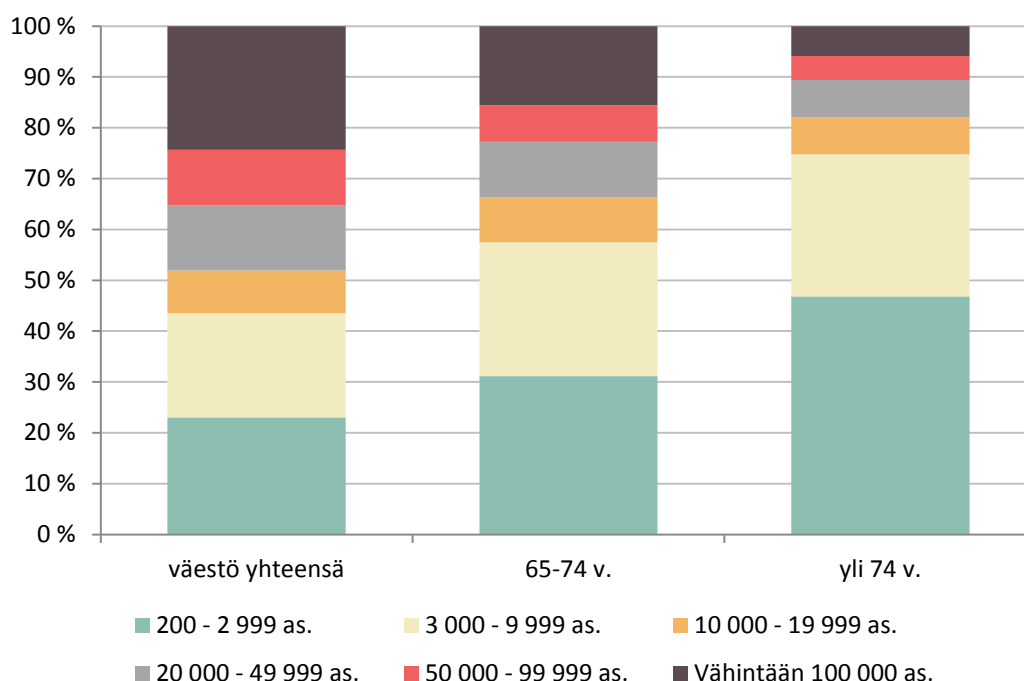
Taulukko 3. Kaupunki-maaseutuluokkien välinen muuttomatriisi vuosien 2010–2014 muutoista

65–74-vuotiaat		Kohdealue							Lähtömuutto yhteensä
		Sisempi kaupunkialue	Ulompi kaupunkialue	Kaupungin kehysalue	Maaseudun paikalliskeskus	Kaupungin läheinen maaseutu	Ydinmaaseutu	Harvaan asuttu maaseutu	
Lähtöalue	Sisempi kaupunkialue	28 964	6 283	1 282	686	972	1 086	655	10 964
	Ulompi kaupunkialue	9 576	12 374	1 269	469	720	796	565	13 395
	Kaupungin kehysalue	1 952	1 795	4 121	220	449	409	232	5 057
	Maaseudun paikalliskeskus	731	502	176	5 883	223	637	374	2 643
	Kaupungin läheinen maaseutu	1 350	1 022	625	485	3 128	424	201	4 107
	Ydinmaaseutu	1 182	854	372	1 506	390	8 564	480	4 784
	Harvaan asuttu maaseutu	736	541	252	813	236	1 018	4 310	3 596
Tulomuutto yhteensä		15 527	10 997	3 976	4 179	2 990	4 370	2 507	
Nettomuutto		4 563	- 2 398	- 1 081	1 536	- 1 117	- 414	- 1 089	

Yli 75-vuotiaat		Kohdealue							Lähtömuutto yhteensä
		Sisempi kaupunkialue	Ulompi kaupunkialue	Kaupungin kehysalue	Maaseudun paikalliskeskus	Kaupungin läheinen maaseutu	Ydinmaaseutu	Harvaan asuttu maaseutu	
Lähtöalue	Sisempi kaupunkialue	32 166	6 777	875	291	630	464	288	9 325
	Ulompi kaupunkialue	7 743	11 052	962	174	412	262	140	9 693
	Kaupungin kehysalue	1 622	1 509	5 046	176	343	223	67	3 940
	Maaseudun paikalliskeskus	329	203	80	9 464	189	597	194	1 592
	Kaupungin läheinen maaseutu	1 129	864	754	536	5 158	467	124	3 874
	Ydinmaaseutu	589	395	227	1 800	393	17 012	336	3 740
	Harvaan asuttu maaseutu	554	303	193	1 067	252	1 707	8 396	4 076
Tulomuutto yhteensä		11 966	10 051	3 091	4 044	2 219	3 720	1 149	
Nettomuutto		2 641	358	- 849	2 452	- 1 655	- 20	- 2 927	

Haja-asutusalueella asui vuonna 2014 yhteensä 106 000 iältään 65–74-vuotiaista ja noin 75 000 yli 75-vuotiaista. Haja-asutusalueelta taajamiin muuttaneita yli 65-vuotiaita oli tutkimusjaksolla 2010–2014 noin 28 700, haja-asutusalueen sisäisiä muuttoja tehtiin 4 400 ja taajamista muutti haja-asutusalueelle 8 400 henkeä. Vaikka viiden vuoden keskiarvona lähes 1 700 muuttoja vuodessa suuntautuu taajamista haja-asutusalueelle, on vastavirta haja-asutusalueelta taajamiin yli kolminkertainen.

Kuvassa 49 on esitetty haja-asutusalueelta taajamiin tehtyjen muuttojen kohdistuminen erikokoisiin taajamiin. Ikääntyneet muuttavat haja-asutusalueelta huomattavasti muuta väestöä useammin pieniin taajamiin. Yli 75-vuotiaista jopa lähes puolet taajamaan muuttaneista on muuttanut alle 3 000 asukkaan taajamaan. Ikääntyneet muuttavat haja-asutusalueelta harvoin suurimpiin kaupunkitaajamiin, mikä kertoo siitä, ettei asuinympäristöön välttämättä haluta suurta muutosta. Kaavio osoittaa lyhyiden muuttojen olevan yleisiä myös haja-asutusalueella. Muutot kohdistuvat läheisiin taajamiin, jotka ovat maaseudulla tuttuja asiointi- tai kuntakeskuksia. Tarkastelu tukee myös edellisessä kappaleessa tehtyä havaintoa maaseudun paikalliskeskusten merkityksestä maaseudun ikääntyneiden vetovoimaisena asuinpaikkana.

Kuva 49. Haja-asutusalueelta taajamiin suuntautuneiden muuttojen jakautuminen kohdetaajamien koon mukaan (2010–2014).

Kaupunkiseutujen muuttoliikettä tarkastellaan yhdyskuntarakenteen vyöhykkeiden avulla. Vyöhykkeet on rajattu 34 suurimman kaupunkiseudun taajamiin sekä koko Helsingin metropolialueen taajamiin. Vuosien 2010–2014 aikana 65–74-vuotiaiden muutoista 75 prosenttia oli sellaisia, joissa lähtö- tai määräpaikka sijaitsi näissä taajamissa. Yli 75-vuotiaiden kohdalla vastaava osuus oli 63 prosenttia. Vyöhykkeet kuvaavat kaupunkiseutujen pienipiirteisempää rakennetta, joten niiden väliset muuttoetäisyydet voivat olla hyvinkin lyhyitä.

Muuttojen määrillä mitattuna 65–74-vuotiailla suurimmat muuttovirrat vyöhykkeiden välillä kohdistuvat keskustan jalankulkuvyöhykkeelle keskustan reunavyöhykkeeltä ja autovyöhykkeeltä (taulukko 4). Autovyöhykkeet ovat väestömäärältään vyöhykkeistä suurimpia, joten absoluuttiset muuttomäärät niiltä nousevat korkeiksi kaikkiin muihin vyöhykkeisiin. Myös autovyöhykkeelle hakeudutaan ja sen sisäiset muutot ovat yleisiä, mutta kokonaisuudessaan ne ovat ikääntyneiden kohdalla kaupunkiseutujen

suurimpia muuttotappioalueita. Kaupunkiseututaajamien ulkopuolelta muuttavien kohdalla autovyöhyke on yleisin kohdealue sekä 65–74-vuotiailla että yli 75-vuotiailla.

Yli 75-vuotiaiden kohdalla suurimmat muuttovirrat tapahtuvat keskustan jalankulkuvyöhykkeen ja sen reunavyöhykkeen välillä. Autovyöhykkeeltä muutetaan eniten alakeskuksiin ja keskustan reunavyöhykkeelle. Yli 75-vuotiaita muuttaa lukumääräisesti enemmän pois keskustan jalankulkuvyöhykkeeltä kuin 65–74-vuotiaita, mikä johtuu todennäköisesti siitä, että keskustan ulkopuolella on enemmän ikääntyneille suunnattua palveluasumista. Eniten yli 75-vuotiaiden muuttovoittoa saavat alakeskusten jalanlukuvyöhykkeet, joissa on peruspalvelut ja ydinkeskustaa matalampi asuntojen hintataso.

Taulukko 4. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeiden välinen muuttomatriisi vuosien 2010–2014 muutoista

		Kohdealue							Lähtömuutto yhteensä
		Keskustan jalanluku-vyöhyke	Alakeskuksen jalanluku-vyöhyke	Keskustan reuna-vyöhyke	Intensiivinen joukkoliiken-nevyöhyke	Joukkoliiken-nevyöhyke	Auto-vyöhyke	Ulkopuolelle	
Lähtöalue	65–74-vuotiaat								
	Keskustan jalanluku-vyöhyke	4 515	402	2 325	689	848	976	972	6 212
	Alakeskuksen jalanluku-vyöhyke	347	2 341	475	710	822	869	617	3 840
	Keskustan reunavyöhyke	3 265	485	5 094	988	1 349	1 572	1 302	8 961
	Intensiivinen joukkoliiken-nevyöhyke	840	1 120	1 182	3 373	1 711	1 195	837	6 885
	Joukkoliiken-nevyöhyke	1 657	1 487	1 901	1 881	3 866	2 081	1 410	10 417
	Autovyöhyke	2 530	2 284	2 627	1 478	2 296	5 782	2 237	13 452
	Ulkopuolelta	1 841	903	1 805	774	1 491	2 525		9 339
	Tulomuutto yhteensä	10 480	6 681	10 315	6 520	8 517	9 218	7 375	
	Nettomuutto	4 268	2 841	1 354	- 365	- 1 900	- 4 234		

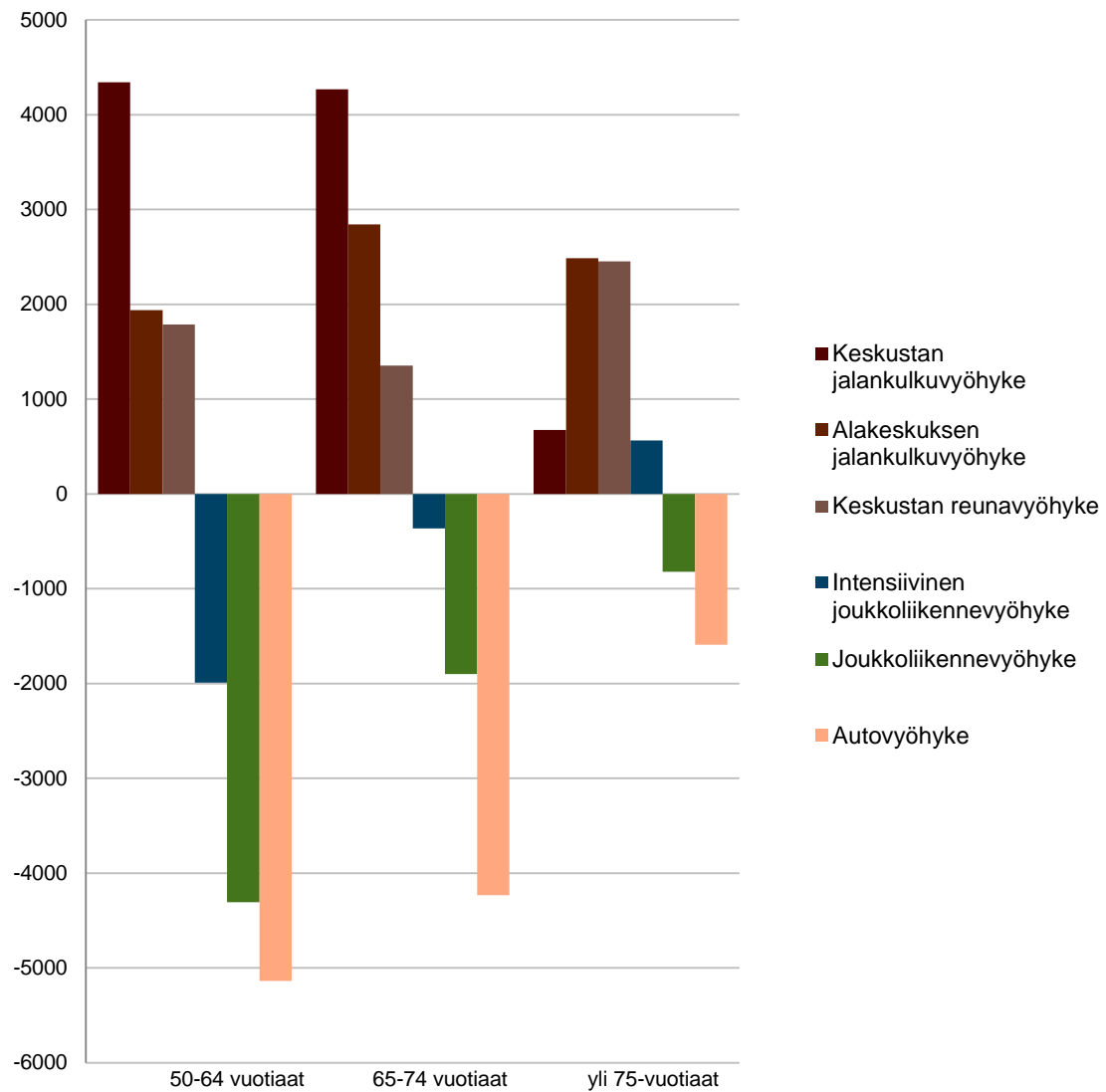
		Kohdealue							Lähtömuutto yhteensä
		Keskustan jalanluku-vyöhyke	Alakeskuksen jalanluku-vyöhyke	Keskustan reuna-vyöhyke	Intensiivinen joukkoliiken-nevyöhyke	Joukkoliiken-nevyöhyke	Auto-vyöhyke	Ulkopuolelle	
Lähtöalue	Yli 75-vuotiaat								
	Keskustan jalanluku-vyöhyke	5 215	351	3 846	1 074	1 077	1 451	686	8 485
	Alakeskuksen jalanluku-vyöhyke	290	2 877	394	784	805	1 119	302	3 694
	Keskustan reunavyöhyke	3 461	401	7 112	1 153	1 380	1 615	766	8 776
	Intensiivinen joukkoliiken-nevyöhyke	786	916	1 434	3 259	1 369	794	277	5 576
	Joukkoliiken-nevyöhyke	1 315	1 227	1 798	1 586	3 025	1 306	513	7 745
	Autovyöhyke	1 883	2 325	2 323	1 168	1 505	5 227	904	10 108
	Ulkopuolelta	1 425	959	1 432	373	786	2 231		7 206
	Tulomuutto yhteensä	9 160	6 179	11 227	6 138	6 922	8 516	3 448	
	Nettomuutto	675	2 485	2 451	562	- 823	- 1 592		

Nettomuuton perusteella kaupunkimaiset asuin ympäristöt houkuttelevat ikääntyneitä ikäluokkia

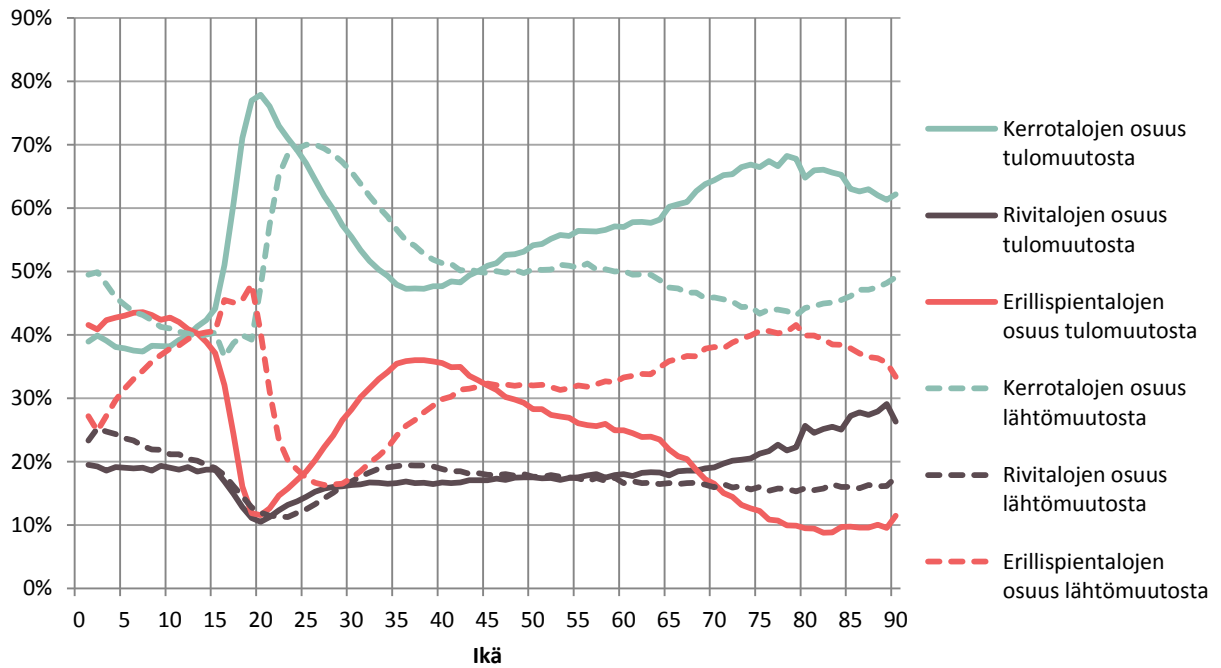
Taajamien muuttoliikkeessä suurinta muuttovoittoa 65–74-ikäluokassa saivat Tampereen, Turun, Lahden, Oulun, Salon ja Hämeenlinnan keskustaajamat. Vastaavasti selvästi eniten muuttotappiota ikäluokassa kärsi Helsingin keskustaajama, jonka muuttotappio oli lähes 1 500 asukasta tarkastellun viiden vuoden aikana 2010–2014. Koko maan tasolla Helsingin seutu siis menettää aktiivisessa eläkeiässä olevia muualle Suomeen, jossa ikäluokka keskittyy kuitenkin kaupunkitaajamiin. Saman havainnon on tehnyt jo aiemmin Kytö ja Kral-Leszczynska (2013), joiden tulosten mukaan sekä Uusimaa että pääkaupunkiseutu ovat yli 65-vuotiaiden ikäluokassa muuttotappioalueita. Yli 75-vuotiaiden kohdalla myös Helsingin keskustaajama sai hieman muuttovoittoa.

Kaupunkiseuduilla nettomuutto on positiivista kaupunkimaisissa asuin ympäristöissä (kuva 50). Vyöhykkeillä, joissa palvelut eivät ole välttämättä kävelyetäisyydellä nettomuutto jää negatiiviseksi. Yli 75-vuotiaiden kohdalla osa ikäluokasta tekee jo välttämättömiä muuttoja palvelutaloihin tai laitoshoittoon, minkä seurauksena muuttoliikkeen suuntautumisessa on kyse enemmänkin siitä missä nämä kohteet sijaitsevat kuin muista asuin alueen tekijöistä. Edellisessä luvussa esitettyjen asumistoiveiden perusteella keskusta-asuminen ja kerrostalot nousevat ikääntyneiden asumistoiveissa korkealle erityisesti kun otetaan huomioon nykyinen elämäntilanne. Tämä suuntaus on havaittavissa myös toteutunutta muuttoa kuvaavissa tarkasteluissa. Yli 60 prosenttia ikääntyneiden asuinrakennuksiin kohdistuvista muutoista suuntautuu kerrostaloasuntoihin (kuva 51). Keskusta-asumisen tarjonta ja hinta saattavat ainakin kasvukeskuksissa jossain määrin rajoittaa sitä, miten asumistoiveita on mahdollisuus toteuttaa. Pelkästään asumistoiveiden perusteella näyttäisi siltä, että ikääntyneiden muuttoliike kaupunkiseuduilla saattaa jopa lisääntyä tulevina vuosina.

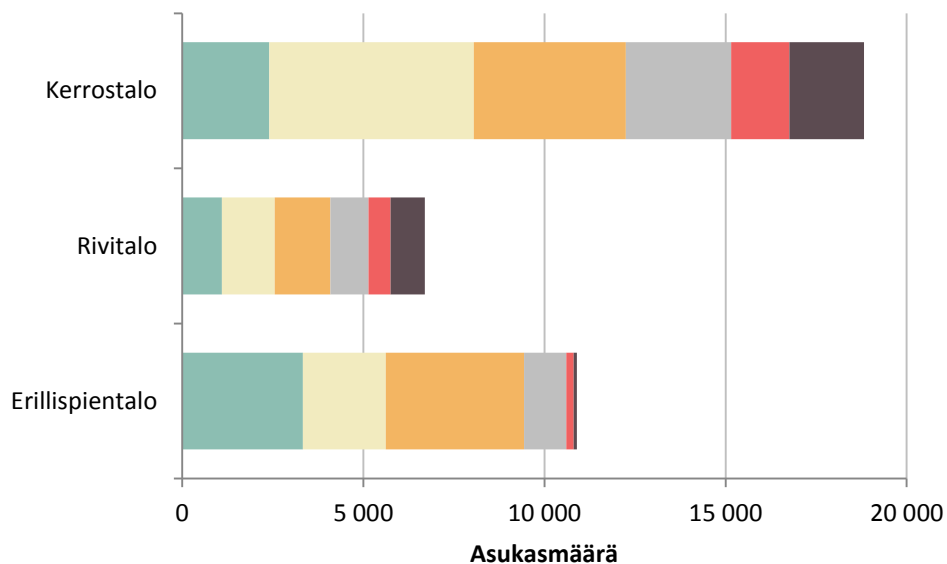
Ikääntyneiltä vapautuu vuosittain yli 20 000 asuntoa uusille asukkaille. Ikääntyneiltä vapautuneissa erillispientaloissa uudet asukkaat ovat tyypillisesti lapsiperheitä (kuva 52). Ikääntyneiltä vapautuneisiin rivitaloasuntoihin tulee monenikäisiä uusia asukkaita. Kerrostaloasuntoihin muuttaa ikääntyneiden jälkeen usein nuoria aikuisia, mutta myös lapsiperheitä ja vanhempaa aikuisväestöä ja myös uusia ikääntyneitä asukkaita.

Kuva 50. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeiden nettomuutto 2010–2014 ikäluokittain. Tiedot on laskettu kunkin vuoden ikäluokkien mukaan.

Kuva 51. Erityyppisten asuinrakennusten osuus asuntoa vaihtaneiden asukkaiden keskuudessa ikävuosittain vuosina 2007–2015 yhteensä. Osuus on laskettu vain asuinrakennusten tulo- ja lähtömuutosta, mukana ei ole esim. palvelutaloja. Alle 50-vuotiailla tulo- ja lähtömuuton absoluuttinen määrä on likipitään yhtä suuri, jolloin tietty lähtö- ja tulomuuton osuus vastaa samaa muuttajamäärää. Yli 50-vuotiailla lähtömuutto asuinrakennuksista on tulomuuttoa lukumääräisesti suurempaa kuolleisuuden ja asumispalveluihin muuton vuoksi, jolloin tietty lähtömuuton osuus vastaa määrällisesti suurempaa asukasmäärää kuin vastaava tulomuuton osuus. Tarkastelu perustuu huoneistojen asukkaiden vertailuun peräkkäisinä vuosina rakennus- ja huoneistorekisterin perusteella.

Kuva 52. Ikääntyneiltä vapautuneiden asuntojen uusien asukkaiden ikärakenne talotyypeittäin. Tarkastelu perustuu huoneistojen asukkaiden vertailuun peräkkäisinä vuosina rakennus- ja huoneistorekisterin perusteella.

7.3 Paikallaan ikääntyminen

- *Paikallaan ikääntymisen mahdollisuuksiin vaikuttavat sekä asunnon ja asuintalon että asuinalueen ominaisuudet.*
- *Ikääntyneiden asukaspsygyvyys on korkeampi omistusasunnoissa kuin vuokra-asunnoissa, asunnon hallintamuoto vaikuttaa merkittävästi asunnon vaihtamisen helpouteen.*
- *Asukaspsygyvydessä on havaittavissa vain pieniä alueellisia eroja.*
- *Herkimmin muutetaan pois harvaan asutun maaseudun vuokra-asunnoista ja harvimmin omistusasunnoista ydinmaaseudulla, maaseudun paikalliskeskuksissa sekä sisemmällä kaupunkialueella.*
- *Asuinrakennuksen hissittömyys heikentää asukaspsygyvyttä.*

län karttuessa ja toimintakyvyn heikentyessä ikääntyneen ei välttämättä tarvitse muuttaa pois omasta asunnosta ja tutusta elinympäristöstä, vaan hän pystyy esimerkiksi hyödyntämään oman alueen palveluita (Hynynen 2015). Ikääntyneiden kotona asumisen mahdollistamiseksi ja edistämiseksi elinympäristöä voidaan muokata ikäihmisille soveltuvaksi asuntotasolta asuinalueetasolle. Pelkän paikallaan ikääntymisen mahdollistamisen lisäksi tulisi kuitenkin kiinnittää huomiota myös yksilöllisen elämäntyylin säilyttämisen edellytyksiin elinympäristössä (Jones ym. 2008).

Paikallaan ikääntyminen on tavoite, jolla pyritään avopalveluiden lisäämiseen ja laitoshoidon vähentämiseen. Suomessa pyritään siihen, että ikääntyneet pystyisivät asumaan omassa kodissaan tai kodinomaisessa ympäristössä mahdollisimman pitkään, sillä se on sekä ikääntyneiden toivoma että yhteiskunnan kannalta edullisin vaihtoehto. Ikihyvä Päijät-Häme -tutkimuksen mukaan useimmat tutkimuksessa mukana olleet haluaisivat asua nykyisessä elinympäristössään elämänsä loppuun asti, mutta pitävät kuitenkin asuinympäristöä tärkeämpänä sitä, että he saisivat vanhuudessa hyvää hoitoa ja huolenpitoa (Karisto & Haapola 2013, 29).

Menetelmä asukaspsygyvyyden tarkasteluun

Tässä raportissa paikallaan ikääntymistä tarkastellaan asukaspsygyvyyden näkökulmasta. Rakennus- ja huoneistorekisteristä tätä tutkimusta varten tehtyjen aikasarjojen avulla saadaan tietoa siitä, kuinka pitkään sama asukas on asunut samassa asunnossa. Tarkastelun kohteena ovat koko Suomen rakennusalan huoneistot. Asukkailla ei ole tässä käytetyissä aineistoissa yksilöivää tunnistetta, joka säilyisi samana eri vuosien aineistoissa. Aineistossa asukkaat tunnistetaan vuosiaineistoista syntymävuoden, sukupuolen ja äidinkielen perusteella. Asunnoista saadaan selville, onko samana vuonna syntyneiden, samaa sukupuolta olevien ja samaa äidinkieltä puhuvien henkilöiden määrä pysynyt samana eri vuosina. Samantyyppistä menetelmää on käytetty aiemmin muun muassa ARA-asuntojen asukaspsygyvyyden tarkasteluun (Peltonen 2007). Käytetty aineisto ei ole täysin kattava eikä menetelmä tunnista aivan kaikkia muutoksia, mutta aineiston laajuuden ansiosta yksityisasuntojen osalta saadaan varsin kattavia tuloksia. Palveluasuntojen osalta tieto voi olla epäluotettavampi, koska tietyn ikäisen henkilön tilalle voi todennäköisemmin muuttaa toinen samana vuonna syntynyt ja samaa sukupuolta oleva asukas.

Tässä tarkastelussa asukaspsygyvydellä tarkoitetaan asukkaiden pysymistä tietyssä asunnossa tietyllä aikajaksolla. Analyysissä ei päästä kiinni siihen, miksi asunto jätetään. Kyseessä voi olla muutto toiseen asuntoon, palveluasumiseen tai asukkaan kuolema. Asukaspsygyvyyden eroja on tarkasteltu eri aluetyypeissä sekä asuntojen koon, talotyyppin, asunnon hallintamuodon ja sukupuolen mukaan.

Virhetulkintojen vähentämiseksi tarkastelusta on jätetty pois asunnot, joissa on jossain tarkastelujakson vaiheessa asunut enemmän kuin yksi samaa sukupuolta oleva samana vuonna syntynyt henkilö, jolla on sama äidinkieli. Analyysiä on myös rajattu tavallisiin asuntoihin jättämällä pois tietyn käyttötarkoituksen rakennuksia, joissa todennäköisesti voi olla ikääntyneille suunnattua palveluasumista tai laitoshoidtoa. Pois jätetyt käyttötarkoitukset ovat asuntolat yms., muut asuntolarakennukset, keskus-sairaalat, muut sairaalat, terveyskeskukset, terveydenhuollon erityislaitokset, muut terveydenhuoltora-kennukset, vanhainkodit, kehitysvammaisten hoitolaitokset, muut hoitolaitosrakennukset sekä muualla luokittelemattomat sosiaalitoimen rakennukset. Analyysin ulkopuolelle rajattujen henkilöiden määrät ovat taulukossa 5. Rakennuksen käyttötarkoitus määräytyy pääkäyttötarkoituksen mukaan, joten on mahdollista, että pois jätetyissä rakennuksissa asutaan myös niin sanotuissa normaaleissa asunnoissa.

Rakennus- ja huoneistorekisterissä asukkaat yhdistetään siihen asuntoon, jossa he ovat kirjoilla. Käytännössä pääasiallinen asuinpaikka voi olla myös muualla kuin vakituksessa asunnossa, mutta tätä ei ole analyysissä huomioitu. Aineistossa on myös jonkin verran väestöä, joiden asuinhuoneistoista ei löydy tietoa. Vuoden 2004 aineistossa on 2 755 65–89-vuotiaista, joiden asuinhuoneiston hallintamuodosta ei ole saatavilla tarkempia tietoja. Nämä henkilöt jäävät analyysin ulkopuolelle asunnon hallintamuotoa koskevasta tarkastelusta.

Seuraavissa asukaspysyvyyttä koskevissa analyyseissä tarkastellaan vuonna 2004 tietyssä huoneis-tossa asuvien yli 65-vuotiaiden pysymistä samassa asunnossa vuosivälillä 2004–2014. Lähtötilanteessa kaikki tarkasteltavat henkilöt sijoittuvat johonkin huoneistoon. Kahden vuoden välein poimittu vertailu-aineisto samoista huoneistoista osoittaa, kuinka monessa huoneistossa asuu kunakin vuonna sama hen-kilö.

Taulukko 5. Asukaspysyvyyshanalyysin ulkopuolelle rajattujen yli 65-vuotiaiden määrät vuoden 2004 tilanteen mu-kaan.

peruste	henkilöiden lukumäärä v. 2004
henkilön vakituksen asuinpaikan tiedot puuttuvat RHR:stä	25 129
asuinrakennuksen tiedot puuttuvat RHR:stä	539
asuinrakennukselta puuttuu pysyvä rakennustunnus (rakennus poistunut rakennuskannasta)	2 495
asuinrakennuksen käyttötarkoitus jokin pois jätetyistä	18 358
asuinhuoneistossa asunut jonain tarkasteluvuonna enemmän kuin yksi samankaltainen henkilö	2 816
henkilön ikä vuonna 2004 vähintään 90 vuotta	17 970

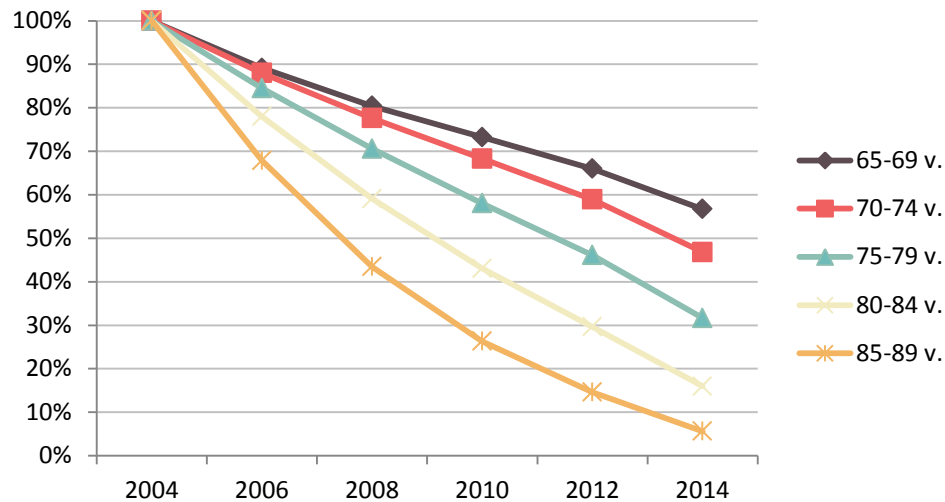
Taulukko 6. Asukaspysyvyyshanalyysin ikäryhmät

syntymävuosi	ikä v. 2004	ikä v. 2014	lukumäärä v. 2004
1935–1939	65–69	75–79	239 801
1930–1934	70–74	80–84	201 095
1925–1929	75–79	85–89	168 695
1920–1924	80–84	90–94	108 268
1915–1919	85–89	95–99	45 456

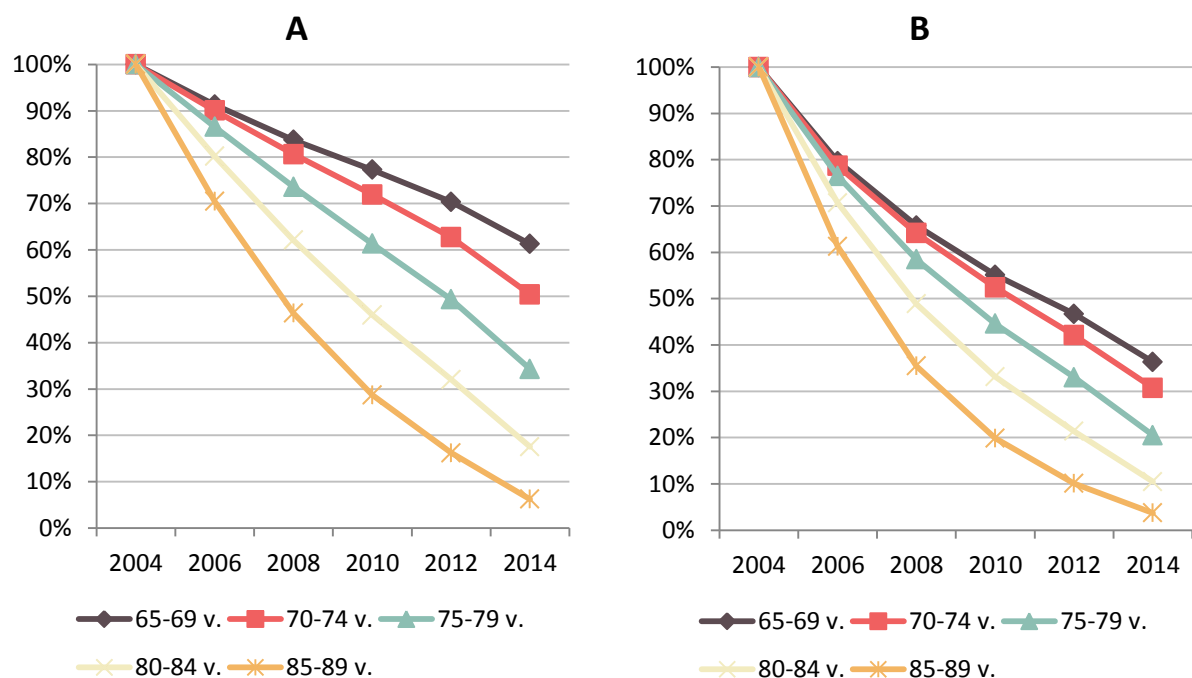
Omistusasunnoissa asutaan pidempään

Kuvissa 53 ja 54 on esitetty 10 vuoden aikana tapahtunut kehitys vuoden 2004 tilanteen mukaisella ikäjakaumalla. Asukaspysyvyys laskee luonnollisesti nopeammin vanhemmissa ikäluokissa, joissa kuol-leisuus on korkeampi ja osa muuttaa ikääntyneille suunnattujen asumispalveluiden pariin. Tarkastelun nuorimmista ikäluokista eli vuosina 1935–1939 ja vuosina 1930–1934 syntyneistä noin 80 prosenttia asui vuonna 2008 samassa huoneistossa kuin vuonna 2004. Vuonna 2014 osuus oli 1935–1939 synty-

neillä 57 prosenttia ja 1930–1934 syntyneilläkin 47 prosenttia. Tätä vanhemmilla asukaspysyvyys laskee jyrkemmin. Vuosina 1925–1929 syntyneistä noin kolmannes asui samassa asunnossa vuonna 2014. Vuosina 1920–1924 syntyneillä osuus oli enää 16 prosenttia ja 1915–1919 syntyneillä vain kuusi prosenttia.

Kuva 53. Vuoden 2004 ikäjakauman mukainen asukaspysyvyys samassa asunnossa vuosina 2004–2014 (Väestötietojärjestelmä 2005–2015). Ikäluokat ovat henkilön ikä vuonna 2004.

Kuva 54. Asukaspysyvyys ikäryhmittäin 2004–2014 (a) omistusasunnoissa ja (b) vuokra-asunnoissa (VTJ/VRK 2005–2015). Ikä tarkoittaa ikää vuonna 2004.

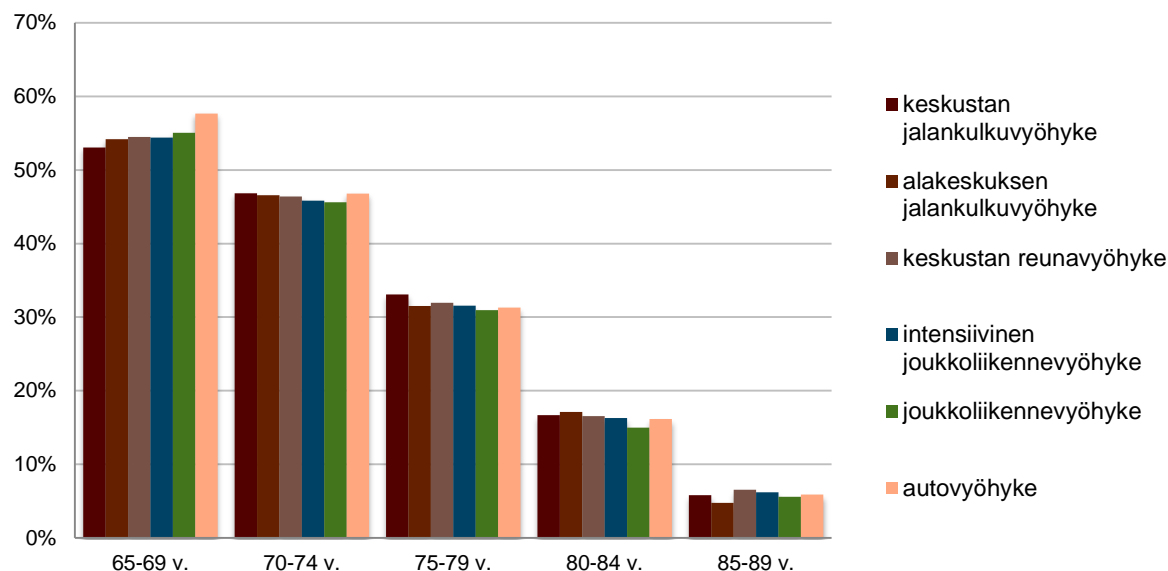
Asukaspysyvyys on korkeampi omistusasunnoissa kuin vuokra-asunnoissa (kuva 54). Vuosina 1935–1939 syntyneiden ikäryhmässä kymmenen vuoden asukaspysyvyys on omistusasunnoissa yli 60 prosenttia, mutta vuokra-asunnoissa vain 36 prosenttia. Ero kapenee vanhemmissa ikäluokissa, mutta on kuitenkin havaittavissa kaikissa ikäryhmissä. Muissa kuin vuokra- tai omistusasunnoissa asuvilla asukaspysyvyys asettuu vuokra- ja omistusasuntojen väliin, kuitenkin lähemmäs omistusasuntoja.

Asunnon hallintamuoto vaikuttaa merkittävästi asunnon vaihtamisen helppouteen. Vuokra-asunnosta on vaivattomampi siirtyä toiseen asuntoon kuin omistusasunnosta. Asunnot on tässä tarkastelussa jaettu RHR:n hallintaperustetiedon perusteella kolmeen tyyppiin. Omistusasunnolla tarkoitetaan asuntoa, jonka haltija omistaa rakennuksen tai osakkeet. Vuokra-asuntoihin luetaan kuuluviksi normaalin vuokra-asumisen lisäksi myös työsuhdeasunnot. Muihin kuin vuokra- tai omistusasuntoihin kuuluvat esimerkiksi asumisoikeusasunnot ja asunnot, joiden hallintaperustetta ei tiedetä. Muiden asuntojen osalta tuloksia ei ole esitetty kuvassa 54, mutta niiden asukaspysyvyys on lähellä omistusasuntojen tasoa, joskin noin 3-5 prosenttiyksikköä matalampi kautta linjan. Vuonna 2004 analyysissä mukana olleista 65–89-vuotiaista 74 prosenttia asui omistusasunnossa, 18 prosenttia vuokra-asunnossa ja 8 prosenttia muunlaisessa asunnossa (Väestötietojärjestelmä 2005).

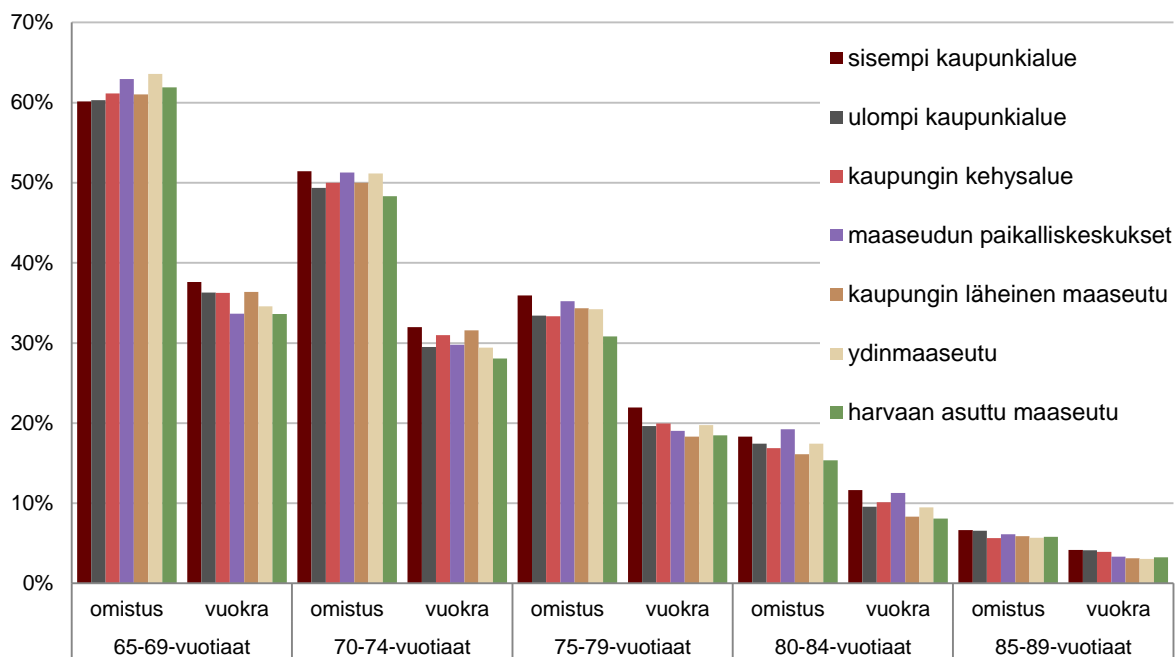
Asukaspysyvyydessä on havaittavissa vain pieniä alueellisia eroja, kun tarkastellaan vuosien 2004–2014 asukaspysyvyyttä eri alueluokitusten avulla. Kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä kymmenen vuoden asukaspysyvyys on korkein autovyöhykkeellä asuvilla nuorempien ikääntyneiden ikäluokassa, mutta yli 75-vuotiailla erot jäävät pieniksi (kuva 55). Koska asunnon hallintamuoto on tarkastelluista tekijöistä selkeästi merkittävin tekijä kääntyneiden asukaspysyvyyden taustalla, on kuvassa 56 esitetty hallintamuodon erot asukaspysyvyydessä kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan. Alueluokkien välillä on joitain eroja mutta pääsääntöisesti omistus- ja vuokra-asumisen asukaspysyvyys on samankaltaista riippumatta aluetyypistä. Matalin asukaspysyvyys on harvaan asutun maaseudun vuokra-asunnoissa ja korkeimmat omistusasunnoissa ydinmaaseudulla, maaseudun paikalliskeskuksissa sekä sisemmällä kaupunkialueella.

Asukaspysyvyyttä tarkasteltiin myös suhteessa sukupuoleen, talotyyppiin, asunnon huonelukuun, asunnon ikään sekä rakennuksen hissittömyyteen. Keskeisimmät havainnot tarkasteluista olivat, että asukaspysyvyyden erot ovat suurimpia ikäryhmässä, joka oli tarkastelujakson alussa 65–69-vuotiaita. Vanhemmissa ikäluokissa kuolleisuuden merkitys kasvaa ja se tasoittaa eroja eri tekijöiden välillä. Tämän tarkastelutavan puutteena on se, ettei kuolleisuutta voida erottaa muuttoliikkeestä. 65–69-vuotiaiden kohdalla on siis enemmän kyse asukkaiden omista valinnoista, joihin asuinalue tai asuntoa koskevat tekijät vaikuttavat.

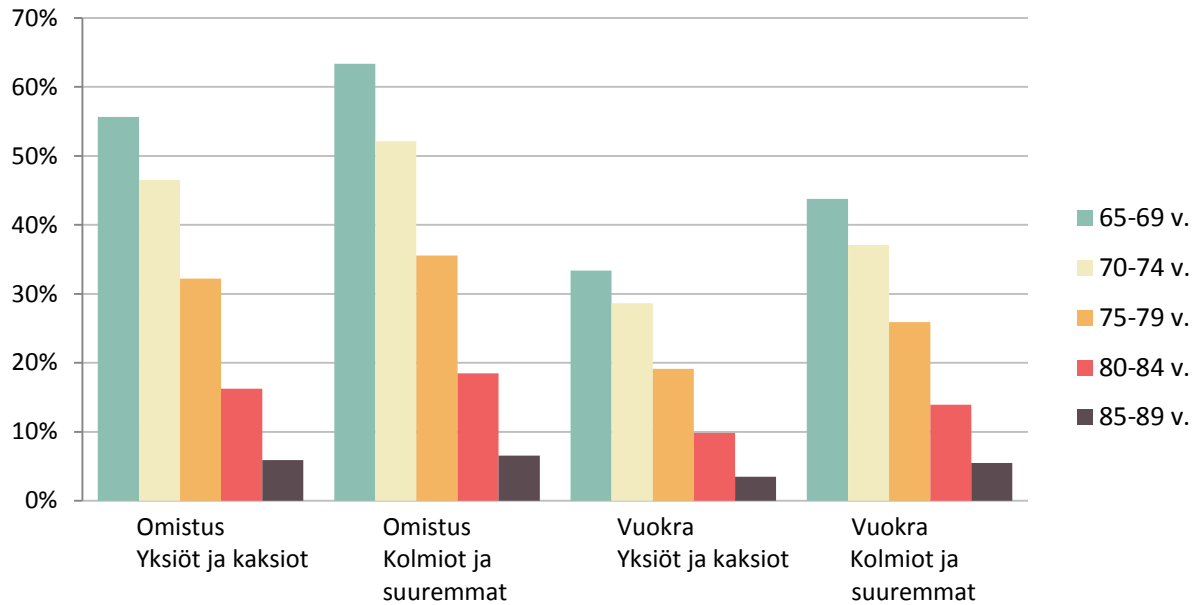
Naisten asukaspysyvyys on miehiä korkeampi, mutta tämä johtunee pääosin sukupuolten välisistä kuolleisuuseroista. Koska asukaspysyvyys on korkeampi omistusasunnoissa, on se myös korkeampi pientaloissa kuin kerrostaloissa. Hissittömissä rakennuksissa pysyvyys on aikajakson loppupuolella hieman matalampi kuin hissillisissä rakennuksissa. Isoissa asunnoissa pysyvyys on myös korkeampi kuin yksiöissä tai kaksioissa (Kuva 57). Tämä pätee niin omistus- kuin vuokra-asuntoihin. Asukkaiden vaihtuvuus on siis aineiston perusteella suurempaa pienissä asunnoissa.

Kuva 55. Asukaspysyvyys kymmenen vuoden aikajaksolla 2004–2014 ikäryhmittäin 34 suurimman kaupunkiseudun yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä. Pystyakseli kuvaa osuutta, joka asuu samassa asunnossa kymmenen vuoden kuluttua (2004/2014). Ikäryhmä perustuu vuoden 2004 tilanteen mukaiseen ikään.

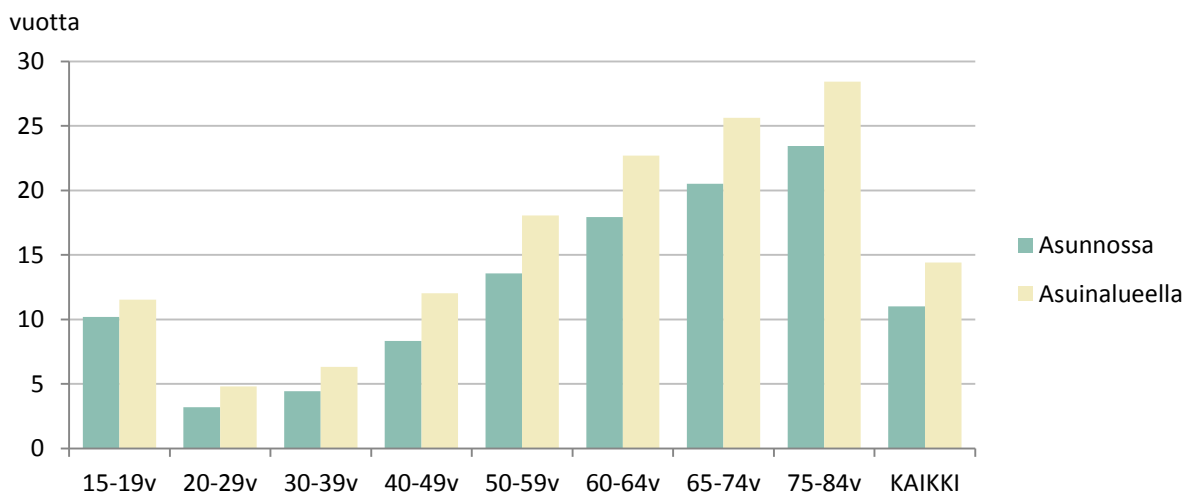

Kuva 56. Asukaspysyvyys kymmenen vuoden aikajaksolla 2004–2014 ikäryhmittäin, kaupunki-maaseutu-luokissa ja asunnon hallintamuodon mukaan. Pystyakseli kuvaa osuutta, joka asuu samassa asunnossa kymmenen vuoden kuluttua (2004/2014). Ikäryhmä perustuu vuoden 2004 tilanteen mukaiseen ikään.

Kuva 57. Asukaspysyvyys kymmenen vuoden aikajaksolla 2004–2014 ikäryhmittäin, asunnon huoneluvun ja hallintamuodon mukaan. Pystyakseli kuvaa osuutta, joka asuu samassa asunnossa kymmenen vuoden kuluttua (2004/2014). Ikäryhmä perustuu vuoden 2004 tilanteen mukaiseen ikään.

Asukasbarometrissa kysyttiin asumisaikaa nykyisessä asunnossa ja asuinalueella. Nuorten kotoa pois muuton jälkeen asumisuran kehittyessä samassa asunnossa ja samalla asuinalueella asutaan yhä pidempään (kuva 58). Ikääntyneiden vähäinen muuttoalttius ja paikallaan ikääntyminen näkyvät vanhimpien ikäluokkien pitkinä asumisaikoina samassa asunnossa. Lyhyet muuttoetäisyydet saman asuinalueen sisällä näkyvät asunnon ja asuinalueen erotuksen kasvamisena iän myötä. 75–84-vuotiaat ovat asuneet nykyisessä asunnossaan jo keskimäärin 23 vuotta ja nykyisellä asuinalueellaan peräti 28 vuotta. Asumisaika on omistusasunnoissa huomattavasti pidempi kuin vuokra-asunnoissa. 75–84-vuotiaat ovat asuneet omistusasunnossa keskimäärin 26 vuotta ja vuokra-asunnossa 11 vuotta. Myös omakotitaloissa on asuttu keskimäärin pidempään kuin kerros- ja rivitaloissa. Osittain ero selittyy hallintamuodolla, mutta ei kokonaan. Esimerkiksi 75–84-vuotiaat ovat asuneet omakotitalossa keskimäärin 36 vuotta, kerrostalon omistusasunnossa 21 vuotta ja kerrostalon vuokra-asunnossa 12 vuotta.

Kuva 58. Keskimääräinen asumisaika nykyisessä asunnossa ja asuinalueella suurissa taajamissa iän mukaan (Asukasbarometri 2017).

7.4 Eri alueet ikääntyvät eri tavoin

- *Haja-asutusalueiden väestö vanhenee pääosin paikallaan ikääntymisen kautta. Taajamat saavat ikääntyneistä muuttovoittoa, joten erityisesti pienissä taajamissa ikääntyneiden osuus asukkaista on suuri.*
- *Taajamiin kohdistuva muuttoliike vapauttaa haja-asutusalueelta runsaasti asuntoja*
- *Sukupolvien erot näkyvät eri ikäluokkien sijoittumisessa, suurista ikäluokista merkittävä osa siirtyi maalta kaupunkeihin.*
- *Suuret ikäluokat ovat asuneet kaupungeissa pitkään, minkä seurauksena osa kaupungin asuinalueista ikääntyy voimakkaasti.*

Usein ajatellaan, että haja-asutusalueen väestö on hyvin ikääntynyttä. Ero taajamiin ei kuitenkaan ole kovin suuri: haja-asutusalueen väestöstä 22,5 prosenttia on yli 65-vuotiaita, kun taajamissa vastaava osuus on 19,6 prosenttia (Suomen ympäristökeskus & Tilastokeskus 2016). Alueet kuitenkin ikääntyvät eri tavoin. Haja-asutusalueilla ikääntyneiden määrä kasvaa, koska siellä asuva väestö vanhenee. Vain 3,6 prosenttia ikääntyneiden vuosina 2010–2014 tekemistä muutoista suuntautui taajamasta haja-asutusalueelle, joten tulomuuton rooli haja-asutusalueiden ikääntymisessä on pieni. Lisäksi haja-asutusalueelta taajamiin muuttaa huomattava määrä ikääntyneitä (28 700 vuosina 2010–2014). Tämä muuttoliike vapauttaa haja-asutusalueelta runsaasti asuntoja. Ikääntyneiden muutto maaseudun taajamiin nostaa näin myös maaseudun taajama-astetta.

Taajamissakin ikääntyneiden määrä kasvaa, mutta taajaman koko vaikuttaa paljon siihen millaista kehitys on. Ikääntyneiden osuus väestöstä on sitä suurempi, mitä pienemmästä taajamakokoluokasta puhutaan. Alle 10 000 asukkaan taajamissa yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on jopa suurempi kuin haja-asutusalueella. Pienissä ja keskisuurissa (alle 50 000 asukkaan) taajamissa ikääntyneiden osuus ei ole kasvanut pelkästään paikallaan ikääntymisen myötä, vaan ne ovat saaneet myös muuttovoittoa 65–74-vuotiaiden ja yli 75-vuotiaiden ikäluokissa ajanjaksolla 2010–2014. Samaan aikaan pienten ja keskisuurien taajamien kokonaisnettomuutto on ollut tappiollista.

Suurissa (vähintään 50 000 asukkaan) taajamissa ikääntyneiden tulomuuton merkitys on selvästi vähäisempi kuin pienissä ja keskisuurissa taajamissa. Suuretkin taajamat saavat muuttovoittoa ikääntyneiden ikäryhmissä, mutta muuttovoitto on vähäistä suhteessa muissa ikäluokissa saatavaan muuttovoittoon.

Pienet taajamat ovat siis merkittäviä asuinympäristöjä ikääntyneille, vaikka työikäisestä väestöstä osa hakeutuukin suurempiin taajamiin. Nuorten ja työikäisten keskittymistä suurempiin taajamiin selittää muun muassa opiskelu- ja työpaikkojen keskittyminen niihin. Ikääntyneille olennaisempia ovat lähipalvelut, joiden perässä ei usein tarvitse muuttaa kaupunkiseudun keskustaajamaan asti. Myös asumiskulut voivat olla pienemmässä taajamassa edullisemmat. Palvelutaloon tai vastaavaan asumismuotoon muutettaessa ei aina ole mahdollisuutta valita mihin muuttaa, vaan on muutettava sinne missä sopiva asuinpaikka on tarjolla.

Kyse on myös sukupolvien välisistä eroista. 60 vuotta sitten Suomi oli huomattavasti maaseutumaisempi, mutta nyt kaupungeissa syntyneiden ikäluokkien osuus on jatkuvassa kasvussa. Maaseudulla kasvaneet ja sinne asettuneet sukupolvet ovat nyt ikääntyneet ja nuoria ikäluokkia on aiempaa vähemmän. Suuret ikäluokat siirtyivät suurin joukoin maalta kaupunkeihin ja ulkomaille työn perässä. Kaupunkeihin 1960- ja 1970-luvuilla asettuneille ihmisille rakennettiin uusia asuinalueita ja lähiöitä perinteisten kaupunkikeskustojen ulkopuolelle. Suuret ikäluokat ovat asuneet pitkään kaupungeissa, jonka seurauksena osa kaupunkien asuinalueista ikääntyy nyt voimakkaasti. Kasvavilla kaupunkiseuduilla nuorten määrä on kuitenkin korkea, jonka ansioista ikääntyneiden osuus ei pääse nousemaan koko kaupunkiseudun tasolla kovin korkeaksi.

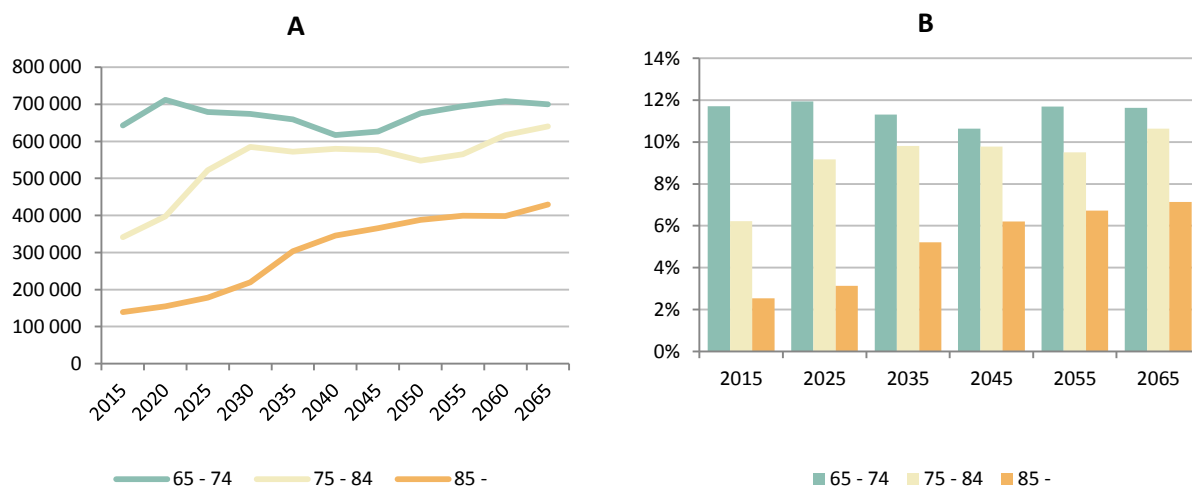
8 Ikääntyneiden asuinpaikat tulevaisuudessa

8.1 Tilastokeskuksen väestöennuste

- Ennusteen mukaan sekä ikääntyneiden määrä että osuus väestöstä jatkavat kasvuun vielä suurten ikäluokkien jälkeenkin, mutta luokkien väliset suhteet tulevat vaihtelevaan.
- Ikääntyneiden määrä kasvaa erityisesti kaupunkialueilla ja taajamissa, joissa väestönkasvu on muutenkin voimakkaampaa. Maaseutualueilla kasvu keskittyy maaseudun paikalliskeskukseen.

Tilastokeskuksen valtakunnallinen väestöennuste ulottuu vuoteen 2065 asti. Ennusteen mukaan kaikki ikääntyneiden ikäluokat – sekä 65–74-vuotiaat, 75–84-vuotiaat että yli 85-vuotiaat – jatkavat vielä kasvuaan Suomessa 2020-luvun vaihteeseen saakka (kuva 59a). 65–74-vuotiaiden määrä saavuttaa kuitenkin huippunsa (n. 712 100) vuonna 2020, minkä jälkeen ikäluokka alkaa pienentyä. Se kääntyy kuitenkin uudelleen kasvuun 2040-luvulla. 75–84-vuotiaiden määrä lisääntyy nykyhetkestä vuoteen 2030 asti, minkä jälkeen määrä pysyttelee 570 000 yläpuolella 2040-luvun puoliväliin asti. Sen jälkeen määrään tulee pieni notkahdus, mutta ennusteen loppupuolella ikäluokan koko alkaa jälleen kasvaa. Yli 85-vuotiaiden määrä kasvaa koko ennusteen ajan lukuun ottamatta pientä notkahdusta 2050-luvulla.

Ikääntyneiden osuus väestöstä jatkaa myös kasvuaan ennusteen mukaan, mutta samalla ikääntyneiden ikäryhmien kokosuhteet vaihtelevat (kuva 59b). 65–74-vuotiaiden osuus vaihtelee 11 prosentin molemmin puolin. 75–84-vuotiaiden osuus nousee vuodesta 2015 vuoteen 2025, mutta pysyttelee sen jälkeen kymmenen prosentin tienoilla. Yli 85-vuotiaiden osuus kasvaa 2,5 prosentista 7,1 prosenttiin ennustekauden loppuun mennessä.

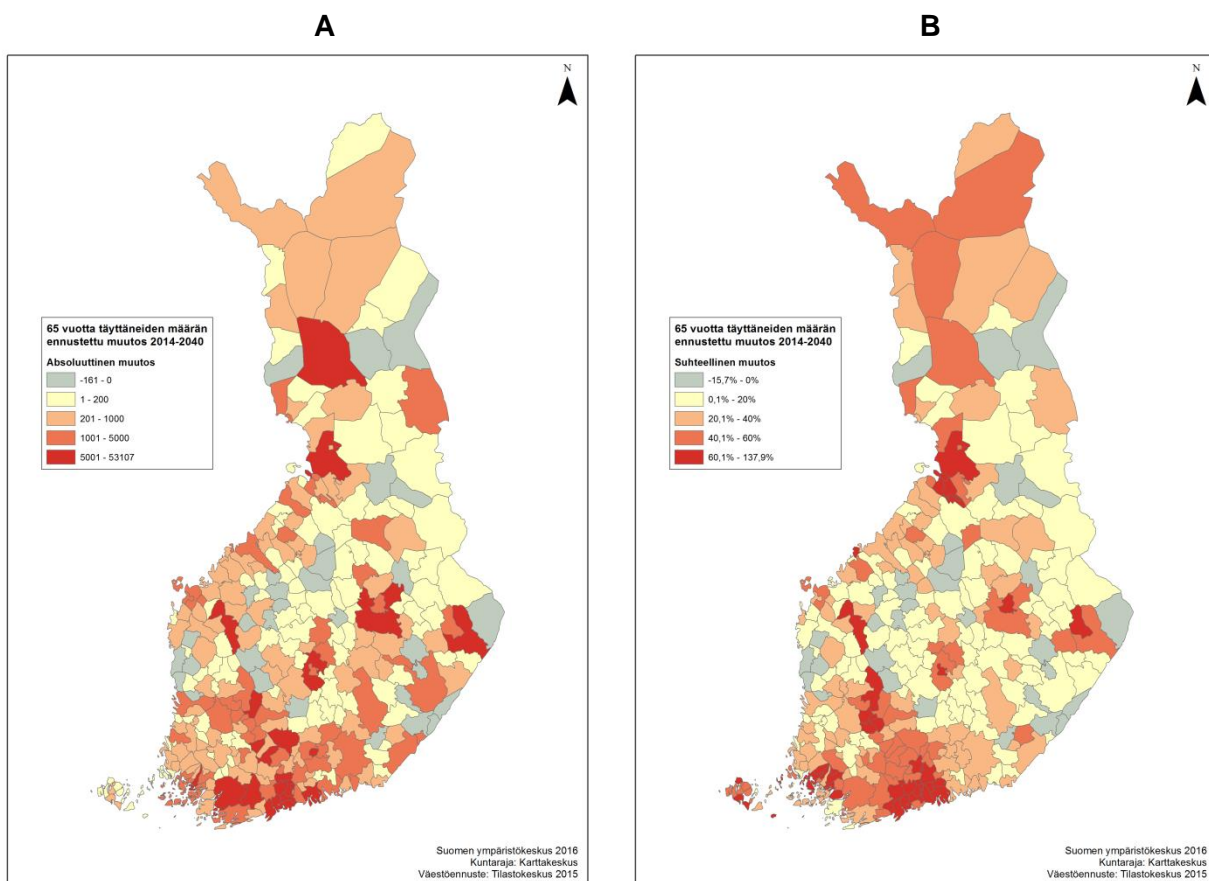

Kuva 59. (a) Ikääntyneiden määrä 2015 sekä väestöennuste 2020–2065 (Tilastokeskus 2015b). (b) Ikääntyneiden osuus väestöstä 2015–2065 (Tilastokeskus 2015b).

Niin sanotut suuret ikäluokat ovat vaikuttaneet voimakkaasti maamme väestörakenteen kehitykseen, mutta ikäluokat eivät enää nykyisin erotu ikäpyramidista yhtä voimakkaasti kuin 1940-luvulla. Sotien jälkeen vuosina 1945–1949 syntyneet ikäluokat olivat suuria verrattuna edeltäviin ikäluokkiin, mutta syntyvyys pysyi melko korkeana myös suurten ikäluokkien syntymisen jälkeen 1960-luvun alkuun asti. Suurten ikäluokkien kokoa ovat pienentäneet vuosikymmenien saatossa muun muassa lapsikuolleisuus, 1960-luvun muuttoliike Ruotsiin sekä viimeaikainen ikäluokan vanhenemisesta johtuva kuolleisuuden lisääntyminen. (Pajunen & Ruotsalainen 2012.)

Vielä vuonna 2015 suurin ikäluokka olivat vuonna 1948 syntyneet, mutta väestöennusteen mukaan jo vuonna 2018 suurimmaksi ikäluokaksi nousevat vuonna 1963 syntyneet (Tilastokeskus 2015b). Ikääntyminen ei Suomessa saavuta huippuaan vielä suurten ikäluokkien ikääntyessä, vaan yli 65-vuotiaiden määrä ja osuus väestöstä jatkavat kasvuaan vielä pitkälle tulevaisuuteen.

Kunnittain tarkasteltuna Suomesta löytyy kuitenkin alueita, joissa ikääntyneiden määrä tulee väheneään vuoteen 2040 ulottuvalla ennustekaudella (kuva 60a, b). Yli 65-vuotiaiden absoluuttisen määrän ennustetaan vähenevän eniten Pyhäjärvellä (-161), Kristiinankaupungissa (-113) ja Kuortaneella (-109). Suhteellinen väheneminen tulee olemaan suurinta Rautavaaralla (-16 %), Kyyjärvellä (-14 %) ja Kärsämäellä (-11 %). Suurimmassa osassa kunnista ikääntyneiden määrä kuitenkin kasvaa. Lukumäärällisesti kasvu on suurinta isoissa kaupungeissa, kuten Helsingissä (+53 107), Espoossa (+32 897) ja Oulussa (+24 399). Suhteellinen kasvu tulee olemaan suurinta Limingassa (+138 %), Pirkkalassa (+138 %) ja Kempeleessä (+116 %).

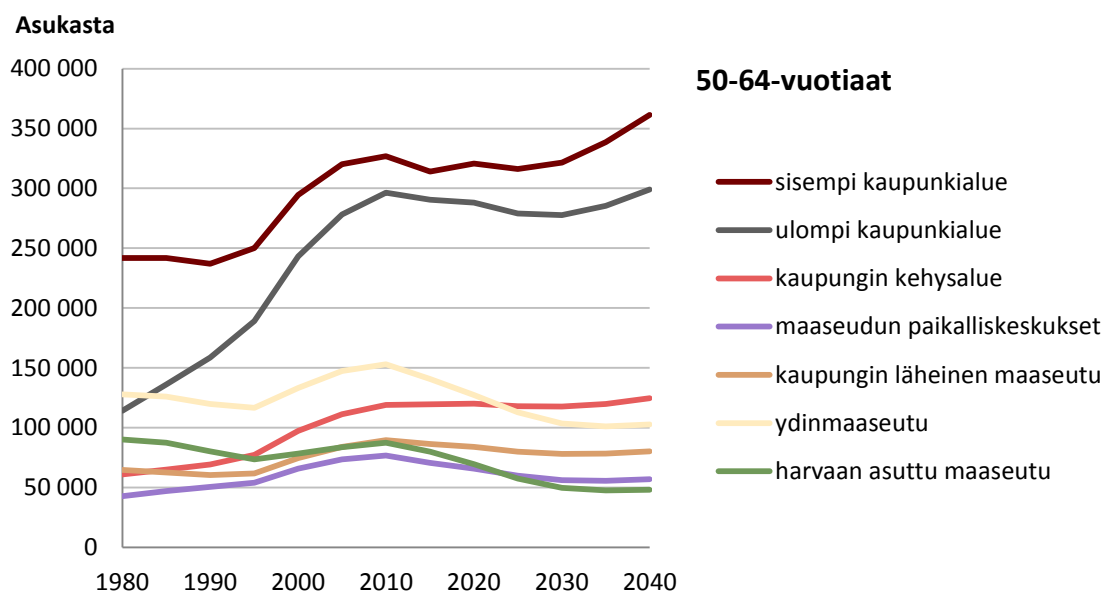

Kuva 60. Yli 65-vuotiaiden määrän absoluuttinen (a) ja suhteellinen (b) muutos ennustekaudella 2014–2040. Vuoden 2015 kuntajako.

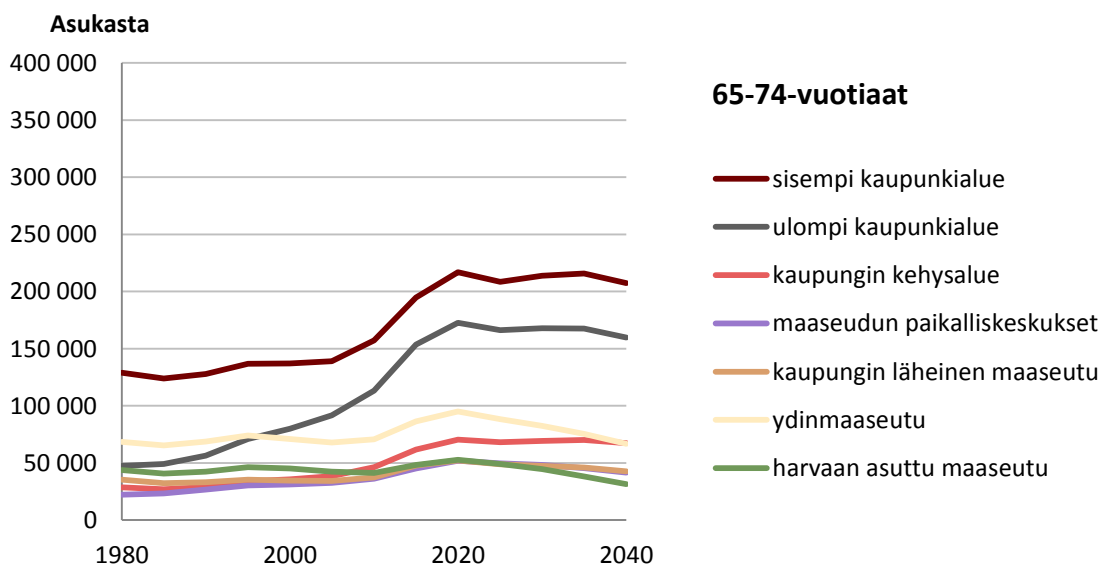
Ikääntyneiden määrän muutoksia on kaupunki- ja maaseutualueilla on mallinnettu osana Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen, käytön ja tuottamisen alueelliset muutokset ja tulevaisuuden vaihtoehdot -nimistä Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushanketta. Mallinnus on tehty Tilastokeskuksen kuntatason

väestöennusteen ja SYKE:n laatimien aluejakojen perusteella eroteltujen kunnan erilaisten osa-alueiden trendikehityksen perusteella (Rehunen ym. 2016, kuvat 61–63).

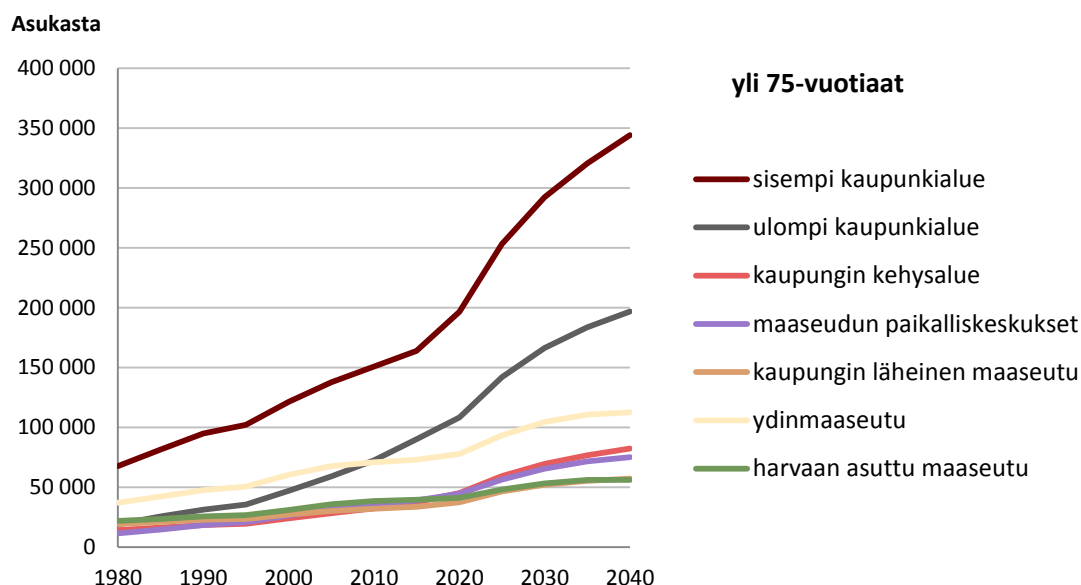
Ikääntyneiden määrä kasvaa erityisesti kaupunkialueilla ja taajamissa. Yli 75-vuotiaiden määrän ennakoituaan kaksinkertaistuvan kaupunkialueilla vuosina 2015–2035. Myös kaupunkien kehysalueella ikääntymiskehitys on suhteellisesti nopeaa. Monet aiemmin valtaosin lapsiperheiden asuttamat alueet muuttuvat eläkeläisvoittoisemmiksi. Maaseutualueilla ikääntyneiden määrä kasvaa nopeimmin maaseudun paikalliskesköksissä. Muilla maaseutualueilla ikääntyneiden määrä ei kasva yhtä nopeasti kuin kaupungeissa, mutta sen sijaan ikääntyneiden osuus asukkaista nousee voimakkaasti nuoren ja työikäisen väestön määrän vähentyessä.

Kuva 61. Väestöennusteen perusteella tehty arvio 50–64-vuotiaiden sijoittumisesta kaupunki-maaseutuluokkiin vuoteen 2040 asti (Tilastokeskuksen väestöennuste, Rehunen ym. 2016)

Kuva 62. Väestöennusteen perusteella tehty arvio 65–74-vuotiaiden sijoittumisesta kaupunki-maaseutuluokkiin vuoteen 2040 asti (Tilastokeskuksen väestöennuste, Rehunen ym. 2016)

Kuva 63. Väestöennusteen perusteella tehty arvio yli 75-vuotiaiden sijoittumisesta kaupunki-maaseutuluokkiin vuoteen 2040 asti (Tilastokeskuksen väestöennuste, Rehunen ym. 2016)

8.2 Ikääntyneiden tuleva sijainti yhdyskuntarakenteessa

- *Tulevaisuudessa ikääntyneet tulevat asumaan yhä hajanaisemmin kaupunkiseutujen eri vyöhykkeillä.*
- *Autovyöhykkeellä asuvien määrä ja osuus tulee kasvamaan erityisesti yli 75-vuotiaiden ikäluokassa.*

Ikääntyneiden tulevaa sijoittumista yhdyskuntarakenteeseen on mallinnettu asukaspysyvyyden, tulomuuton alueellisen jakauman ja Tilastokeskuksen kuntatason väestöennusteen perusteella (kuva 64). Laskelma on tehty vuosi kerrallaan vuodesta 2015 vuoteen 2030 saakka. Tarkastelun kohteena on ollut vuonna 2015 vähintään 50-vuotias väestö, jonka on vuonna 2030 iältään vähintään 65 vuotta.

Asukaspysyvyyden perusteella on laskettu vuosittain paikallaan pysyvän väestön määrä kuntatasolla sukupuolittain ja ikävuosittain sekä asunnon hallintaperusteen (omistus-, vuokra tai muu hallintaperuste) mukaan. Asukaspysyvyydelle on määritetty pysyvyyskerroin vuosien 2007–2015³ kehityksen keskiarvona ja pysyvyyskerrointa on sovellettu tulevien vuosien laskennassa. Vuositason asukaspysyvyyskerroin vaihtelee tyypillisesti 80–98 % välillä iästä ja hallintaperusteesta riippuen. Asukaspysyvyyskerroin kuvaa sekä poismuuttoa että kuolleisuutta.

Tulomuutto on laskettu kuntatasolla ikäluokittain ja sukupuolittain vähentämällä ensin Tilastokeskuksen väestöennusteesta hoitolaitoksissa asuvan väestö ja väestö, joiden kohdalla koordinaattitietoja ei ole saatavilla. Tämän jälkeen vähennetään vielä paikallaan pysyvän väestön määrä. Erotuksena saatu tulomuutto on kohdistettu erityyppisille alueille sen mukaan, mikä oli tulomuuton alueellinen jakauma kunnan sisällä vuosina 2007–2015. Tulomuuton kertoimet on määritetty asuntotasolla poimimalla rakennus- ja huoneistorekisteristä ne asunnot, joihin tarkasteluvuoden aikana tullut uusia asukkaita tarkas-

³ Vuoden 2014 tiedoissa havaittiin poikkeamia, joiden takia kyseisen vuoden tietoa ei huomioitu laskennassa

teltaviin ikäluokkiin. Kertoimien alueluokittelussa on käytetty luokkina kuntaa, kaupunkiseutua, taajamaa ja kaupunkiseuduilla myös yhdyskuntarakenteen vyöhykkeitä. Tulomuuttokerroin on määritetty ikäryhmittäin 50–54-vuotiaille, 55–59-vuotiaille, 60–64-vuotiaille, 65–74-vuotiaille ja yli 75-vuotiaille. Tulomuutto pitää sisällään muuton sekä vanhoihin että vasta valmistuneisiin asuntoihin.

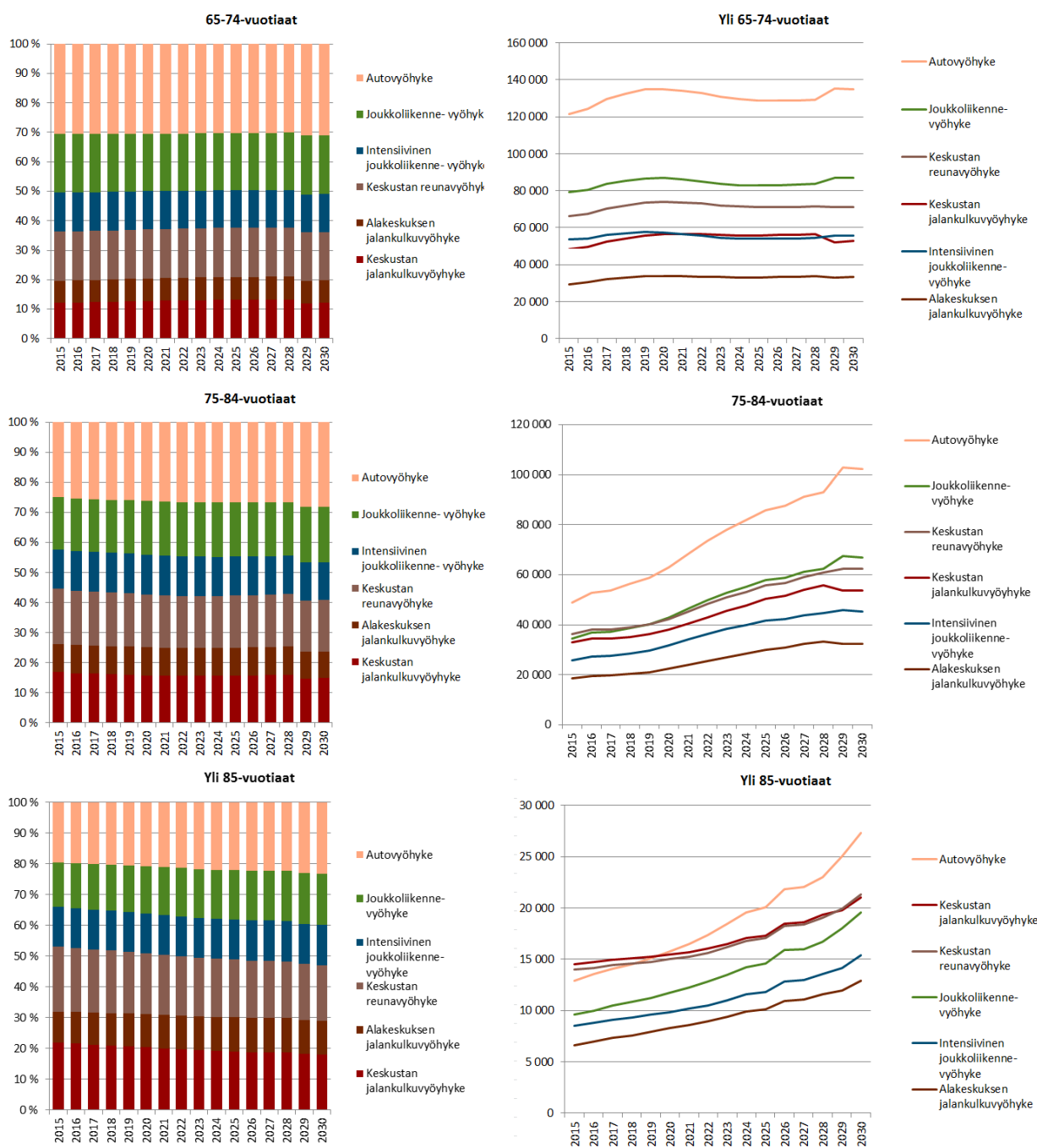
Vyöhykkeisiin perustuvan tarkastelun tulokinnassa on hyvä huomioida alueluokituksen perusteet. Sekä keskustat että joukkoliikennevyöhykkeet on jaettu useampaan luokkaan, jolloin ne eivät nouse suurimmaksi yksittäiseksi alueluokaksi vaikka esimerkiksi kahdella joukkoliikennevyöhykkeellä on yhteensä enemmän väestöä kuin autovyöhykkeillä.

Yli 85-vuotiden keskuudessa keskustat ja niiden reunavyöhykkeet ovat tällä hetkellä yleisimpiä asuinpaikkoja, mutta tulevina vuosina autovyöhyke kasvaa mallinnuksen perusteella asukasmäärältään näiden ohi. Nopein yli 85-vuotiaiden väestömäärän kasvu sijoittuu tulevaisuudessa heikompien liikkumismahdollisuuksien vyöhykkeille, eli autovyöhykkeelle ja perustason joukkoliikennevyöhykkeille. Näiden vyöhykkeiden osuus kasvaa 34 prosentista 40 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

75–84-vuotiaiden ikäluokassa autovyöhyke on yleisin yksittäinen aluetyyppi ja autovyöhykkeellä asuvien määrä lähes kaksinkertaistuu vuoteen 2030 mennessä. Laskelman perusteella autovyöhykkeellä asuvien 75–84-vuotiaiden määrä kasvaa noin 53 000:lla vuoteen 2030 mennessä. Likimain saman verran kasvavat keskustan jalankulkuvyöhyke ja reunavyöhyke yhteensä sekä joukkoliikennevyöhykkeet yhteensä. Suuret ikäluokat tulevat tähän ikäluokkaan vuosina 2020–2025, joka näkyy kaikilla vyöhykkeillä ikäluokan nopeana kasvuna.

65–74-vuotiaiden ikäluokassa eri vyöhykkeillä asuvien määrä ja osuudet pysyvät lähitulevaisuudessa hyvin pitkälle nykytasolla. Suuret ikäluokat ohittavat tämän ikäluokan vuoden 2020 jälkeen, jolloin ikäluokan väestömäärä saavuttaa huippunsa. 65–74-vuotiaiden ikäluokan kohdalla huomattavaa on autovyöhykkeen korkea asukasmäärä ja noin 30 prosentin osuus ikäluokan väestöstä, joka on selvästi korkeampi kuin vanhemmilla ikäluokilla. Mikäli autovyöhykkeeltä keskustoihin suuntautuva muuttoliike ei merkittävästi lisäännä, autovyöhykkeillä tulee asumaan vuonna 2030 noin 264 000 yli 65-vuotiasta.

Ikääntyneiden mallinnettu väestökehitys yhdyskuntarakenteen vyöhykkeillä on trendiennuste, jossa sekä kuntatason väestöennuste että tarkemmat alueluokkien väliset muutokset perustuvat havaittuihin aikasarjoihin. Ennuste ei siten huomioi eri sukupolvien mahdollisia käyttäytymiseroja tai muita tekijöitä, jotka vaikuttavat ikääntyneiden asuinpaikkojen valintaan. Huomioiden tässä raportissa havaitun ikääntyneiden suhteellisen korkean asukaspysyvyyden, on kuitenkin perusteltua odottaa, että tulevasta ikääntyneiden alueellisesta jakaumasta saa parhaan kuvan katsomalla ikäryhmien nykyisiä asuinpaikkoja. Huomattavasti tätä ennustelaskentaa erilainen kehitys edellyttäisi merkittävää ikääntyneiden muuttoliikkeen kasvua ja asukastoiveiden perusteella tämä tarkoittaisi muuttoja erityisesti keskusta-alueille. Tällaista kehitystä todennäköisesti tulee jossain määrin tapahtumaan, mutta keskusta-asumisen korkea kysyntä saattaa aiheuttaa myös rajoitteita muutoille eikä kaikilla halukkailla muuttajilla tule olemaan mahdollisuutta muuttaa korkeiden hintojen tai soveltuvien asuntojen rajallisen määrän takia.

Kuva 64. Ikääntyneiden sijoittuminen yhdyskuntarakenteen väyhykkeille vuosina 2015–2030.

8.3 Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve tulevaisuudessa

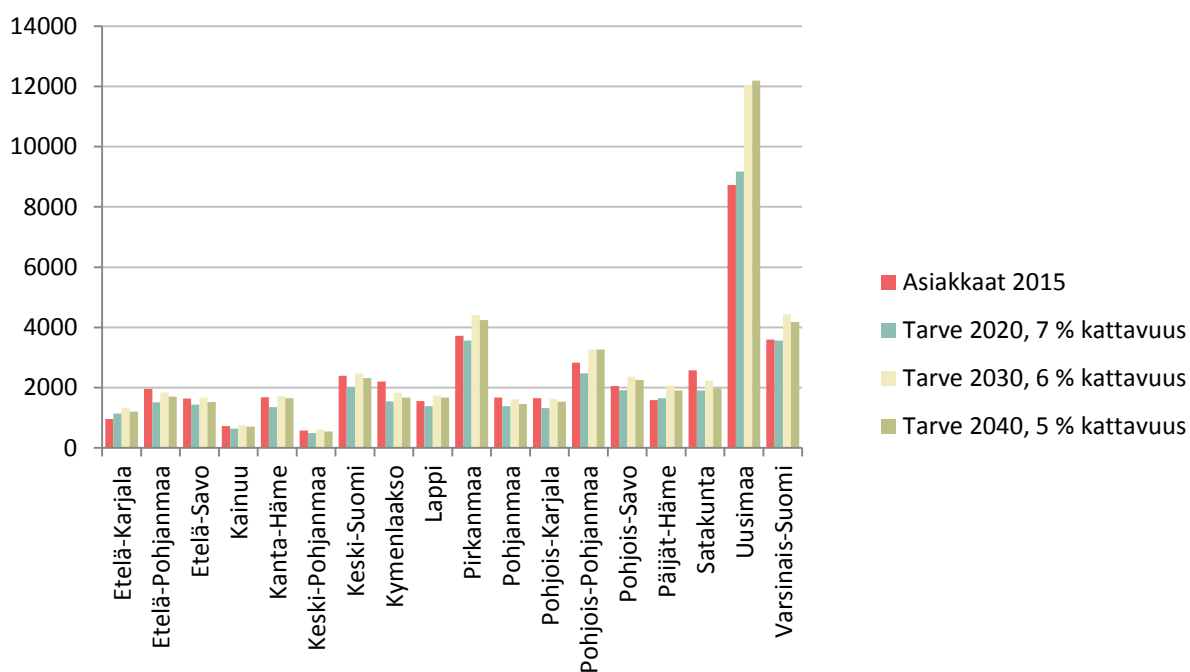
- *Suurten ikäluokkien ikääntyminen ja ikääntyneiden palvelurakenteiden muutos vaikuttavat palveluasumisen ja laitoshoidon asiakaspaikkojen tarpeeseen tulevaisuudessa.*
- *Väestöennusteen perusteella palveluasumisen ja laitoshoidon asiakaspaikkoja tarvitaan lisää suurissa kaupungeissa, mutta suuressa osassa maata tarve pienenee johtuen kotona asumisen osuuden kasvusta.*

Kuten väestöennusteet osoittavat, ikääntyneiden määrä tulee kasvamaan suurten ikäluokkien ikääntymisen seurauksena. Yli 75-vuotiaiden määrä ja kodin ulkopuolella asuvien ikääntyneiden osuus ovat asumispalvelujen tarvetta määrittelevät tekijät tulevaisuudessa. Laitoshoidon osuus on vähentynyt voimakkaasti viimeisen 15 vuoden aikana ja kotona asuvien osuus kasvanut. Tulevaisuuden palvelutarpeen arviointia varten seuraavassa on esitetty yksinkertainen skenaariolaskelma, joka perustuu Tilastokeskuksen väestöennusteeseen ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen ylläpitämästä Sotkanet-palvelusta poimituihin tietoihin laitoshoidon tai tehostetun palveluasumisen piirissä olevien yli 75-vuotiaiden henkilöiden määrästä. Uusimmat tiedot ovat vuoden 2015 lopun tilanteen mukaisia. Sotkanetin hoitoilmoitusrekisterin aineistossa yksilötason tiedot ovat salassa pidettäviä, joten niissä kunnissa, joissa on alle 5 tapausta ei ole tarkka tietoa henkilöiden määrästä. Koska puuttuva tieto aiheuttaa laskentaan pienen virheen, on tässä näiden kuntien kohdalla käytetty estimaattina kahta henkilöä. Tämä on merkitty liitetaulukoihin, joissa laskennan tulokset on esitetty (liite 4).

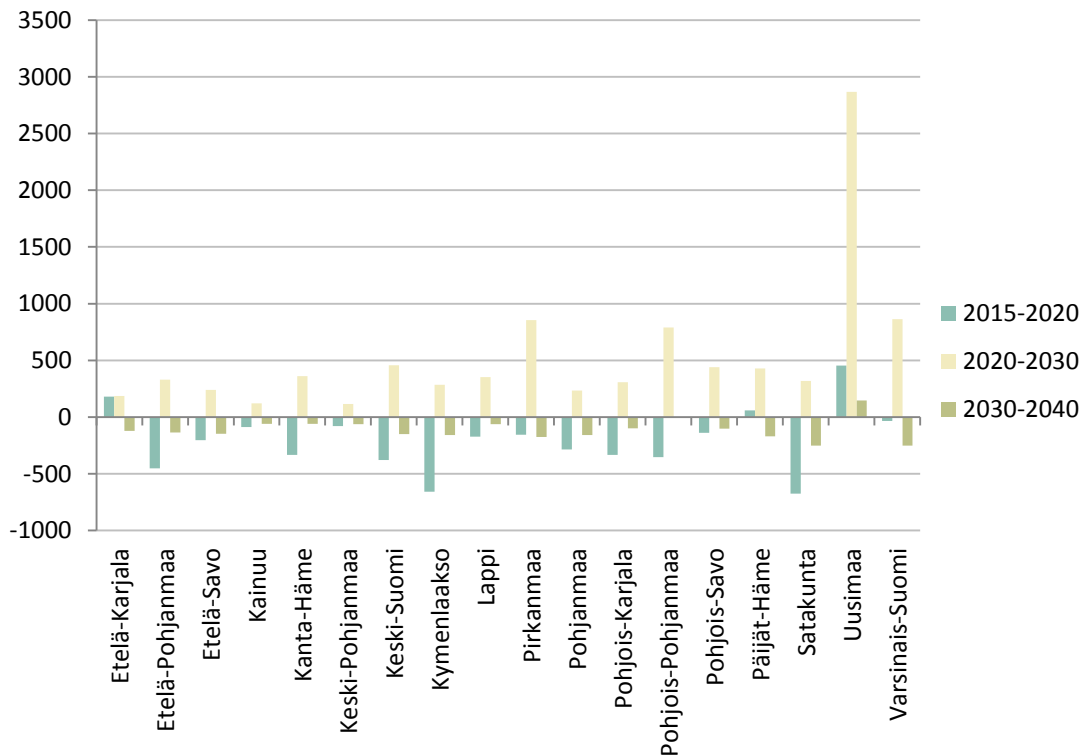
Skenaariossa on laskettu, kuinka paljon tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon asiakaspaikkojen lukumäärä tulisi muuttumaan tietyillä oletuksilla vuoden 2015 tilanteeseen verrattuna vuosina 2020, 2030 ja 2040. Skenaario on laskettu tavoitteellisella, laskusuuntaisella kattavuustasolla. Kattavuustaso kuvaa sitä, kuinka suurelle osalle ikäryhmään kuuluvista asiakaspaikkoja tarjotaan kuntien ja tulevien sote-alueiden kautta ts. yhteiskunnan tuella. Laskenta on suuntaa-antava ja yksinkertaistettu skenaario ennen kaikkea tarpeen mittaluokasta ja sen tarkoitus on antaa yleiskuva kehityksen suunnasta tietyillä oletuksilla. Todellisuudessa monessa kunnassa kattavuustaso on jo nykytilanteessa matalampi kuin tässä laskelman tavoitetasot. Tämä ei tarkoita sitä, että näiden kuntien tavoitetaso tulisi asettaa korkeammalle tasolle. Laskenta kertoo mitä väestörakenteen ja ikääntyneiden palvelurakenteen muutos tarkoittavat asumispalvelujen suhteen tulevana vuosikymmeninä.

Maakuntatasolla skenaariosta erottuvat selkeästi alueet, joihin laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen paikkojen tarve tulee jatkossa keskittymään (kuva 65). Vuoden 2040 skenaariossa Uudenmaan paikkojen tarve on toiseksi suurimpiin Varsinais-Suomeen ja Pirkanmaahan verrattuna lähes kolminkertainen. Myös muutoksen suuruus lähtötilanteeseen verrattuna eli uusien paikkojen tarve Uudellamaalla suurempi kuin missään muussa maakunnassa.

Ensimmäisessä, vuoteen 2020 ulottuvassa skenaariossa ei vielä ole havaittavissa suuria muutoksia nykytilanteeseen. Pientä laskua on havaittavissa Kymenlaaksossa, Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla, nousua puolestaan Uudellamaalla. Sen sijaan vuoden 2030 ulottuvassa skenaariossa erot kasvavat suuremmiksi, johtuen suurten ikäluokkien ikääntymisestä (kuva 66). Suurimmassa osassa maakunnista paikkojen tarve lisääntyy kattavuustason laskusta huolimatta. Myös siellä, missä paikkojen tarve edelleen vähenee, se vähenee maltillisesti. Vuoteen 2030 mennessä Uudenmaan, Pirkanmaan ja Varsinais-Suomen kohdalla on havaittavissa selkeä paikkojen tarpeen kasvu, mutta tämän jälkeen paikkojen tarpeen kasvu taittuu.

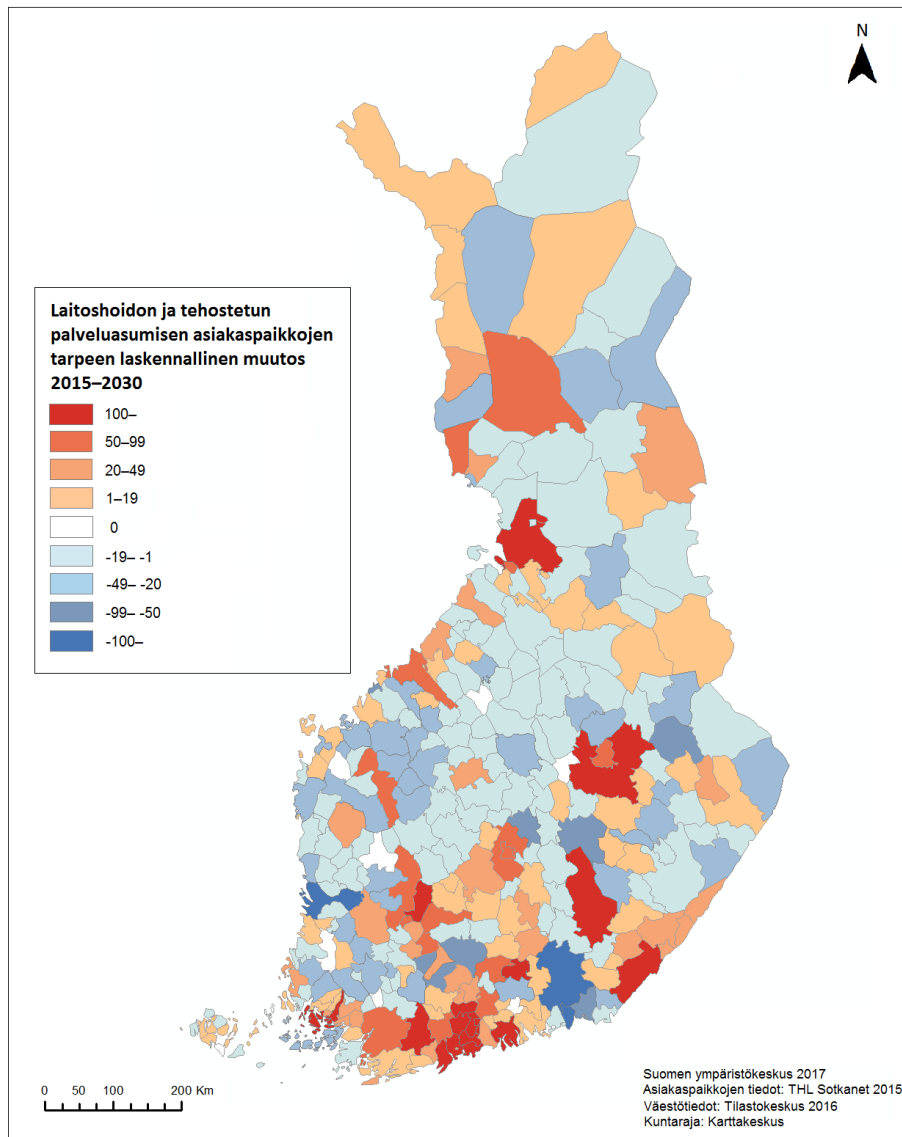

Kuva 65. Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat 2015 ja palveluiden tarpeen muutos maakunnittain 2020–2040 (THL, Sotkanet.fi 2017 & Tilastokeskus, Väestöennuste 2015).

Kuva 66. Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen palveluiden tarpeen muutos aikavälillä 2015–2020, 2020–2030 ja 2030–2040 (THL, Sotkanet.fi 2017 & Tilastokeskus, Väestöennuste 2015).

Kuntatason tarkastelu osoittaa tarkemmin, minne paikkojen tarpeen muutokset maakunnan sisällä keskittyvät. Maakuntatason muutoksen suuntaa ohjailevat pääasiassa suurissa kaupungeissa tapahtuvat muutokset, joissa paikkojen tarpeen nousu tai lasku on määrällisesti huomattavaa. 120 kunnassa tulee vuoteen 2040 mennessä nousemaan tai pysymään ennallaan, 192 kunnassa tarve puolestaan vähenee. Muutoksen suuntaa merkittävämpää on kuitenkin sen voimakkuus: kunnissa, joissa paikkatarve laskee, muutos on lukumäärällisesti melko maltillista. Kunnissa joissa paikkatarve kasvaa, muutos on suurempaa. Yhteensä seitsemässätoista kunnassa tullaan vuoteen 2040 mennessä tarvitsemaan yli sata uutta paikkaa, joista suurin osa tarvitaan jo 2030 mennessä (kuva 67).

Kuva 67. Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakaspaikkojen tarpeen laskennallinen muutos kuntatasolla aikavälillä 2015–2030 (THL, Sotkanet.fi 2017 & Tilastokeskus, Väestöennuste 2015).

Monissa suurissa kaupungeissa yli 75-vuotiaiden lukumäärä kasvaa vuoteen 2030 mennessä niin paljon, että edes matalammalla kuuden prosentin kattavuudella nykyinen paikkamäärä ei ole läheskään riittävä. Paikkojen tarve kasvaa eniten suurissa kaupungeissa kuten Espoo, Vantaa, Turku, Helsinki, Lahti, Kuopio ja Oulu. Poikkeavina, voimakkaamman tarpeen laskun kuntina erottuvat Kouvola, Kotka ja Pori. Näissä kolmessa kaupungissa palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen kattavuus oli vuonna 2015 keskimääräistä korkeampi, (Kouvola 10,5 %, Kotka 12,2 %, Pori 11,0 %), mikä saattaa selittää paikkojen tarpeen vähenemistä, kun tarve lasketaan ennusteiden matalammilla kattavuustasoilla.

Suurimmat muutokset skenaariossa aiheutuvat suurista ikäluokista, mikä selittää tarpeen kasvun hyppäyksen vuoden 2030 kohdalla. Yli 75-vuotiaiden Ikäluokkaan kuuluvien määrä kasvaa niin paljon, että edes laskeva kattavuustaso ei tasoita asiakaspaikkojen tarvetta. Laskennan tuloksiin vaikuttaa myös kuntien lähtötaso asiakkaiden määrässä. Kunnissa joissa vuoden 2015 kattavuus oli yli 10 prosenttia, paikkojen tarve tulee laskemaan pelkästään sen takia, että skenaariolaskennassa kattavuustaso laskee selvästi. Vastaavasti niissä kunnissa, joissa paikkojen alkuperäinen kattavuustaso on ollut alle 10 %, tarve tulee todennäköisemmin kasvamaan siinä suhteessa, missä yli 75-vuotiaiden määrä kunnassa kasvaa.

9 Johtopäätökset

Koko Suomi ikääntyy, mutta ikääntyneiden määrän merkittävin kasvu tapahtuu taajamissa

Väestön ikääntyminen koskee koko maata. Erot alueiden väestörakenteessa sekä ikäluokkien eri elämänvaiheisiin liittyvä muuttoliike vaikuttavat siihen, että ikääntymiskehitys on erilaista eri alueilla. Ikääntymistä tapahtuu luonnollisesti eniten siellä, missä väestöä on muutenkin paljon - taajamissa yli 64-vuotiaiden määrä on vuosina 2004–2014 kasvanut 219 000 asukkaalla ja haja-asutusalueella 12 500 asukkaalla. Väestön ikääntyminen ei kuitenkaan ole koskenut vain kaupunkitaajamia, sillä kaikista ikääntyneistä noin 40 prosenttia asuu suurempien väestökeskittymien ulkopuolella. Tilanne tulee kuitenkin tulevaisuudessa muuttumaan, sillä merkittävä osa vanhimpien ikäluokkien määrällisestä kasvusta tapahtuu kaupunkialueilla.

Vuosien 2004 ja 2014 välillä suuret ikäluokat ovat siirtyneet eläkkeelle ja samalla yli 65-vuotiaiden ikäluokat ovat keskittyneet aiempaa voimakkaammin kaupunkimaisille alueille. Vuonna 2014 yli 65-vuotiaista 63 % asui kaupunkimaisella alueella. Tästä huolimatta ikääntyneet asuvat toistaiseksi enemmän maaseudulla kuin koko väestö keskimäärin.

Etenkin ulommalla kaupunkialueella on selvästi aiempaa enemmän väestöä, joka tulee ikääntymään lähitulevaisuudessa. Kaupunkiseutujen taajamissa asuvista ikääntyneistä lähes 30 prosenttia asuu autovyöhykkeellä, eli väljillä omakotitaloalueilla, joissa arkiliikkumiseen tarvitaan autoa. Vuosina 1945–1949 syntyneet suuret ikäluokat sekä heidän jälkeen syntyneet asuvat vanhempiin sukupolviin verrattuna enemmän kaupunkiseutujen autovyöhykkeillä. Kaupunkialueiden ikääntyneet asuvat useimmin sisemmällä kaupunkialueella kerrostaloasunnoissa ja maaseudun ikääntyneet ydinmaaseudulla erillispienaloissa.

Ikääntyneet muuttavat kahdessa aallossa, muuttovirtoja ohjaavat muutokset asumiseen kohdistuvissa tarpeissa

Ikääntyneiden muuttoalttius on muihin ikäluokkiin verrattuna alhainen, joten merkittävä osa ihmisistä ikääntyy asunnossa, johon oma koti on aiemmissa elämänvaiheissa tehty. Naiset pysyvät todennäköisemmin samassa asunnossa pidempään, mikä johtuu naisten pidemmästä elinajasta. Ikävuosittain tarkasteltuna vain 3–8 prosenttia yli 50-vuotiaiden ikäluokista muuttaa toiseen asuntoon. Muuttaminen toiseen asuntoon on todennäköisintä juuri 50 vuotta täyttäneillä naisilla ja vähäisintä 71–83-vuotiailla miehillä. Ennen 58 ikävuotta asunnonvaihtajia on sekä miehissä että naisissa kutakin ikävuotta kohden yli 2 000 vuodessa. Noin 68 ikävuoden kohdalla asunnonvaihtajien määrä ikävuotta kohden jää molempien sukupuolten kohdalla tuhanteen ja tätä vanhemmilla muutama satoihin vuodessa.

Ikääntyneiden muuttokeskittymät sijoittuvat kolmannen ja neljännen iän alkuun, n. 60–65-vuotiaisiin sekä yli 75-vuotiaisiin. Merkittävä muuttojen keskittyminen tiettyihin sijainteihin tapahtuu vasta vanhimmissa ikäluokissa. Neljännen iän jälkimmäinen muuttoaalto, jossa muutetaan palveluasuntoihin tai muihin erityisesti ikääntyneille tarkoitettuihin asumismuotoihin, on yleensä pakon sanelemaa.

Ikääntyneet muuttavat harvoin kokonaan uuteen asuin ympäristöön eli vaihtavat kaupunkia tai muuttavat maaseudulta suureen kaupunkiin, vaan muutossa on useimmiten kyse muutosta sopivampaan asuntoon tutulla asuinalueella. Nettomuuton perusteella kaupunkimaiset asuin ympäristöt vetävät ikääntyneitä ikäluokkia voimakkaimmin puoleensa. Asuinalueen yhteydet ja palveluiden saavutettavuus ohjailevat ikääntyneiden muuttovirtoja. Eniten muutetaan jalankulkuvyöhykkeelle ja poistutaan autovyöhykkeeltä

Yksilötasolla ikääntyneet tekevät ratkaisut asuinpaikastaan omien mieltymystensä tai tarpeidensa perusteella. Eri ikääntymisen vaiheissa asumiseen liittyvät ratkaisut perustuvat selkeästi erilaisiin tarpeisiin. Juuri eläköityneet voivat arvioida oman asuinpaikkansa riippumatta työpaikan sijainnista. Tämä näkyy erityisesti Helsingin keskustaajamassa, joissa 65–74-vuotiaiden ikäluokassa on enemmän pois-muuttoa kuin tulomuuttoa. Osa ikääntyvistä jää aloilleen ja haluaa asua omassa kodissa mahdollisimman pitkään, osa varautuu vanhuuteen ennakoiden ja muuttaa sopivampaan asuntoon tai parempaan sijaintiin. Nämä yksilötason päätökset heijastuvat ikääntyneiden alueelliseen jakaumaan.

Ikääntyneet asuvat keskimääräistä vanhemmissa asuinrakennuksissa, joten tulevaisuudessa haasteena on asuntojen ylläpito

Paikallaan ikääntymisen tukeminen, erilaisten asumispalveluiden lisääminen ja laitoshoidon osuuden pienentäminen ovat olleet ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman ja laajemmin ikääntymistä koskevan politiikan keskeisiä tavoitteita. Ikääntyneiden määrän kasvaessa voimakkaasti alueellisten ja sijaintiin perustuvien tekijöiden huomioiminen nousee keskeiseksi, kun näitä tavoitteita toteutetaan. Ikääntyneet asuvat vanhemmissa rakennuksissa kuin väestö keskimäärin ja ovat aliedustettuja kaupunkiseutujen uusissa kerrostaloissa. Vain noin kahdeksasosa uusien talojen asukkaista on yli 65-vuotiaita ja vain joka kymmenes yli 65-vuotias asuu vuoden 2000 jälkeen valmistuneessa rakennuksessa. Maaseudun taajamissa uudet kerrostalot ovat kuitenkin ikääntyneiden suosiossa. Vanhan rakennuskannan kohdalla esimerkiksi hissittömyys tai asuinalueen heikko saavutettavuus muulla kuin autolla tekevät niistä hankalia asuinpaikkoja, kun liikkumiskyky heikkenee.

Vaikka osa ihmisistä ennakoi ja muuttaa elämänvaiheeseen sopivaan asuntoon jo ennen eläkeikää, hyvin moni jää samaan suureen asuntoon, jossa on aiemmissa elämänvaiheissa vietetty lapsiperhe-elämää. Tämän tutkimuksen tulosten perusteella erityisesti omistusasunnoissa ikääntyneiden asukaspysyvyys on korkealla tasolla. Tästä kertoo myös se, että ikääntyneiden yleisin talotyyppi on pientalo, joissa asuu 46 prosenttia kaikista ikääntyneistä sekä se, että ikääntyneiden asumisväljyys on keskimääräistä korkeampi, 53 neliometriä henkeä kohden. Lähitulevaisuudessa entistä useammassa vanhassa, erilaisia remontteja ja ylläpitoa tarvitsevassa pientalossa asuu yli 64-vuotiaita asukkaita, joilla toisaalta voi olla halua panostaa asumisen laatuun, mutta toisaalta tarvetta saada ulkopuolista apua asumiseensa ja kiinteistön ylläpitoon.

Asukaspysyvyydessä on havaittavissa vain pieniä aluetyyppien välisiä eroja. Matalin asukaspysyvyys on harvaan asutun maaseudun vuokra-asunnoissa ja korkein omistusasunnoissa ydinmaaseudulla, maaseudun paikalliskeskuksissa sekä sisemmällä kaupunkialueella. Leskeksi jäämisestä johtuen etenkin ikääntyneet naiset ja vanhimpien ikäluokkien edustajat asuvat keskimääräistä useammin yksin. Yksin asuvat ikääntyneet ovat keskittyneet keskustoihin, eli sisemmälle kaupunkialueelle ja maaseudun paikalliskeskuksiin, joissa myös ikääntyneiden naisten määrä on suuri.

Kaupunkien ja maaseudun kehitys eriytyy myös ikärakenteessa

Ikääntyneiden asumisen lisäksi toinen yhteiskunnallinen haaste on eri alueiden ikääntyminen ja tämän heijastuminen mm. aluetalouteen, palveluverkkoon, huoltosuhteeseen sekä työllisyyteen. Kaupunkimaisten ja maaseutumaiden alueiden väestörakenteet poikkeavat merkittävästi toisistaan, joten niiden ikääntymiskehitys on hyvin erilaista.

Tässä tutkimuksessa ei tarkasteltu ikääntymisen taloudellisia vaikutuksia tai heikentyneen huoltosuhteen seurauksia, mutta eri aluetyyppien erilaiset väestöpyramidit antavat hyvän kuvan siitä miten eri tavoin ikääntyminen tapahtuu erityyppisillä alueilla. Erityisesti maaseudun harvaan asutuilla alueilla sotien jälkeen syntyneet suuret ikäluokat ovat viimeinen suuri ikäluokka, eivätkä seuraavat sukupolvet korvaa näiden poistumaa työmarkkinoilta tai asuta näiden jälkeen jättämiä asuntoja. Ikääntyneiden muuttoliike haja-asutusalueelta kohdistuu läheisiin pieniin ja keskisuuriin taajamiin, eli maaseudun keskuksiin. Nämä ovat useimmiten tuttuja kuntakeskuksia, joissa haja-asutusalueella asuvat ovat tottuneet asioimaan. Tämä on johtanut siihen, että erityisesti maaseudun taajamat ja suuremmat paikalliskeskukset ikääntyvät voimakkaasti sekä paikallaan ikääntymisen että ikääntyneiden muuttoliikkeen kautta. Maaseudun paikalliskeskuksista onkin muodostunut ikääntyneiden keskittymiä, joissa on kaupunkimaaseutuluokista eniten ARAn tukemaa ikääntyneille kohdennettua asumista, pääosin tehostettua palveluasumista. Suurten ikäluokkien ikääntyminen mahdollistaa näiden taajamien palvelutason ylläpidon ja kehittämisen sekä tarjoaa työtä ikääntyneille kohdistettujen palvelujen ja niihin liittyvien toimintojen piirissä.

Maaseudun paikalliskeskukset ja etenkin pienemmät kuntakeskukset ovat kuitenkin haasteen edessä sen suhteen, miten sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistus vaikuttaa lähipalveluihin. Maaseudulla suurin haaste on ikääntyneiden korkea osuus väestöstä, joka korostuu suurten ikäluokkien ikääntyessä ja nuorten ikäluokkien jäädessä pieniksi. Mikäli kattavat terveyspalvelut keskittyvät suurimpiin keskuksiin, nämä maakuntien kakkos- ja kolmoskeskukset saattavat menettää vetovoimansa ikääntyneiden keskuudessa. Seurauksena voi olla ikääntyneiden muuton suuntautuminen yhä suurempiin keskuksiin,

joissa ikääntyneiden monipuoliset palvelutarpeet voidaan täyttää. Ikääntyneiden eniten toivomat oman asuinalueen palvelut ovat pankki, posti sekä ikääntyneiden palvelut kuten terveyspalvelut.

Suurten ikäluokkien asumisvalinnat vaikuttavat kaupunkien ikääntymiseen

Nykytilanteen huomioiden on selvää, että ikääntyneiden määrällinen kasvu tulee kohdistumaan aluetyypistä riippumatta kaikkialle, mutta ikääntyneiden suhteellisen osuuden kehitys riippuu kaupunkiseutujen kokonaiskehityksestä ja muista paikallisista tekijöistä. Kasvavilla yliopistokaupunkiseuduilla ja sisemillä kaupunkialueilla nuoret ovat selvästi suurin ikäluokka, kehysalueilla lapset ja ulommalla kaupunkialueella keski-ikäiset. Kaupunkiseuduilla ikääntyneiden alueellinen sijoittuminen vaihtelee myös ikäluokasta riippuen. Kaikkein vanhimmat ikäluokat keskittyvät nykytilanteessa selvemmin keskustoihin ja tietyille asuinalueille, kun taas juuri eläkeiän saavuttaneet asuvat enemmän hajallaan eri puolilla kaupunkiseutua. Tämä havainto ei välttämättä tarkoita sitä, että suuret ikäluokat keskittyisivät jatkossa samalla tavoin, vaan kyse voi olla myös siitä, että ennen sotia syntyneet sukupolvet ovat jo aiemmissa elämänvaiheissa asettuneet asumaan selkeämmin joko keskustoihin tai maaseudulle. Nykyisenkaltainen kaupunkien alueellinen kasvu lähiöineen, pientaloalueineen ja kehysalueineen on tapahtunut vasta suurten ikäluokkien asuntomarkkinoille tulon jälkeen, joten aiempien sukupolvien asuinpaikkoja koskevat ratkaisut on tehty täysin erilaisessa alue- ja yhdyskuntarakenteessa.

Ikääntyneiltä kysyttäessä selvästi nykyistä suurempi osuus ikääntyneistä asuisi mieluiten kerrostalossa ja keskustassa. Nykyisessä elämäntilanteessa suurten taajamien 65–74-vuotiaista 60 % asuisi mieluiten kerrostalossa ja 75–84-vuotiaista 70 %. 75–84-vuotiaista peräti puolet asuisi mieluiten kaupungin keskustassa tai alakeskuksissa, kun kyselyyn vastanneista tällä hetkellä vain neljännes asui näillä alueilla. Pientalossa haluaisi asua harvempi ikääntynyt kuin tällä hetkellä asuu ja nekin jotka haluavat asua pientalossa, suosisivat ennemmin taloyhtiömuotoista pientaloa, rivitaloa tai vastaavaa kuin omakotitaloa. Asumistoiveiden yleinen urbanisoituminen sekä ikääntyneiden asumiskriteerit, kuten kaupan saavutettavuus kävellen ja asumisen vaivattomuus, ohjaavat ikääntyneidenkin muuttoliikettä entistä enemmän keskustoihin. Suurilla kaupunkiseuduilla alakeskukset ovat ikääntyneille ympäristönä houkuttelevia ja keskustoja edullisempia.

Matalan muuttoalttiuden vuoksi on odotettavissa, että yli 75-vuotiaita on tulevaisuudessa selvästi aiempaa enemmän eri puolella kaupunkiseututaajamaa keskustojen ulkopuolella. Tässä ja aiemmassa (Rehunen ym. 2016) tutkimuksessa tehtyjen laskelmien mukaan kaupunkiseutujen sisemmän kaupunkialueen yli 75-vuotiaiden määrä tulee kasvamaan lähes 200 000 ihmisellä vuoteen 2040 mennessä ja kaupunkiseutujen autovyöhykkeillä saman ikäluokan määrä kasvaisi yli 50 000 asukkaalla.

Tässä raportissa esitetyt ennakoitilaskelmat perustuvat havaittuihin muuttoalttiuksiin, jotka voivat muuttua uusien sukupolvien erilaisten elämäntyylien myötä tai esimerkiksi palvelurakenteen muutoksista johtuen. Ikääntyneiden elämänvaiheessa tapahtuvat muutokset voisivat periaatteessa olla sykäys korkeampaan muuttoalttiuteen. Lisääntyvä muuttoalttius tarkoittaisi ikääntyneiden asumistoiveiden perusteella sitä, että ikääntyneiden keskusta-asuminen tulisi lisääntymään tässä raportissa esitettyjä laskelmia enemmän. Tämä tarkoittaisi erityisesti kaupunkiseutujen autovyöhykkeeltä keskustoihin suuntautuvan muuton lisääntymistä.

Suurten ikäluokkien ikääntyminen ja samalla tapahtuva ikääntyneiden palvelurakenteiden muutos vaikuttavat myös palveluasumisen ja laitoshoidon asiakaspaikkojen tarpeeseen kunnissa. Väestöennusteen perusteella palveluasumisen ja laitoshoidon asiakaspaikkoja tarvitaan lisää suurissa kaupungeissa, mutta suuressa osassa maata tarve pienenee, mikäli kotona asumisen osuus kasvaa.

Alueita koskeva tieto on tärkeää, kun etsitään toimivia ratkaisuja ikääntyneiden asumispalvelujen järjestämiseksi

Ikääntyneet eivät ole yhtenäinen samankaltaisesti toimiva ryhmä, vaan joukko ihmisiä, joita yhdistää sama elämänvaihe sekä ikääntymisen tuomat mahdollisuudet ja rajoitteet. Yhteiskunnan kannalta ikääntyneet muodostavat joukon, jonka valinnat ja tarpeet edellyttävät varautumista koska niihin liittyy julkista palveluiden tuottamista sekä varojen käyttöä. Alueelliset tarkastelut ovat tärkeitä, koska ikääntymiseen varautuminen edellyttää tietoa siitä, missä määrin suuret ikäluokat jäävät nykyisille paikoilleen ja missä määrin he hakeutuvat elämänvaiheen näkökulmasta sopivampiin asuntoihin ja asuinympäris-

töihin. Ikääntyminen kohdistuu erityyppisille alueille eri tavoin ja samalla erityyppiset alueet soveltuvat ikääntyneiden tarpeisiin vaihtelevasti.

Ikääntyneille suunnattujen asumisratkaisujen suunnittelussa on keskeistä palvelu- ja tukijärjestelmän muodostaminen asumisen ympärille (Hynynen 2015). Jatkossa suureksi haasteeksi nousee se, miten olemassa olevia asuinalueita voidaan muuttaa vastaamaan ikääntyneiden tarpeita, kun yhä useampi ikääntynyt asuu alueella, jota ei ole rakennettu erityisesti ikääntyneille sopivaksi.

Tulevaisuudessa asuinalueiden tulisi mukautua asuttamaan entistä suurempi määrä ja osuus ikääntyneitä sekä tarjoamaan heidän tarvitsemiaan palveluita. Asuinalueiden yhdyskuntarakenteelliset erot kuitenkin jo lähtökohtaisesti tarkoittavat sitä, etteivät samat tavat palveluiden, esteettömyyden ja virikkeellisuuden järjestämiseen ole mahdollisia kaikille alueille. Koska useimmissa tapauksissa saman kunnan sisällä on monen tyyppisiä alueita, on myös paikallistasolla suunniteltava useita toimintamalleja ja ratkaisuja, jotta eri alueiden erityispiirteet tulevat huomioiduksi. Tässä raportissa esitetyt tarkastelut tarjoavat tietoa erilaisten aluetyyppien merkityksestä valtakunnan tasolta paikallistasolle.

Ikääntyneiden asumispalveluita on tällä hetkellä ikääntyneiden määrään suhteutettuna paljon maaseudun paikalliskesköksissä, mutta vähän kaupunkien kehysalueilla ja autovyöhykkeellä, joissa asuu enenevässä määrin yli 65-vuotiaita. Kyse on osittain sukupolvien välisistä sijaintieroista. Maaseudun taajamissa palvelujen tarve tulee vähentymään, kun taas kaupunkiseuduilla kasvamaan. Koska suuria ikäluokkia asuu tällä hetkellä paljon omakotitaloissa autovyöhykkeellä ja ikääntyneiden muuttoalttius on pientä, on odotettavissa, että näillä alueilla ikääntyneiden palveluiden tarve tulee kasvamaan.

Kaupungeissa asumispalvelujen yhdyskuntarakenteellisesti parhaat sijainnit löytyvät toiminnoiltaan sekoittuneilta alueilta, joissa on monipuoliset liikkumismahdollisuudet ja hyvä saavutettavuus eri kulkumuodoilla. Tyypillisesti nämä alueet sijaitsevat kaupunkien keskustoissa ja niiden reunoilla sekä pienemmissä alakesköksissä. Maaseudulla asumispalvelujen näkökulmasta parhaat sijainnit ovat keskittyneet taajamakeskүksiin.

Palvelualueet tiiviiseen rakenteeseen, liikkuvat palvelut autovyöhykkeelle

Paikkatietoaineistojen avulla tehdyt tarkastelut voivat auttaa löytämään kaupunkiseuduilta ikääntyneiden palvelualueiden kehittämiseen parhaiten soveltuvat alueet. Tällaisia ovat alueet, joihin ikääntyneet tulevaisuudessa keskittyvät ja joissa asuinympäristö ja rakennuskanta sopivat esteettömien ja monimuotoisten asumisratkaisujen kehittämiseen sekä itsenäiseen liikkumiseen ja asiointiin. Lähtökohtaisesti jo olemassa olevat alueluokitukset auttavat rajaamaan yhdyskuntarakenteesta palvelualueille otollisimmat alueet.

Ensisijaisesti kriteerit täyttäviä alueita ovat kaupunkien keskustat ja alakeskүkset, joiden jalankulkuvyöhykkeet on rajattu alueiksi, joissa lähipalvelut, työpaikat ja asuminen muodostavat sekoittuneen rakenteen jalankulun mittakaavassa. Koska ikääntyneiden määrä kasvaa myös keskustojen ulkopuolella, palvelujen saavutettavuuden kannalta ikääntyneiden palvelualueiden tulisi sijaita hajautetusti kaupunginosissa. Mikäli palveluja keskitetään vain muutamiin paikkoihin, jää helposti katvealueita, joista etäisyydet muodostuvat liian pitkiksi. Koettu lähiympäristö saattaa eläkkeelle jäämisen aikaan olla vielä laaja, mutta vanhemmissa ikäluokissa lähiympäristö kutistuu rollaattorietäisyydeksi, jossa 200 metriä on jo pitkä etäisyys. Ikääntyneiden määrän kasvu on myös mahdollisuus kehittää asuinalueita entistä viihtyisämmiksi kaikille.

Palveluiden suunnittelun lähtökohdat tulevat jatkossa olemaan eri alueilla yhä erilaisemmat. Kasvukeskүksissä paine tulee kohdistumaan ensisijaisesti palveluiden riittävyyteen, haja-asutusalueella puolestaan niiden saavutettavuuteen. Etenkin maaseudulla kotiin tuotujen palveluiden merkitys korostuu. Joukkoliikenteen palvelujen turvaamiseksi haja-asutusalueilla tulee kehittää joustavampaa ja taloudellisempaa palveluliikennettä.

Joukkoliikennepalvelujen ja palvelujen saavutettavuuden näkökulmasta autovyöhykkeellä omakotilaossa asuvien ikääntyneiden määrän kasvu tulee olemaan haaste, sillä näiden alueiden palvelurakenne perustuu pääasiassa yksityisautolla liikkumiseen. Tulevien vuosien ratkaistava asia onkin, kuinka autovyöhykkeellä asuville on mahdollista tarjota paikallaan ikääntymisen mahdollisuuksia. Ratkaisuja etsittäessä auton merkitys autovyöhykkeellä asuvalle ikääntyneelle on hyvä ottaa huomioon. Autojen kehityksessä itseohjautuviksi auton käyttöä voidaan ehkä tulevaisuudessa jatkaa myöhemmälle iälle. Autovyöhykkeellä myös yhteisöllisyyden ja naapuriavun edistäminen voivat edesauttaa omassa kodissa asumista.

Ikääntyneiden tarpeet huomioiden suunniteltu asuinalue on hyvä ympäristö kaikille asukkaille

Esteetön ja itsenäistä arkielämää tukeva ympäristö koostuu monesta osasta, joita ovat muun muassa asuntojen soveltuvuus ja muunneltavuus, toimivat liikenneyhteydet, lähipalveluiden sijainti kävelyetäisyydellä sekä ympäristö, jossa liikkuminen on helppoa ja turvallista. Ikääntyneiden omatoiminen eläminen kotona edellyttää, että sekä asuntoon että lähiympäristöön liittyvät tekijät ovat kunnossa. Tämän toteuttaminen edellyttää yhdyskuntasuunnittelulta ikääntyneiden tarpeet huomioon ottavaa otetta, jossa tehdään yhteistyötä kaavoituksen, rakentamisen ja palveluiden suunnittelun välillä.

Ikääntyneiden kannalta on tärkeää, että liikkuminen kodin lähiympäristössä, pihassa sekä itse asunnossa on vaivatonta ja turvallista. Fyysisen toimintakyvyn heikkenemisen vuoksi ikääntyneille soveltuva asuinympäristö asettuu ihmisen mittakaavaan ja on ominaisuuksiltaan esteetön. Esteettömyyden huomioimisesta suunnittelussa ei ole millekään ikäryhmälle haittaa, vaan päinvastoin muutkin kuin ikääntyneet hyötyvät siitä, että ympäristössä liikkuminen on sujuvaa. Toisaalta suunnittelussa tulisi ottaa huomioon myös ikääntyneiden heikentyvä toimintakyky liittyen näkö- ja kuuloaistiin sekä muistiin. Esimerkiksi vanhusten herkistyminen melulle voi olla suurempi koska kuulon heiketessä äänten erottelukyky heikkenee.

Kaupungeissa rakenteeltaan tiivis ja toiminnoiltaan sekoittunut asuinympäristö tarjoaa parhaat edellytykset esteettömyyden toteutumiselle, sillä päivittäinen liikkumistarve pienenee kun palveluiden saatavuus on parempi. Tiiviin alueen palvelutarjonta on mahdollista kehittää monipuoliseksi, jolloin asuinympäristö tarjoaa erilaisia harrastamahdollisuuksia, kulttuuripalveluita ja vapaamuotoisia aktiviteetteja. Toiminnoiltaan sekoittunut asuinympäristö on siis tavoiteltava myös muiden kuin ikääntyneiden näkökulmasta. Jalankulkijan mittakaavassa suunniteltu ympäristö on elävää ja viihtyisää ja toimiva katutila luo puitteet vuorovaikutukselle ja yhteisöllisyydelle. Lyhyemmät etäisyydet laajentavat myös kävelyn ja pyöräilyn mahdollisuuksia arkiliikumisessa.

Erityisesti suurten ikäluokkien ikääntymisen myötä aktiivisten, kolmannen iän saavuttaneiden ikääntyneiden määrä kasvaa. Toimintakykyiset eläkeläiset tulevat lähivuosina muodostamaan merkittävän, koko yhteiskunnan toimintaan vaikuttavan ryhmän, joka luo uutta kysyntää ja uusia markkinoita erilaisille palveluille. Ikääntyneiden aktiivisuus ja ostovoima voivat omalta osaltaan olla tiiviin, elävän yhdyskuntarakenteen voimavara.

Kasvukeskuksissa keskustojen ulkopuolisilla alueilla sijaitsevat kerrostaloalueet ovat liikkumisen näkökulmasta joukkoliikennevyöhykkeitä, jotka tarjoavat suhteellisen monipuoliset mahdollisuudet liikkua eri kulkuvälineillä. Vanhempien kerrostaloalueiden haasteena on rakennuskannan ikä sekä esteettömyyskysymykset, joita ei aikakauden rakennuksissa ole välttämättä huomioitu. Yksi tapa mahdollistaa samalla asuinalueella asuminen on uudistaa alueita täydennysrakentamalla, jolloin ikääntyneille soveltuvia asuntoja saadaan enemmän ja muutto asuinalueen sisällä onnistuu paremmin. Joukkoliikennevyöhykkeen kerrostaloalueilla on lähtökohtaisesti hyvät edellytykset toimia ikääntyneiden palvelualueina erityisesti tiiviisti rakennetuilta osiltaan. Alueiden uudistuminen myös lisää alueen väestöpotentiaalia ja asiakaskuntaa lähipalveluille sekä ikääntyneiden palveluille. Uusien asuntojen hintataso suhteessa vanhoihin asuntoihin voi kuitenkin joissain tapauksissa muodostua esteeksi ikääntyneen asunnonvaihdolle.

Yksinomaan ikääntyneille suunnattujen asuntojen rakentaminen ei ole pitkällä tähtäimellä kestävin ratkaisu, koska ikääntyneiden määrän kasvu pysähtyy tulevaisuudessa. Asuntojen tulisi olla joustavia ja soveltuvia eri elämänvaiheiden asumistarpeisiin. Ikääntyneiden palvelut ja ikääntyneille tarkoitettu toiminta voidaan toteuttaa alueesta riippuen joko alueella tai tuoda alueelle. Ikääntyneiden kriteerit hyvälle asuinalueelle ovat samoja, joita pidetään yleisesti hyvän asuinalueen ominaisuuksina. Samalla kun tehdään ikääntyneille sopivia asuinalueita, rakennetaan hyvin todennäköisesti muutenkin hyvää yhdyskuntarakennetta, jossa on huomioitu monipuoliset asumistarpeet sekä liikkuminen ja lähipalvelut. Vetovoimainen ja miellyttävä ympäristö houkuttelee yhtä lailla ikääntyneitä kuin se vetää puoleensa muutakin väestöä. Yhdyskuntarakenteellisesti hyvistä sijainneista on kuitenkin erityisesti kasvavilla kaupunkiseuduilla niukkuutta, joten asuntojen hinnat saattavat muodostua esteeksi ikääntyneiden muutolle keskustojen palvelutaloihin tai esteettömiin asuntoihin.

Suunnittelun laaja-alaisuus ja asuinalueiden muunneltavuus nousevat avainasemaan

Koska ikääntyneille sopiva asuinalue näyttäytyy hyvänä asuinalueena myös muun väestön kannalta, korostuu yhdyskuntasuunnittelussa laaja-alainen näkökulma. Suunnittelua ei ole mielekästä kohdistaa vain yhteen ikä- tai kohderyhmään, koska silloin riskinä on se, että luodaan vain yhtä ryhmää kapea-alaisesti palvelevia ympäristöjä. Tällaiset ympäristöt osoittautuvat erityisen ongelmallisiksi silloin, kun alueen väestön ikärakenteessa tapahtuu huomattavia muutoksia.

Uusien asuinalueiden suunnittelussa ikääntyneiden tarpeet voidaan ottaa helpommin huomioon. Yhä useampi ikääntynyt tai ikääntyvä asuu kuitenkin tällä hetkellä alueella, jota ei ole rakennettu erityisesti ikääntyneille sopivaksi. Jatkossa suunnittelun haasteeksi nouseekin se, kuinka olemassa olevia asuinalueita voidaan muuttaa vastaamaan ikääntyneiden tarpeita. Keskeistä asuinalueiden eheyttämisessä on täydennysrakentamisen lisäksi maankäytön ja liikennejärjestelmän suunnittelu entistä tiiviimmin yhtenä kokonaisuutena, jolloin kysymykset saavutettavuuksista eri kulkumuodoilla liitetään heti alusta asti kiinteäksi osaksi suunnitteluprosessia.

Asuinalueiden suunnittelussa avainkysymykseksi nousee se, miten huomioidaan yleisesti ihmisten pidentynyt elinikä, jonka seurauksena ydinperhevaiheen osuus elämäkaaresta lyhenee ja yhä pidempi osa elämästä eletään pienissä asutokunnissa. Asuntosuunnittelussa ja -rakentamisessa, niin uudistustannossa kuin perusparantamisessakin, on tarvetta lisätä sellaista elinkaarilaatua, joka mahdollistaa tilojen muunneltavuuden erilaisten elämäntilanteiden ja ikävaiheiden tarpeiden mukaisesti. Mahdollisuus paikallaan ikääntymiseen on parempi, mikäli asunnon soveltuvuutta voidaan päivittää vastaamaan asukkaan fyysistä toimintakykyä. Asuinalueen monipuolinen asuntotarjonta puolestaan mahdollistaa sen, että elämäntilanteen muutoksen myötä ajankohtaiseksi tuleva muutto voi tapahtua alueen sisällä.

SANASTO

Asumisväljyys	Paljonko asunnossa on neliömetrejä asukasta kohden.
Asuntokunta	Asuntokunnan muodostavat tämän raportin analyysseissä kaikki samassa asunnossa asuvat henkilöt.
Esteettömyys	Fyysinen esteettömyys: ympäristön, infrastruktuurin sekä käytössä olevien varusteiden ja palvelujen hyvä saavutettavuus ja helppokäyttöisyys.
Haja-asutusalue	Taajaman ulkopuolinen alue.
Ikääntynyt	65 vuotta täyttänyt henkilö.
Muuttoalttius	Suhdeluku, kuvaa muuttaneiden osuutta ikäluokan kokonaismäärästä
Nettomuutto	Alueelle muuttaneiden ja alueelta pois muuttaneiden määrän erotus.
Palvelualue	Erilaisista asumisen ja palveluiden vyöhykkeistä muodostuva toiminnallinen alue, joka tarjoaa esimerkiksi asumisratkaisuja, asumiseen ja hoivaan liittyviä palveluja sekä hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa ja palveluja.
RHR	Väestötietojärjestelmän rakennus- ja huoneistorekisteri.
Suuret ikäluokat	Sotien jälkeen eli vuosina 1945–1949 syntyneet ikäluokat.
Tavallinen palveluasuminen	Palveluasumismuoto, jossa henkilökunta on paikalla päivällä.
Tehostettu palveluasuminen	Palveluasumismuoto, jossa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden.
Yhdyskuntarakenne	Työssäkäyntialueen, kaupunkiseudun, kaupungin, kaupunginosan tai muun taajaman sisäinen rakenne.
YKR	Yhdyskuntarakenteen seuranta-aineisto.
Yli 65-vuotias	65 vuotta täyttänyt.

LÄHTEET

- Atkins, M. T. & Tonts, M. 2016. Exploring Cities through a Population Ageing Matrix: a spatial and temporal analysis of older adult population trends in Perth, Australia. *Australian Geographer* 47:1. S. 65–87.
- Borg, P. & Keskinen, V. 2016. Yksin, yksilö, yksinelävä? Julk.: Väliniemi-Laurson, J., Borg, P. & Keskinen V. (toim.) Yksin kaupungissa. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki. S. 12–25.
- Esteettömyyden keskus. 2017. Esteettömyys. <<http://www.esteeton.fi>> Esteettömyys>Ihmissen moninaisuus>Ikääntyminen [Päivitetty 19.3.2017.]
- Finne-Soveri, H. 2012. Vanhenemiseen varautuva kaupunki. Esimerkkinä Helsinki. Tampereen Yliopistopaino Oy, Tampere. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen raportti 31/2012
- Helminen, V., Nurmio, K., Rehunen, A., Ristimäki M., Oinonen, K., Tiitu, M., Kotavaara, O., Antikainen, H. & Rusanen, J. 2014. Kaupunki-maaseutu-alueuudistus. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25/2014. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<http://hdl.handle.net/10138/135861>>
- Hynynen, R. 2015 (toim.). Palvelualueen ja ikäystävällisen asuinalueen kehittäminen. Ympäristöministeriön raportteja 5/2015. Ympäristöministeriö, Helsinki. <<http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B3EB1D152-BD19-4064-B1DD-F88B7B71E867%7D/107817>>
- Iecovich, E. 2014. Aging in place: From theory to practice. *Anthropological Notebooks*, 20:1. S. 21–33.
- KIRA-foorumi & KÄKÄTE-projekti 2012. Ikääntyminen ja asuminen 2012. KIRA-foorumin ja KÄKÄTE-projektin Ikääntyminen ja asuminen 2012-tutkimus. <<http://www.ikateknologia.fi/fi/julkaisuja/kakate-tutkimukset.html>>
- Jolanki, O., Leinonen, E., Rajaniemi, J., Rappe, E., Räsänen, T., Teittinen, O., & Topo, P. 2017. Asumisen yhteisöllisyys ja hyvä vanhuus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 47/2017. <<http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=20103>>
- Jones, A., De Jonge, D. & Phillips, R. 2008. The role of home maintenance and modification services in achieving health, community care and housing outcomes in later life. Australian Housing and Urban Research Institute. Queensland Research Centre, Australia. AHURI Final Report 123.
- Junnto, A. 2007. Suomalaisten asumistoiveet ja mahdollisuudet. Tulot ja Kulutus. Tilastokeskus, Helsinki. 153 s.
- Karisto, A. & Haapola, I. 2013. Generations in ageing Finland: Finding your place in the demographic structure. Julk.: Komp, K. & Johansson, S. (toim.) Population ageing from a lifecycle perspective: Critical and international approaches. Policy Press, Bristol. S. 45–64
- Kohijoki, A.-M. 2013. Onko kauppa kaukana? Päivittäistavarakaupan palvelujen saavutettavuus Turun seudulla - Ikääntyvien kuluttajien näkökulma. Sarja/Series A-15:2013. Turun kauppakorkeakoulu, Turku. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-249-339-2>>
- Kotilainen, A., Shemeikka, P. & Helminen, V. 2016. Hissit kartalle? – Rakennustietoaaineistojen kartoitus ja yhdistäminen. Ympäristöministeriön raportteja 12/2016. Ympäristöministeriö, Helsinki. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-4600-8>>
- Kytö, H., Aatola, L., Tuorila, H. & Lehtinen, A.R. 2003. Kauas kaikki karkaa – vai karkaako? Palvelut tietoyhteiskunnassa - tutkimuskokonaisuuden yhteenvetoraportti. Julkaisuja 14/2003. Kuluttajatutkimuskeskus, Helsinki.
- Kytö, H. 2012. Lähipalvelujen merkitys kasvaa väestön ikääntyessä. Tilastokeskus, Helsinki. Hyvinvointikatsaus 2/2012. <http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-06-04_002.html>. [Päivitetty 4.6.2012.]
- Kytö, H. & Kral-Leszczynska, M. 2013. Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät – tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 76. Vammalan Kirjapaino Oy, Sastamala. <http://www.kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_76_net.pdf>
- Liikennevirasto. 2012. Henkilöliikennetutkimus 2010–2011, Suomalaisten liikkuminen. Liikennevirasto, Helsinki. 98 s.
- Michael, Y. L., Green, M. K. & Farquhar, S. A. 2006. Neighborhood design and active aging. *Health Place* 12(4): 734–740.
- OECD. 2003. Ageing, Housing and Urban Development. OECD Publishing, Paris.
- OECD. 2015. Ageing in Cities, OECD Publishing, Paris.
- Pajunen, A. & Ruotsalainen, K. 2012. Suuret ikäluokat eläkeikässä. Hyvinvointikatsaus 1/2012. Tilastokeskus, Helsinki. <http://www.stat.fi/tup/hyvinvointikatsaus/hyka_2012_01.html> [Päivitetty 6.6.2012.]
- Peltonen, J. 2007. ARA-asuntojen käyttötilanne ja asukaspsyhyvyys 2000–2005. Seurantamenetelmän kehittämisen jatkohanke. Ympäristöministeriön raportteja 24/2007. Ympäristöministeriö, Helsinki. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/41456/YMra_24_2007.pdf?sequence=2>
- Poutanen, V.-M., Laurinkari, J. & Hynynen, R. 2008. Ikääntyneiden asumisratkaisut vuoden 2004 Asumis- ja varallisuustutkimuksen valossa. Suomen ympäristö 20/2008. Ympäristöministeriö, Helsinki.
- Rajaniemi, J., Heimonen, S.-L., Sarvimäki, A. & Tiitonen, A. (toim.). 2007. Ikääntyneiden arki. Näkökulmia ikäihmisten arjen kysymyksiin. Oraitia 2/2007. Ikäinstituutti, Helsinki. 121 s.
- Rehunen, A., Reissell E., Honkatukia J., Tiitu M & Pekurinen M. 2016. Sosiaali- ja terveystietopalvelujen tarpeen, käytön ja tuottamisen alueelliset muutokset ja tulevaisuuden vaihtoehdot. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 41/2016.
- Ristimäki, M., Tiitu, M., Kalenoja, H., Helminen, V. & Söderström, P. 2013. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet Suomessa. Jalankulku-, joukkoliikenne- ja autovyöhykkeiden kehitys vuosina 1985–2010. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 32/2013. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<http://hdl.handle.net/10138/41574>>
- Ristimäki, M., Tiitu, M., Helminen, V., Nieminen, H., Rosengren, K., Vihanninjoki, V., Rehunen, A., Strandell, A., Kotilainen, A., Kosonen, L., Kalenoja, H., Nieminen, J., Niskanen, S., Söderström, P. 2017. Yhdyskuntarakenteen tulevaisuus kaupunkiseuduilla - Kaupunkikudokset ja vyöhykkeet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 4/2017. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/176782>>
- Roto, J. 2012. Ikääntyvä, liikkuva väestö – Tulevaisuuden haasteet Euroopan ja Suomen alueille. Teoksessa Hirvonen, T. & Kotavaara, O. (toim.) ESPON tekee tulosta. Nordia Tiedonantoja 1/2012, 13–28. Pohjois-Suomen Maantieteellinen Seura, Oulu. <<http://www.espon.fi/Kuvat/ESPON%20tekee%20tulosta.pdf>>
- Sankari, A. & Jyrkämä, J. (toim.). 2001. Lapsuudesta vanhuuteen, Iän sosiologiaa. Osuuskunta Vastapaino, Tampere. 224 s.
- Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2015. 2017. Tilastoraportti 2/2017. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <<http://www.julkari.fi/handle/10024/131931>>
- Strandell, A. 2017. Asukasbarometri 2016 – Asukaskysely suomalaisista asuin ympäristöistä. Raporttiluonnos. Suomen ympäristökeskus, Helsinki.
- Strandell, A. 2011. Asukasbarometri 2010 – Asukaskysely suomalaisista asuin ympäristöistä. Suomen ympäristö 31/2011. Suomen ympäristökeskus, Helsinki. <<http://hdl.handle.net/10138/37042>>
- Suomen ympäristökeskus. 2016a. Kaupunki-maaseutu-luokitus. <<http://www.ymparisto.fi/kaupunkimaaseutulouokitus>> [Päivitetty 3.2.2016.]
- Suomen ympäristökeskus. 2016b. Kaupunkiseutujen raja. <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Kaupunkiseutujen_raja> [Päivitetty 3.4.2016.]
- Suomen ympäristökeskus. 2016c. Taajamien raja. <http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Taajamien_raja> [Päivitetty 7.12.2016.]

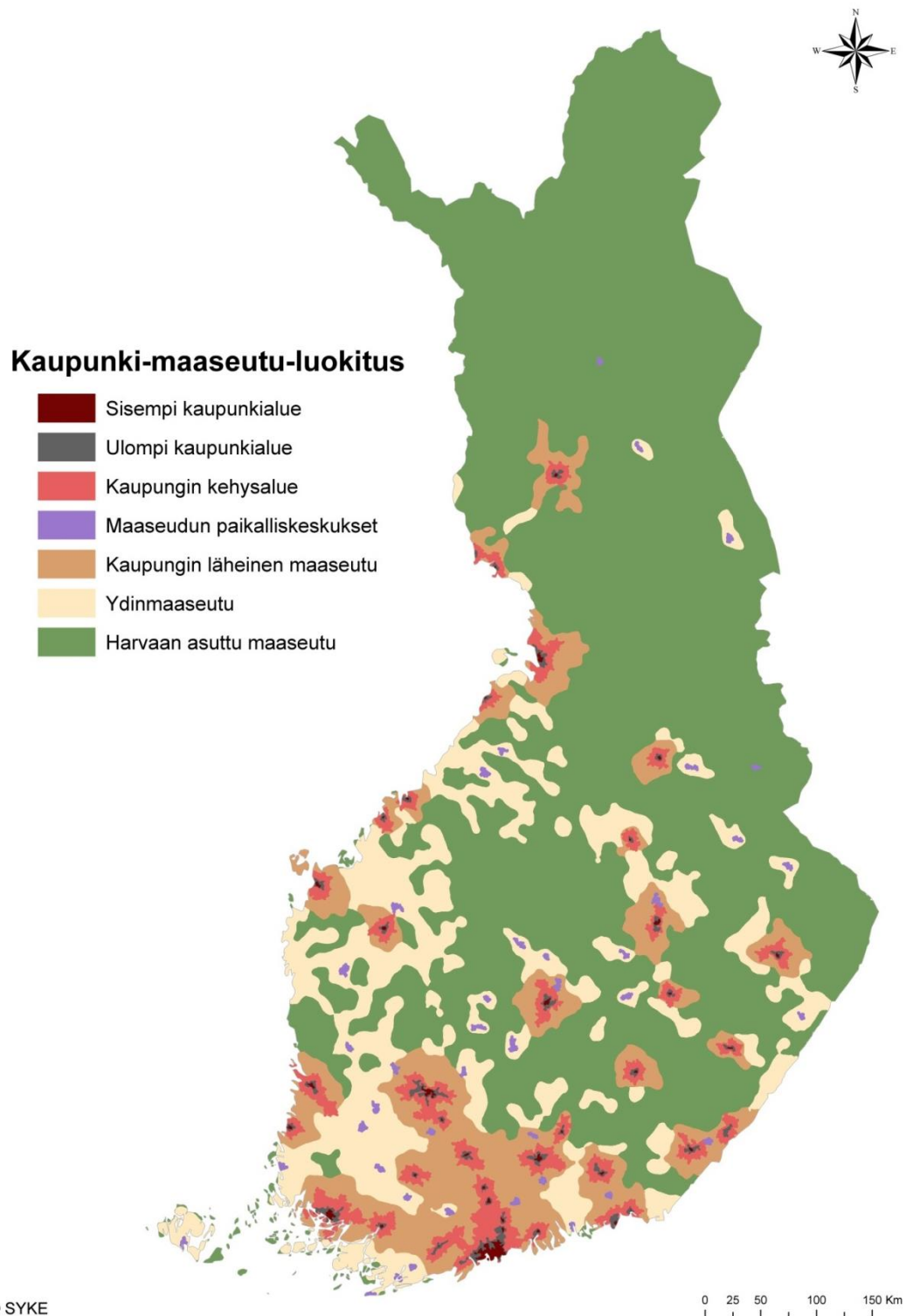
The World Bank (2016). Population ages 65 and above (% of total).
 <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.65UP.TO.ZS?year_high_desc=true> [Päivitetty 27.12.2016.]
 VNP 18.4.2013. Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma vuosille 2013–2017. Ympäristöministeriö, Helsinki.
 Vasunilashorn, S., Steinman, B.A., Liebig, P.S., & Pynoos, J. (2012). Aging in place: Evolution of a research topic whose time has come. *Journal of Aging Research*. doi:10.1153/2012/120952.
 Väyrynen, R. & Kuronen, R. 2015. Sosiaalihuollon laitos- ja asumispalvelut 2014. Tilastoraportti 21. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/127104/Tr21_15.pdf?sequence=4>

TILASTOT, REKISTERIT JA MUUT AINEISTOT

Asukasbarometri 2017. Asukasbarometrin kyselyaineisto. Suomen ympäristökeskus. [Päivitetty 10.4.2017.]
 Kirjastot.fi 2016. Kirjastojen toimipisteet Suomessa. <www.kirjastot.fi> [Päivitetty 6.7.2016.]
 Posti 2015. Postin palvelupisteet Suomessa.
 R-kioski 2015. R-kioskin toimipisteet Suomessa. <www.r-kioski.fi> [Päivitetty 6.7.2016.]
 Sotkanet.fi 2017. Tilastotietoja suomalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <www.sotkanet.fi> [Päivitetty 17.3.2017]
 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2016. Terveyskeskusten toimipisteet Suomessa.
 Tilastokeskus 2014. Yritys- ja toimipaikkarekisteri.
 Tilastokeskus 2015a. Väestö iän (1-v.), sukupuolen, siviilisäädyn ja kielen mukaan alueittain 1990–2015.
 <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/055_vaerak_tau_124.px/?rxid=ffc49243-ae0f-4709-b79d-106dee0feb7f> [Päivitetty 1.4.2016.]
 Tilastokeskus 2015b. Väestöennuste 2015. <http://tilastokeskus.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015-10-30_tie_001_fi.html> [Päivitetty 30.10.2016.]
 Tilastokeskus 2015c. Väestörakenne. Väestö asuinpaikan kaupunki-maaseutu-luokituksen sekä sukupuolen ja iän mukaan 2000–2014.
 <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/050_vaerak_tau_205.px/?rxid=ffc49243-ae0f-4709-b79d-106dee0feb7f> [Päivitetty 6.7.2016.]
 Tilastokeskus 2015d. Taajama-aste alueittain 31.12.2014. Aluejako 1.1.2015.
 <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vaerak/137_vaerak_tau_303.px/?rxid=ffc49243-ae0f-4709-b79d-106dee0feb7f> [Päivitetty 15.10.2015.]
 Tilastokeskus 2016a. Asuntokunnat ja asuntoväestö asumisväljyyden mukaan 1990–2015.
 <http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__asu__asas/022_asas_tau_106.px/table/tableViewLayout1/?rxid=ffc49243-ae0f-4709-b79d-106dee0feb7f> [Päivitetty 24.5.2016.]
 Tilastokeskus 2016b. Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolleet. ISSN=1798-2529. 2015. Helsinki: Tilastokeskus.
 <http://www.stat.fi/til/kuol/2015/kuol_2015-04-14_tie_001_fi.html> [Päivitetty 18.3.2017]
 VTJ/VRK = Väestötietojärjestelmä, Väestörekisterikeskus, PL 70, 00581 HELSINKI.
 YKR / SYKE & TK = Yhdyskuntarakenteen seuranta-aineisto. Suomen ympäristökeskus & Tilastokeskus.

LIITTEET

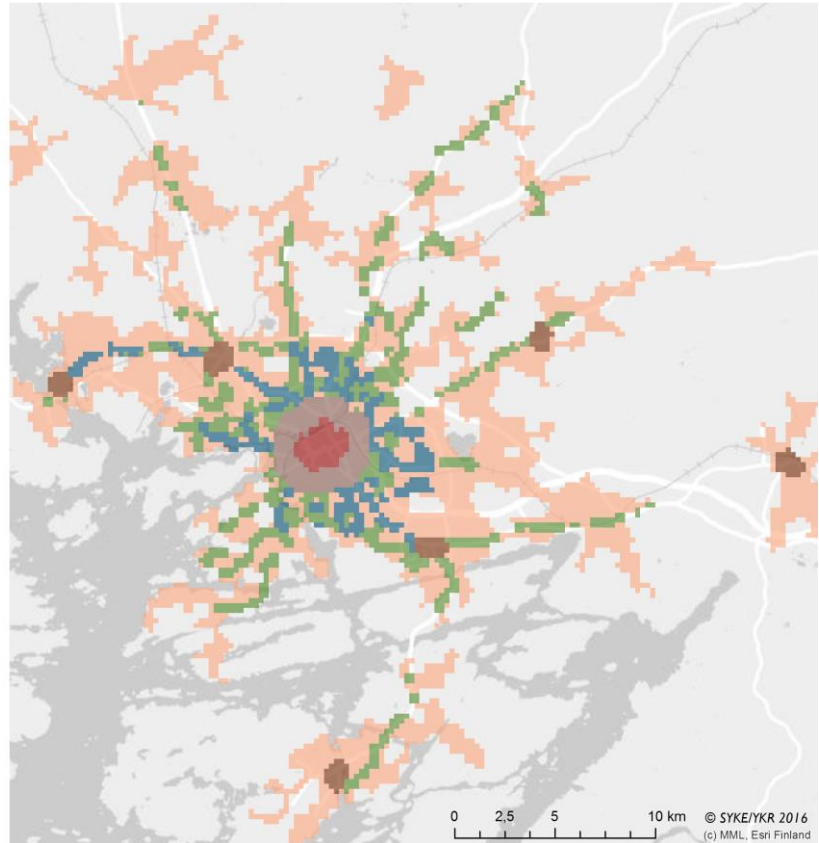
Liite 1. Kaupunki-maaseutu-luokitus

Liite 2. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet Turun kaupunkiseudulla

Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet

- Keskustan jalankuluvyöhyke
- Alakeskuksen jalankuluvyöhyke
- Keskustan reunavyöhyke
- Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke
- Joukkoliikennevyöhyke
- Autovyöhyke

Liite 3. Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeiden kriteerit (Ristimäki ym. 2017) 250x250 metrin ruutuaineiston mukaiseen luokitukseen

Vyöhyke	Kriteeri
Keskustan jalankulku-vyöhyke	Kaupunkiseutujen keskustojen ruudut, jotka kuuluvat YKR-keskustarajaukseen (Rehunen ym. 2014), ja sijaitsevat enintään 1 kilometrin (Helsinki 2 km, Tampere ja Turku 1,5 km) etäisyydellä kaupungin keskipisteestä
Alakeskuksen jalankulku-vyöhyke	YKR-keskustarajauksen luokkaan <i>kaupunkiseudun iso keskus</i> tai <i>kaupunkiseudun pieni keskus</i> kuuluvat ruudut ja niiden naapuriruudut. Helsingistä, Tampereelta ja Turusta mukana vain isot keskukset.
Keskustan reunavyöhyke	Ruudut, jotka sijaitsevat yhden kilometrin etäisyydellä keskustan jalankulkuvyöhykkeen reunasta
Intensiivinen joukkoliikennevyöhyke	Ruudut, joissa joukkoliikenteen vuoroväli enintään 15 min (Helsinki ydinalue: 5 min bussi-/10 min raideliikenteessä; kehysalue 15 min; Turku ja Tampere 10 min) ja kävelyetäisyys bussipysäkillä enintään 250 m, raideliikenteen asemalle 400 m
Joukkoliikennevyöhyke	Ruudut, joissa joukkoliikenteen vuoroväli enintään 30 min (Helsingin ydinalue 15 min; kehysalue 30 min) ja kävelyetäisyys bussipysäkillä enintään 250 m, raideliikenteen asemalle 400 m
Autovyöhyke	Taajama-alueet, jotka eivät täytä muiden vyöhykkeiden kriteerejä

Liite 4a. Laitoshoidossa ja tehostetussa palveluasumisessa olleet yli 75-vuotiaat vuoden 2015 lopussa kunnittain.

Lähde: THL, Sotkanet.fi 2017 & Tilastokeskus, Väestöennuste 2015.

Nykytilan tiedoissa on tarkasteltu vuoden 2015 lopun tilannetta jaoteltuna siten, että on voitu erotella ne ikääntyneet, jotka eivät asu kotona, eli laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat. Nykytilanteessa näihin on laskettu myös terveyskeskusten pitkäaikaisasiakkaat. Liitteen 4 skenaariolaskennassa lähtökohtana on, että jatkossa terveyskeskusten pitkäaikaishoito on poistumassa käytöstä ja näitä asiakkaita ei enää lasketa laitoshoidon kattavuuteen. Tämän takia skenaariolaskennassa kattavuuden lähtötilanne on määritelty ilman terveyskeskusten pitkäaikaisasiakkaita.

Nykytilan kuvaus on tehty vuoden 2015 kuntajakoon perustuen, skenaarioissa käytetään vuoden 2016 kuntajakoa. Ahvenanmaan kunnat eivät ole kummassakaan esityksessä mukana.

Tietosuojan vuoksi alle viiden tapauksen kuntakohtaiset tiedot laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden lukumäärästä eivät ole julkisia. Puuttuva tieto on nykytilan tiedoissa korvattu laskennallisella arvolla kaksi (2), sillä tiedetään, että puuttuvassa kohdassa on 1-4 asiakasta.

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveyskeskusten pitkäaikaisasiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Akaa	1 529	7	31	87	125	8,2 %
Alajärvi	1 160	0	0	124	124	10,7 %
Alavieska	311	0	0	35	35	11,3 %
Alavus	1 407	23	45	90	158	11,2 %
Asikkala	990	0	0	97	97	9,8 %
Askola	336	0	27	0	27	8,0 %
Aura	264	0	0	34	34	12,9 %
Enonkoski	236	0	0	29	29	12,3 %
Enontekiö	171	2	16	2	20	11,7 %
Espoo	13 807	14	144	959	1 117	8,1 %
Eura	1 408	0	28	96	124	8,8 %
Eurajoki	575	0	21	28	49	8,5 %
Evijärvi	316	2	8	24	34	10,8 %
Forssa	2 080	0	14	179	193	9,3 %
Haapajärvi	681	2	0	68	70	10,3 %
Haapavesi	647	0	9	50	59	9,1 %
Hailuoto	132	0	0	16	16	12,1 %
Halsua	181	0	0	15	15	8,3 %
Hamina	2 424	2	35	260	297	12,3 %
Hankasalmi	696	2	0	66	68	9,8 %
Hanko	917	2	0	68	70	7,6 %
Harjavalta	919	0	25	74	99	10,8 %
Hartola	431	0	0	8	8	1,9 %
Hattula	762	0	0	62	62	8,1 %
Hausjärvi	668	0	0	35	35	5,2 %
Heinola	2 446	0	48	163	211	8,6 %
Heinävesi	603	15	0	64	79	13,1 %
Helsinki	43 199	46	1 284	2 655	3 985	9,2 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Hirvensalmi	337	0	0	34	34	10,1 %
Hollola	2 024	2	36	122	160	7,9 %
Honkajoki	211	0	0	19	19	9,0 %
Huittinen	1 325	2	30	117	149	11,2 %
Humppila	264	0	16	28	44	16,7 %
Hyrynsalmi	386	2	0	41	43	11,1 %
Hyvinkää	3 837	19	41	215	275	7,2 %
Hämeenkyrö	1 016	24	0	101	125	12,3 %
Hämeenlinna	7 040	8	232	507	747	10,6 %
Ii	817	0	33	45	78	9,5 %
Iisalmi	2 251	5	47	206	258	11,5 %
Iitti	823	7	0	72	79	9,6 %
Ikaalinen	886	2	0	108	110	12,4 %
Ilmajoki	1 094	2	0	103	105	9,6 %
Ilomantsi	899	2	0	111	113	12,6 %
Imatra	3 467	5	62	189	256	7,4 %
Inari	630	8	0	68	76	12,1 %
Inkoo	490	0	0	49	49	10,0 %
Isojoki	318	0	0	36	36	11,3 %
Isokyrö	567	0	23	30	53	9,3 %
Janakkala	1 549	2	36	92	130	8,4 %
Joensuu	6 432	143	0	511	654	10,2 %
Jokioinen	542	0	14	49	63	11,6 %
Joroinen	571	15	0	29	44	7,7 %
Joutsa	738	0	12	41	53	7,2 %
Juankoski	621	0	0	67	67	10,8 %
Juuka	757	2	0	139	141	18,6 %
Juupajoki	241	0	19	2	21	8,7 %
Juva	967	12	16	76	104	10,8 %
Jyväskylä	9 674	2	212	758	972	10,0 %
Jämijärvi	261	0	0	36	36	13,8 %
Jämsä	2 660	0	60	140	200	7,5 %
Järvenpää	2 358	8	0	174	182	7,7 %
Kaarina	2 457	2	31	246	279	11,4 %
Kaavi	464	0	0	42	42	9,1 %
Kajaani	3 431	20	20	298	338	9,9 %
Kalajoki	1 217	12	0	90	102	8,4 %
Kangasala	2 381	2	87	94	183	7,7 %
Kangasniemi	890	14	7	72	93	10,4 %
Kankaanpää	1 225	0	0	131	131	10,7 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Kannonkoski	231	2	0	29	31	13,4 %
Kannus	505	2	0	47	49	9,7 %
Karjajoki	236	0	0	29	29	12,3 %
Karkkila	867	2	0	73	75	8,7 %
Karstula	611	0	0	16	16	2,6 %
Karvia	351	0	8	28	36	10,3 %
Kaskinen	165	0	0	20	20	12,1 %
Kauhajoki	1 417	0	0	119	119	8,4 %
Kauhava	2 076	2	6	187	195	9,4 %
Kauniainen	905	8	15	39	62	6,9 %
Kaustinen	399	0	0	34	34	8,5 %
Keitele	337	2	0	34	36	10,7 %
Kemi	2 422	7	23	218	248	10,2 %
Kemijärvi	1 266	25	0	103	128	10,1 %
Keminmaa	705	6	0	46	52	7,4 %
Kemiönsaari	968	16	28	52	96	9,9 %
Kempele	868	2	0	62	64	7,4 %
Kerava	2 165	0	27	99	126	5,8 %
Keuruu	1 359	0	24	100	124	9,1 %
Kihniö	295	25	0	2	27	9,2 %
Kinnula	216	0	0	26	26	12,0 %
Kirkkonummi	1 863	8	52	115	175	9,4 %
Kitee	1 531	0	0	183	183	12,0 %
Kittilä	576	8	14	59	81	14,1 %
Kiuruvesi	1 120	2	34	73	109	9,7 %
Kivijärvi	191	0	0	25	25	13,1 %
Kokemäki	966	0	12	88	100	10,4 %
Kokkola	3 976	8	54	278	340	8,6 %
Kolari	408	0	0	26	26	6,4 %
Konnevesi	412	23	0	24	47	11,4 %
Kontiolahti	787	12	0	69	81	10,3 %
Korsnäs	272	0	26	9	35	12,9 %
Koski	352	0	0	34	34	9,7 %
Kotka	5 668	6	16	678	700	12,4 %
Kouvola	9 478	9	251	745	1 005	10,6 %
Kristiinän- kaupunki	1 004	2	48	43	93	9,3 %
Kruunupyy	732	2	32	52	86	11,7 %
Kuhmo	1 233	34	0	56	90	7,3 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Kuhmoinen	474	14	0	19	33	7,0 %
Kuopio	9 267	12	142	445	599	6,5 %
Kuortane	536	2	17	45	64	11,9 %
Kurikka	2 593	2	102	172	276	10,6 %
Kustavi	125	0	0	10	10	8,0 %
Kuusamo	1 661	0	0	117	117	7,0 %
Kyyjärvi	194	0	0	18	18	9,3 %
Kärkölä	414	0	20	41	61	14,7 %
Kärsämäki	310	0	0	34	34	11,0 %
Lahti	10 838	151	10	767	928	8,6 %
Laihia	692	0	0	74	74	10,7 %
Laitila	920	2	46	76	124	13,5 %
Lapinjärvi	336	0	14	9	23	6,8 %
Lapinlahti	1 108	41	0	91	132	11,9 %
Lappajärvi	483	0	5	54	59	12,2 %
Lappeenranta	6 999	5	53	475	533	7,6 %
Lapua	1 482	2	0	164	166	11,2 %
Laukaa	1 398	0	64	142	206	14,7 %
Lemi	327	0	20	0	20	6,1 %
Lempäälä	1 341	2	65	61	128	9,5 %
Leppävirta	1 257	34	0	62	96	7,6 %
Lestijärvi	105	0	0	15	15	14,3 %
Lieksa	1 727	8	15	140	163	9,4 %
Lieto	1 368	9	0	116	125	9,1 %
Liminka	370	0	17	23	40	10,8 %
Liperi	991	0	23	86	109	11,0 %
Lohja	4 012	16	62	267	345	8,6 %
Loimaa	2 127	20	28	170	218	10,2 %
Loppi	757	2	11	49	62	8,2 %
Loviisa	1 696	5	57	100	162	9,6 %
Luhanka	160	0	15	2	17	10,6 %
Lumijoki	156	0	0	19	19	12,2 %
Luoto	300	0	0	32	32	10,7 %
Luumäki	703	12	0	32	44	6,3 %
Luvia	294	0	17	27	44	15,0 %
Maalahti	702	2	23	26	51	7,3 %
Marttila	226	2	0	29	31	13,7 %
Masku	593	2	21	40	63	10,6 %
Merijärvi	114	0	0	13	13	11,4 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Merikarvia	524	0	8	51	59	11,3 %
Miehikkälä	335	2	0	48	50	14,9 %
Mikkeli	5 697	12	0	413	425	7,5 %
Muhos	660	0	0	49	49	7,4 %
Multia	294	0	0	34	34	11,6 %
Muonio	237	2	0	21	23	9,7 %
Mustasaari	1 734	48	6	110	164	9,5 %
Muurame	564	2	0	7	9	1,6 %
Mynämäki	817	2	42	68	112	13,7 %
Myrskylä	225	0	0	20	20	8,9 %
Mäntsälä	1 327	6	16	67	89	6,7 %
Mänttä-Vilppula	1 516	0	16	127	143	9,4 %
Mäntyharju	885	2	0	83	85	9,6 %
Naantali	1 637	0	14	74	88	5,4 %
Nakkila	617	0	15	36	51	8,3 %
Nivala	1 015	0	0	127	127	12,5 %
Nokia	2 481	2	52	147	201	8,1 %
Nousiainen	342	0	25	10	35	10,2 %
Nurmes	1 180	2	0	143	145	12,3 %
Nurmijärvi	2 242	13	76	79	168	7,5 %
Närpiö	1 295	2	38	97	137	10,6 %
Orimattila	1 568	0	30	150	180	11,5 %
Oripää	170	0	0	17	17	10,0 %
Orivesi	1 172	2	41	53	96	8,2 %
Oulainen	831	0	5	89	94	11,3 %
Oulu	11 728	17	388	693	1 098	9,4 %
Outokumpu	870	40	0	55	95	10,9 %
Padasjoki	505	0	0	52	52	10,3 %
Paimio	829	2	11	36	49	5,9 %
Paltamo	460	2	7	22	31	6,7 %
Parainen	1 625	55	12	117	184	11,3 %
Parikkala	871	0	24	18	42	4,8 %
Parkano	840	0	0	78	78	9,3 %
Pedersöre	787	0	31	55	86	10,9 %
Pelkosenniemi	125	5	0	17	22	17,6 %
Pello	593	7	6		13	2,2 %
Perho	263	2	0	32	34	12,9 %
Pertunmaa	288	0	0	26	26	9,0 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Petäjävesi	380	0	0	33	33	8,7 %
Pieksämäki	2 482	8	47	229	284	11,4 %
Pielavesi	734	2	0	69	71	9,7 %
Pietarsaari	2 196	0	53	190	243	11,1 %
Pihtipudas	554	0	10	35	45	8,1 %
Pirkkala	1 113	2	32	52	86	7,7 %
Polvijärvi	530	10	25	0	35	6,6 %
Pomarkku	310	0	0	24	24	7,7 %
Pori	9 125	0	150	855	1 005	11,0 %
Pornainen	253	2	11	5	18	7,1 %
Porvoo	3 740	12	67	195	274	7,3 %
Posio	484	11	0	41	52	10,7 %
Pudasjärvi	1 097	0	39	59	98	8,9 %
Pukkila	171	0	0	16	16	9,4 %
Punkalaidun	493	0	0	49	49	9,9 %
Puolanka	419	0	0	54	54	12,9 %
Puumala	357	0	6	24	30	8,4 %
Pyhtää	531	0	0	57	57	10,7 %
Pyhäjoki	371	0	16	28	44	11,9 %
Pyhäjärvi	785	0	0	77	77	9,8 %
Pyhäntä	142	0	0	20	20	14,1 %
Pyhärinta	237	0	7	24	31	13,1 %
Pälkäne	821	2	32	46	80	9,7 %
Pöytyä	896	2	0	119	121	13,5 %
Raahe	2 057	2	33	163	198	9,6 %
Raasepori	3 126	11	114	155	280	9,0 %
Raisio	2 234	5	0	173	178	8,0 %
Rantasalmi	549	2	0	40	42	7,7 %
Ranua	446	7	12	38	57	12,8 %
Rauma	4 139	0	165	243	408	9,9 %
Rautalampi	490	0	0	38	38	7,8 %
Rautavaara	310	0	0	32	32	10,3 %
Rautjärvi	570	2	0	11	13	2,3 %
Reisjärvi	321	2	0	26	28	8,7 %
Riihimäki	2 434	7	76	154	237	9,7 %
Ristijärvi	242	0	6	28	34	14,0 %
Rovaniemi	4 834	2	71	354	427	8,8 %
Ruokolahti	806	16	18	0	34	4,2 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Ruovesi	738	2	43	18	63	8,5 %
Rusko	413	0	0	43	43	10,4 %
Rääkkylä	363	2	0	45	47	12,9 %
Saarijärvi	1 340	2	0	109	111	8,3 %
Salla	669	2	16	51	69	10,3 %
Salo	5 627	16	222	219	457	8,1 %
Sastamala	3 056	2	34	206	242	7,9 %
Sauvo	269	0	0	25	25	9,3 %
Savitaipale	683	13	0	45	58	8,5 %
Savonlinna	4 406	5	67	339	411	9,3 %
Savukoski	142	2	0	24	26	18,3 %
Seinäjoki	4 738	12	131	289	432	9,1 %
Sievi	399	2	0	51	53	13,3 %
Siikainen	246	2	0	27	29	11,8 %
Siikajoki	443	2	0	44	46	10,4 %
Siikalatva	798	0	8	52	60	7,5 %
Siilinjärvi	1 558	2	0	120	122	7,8 %
Simo	370	13	0	33	46	12,4 %
Sipoo	1 312	7	31	76	114	8,7 %
Siuntio	324	0	0	15	15	4,6 %
Sodankylä	959	15	0	57	72	7,5 %
Soini	308	0	0	37	37	12,0 %
Somero	1 318	16	0	104	120	9,1 %
Sonkajärvi	583	0	0	65	65	11,1 %
Sotkamo	1 130	2	0	92	94	8,3 %
Sulkava	462	18	24	11	53	11,5 %
Suomussalmi	1 208	2	0	101	103	8,5 %
Suonenjoki	1 007	2	9	90	101	10,0 %
Sysmä	745	2	44	2	48	6,4 %
Säkylä	858	0	0	76	76	8,9 %
Taipalsaari	422	2	10	2	14	3,3 %
Taivalkoski	463	8	0	34	42	9,1 %
Taivassalo	241	2	14	10	26	10,8 %
Tammela	690	0	31	61	92	13,3 %
Tampere	18 126	9	431	1 084	1 524	8,4 %
Tervo	258	2	0	19	21	8,1 %
Tervola	461	6	20	15	41	8,9 %

Kunta	Yli 75-vuotiaat	Terveys- keskusten pitkäaikais- asiakkaat	Vanhainkotien asiakkaat	Tehostetun palvelu- asumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat yhteensä	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaiden osuus ikäryhmästä
Teuva	827	7	0	67	74	8,9 %
Tohmajärvi	581	2	0	65	67	11,5 %
Toholampi	365	0	0	38	38	10,4 %
Toivakka	261	0	14	24	38	14,6 %
Tornio	1 807	0	31	88	119	6,6 %
Turku	16 626	228	81	980	1 289	7,8 %
Tuusniemi	389	7	0	27	34	8,7 %
Tuusula	2 099	0	32	127	159	7,6 %
Tyrnävä	357	0	0	47	47	13,2 %
Ulvila	1 315	0	33	108	141	10,7 %
Urkala	683	2	33	35	70	10,2 %
Utajärvi	361	13	0	24	37	10,2 %
Utsjoki	140	5	0	5	10	7,1 %
Uurainen	254	0	6	24	30	11,8 %
Uusikaarlepyy	812	0	10	50	60	7,4 %
Uusikaupunki	1 683	0	77	67	144	8,6 %
Vaala	455	12	0	21	33	7,3 %
Vaasa	5 744	74	30	449	553	9,6 %
Valkeakoski	2 152	2	0	147	149	6,9 %
Valtimo	350	2	0	43	45	12,9 %
Vantaa	11 552	12	92	855	959	8,3 %
Varkaus	2 581	2	0	268	270	10,5 %
Vehmaa	284	0	21	24	45	15,8 %
Vesanto	382	13	0	30	43	11,3 %
Vesilahti	361	0	15	26	41	11,4 %
Veteli	421	0	0	58	58	13,8 %
Vieremä	426	2	13	33	48	11,3 %
Vihti	1 710	6	0	128	134	7,8 %
Viitasaari	1 010	0	23	85	108	10,7 %
Vimpeli	375	2	0	35	37	9,9 %
Virolahti	419	5	0	37	42	10,0 %
Virrat	1 070	8	67	19	94	8,8 %
Vöyri	795	2	16	95	113	14,2 %
Ylitornio	734	9	0	79	88	12,0 %
Ylivieska	1 137	2	0	106	108	9,5 %
Ylöjärvi	2 034	5	42	140	187	9,2 %
Ypäjä	273	0	16	21	37	13,6 %
Ähtäri	787	6	10	59	75	9,5 %
Äänekoski	1 975	0	56	138	194	9,8 %

Liite 4 b. Tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon skenaario yli 75-vuotiaiden asiakaspaikkojen osalta kunnittain vuosina 2020–2040.

Lähde: THL, Sotkanet.fi 2017 & Tilastokeskus, Väestöennuste 2015

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Akaa	1 529	118	7,7 %	1679	118	0	2487	149	31	2852	143	25
Alajärvi	1 160	124	10,7 %	1221	85	-39	1631	98	-26	1779	89	-35
Alavieska	311	35	11,3 %	323	23	-12	422	25	-10	496	25	-10
Alavus	1 407	135	9,6 %	1473	103	-32	1991	119	-16	2149	107	-28
Asikkala	990	97	9,8 %	1162	81	-16	1720	103	6	1827	91	-6
Askola	336	27	8,0 %	397	28	1	677	41	14	848	42	15
Aura	264	34	12,9 %	313	22	-12	523	31	-3	628	31	-3
Enonkoski	236	29	12,3 %	244	17	-12	315	19	-10	322	16	-13
Enontekiö	171	17	9,9 %	200	14	-3	360	22	5	418	21	4
Espoo	13 807	1 103	8,0 %	18616	1303	200	30277	1817	714	38102	1905	802
Eura	1 408	124	8,8 %	1532	107	-17	2071	124	0	2218	111	-13
Eurajoki	575	49	8,5 %	649	45	-4	961	58	9	991	50	1
Evijärvi	316	32	10,1 %	341	24	-8	407	24	-8	423	21	-11
Forssa	2 080	193	9,3 %	2369	166	-27	3513	211	18	3833	192	-1
Haapajärvi	681	68	10,0 %	738	52	-16	1057	63	-5	1231	62	-6
Haapavesi	647	59	9,1 %	661	46	-13	935	56	-3	972	49	-10
Hailuoto	132	16	12,1 %	178	12	-4	245	15	-1	249	12	-4
Halsua	181	15	8,3 %	188	13	-2	218	13	-2	208	10	-5
Hamina	2 424	295	12,2 %	2725	191	-104	3618	217	-78	3915	196	-99
Hankasalmi	696	66	9,5 %	699	49	-17	904	54	-12	1019	51	-15
Hanko	917	68	7,4 %	1197	84	16	1629	98	30	1592	80	12

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Ennuste vuodelle 2020			Ennuste vuodelle 2030			Ennuste vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Harjavalta	919	99	10,8 %	1057	74	-25	1454	87	-12	1456	73	-26
Hartola	431	8	1,9 %	445	31	23	572	34	26	632	32	24
Hattula	762	62	8,1 %	942	66	4	1413	85	23	1685	84	22
Hausjärvi	668	35	5,2 %	745	52	17	1148	69	34	1415	71	36
Heinola	2 446	211	8,6 %	2921	204	-7	4210	253	42	4710	236	25
Heinävesi	603	64	10,6 %	598	42	-22	722	43	-21	747	37	-27
Helsinki	43 199	3 939	9,1 %	51325	3593	-346	73569	4414	475	88029	4401	462
Hirvensalmi	337	34	10,1 %	349	24	-10	461	28	-6	528	26	-8
Hollola	2 024	158	7,8 %	2490	174	16	3870	232	74	4362	218	60
Honkajoki	211	19	9,0 %	207	14	-5	283	17	-2	324	16	-3
Huittinen	1 325	147	11,1 %	1367	96	-51	1847	111	-36	2047	102	-45
Humppila	264	44	16,7 %	274	19	-25	392	24	-20	453	23	-21
Hyrynsalmi	386	41	10,6 %	407	28	-13	527	32	-9	533	27	-14
Hyvinkää	3 837	256	6,7 %	4515	316	60	6940	416	160	8288	414	158
Hämeenkyrö	1 016	101	9,9 %	1123	79	-22	1663	100	-1	1979	99	-2
Hämeenlinna	7 040	739	10,5 %	7921	554	-185	11526	692	-47	13194	660	-79
Ii	817	78	9,5 %	863	60	-18	1260	76	-2	1583	79	1
Iisalmi	2 251	253	11,2 %	2435	170	-83	3626	218	-35	4099	205	-48
Iitti	823	72	8,7 %	918	64	-8	1347	81	9	1523	76	4
Ikaalinen	886	108	12,2 %	990	69	-39	1396	84	-24	1489	74	-34
Ilmajoki	1 094	103	9,4 %	1135	79	-24	1683	101	-2	1953	98	-5
Ilomantsi	899	111	12,3 %	899	63	-48	1157	69	-42	1218	61	-50
Imatra	3 467	251	7,2 %	3858	270	19	5095	306	55	5497	275	24
Inari	630	68	10,8 %	764	53	-15	1234	74	6	1513	76	8
Inkoo	490	49	10,0 %	599	42	-7	893	54	5	1068	53	4
Isojoki	318	36	11,3 %	303	21	-15	374	22	-14	415	21	-15
Isokyrö	567	53	9,3 %	575	40	-13	739	44	-9	813	41	-12
Janakkala	1 549	128	8,3 %	1806	126	-2	2636	158	30	3078	154	26

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Joensuu	6 432	654	10,2 %	7485	524	-130	11218	673	19	13059	653	-1
Jokioinen	542	63	11,6 %	577	40	-23	872	52	-11	1006	50	-13
Joroinen	571	29	5,1 %	636	45	16	910	55	26	1005	50	21
Joutsa	738	53	7,2 %	836	59	6	1096	66	13	1157	58	5
Juankoski	621	67	10,8 %	669	47	-20	928	56	-11	992	50	-17
Juuka	757	139	18,4 %	785	55	-84	1032	62	-77	1133	57	-82
Juupajoki	241	21	8,7 %	264	18	-3	353	21	0	376	19	-2
Juva	967	92	9,5 %	1060	74	-18	1379	83	-9	1481	74	-18
Jyväskylä	9 674	970	10,0 %	11307	791	-179	17325	1040	70	20247	1012	42
Jämijärvi	261	36	13,8 %	250	18	-19	356	21	-15	395	20	-16
Jämsä	2 660	200	7,5 %	2922	205	5	3889	233	33	4195	210	10
Järvenpää	2 358	174	7,4 %	3117	218	44	5710	343	169	7226	361	187
Kaarina	2 457	277	11,3 %	3185	223	-54	5048	303	26	5908	295	18
Kaavi	464	42	9,1 %	490	34	-8	591	35	-7	621	31	-11
Kajaani	3 431	318	9,3 %	3807	266	-52	5493	330	12	6205	310	-8
Kalajoki	1 217	90	7,4 %	1389	97	7	2059	124	34	2305	115	25
Kangasala	2 381	181	7,6 %	2910	204	23	4351	261	80	5063	253	72
Kangasniemi	890	79	8,9 %	948	66	-13	1255	75	-4	1394	70	-9
Kankaanpää	1 225	131	10,7 %	1335	93	-38	1913	115	-16	2099	105	-26
Kannonkoski	231	29	12,6 %	233	16	-13	311	19	-10	358	18	-11
Kannus	505	47	9,3 %	549	38	-9	804	48	1	921	46	-1
Karjajoki	236	29	12,3 %	227	16	-13	286	17	-12	316	16	-13
Karkkila	867	73	8,4 %	962	67	-6	1474	88	15	1705	85	12
Karstula	611	16	2,6 %	622	44	28	801	48	32	853	43	27
Karvia	351	36	10,3 %	362	25	-11	488	29	-7	525	26	-10
Kaskinen	165	20	12,1 %	224	16	-4	366	22	2	370	19	-2

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Kauhajoki	1 417	119	8,4 %	1543	108	-11	2340	140	21	2573	129	10
Kauhava	2 076	193	9,3 %	2128	149	-44	2845	171	-22	3131	157	-36
Kauniainen	905	54	6,0 %	1159	81	27	1594	96	42	1954	98	44
Kaustinen	399	34	8,5 %	474	33	-1	638	38	4	692	35	1
Keitele	337	34	10,1 %	344	24	-10	495	30	-4	538	27	-7
Kemi	2 422	241	10,0 %	2510	176	-65	3637	218	-23	4010	201	-41
Kemijärvi	1 266	103	8,1 %	1337	94	-9	1673	100	-3	1752	88	-15
Keminmaa	705	46	6,5 %	822	58	12	1309	79	33	1478	74	28
Kemiönsaari	968	80	8,3 %	1038	73	-7	1383	83	3	1437	72	-8
Kempele	868	62	7,1 %	1261	88	26	2237	134	72	2875	144	82
Kerava	2 165	126	5,8 %	3040	213	87	5134	308	182	6123	306	180
Keuruu	1 359	124	9,1 %	1469	103	-21	2025	122	-3	2125	106	-18
Kihniö	295	2	0,7 %	292	20	18	379	23	21	426	21	19
Kinnula	216	26	12,0 %	245	17	-9	356	21	-5	399	20	-6
Kirkkonummi	1 863	167	9,0 %	2686	188	21	4794	288	121	6039	302	135
Kitee	1 531	183	12,0 %	1671	117	-66	2220	133	-50	2364	118	-65
Kittilä	576	73	12,7 %	592	41	-32	888	53	-20	1103	55	-18
Kiuruvesi	1 120	107	9,6 %	1149	80	-27	1505	90	-17	1664	83	-24
Kivijärvi	191	25	13,1 %	226	16	-9	277	17	-8	292	15	-10
Kokemäki	966	100	10,4 %	1014	71	-29	1295	78	-22	1370	69	-32
Kokkola	3 976	332	8,4 %	4606	322	-10	6816	409	77	7347	367	35
Kolari	408	26	6,4 %	487	34	8	720	43	17	833	42	16
Konnevesi	412	24	5,8 %	423	30	6	568	34	10	626	31	7
Kontiolahti	787	69	8,8 %	1022	72	3	1848	111	42	2388	119	50
Korsnäs	272	35	12,9 %	283	20	-15	401	24	-11	444	22	-13
Koski	352	34	9,7 %	370	26	-8	437	26	-8	458	23	-11
Kotka	5 668	694	12,2 %	6447	451	-243	9006	540	-154	9772	489	-205
Kouvola	9 478	996	10,5 %	10557	739	-257	14585	875	-121	16082	804	-192

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Kristiinankaupunki	1 004	91	9,1 %	1075	75	-16	1429	86	-5	1387	69	-22
Kruunupyy	732	84	11,5 %	771	54	-30	1034	62	-22	1103	55	-29
Kuhmo	1 233	56	4,5 %	1309	92	36	1738	104	48	1785	89	33
Kuhmoinen	474	19	4,0 %	491	34	15	594	36	17	580	29	10
Kuopio	9 267	587	6,3 %	10491	734	147	15879	953	366	19049	952	365
Kuortane	536	62	11,6 %	526	37	-25	602	36	-26	589	29	-33
Kurikka	2 593	274	10,6 %	2735	191	-83	3867	232	-42	4042	202	-72
Kustavi	125	10	8,0 %	148	10	0	237	14	4	278	14	4
Kuusamo	1 661	117	7,0 %	1874	131	14	2672	160	43	3214	161	44
Kyyjärvi	194	18	9,3 %	192	13	-5	234	14	-4	237	12	-6
Kärkölä	414	61	14,7 %	507	35	-26	783	47	-14	894	45	-16
Kärsämäki	310	34	11,0 %	325	23	-11	384	23	-11	383	19	-15
Lahti	10 838	777	7,2 %	12965	908	131	19289	1157	380	21129	1056	279
Laihia	692	74	10,7 %	790	55	-19	1230	74	0	1314	66	-8
Laitila	920	122	13,3 %	1001	70	-52	1304	78	-44	1455	73	-49
Lapinjärvi	336	23	6,8 %	362	25	2	456	27	4	496	25	2
Lapinlahti	1 108	91	8,2 %	1142	80	-11	1657	99	8	1871	94	3
Lappajärvi	483	59	12,2 %	525	37	-22	628	38	-21	645	32	-27
Lappeenranta	6 999	528	7,5 %	7897	553	25	11124	667	139	12361	618	90
Lapua	1 482	164	11,1 %	1566	110	-54	2199	132	-32	2448	122	-42
Laukaa	1 398	206	14,7 %	1600	112	-94	2486	149	-57	2891	145	-61
Lemi	327	20	6,1 %	345	24	4	481	29	9	542	27	7
Lempäälä	1 341	126	9,4 %	1659	116	-10	2751	165	39	3405	170	44
Leppävirta	1 257	62	4,9 %	1319	92	30	1675	101	39	1835	92	30
Lestijärvi	105	15	14,3 %	98	7	-8	144	9	-6	179	9	-6

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Lieksa	1 727	163	9,4 %	1830	128	-35	2459	148	-15	2572	129	-34
Lieto	1 368	116	8,5 %	1679	118	2	2625	158	42	3189	159	43
Liminka	370	40	10,8 %	454	32	-8	771	46	6	1046	52	12
Liperi	991	109	11,0 %	1119	78	-31	1657	99	-10	1994	100	-9
Lohja	4 012	329	8,2 %	4858	340	11	7456	447	118	8851	443	114
Loimaa	2 127	198	9,3 %	2242	157	-41	3054	183	-15	3332	167	-31
Loppi	757	60	7,9 %	888	62	2	1271	76	16	1466	73	13
Loviisa	1 696	157	9,3 %	1931	135	-22	2816	169	12	3172	159	2
Luhanka	160	17	10,6 %	152	11	-6	168	10	-7	182	9	-8
Lumijoki	156	19	12,2 %	161	11	-8	240	14	-5	293	15	-4
Luoto	300	32	10,7 %	388	27	-5	558	33	1	668	33	1
Luumäki	703	32	4,6 %	700	49	17	933	56	24	992	50	18
Luvia	294	44	15,0 %	359	25	-19	521	31	-13	498	25	-19
Maalahti	702	49	7,0 %	761	53	4	994	60	11	1052	53	4
Marttila	226	29	12,8 %	261	18	-11	359	22	-7	395	20	-9
Masku	593	61	10,3 %	780	55	-6	1270	76	15	1596	80	19
Merijärvi	114	13	11,4 %	105	7	-6	153	9	-4	170	9	-5
Merikarvia	524	59	11,3 %	490	34	-25	607	36	-23	645	32	-27
Miehikkälä	335	48	14,3 %	342	24	-24	414	25	-23	417	21	-27
Mikkeli	5 697	413	7,2 %	6486	454	41	9186	551	138	10187	509	96
Muhos	660	49	7,4 %	686	48	-1	1027	62	13	1309	65	16
Multia	294	34	11,6 %	276	19	-15	332	20	-14	369	18	-16
Muonio	237	21	8,9 %	277	19	-2	383	23	2	415	21	0
Mustasaari	1 734	116	6,7 %	2010	141	25	2961	178	62	3288	164	48
Muurame	564	7	1,2 %	739	52	45	1248	75	68	1535	77	70
Mynämäki	817	110	13,5 %	927	65	-45	1294	78	-32	1439	72	-38

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Myrskylä	225	20	8,9 %	245	17	-3	335	20	0	382	19	-1
Mäntsälä	1 327	83	6,3 %	1669	117	34	2697	162	79	3461	173	90
Mänttä-Vilppula	1 516	143	9,4 %	1576	110	-33	2189	131	-12	2232	112	-31
Mäntyharju	885	83	9,4 %	942	66	-17	1324	79	-4	1456	73	-10
Naantali	1 637	88	5,4 %	2127	149	61	3598	216	128	4345	217	129
Nakkila	617	51	8,3 %	704	49	-2	918	55	4	930	47	-5
Nivala	1 015	127	12,5 %	1058	74	-53	1524	91	-36	1620	81	-46
Nokia	2 481	199	8,0 %	3032	212	13	4847	291	92	5723	286	87
Nousiainen	342	35	10,2 %	376	26	-9	608	36	1	744	37	2
Nurmes	1 180	143	12,1 %	1241	87	-56	1653	99	-44	1749	87	-56
Nurmijärvi	2 242	155	6,9 %	3021	211	56	4929	296	141	6299	315	160
Närpiö	1 295	135	10,4 %	1380	97	-38	1669	100	-35	1746	87	-48
Orimattila	1 568	180	11,5 %	1727	121	-59	2504	150	-30	2807	140	-40
Oripää	170	17	10,0 %	164	11	-6	224	13	-4	245	12	-5
Orivesi	1 172	94	8,0 %	1301	91	-3	1846	111	17	2117	106	12
Oulainen	831	94	11,3 %	917	64	-30	1316	79	-15	1498	75	-19
Oulu	11 728	1 081	9,2 %	14280	1000	-81	23586	1415	334	30123	1506	425
Outokumpu	870	55	6,3 %	917	64	9	1245	75	20	1252	63	8
Padasjoki	505	52	10,3 %	560	39	-13	736	44	-8	794	40	-12
Paimio	829	47	5,7 %	979	69	22	1563	94	47	1766	88	41
Paltamo	460	29	6,3 %	496	35	6	668	40	11	754	38	9
Parainen	1 625	129	7,9 %	1825	128	-1	2723	163	34	3010	151	22
Parikkala	871	42	4,8 %	901	63	21	1141	68	26	1151	58	16
Parkano	840	78	9,3 %	947	66	-12	1305	78	0	1332	67	-11
Pedersören kunta	787	86	10,9 %	921	64	-22	1392	84	-2	1576	79	-7
Pelkosenniemi	125	17	13,6 %	133	9	-8	201	12	-5	218	11	-6
Pello	593	6	1,0 %	612	43	37	805	48	42	848	42	36

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Perho	263	32	12,2 %	277	19	-13	390	23	-9	382	19	-13
Pertunmaa	288	26	9,0 %	286	20	-6	363	22	-4	397	20	-6
Petäjävesi	380	33	8,7 %	423	30	-3	577	35	2	633	32	-1
Pieksämäki	2 482	276	11,1 %	2602	182	-94	3489	209	-67	3788	189	-87
Pielavesi	734	69	9,4 %	727	51	-18	930	56	-13	983	49	-20
Pietarsaari	2 196	243	11,1 %	2462	172	-71	3132	188	-55	3272	164	-79
Pihtipudas	554	45	8,1 %	567	40	-5	680	41	-4	698	35	-10
Pirkkala	1 113	84	7,5 %	1667	117	33	2899	174	90	3911	196	112
Polvijärvi	530	25	4,7 %	548	38	13	822	49	24	881	44	19
Pomarkku	310	24	7,7 %	303	21	-3	338	20	-4	341	17	-7
Pori	9 125	1 005	11,0 %	10088	706	-299	13707	822	-183	14643	732	-273
Pornainen	253	16	6,3 %	318	22	6	548	33	17	768	38	22
Porvoo	3 740	262	7,0 %	4634	324	62	7176	431	169	8509	425	163
Posio	484	41	8,5 %	555	39	-2	776	47	6	803	40	-1
Pudasjärvi	1 097	98	8,9 %	1128	79	-19	1429	86	-12	1561	78	-20
Pukkila	171	16	9,4 %	222	16	0	287	17	1	363	18	2
Punkalaidun	493	49	9,9 %	475	33	-16	552	33	-16	583	29	-20
Puolanka	419	54	12,9 %	436	31	-23	564	34	-20	585	29	-25
Puumala	357	30	8,4 %	371	26	-4	527	32	2	541	27	-3
Pyhtää	531	57	10,7 %	613	43	-14	856	51	-6	964	48	-9
Pyhäjoki	371	44	11,9 %	393	28	-16	591	35	-9	589	29	-15
Pyhäjärvi	785	77	9,8 %	797	56	-21	998	60	-17	985	49	-28
Pyhäntä	142	20	14,1 %	158	11	-9	253	15	-5	300	15	-5
Pyhärinta	237	31	13,1 %	248	17	-14	341	20	-11	342	17	-14
Pälkäne	821	78	9,5 %	903	63	-15	1250	75	-3	1436	72	-6
Pöytyä	896	119	13,3 %	978	68	-51	1403	84	-35	1619	81	-38
Raahe	2 057	196	9,5 %	2530	177	-19	4084	245	49	4182	209	13
Raasepori	3 126	269	8,6 %	3577	250	-19	4874	292	23	5640	282	13

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Raisio	2 234	178	8,0 %	2585	181	3	3782	227	49	4433	222	44
Rantasalmi	549	40	7,3 %	572	40	0	724	43	3	788	39	-1
Ranua	446	50	11,2 %	450	32	-19	633	38	-12	752	38	-12
Rauma	4 139	408	9,9 %	4642	325	-83	6531	392	-16	6998	350	-58
Rautalampi	490	38	7,8 %	512	36	-2	676	41	3	739	37	-1
Rautavaara	310	32	10,3 %	298	21	-11	327	20	-12	333	17	-15
Rautjärvi	570	11	1,9 %	563	39	28	704	42	31	699	35	24
Reisjärvi	321	26	8,1 %	348	24	-2	440	26	0	460	23	-3
Riihimäki	2 434	230	9,4 %	2773	194	-36	4313	259	29	5171	259	29
Ristijärvi	242	34	14,0 %	231	16	-18	299	18	-16	362	18	-16
Rovaniemi	4 834	425	8,8 %	5348	374	-51	8137	488	63	10141	507	82
Ruokolahti	806	18	2,2 %	826	58	40	1031	62	44	1024	51	33
Ruovesi	738	61	8,3 %	740	52	-9	889	53	-8	927	46	-15
Rusko	413	43	10,4 %	518	36	-7	888	53	10	1082	54	11
Rääkkylä	363	45	12,4 %	390	27	-18	552	33	-12	604	30	-15
Saarijärvi	1 340	109	8,1 %	1387	97	-12	1791	107	-2	1924	96	-13
Salla	669	67	10,0 %	607	42	-25	754	45	-22	813	41	-26
Salo	5 627	441	7,8 %	6347	444	3	9266	556	115	10479	524	83
Sastamala	3 056	240	7,9 %	3259	228	-12	4403	264	24	4810	241	1
Sauvo	269	25	9,3 %	308	22	-3	512	31	6	602	30	5
Savitaipale	683	45	6,6 %	670	47	2	780	47	2	824	41	-4
Savonlinna	4 406	406	9,2 %	4883	342	-64	6610	397	-9	7204	360	-46
Savukoski	142	24	16,9 %	160	11	-13	226	14	-10	267	13	-11
Seinäjäki	4 738	420	8,9 %	5498	385	-35	8666	520	100	10306	515	95
Sievi	399	51	12,8 %	430	30	-21	598	36	-15	656	33	-18
Siikainen	246	27	11,0 %	264	18	-9	330	20	-7	355	18	-9

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Siikajoki	443	44	9,9 %	469	33	-11	709	43	-1	793	40	-4
Siikalatva	798	60	7,5 %	798	56	-4	965	58	-2	1004	50	-10
Siilinjärvi	1 558	120	7,7 %	1910	134	14	2971	178	58	3566	178	58
Simo	370	33	8,9 %	427	30	-3	620	37	4	646	32	-1
Sipoo	1 312	107	8,2 %	1541	108	1	2251	135	28	2965	148	41
Siuntio	324	15	4,6 %	450	32	17	836	50	35	1062	53	38
Sodankylä	959	57	5,9 %	1049	73	16	1519	91	34	1805	90	33
Soini	308	37	12,0 %	304	21	-16	359	22	-15	381	19	-18
Somero	1 318	104	7,9 %	1389	97	-7	1805	108	4	2053	103	-1
Sonkajärvi	583	65	11,1 %	581	41	-24	796	48	-17	857	43	-22
Sotkamo	1 130	92	8,1 %	1206	84	-8	1737	104	12	2065	103	11
Sulkava	462	35	7,6 %	473	33	-2	567	34	-1	603	30	-5
Suomussalmi	1 208	101	8,4 %	1218	85	-16	1640	98	-3	1736	87	-14
Suonenjoki	1 007	99	9,8 %	1051	74	-25	1404	84	-15	1530	77	-23
Sysmä	745	46	6,2 %	762	53	7	935	56	10	1003	50	4
Säkylä	858	76	8,9 %	1021	71	-5	1326	80	4	1454	73	-3
Taipalsaari	422	12	2,8 %	506	35	23	800	48	36	968	48	36
Taivalkoski	463	34	7,3 %	520	36	2	728	44	10	799	40	6
Taivassalo	241	24	10,0 %	242	17	-7	336	20	-4	374	19	-5
Tammela	690	92	13,3 %	700	49	-43	1029	62	-30	1247	62	-30
Tampere	18 126	1 515	8,4 %	20814	1457	-58	29581	1775	260	34372	1719	204
Tervo	258	19	7,4 %	244	17	-2	333	20	1	390	20	1
Tervola	461	35	7,6 %	473	33	-2	541	32	-3	640	32	-3
Teuva	827	67	8,1 %	827	58	-9	1019	61	-6	1013	51	-16
Tohmajärvi	581	65	11,2 %	618	43	-22	819	49	-16	875	44	-21

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Toholampi	365	38	10,4 %	402	28	-10	522	31	-7	553	28	-10
Toivakka	261	38	14,6 %	299	21	-17	427	26	-12	473	24	-14
Tornio	1 807	119	6,6 %	2021	141	22	3386	203	84	3813	191	72
Turku	16 626	1 061	6,4 %	18553	1299	238	25700	1542	481	28573	1429	368
Tuusniemi	389	27	6,9 %	424	30	3	592	36	9	682	34	7
Tuusula	2 099	159	7,6 %	2884	202	43	4897	294	135	6191	310	151
Tyrnävä	357	47	13,2 %	395	28	-19	602	36	-11	785	39	-8
Ulvila	1 315	141	10,7 %	1516	106	-35	2033	122	-19	2050	103	-39
Urjala	683	68	10,0 %	701	49	-19	866	52	-16	895	45	-23
Utajärvi	361	24	6,6 %	360	25	1	513	31	7	607	30	6
Utsjoki	140	5	3,6 %	163	11	6	235	14	9	259	13	8
Uurainen	254	30	11,8 %	305	21	-9	455	27	-3	510	26	-5
Uusikaarlepyy	812	60	7,4 %	906	63	3	1214	73	13	1277	64	4
Uusikaupunki	1 683	144	8,6 %	2009	141	-3	3079	185	41	3242	162	18
Vaala	455	21	4,6 %	479	34	13	623	37	16	705	35	14
Vaasa	5 744	479	8,3 %	6351	445	-34	8743	525	46	9653	483	4
Valkeakoski	2 152	147	6,8 %	2467	173	26	3492	210	63	3608	180	33
Valtimo	350	43	12,3 %	343	24	-19	474	28	-15	500	25	-18
Vantaa	11 552	947	8,2 %	15534	1087	140	24699	1482	535	30103	1505	558
Varkaus	2 581	268	10,4 %	2796	196	-72	3911	235	-33	4308	215	-53
Vehmaa	284	45	15,8 %	318	22	-23	447	27	-18	516	26	-19
Vesanto	382	30	7,9 %	374	26	-4	459	28	-2	467	23	-7
Vesilahti	361	41	11,4 %	372	26	-15	548	33	-8	731	37	-4
Veteli	421	58	13,8 %	418	29	-29	588	35	-23	602	30	-28
Vieremä	426	46	10,8 %	433	30	-16	547	33	-13	619	31	-15
Vihti	1 710	128	7,5 %	2228	156	28	3797	228	100	4612	231	103
Viitasaari	1 010	108	10,7 %	1061	74	-34	1375	83	-26	1471	74	-34

Kunta	Vuoden 2015 lopun tilanne			Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen kattavuus	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Vimpeli	375	35	9,3 %	368	26	-9	526	32	-3	581	29	-6
Virolahti	419	37	8,8 %	431	30	-7	606	36	-1	702	35	-2
Virrat	1 070	86	8,0 %	1110	78	-8	1496	90	4	1482	74	-12
Vöyri	795	111	14,0 %	865	61	-50	1110	67	-44	1210	61	-51
Ylitornio	734	79	10,8 %	723	51	-28	848	51	-28	879	44	-35
Ylivieska	1 137	106	9,3 %	1314	92	-14	2058	123	17	2459	123	17
Ylöjärvi	2 034	182	8,9 %	2603	182	0	4066	244	62	5059	253	71
Ypäjä	273	37	13,6 %	267	19	-18	386	23	-14	438	22	-15
Ähtäri	787	69	8,8 %	799	56	-13	1164	70	1	1222	61	-8
Äänekoski	1 975	194	9,8 %	2258	158	-36	3210	193	-1	3605	180	-14

Liite 4 c. Tehostetun palveluasumisen ja laitoshoidon skenaario yli 75-vuotiaiden asiakaspaikkojen osalta maakunnittain vuosina 2020–2040.

Lähde: THL, Sotkanet.fi 2017 & Tilastokeskus, Väestöennuste 2015

Maakunta	Vuoden 2015 lopun tilanne		Skenaario vuodelle 2020			Skenaario vuodelle 2030			Skenaario vuodelle 2040		
	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen asiakkaat	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 7 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 6 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään	Yli 75-vuotiaat	Laitoshoidon ja tehostetun palveluasumisen tarve, 5 % kattavuus	Paikkojen tarpeen muutos v. 2015 asiakkaiden määrään
Etelä-Karjala	14848	957	16266	1139	182	22089	1325	368	24058	1203	246
Etelä-Pohjanmaa	20153	1958	21519	1506	-452	30587	1835	-123	33966	1698	-260
Etelä-Savo	20153	1636	20450	1432	-205	27832	1670	34	30441	1522	-114
Kainuu	18730	725	9110	638	-87	12666	760	35	14025	701	-24
Kanta-Häme	8509	1683	19262	1348	-335	28499	1710	27	32986	1649	-34
Keski-Pohjanmaa	17059	571	7012	491	-80	10120	607	36	10884	544	-27
Keski-Suomi	6215	2389	28732	2011	-378	41129	2468	79	46379	2319	-70
Kymenlaakso	25646	2199	22033	1542	-657	30432	1826	-373	33375	1669	-530
Lappi	18179	1552	19710	1380	-172	28885	1733	181	33406	1670	118
Pirkanmaa	44345	3718	50884	3562	-156	73609	4417	699	84808	4240	522
Pohjanmaa	17797	1668	19762	1383	-285	26972	1618	-50	29173	1459	-209
Pohjois-Karjala	16998	1653	18868	1321	-332	27156	1629	-24	30589	1529	-124
Pohjois-Pohjanmaa	30704	2830	35392	2477	-353	54479	3269	439	65252	3263	433
Pohjois-Savo	25143	2056	27389	1917	-139	39302	2358	302	45143	2257	201
Päijät-Häme	19961	1588	23539	1648	60	34619	2077	489	38158	1908	320
Satakunta	24669	2576	27160	1901	-675	36979	2219	-357	39339	1967	-609
Uusimaa	104869	8722	131087	9176	454	200745	12045	3323	243848	12192	3470
Varsinais-Suomi	44648	3597	50910	3564	-33	73809	4429	832	83540	4177	580

ISBN 978-952-11-4847-7 (nid.)

ISBN 978-952-11-4848-4 (PDF)

ISSN 1796-1718 (pain.)

ISSN 1796-1726 (verkkoj.)